

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206146

UNIVERSAL
LIBRARY

శివపురాణము.

(ఆఱవ సంపుటము.)

సంపాదకుడు.

నడకుదుటి వీరరాజు పంతులు.

రాజపోషకులు.

—

మహారాజరాజశ్రీ

సీ. జనార్దన్ రావు గారికి

పాఠశాలకు సమర్పించుటకు

వై. జి. బాబు ౨

శివపురాణము.

(ఆఱవ సంపుటము.)

మూర్తిత్రయ ప్రణీతము.

నడకుదుటి వీరరాజు పంతులు
సంపాదకుడు.

పి తా పు ర ము

శ్రీ విద్యజ్ఞాన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాల

౧౯౨౯.

విషయసూచిక

పుట.

౧ శ్రీకృష్ణ తపశ్చరణము	౨
౨ శివానుగ్రహము	౧౭
౩ అంధకచరిత్రము	౧౩
౪ శుక్రపునర్జనము	౩౫
౫ అంధకసిద్ధి	౩౬
౬ దురుదానవసంహారము	౪౭
౭ బాణవరాజ్యము	౪౮
౮ కామతత్వము	౬౬
౯ కామప్రభావము	౮౪
౧౦ లింగపాతోపాఖ్యానము	౯౨
౧౧ కామార్తులగు సింద్రాదులవృత్తాంతము	౧౦౧
౧౨ కామాధీనులగు ఋషులచరిత్రము	౧౦౯
౧౩ రావణచరిత్రము	౧౧౯
౧౪ వాతీవధ	౧౨౪
౧౫ శివధర్మప్రసంగము	౧౨౬
౧౬ క్రియాయోగకీర్తనము	౧౩౪
౧౭ వివిధక్రియాఫలకీర్తనము	౧౪౦
౧౮ పాపభేదములు	౧౫౪
౧౯ యమపురవర్ణనము	౧౬౧

౨౦ ధర్మవిశేషవిచారము

౧౧౭౪

౨౧ అన్నదానవిధి

౧౧౭౫

౨౨ పానీయాదిదానప్రశంస

౧౧౭౬

౨౩ ధర్మసంహితాశ్రవణమాహాత్మ్యము

౧౧౭౭

—

శ్రీరామచంద్ర.

శివశ్రుతానామము.

ధర్మఖండము.

—శ్రీశివశ్రుతానామము—

ఎవనినదశపద్మ ♦ మెలమిమైగోల వా
 జ్ఞయసుభారనంబు ♦ జగతినించె
 నట్టివ్యాసమూర్తియైన సత్యవతీకు
 మారచంద్రమునకు ♦ మంగళంబు.

—

సాత్వికుండయ్యురా ♦ జనవృత్తి నెవ్వఁడు
 సకలలోకంబుల ♦ సంస్కరించుఁ
 ద్విగుణమాయాబలా ♦ తీతుడై యెవ్వఁడు
 జగతిఁదామనవృత్తి ♦ సంహరించు
 అతిరిక్తరూపగు ♦ ణాఖ్యుడై యెవ్వఁడు
 బ్రహ్మాదిసంజ్ఞలఁ ♦ బరిణమించు
 వేదవేదాంగాద్య ♦ వేద్యుడై యెవ్వఁడు
 పరమానుభవసిద్ధిఁ ♦ బ్రహ్మరించు
 నట్టిసత్యస్వరూపు, నిత్యప్రకాశు
 నమలు నానందమూర్తి ♦ ననాదిపురుషు,
 నభవుఁ, బరిపూర్ణు, శివునిగ ♦ మాంతనిలయు,
 హరు, నసంతునిధ్యానింతు ♦ మనపరతము.

— శ్రీకృష్ణుని పాదాభివందన —

సూరి! డిల్లీ చెప్పండి. మునులా! ఒకప్పుడు దేవ
కీనందనుండు కృష్ణుని దేవునియందు చేసిన బుద్ధిలాభంబున
దగ్గరి యీయించిచుచుండగా నాకస్మికముగ నుపమన్యుడను
వారి యాతినిచెంతి కరుడెంచెను. కృష్ణదేవుండు మునికులతిలకుని విధి
విధానంబున బూజించి సుఖానీయం గావించి “నీవు ప్రతిదివము
నేదేవతనైన నారాధితువా” అని ప్రశ్నించెను. మునివరుండాప్ర
శ్నకు బరమానందభరితుండై యిట్లు చెప్ప నారంభించెను.

నానుదేవా! పూర్వము నేను మహాదేవుని సందర్శింపఁగోరి
బహుకాలంబు తపంబు చేసితిని. అదృష్టవశంబున నాకాతనిదివ్యద
ర్శనము లభించినది. అమ్మహాదేవునిపూర్వమున భక్తచాలన శత్రునా
శిష్యునినై నానాభావమును దర్శించితిని. అదిసకలాయుధముల
కంటెను శ్రేష్ఠమైనది. ఏకదండంబును, మహాదంష్ట్రంబును, జ్వాలా
మఖంబు నగు నయ్యత్రము ద్విసహస్రముయూఖంబులచే దేజోమ
యమై విరాజిల్లుచుండును. కల్పాంతమునం దదియే విశ్వసంహరణంబు
గావించుచుండును. జనార్దనుండు డొక్కడు దక్క దానిచే వధ్యుండు
గానివాడెవ్వఁడును లేడు. అతిగుహ్యంబగుదానితో సమానంబును,
దానికంటె సధికంబును నగునత్రుం బేదియును లేదు. అదిసకలభూ
మండలమును భేదింపఁగలదు. సప్తసాగరములను శోషింపఁజేయఁగ
లదు. పూర్వము త్రైలోక్యవిజయుండును మహాతేజఁడును చక్రవ
ర్తియు నగుమాంధాత ససైన్యముగా నయ్యత్రరాజముచేతనే నిహ
తుం డయ్యెను. లవణాసురుండు డొక్కఁడు ముహూర్తమున గృహ
మందుంచుకొని బలదర్పితుడై శత్రుఘ్నుని యుద్ధమున కాహ్వానించి

యాతనిచేనిహతుం డయ్యెను. అప్పుడు మరల నది రుద్రహస్తముఁ జేరుకొనియెను.

మఱియుఁ దీక్షాగ్రంబును, అతిభయంకరంబును, త్రిశిఖింబును, నిర్ధామజ్వాలాభీలంబును, బాలసూర్యప్రభావిభాసితంబును, సర్వహస్తంబును, అప్రీతిమప్రభావంబును, సితశిథిరాకలితంబును, సర్వాలంకృతంబును, ప్రళయకాలానలనన్యశంబును పురుషాకృతియు నగుచు శువుకూడ నద్దేవునిన్నిధికి యుండెను. అది యొకప్పుడు త్రితీయాశకుం డగుచుఁజూచునకుఁ బ్రసాదింపఁబడియెను. పితృవధకు గుఱితుండగు భాగ్యవ్రండు శివదత్తంబగు పరశువుచే నిరునదియొక్కసర్వాయము భూమండలమును నిత్యతీయముగఁ జేసినై చెను. ఆపరశువుమలెకే యతిలోకప్రభావసంకలితంబగు సునన్దమునుకూడ నేనద్దేవునిచేరిం గమఁగొంటిని. అది సహస్రసదనంబును, ద్విసహస్రభుజంబును, సహస్రచరణంబును, ద్విసహస్రనేత్రంబును నైభాస్లియండును. మఱియు నజ్ఞము, శక్తి, తూటిరము, ఖడ్గము, చాళము, దండము, అంకుశము గద మొనలుగాఁగల దిక్పాలకుల యాయుధములన్నియు నాదేవదేవునిపార్శ్వమున విరాజిల్లుచుండెను.

పితామహుండగు బ్రహ్మ మహావేగంబును, హంసయుతంబు నగుదివ్యవిమానము సధిరోహించి యాదేవుని వామభాగంబున నిలిచి యుండెను. శంఖచక్రగదాధరుం డగునారాయణుండును గరుడారూఢుండై యాపకృతినే వహించి యుండెను. ఘంటాకరుండగు కుమారుండు శక్తిపాణియై మయూరము సధిరోహించి రెండవయిగ్నిదేవునిఁ బోలి దేవీపార్శ్వంబున వెలుంగుచుండెను. ఆమహాదేవుని కెదురుగఁ జూలపాణి యగునవీశ్వరుండు నిలిచియుండెను. సకలభూతగణంబులును, వివిధమాతృగణంబులును నద్దేవదేవుని సమ్ముఖింబున నిలిచి

యుండెను. ఆనమయంబున సకలదేవతలును నలుగెలంకుల నిలిచి యాదేవు సేవకవిధంబులఁ గీర్తించుచుండిరి. ఈజగంబునఁ జూచిన వియ, వినినవియు నగుసకలపదార్థములు సయ్యాశ్వరునిచెంతఁ గనంబడుటయు సేవత్యంతమును విస్మితుండ నై పోయితిని. అయినను సేవస్సమ ధైర్యము నవలంబించి బద్ధాంజలివై బాష్పగన్ధదస్వరంబున సేవకవిధంబుల నద్దేవుని స్తుతించుచు నతిశౌర్యతో నారాధించుచుంటిని.

అస్సమ భగవానుండగు శంకరుండు ప్రసన్నుడై “వత్సా! నిన్నుఁ బరీక్షించుటకై మాటిమాటికిని నీకు భయప్రదర్యనముం గావించితిని. అయినను నిన్ను జలింపఁజేయఁజాలకపోయితిని. ఇఁకఁ బరీక్షతోఁ బ్రయోజనము లేదు. నీవేయథార్థభక్తుండవు. కావున దేవతలకై నను దుర్లభంబగువరంబునుగోరునుము” అని యానతిచ్చుటయు, సేనానందభరితుండనై “శంకరా! నీవు నాయెడల నిజముగ సంతృప్తుండ నైతివేని నాయందు నీకు దయగలదేని నాకుఁ ద్రికాలజ్ఞానంబును నీయందపారభక్తిని బ్రసాదింపుము. మఱియు నవిచ్ఛిన్నంబగునావంశము నిత్యక్షీరోదనలాభముం గాంచుగాక. దేవదేవా! నాయాశ్రమంబున నీదివ్యసాన్నిధ్యము నిరంతరవిరాజమానంబగుగాక” అని ప్రార్థించితిని.

సర్వకామప్రదం డగుశంకరుండు నాకోరికలను మన్నించి “భక్తాగ్రేసరా! నీవింతటినుండి జరామరణరహితుండవై, మునిమానసీయుండవై యశస్వి వయ్యెదవు. మఱియు నాప్రసాదంబుచే సదవ్యక్తుండవును, కృపామయుండవు, గుణవంతుండవు, నైశ్వర్యవంతుండవు నయ్యెదవు. క్షీరసాగరము నీకు నిత్యసన్నిహితం బగుగాక! బంధునహితంబుగ నీవీవై నస్వతకల్పంబంతయును జూచెదవుగాక! వీయన్వయం బక్షయంబు గాఁగలదు. నేను నిత్యమును నీయాశ్ర

మంబున సాక్షాత్కరించుచుండెదను. నీకు నాయెడలంగలభక్తి యె
న్నందును జలింపక యుండును. నీవు స్వచ్ఛందసంచారి నై విహరిం
పుము" అని యనుగ్రహించి కోటిసూర్యప్రభామయుండగు భగవా
నుం డంతర్హితుండయ్యెను.

శ్రీకృష్ణా ! తపోబలంబున నద్వేషదేవుండు ప్రసాదించినవరంబు
లన్నియును నాకు లభించినవి. అంతకుఁబూర్వము నేన్నెఁడును దేవ
గంధర్వాదులను జూచియుండలేదు. అక్షణమునందే నాకట్టివారిని
దర్శించు శక్తి లభించినది. అనిమిషముందే నాయాశ్రమం బంతయు
దివ్యవస్తుసమృద్ధం బైనది. దేవర్షినినూగమంబుచే నిత్యమును నాయా
శ్రమశోభ వర్ధిల్లుచుండెను. మహాదేవప్రసాదముచే నాయాశ్రమోప
వసంబు లన్నియుఁ బుష్పఫలవిరాజితంబులై యతిలోకరమణీయంబు
లయ్యెను. సకలైశ్వర్యములును, దివ్యశక్తులును నాకు లభించెను.

ఈవిధముగా నీశ్వరానుగ్రహముచే నేను దివ్యజ్ఞానవంతుండనై
భూతభవిష్యద్వర్తమానవిషయంబులఁ దెలియఁగలుగుచుంటిని. అగా
ధనచేగాని లభింపని యాదేవుని దివ్యసందర్శనము నాకనాయాస
ముగ లభించినది. ఈజగంబున నాకంటె ధన్యుం డెవ్వఁడున్నాఁడు?
షడ్వింశకతత్త్వవ్యాతుండును, పరతత్త్వస్వరూపుండును, సనాతనుండు
ను, పరముండును, అక్షరుండును, విబుధధ్యేయుండును, సర్వతత్త్వవిధి
జ్ఞుండును, తత్త్వార్థదర్శకుండును, భగవానుండును, ప్రభావపురుషుం
డును, దేవుండు నగునీశ్వరుండు తనదక్షిణపార్శ్వమునుండి లోకకా
రణుండగు బ్రహ్మను, వామభాగమునుండి లోకరిక్షుండుగు విష్ణుదే
వుని, శరీరమునుండి లయకారకుండగురుద్రుని సృజించెను. ఆదేవుండు
యుగావసానంబునఁగాలరూపియై సకలజీవులను సంవర్తకానలముంబోలి
సంహరించుచు. సర్వగుండును, సర్వభూతాత్ముండును, సర్వకారణుండు

నగునమ్మహాదేవుడు దేవతలకుఁగూడ నదృశ్యుఁడు.

కావున నోవాసుదేవా ! పుత్ర్యలాభార్థమైనవాతని నారాధింపుము. ఆదేవు నారాధించి యభీష్టసిద్ధి గాంచినభక్తులంగూర్చి వర్ణించెద నాకర్ణింపుము. పూర్వము హిరణ్యశివుం డయుతవర్షంబులు తపంబు చేసి యాచంద్రశేఖరానుగ్రహంబున దేవతాధిపత్యలాభముం గాంచగలిగెను. అతనికుమారుండగు నందనుండను రాక్షసుఁడు శంకరవరగర్వితుండై యయుతవత్సరంబు లిందుగ్రినితో మహారణంబు గావించెను. మహేంద్రవద్రమును, విష్ణుచక్రమునుగూడ నాతనియెడ నిష్ప్రయోజనము లై పోయినవి. మహాదేవునివరముచే నాతనికి శత్రుబాధలేకుండెను. గ్రహపరుండనునామాంతరము గలయానందనానురుఁడు దేవతలవలననే బలవంతముగా వరములనంది వారినేపీడింపఁదొడంగెను. మఱియు విద్యుత్ప్రభు డనునసురునితపంబునకు మెచ్చి శంకరుం డాతనికి త్రైలోక్యధిపత్యము నొసంగెను. అతఁడు శతసహస్రవర్షంబులు సకలలోకంబులను బాలించి యీశ్వరానుగ్రహముచే నసంఖ్యసంతానముం గాంచెను. బ్రహ్మదేవుం డాతనికి కుశదీపమును బ్రసాదించెను. పూర్వకాలము శతములుం డనుదైత్యుం డయుతవర్షంబులు తపంబు చేసి యద్దేవుని యనుగ్రహముచే బురాణలాభముం గాంచెను. యజ్ఞవల్క్యుం డమ్మహాదేవు నారాధించి విజ్ఞానలాభముం గాంచెను. ఇంద్రవరాభూతు లగు వాలఖిల్యులు శంకరు నారాధించి సోమహర్తయు, దుర్జయుండు నగుగరుడుని సాహాయ్యముం గాంచిరి. అనసూయ త్రిశతవత్సరంబులు శివు నారాధించి దత్తాత్రేయుఁడు, చంద్రుఁడు, దూర్వాసుఁడు ననుమువ్వరుపుత్రులం గాంచెను. మధుసూదనా ! ఆమహాదేవుని పవిత్రచరిత్రమును సంపూర్ణముగా నెవ్వరు చెప్పగలరు ?

అని చెప్పటము శ్రీకృష్ణుడు విస్మితుడై యుపమయ్యం గాంచి “ భూసురకులతిలకా! నీయాశ్రమమునం దట్టిమహాదేవుండు నిత్యసన్నిహితుం డై యున్నాడు. నీవు ధన్యుండవు. ఈజగంబున నీకంటె బుణ్యపురుషుం డెవ్వఁడున్నాఁడు? ముసీందా! ఆమహాదేవుం డెన్నటికైన నాకు దర్శనమిచ్చి నన్ననుగ్రహించునా? ” అని కుతూహలపడుటయు నుపమన్యుండు “ జనార్దనా! నీవచిరకాలంబు ననే కృపామయుం డగుమహాదేవుని దర్శింపఁగలవు. వత్స! సహితుం డవై యద్దేవునివలనఁ జతుర్వింశతివరంబులను బడయఁగలవు. ఆతఁడు నీకేల వరమియింతుండును? నీవుసాక్షాద్విష్ణుదేవుండవు. స్వదేవపూజ్యుండవు. సనాతనుండవు. అచ్యుతా! నీకు నేను మంత్రోపదేశముం గావించెదను. శ్రద్ధతో నీవామంత్రమును జపించుచు శంకరు నారాధింపుము. ఆదేవునియనుగ్రహంబున నీకు నీవంటిపరాక్రమశాలియగు పుత్రుండుదయింపఁగలఁడు. నీవు సంతానార్థినై యుంటివని నేనెఱుంగుదును. ” అని వచించెను.

వారీవిధముగా నీశ్వరవిషయంబున మాటాడుకొనుచుండఁగా నెనిమిదిదినంబులు ముహూర్తమాత్రముగాఁ గడచిపోయెను. నవమదివనంబునఁ గృష్ణుం డమ్మనియనుగ్రహంబుచే తై వమంత్రదీక్షితుండై నియమావలంబనంబునఁ దపంబు చేయ నారంభించెను. కొంతకాలమున కౌతిసిశిరోదములు జడలుగట్టెను. నఖిలమాదులు ప్రవర్ధమానంబులై మునిరూపంబు వోఁచెను. కృష్ణుండట్లు మాసంబువరకు నిరాహారిఁడై ద్వితీయమాసంబున జలపానమాత్రంబు చేసి నూడవ మాసంబున వాయుభక్షణంబుచేయుచు సమాధిలాభముంగాంచి యం గుచ్ఛమాత్రస్థితుండును, ఊర్ధ్వబాహుండునై కఠోరతపంబు చేయుచుండెను. ఇట్లు పదియూఱుమాసంబులు గడచుటయు పక్షాకాలంబున భగ

వానుం డగుశంకరుండు సంతుష్టుడై వాసుదేవునియెదుట సాక్షాత్కరించెను.

బ్రహ్మాదినకలదేవతాపూజ్యుండును, సిద్ధకోటివంధ్యుండును, దివ్యమాల్యాంబరధారియు, పార్వతీసహితుండు నగుశంకరుం డట్లు దర్శనం బిచ్చుటయు కమలలోచనుండు విస్మితుండును, బద్ధాంబలిపుటుండునై యనేకవిధముల స్తోత్రముం గావించెను. మఱియు సహస్రీ నామంబులతో నాతనిస్తుతింప నారంభించెను. అనంతరము దేవగంధర్వాదులవ్వాసుదేవునియత్తమాంగంబునఁ బుష్పవర్షముం గురియించిరి. అప్పుడు భక్తవత్సలుండగు శంకరుండు పార్వతివంకఁ గటాక్షంబుఁ బరిగించి కేశపు నుద్దేశించి “కృష్ణా! నేను నీయెడలసంతుష్టుం డనై తిని. నీవు మహేంద్రునికంటెను బరమభక్తుఁడవు. నీవివ్వడనిమిదివంబులను గోరుకొనుము.

అని యానతిచ్చుటయు గోవిందుండు చేతులు దోయిలించి “మహాదేవా! ధర్మబుద్ధియు, యశోవృద్ధియు, బలసమృద్ధియు, నీయందు నిశ్చలభక్తియు, నీనిత్యసాన్నిధ్యంబును, సంగ్రామంబున సర్వశఘ్నవిజయంబును, పరమయోగిప్రియత్వంబును నాకుఁబ్రసాదింపుము. నాకులభించుసంతానమునందు మొదటిపడుగురును బుత్రులగునట్లనుగ్రహింపుము” అని వేడుకొనియెను.

మహాదేవుండును బ్రసన్నుండై నీసర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించునని యనుగ్రహించి “శ్రీకృష్ణా! మునిశాపతెవుండై మానవజన్మంబు నొందవలసిన సువర్తకుం డనునాదిత్యుండు సాంబుండనుపేర నీవు త్రుండై జనింపఁగలఁడు.” అని వచించుటయుఁ గృష్ణుండొనందపరవశుండై శివానుచరులను, బార్వతీదేవినిబహువిధంబుల స్తోత్రము చేయఁదొడంగెను. అప్పుడు భవానియు కేశపునియెడల సంతుష్టుమై పర

ప్రాశ్ననంబు గావించు మని యానతిచ్చెను. అప్పుడు మఱుమాదనుండు
 ,, దేవీ! దేవదేవునింబోలి నీకును నాయందు దయగలదేని నాయెడల
 నిల్లనుగ్రహించుము. నాకెన్నఁడును బ్రహ్మదేవపంబు లేకుండుగాక!
 బ్రాహ్మణపూజనమే నానిత్యవ్రతంబగుగాక! తల్లిదండ్రులు నాయెడల
 నిత్యసంతుష్టు లగుదురుగాక! నాకెల్లయెడల సర్వభూతాయుకూల్యంబు
 లభించుగాక! నాసంతానము గుణవంతం బగుగాక! నాచేయును
 ఖశతంబులచే దేవతలు తృప్తు లగుదురుగాక! యతిసహస్రంబులును,
 అతిధిసహస్రంబులును నిత్యము నామందిరంబున భోజనాదికంబులచే
 సంతుష్టు లగుదురుగాక! నాబంధుమిత్రులు నావలన బ్రీతినుఖంబు
 లం గాంతురుగాక! నేను సతీసహస్రవల్లభుండ నయ్యెదఁగాక! నేను
 సకలజీవులకు నన్నంబుకంటెను బ్రియతముండ నయ్యెదఁగాక! ” అని
 వేడుకొనియెను.

దేవి యానందనందనుని వచనంబులకు విస్మితయై సీయభీష్టంబు
 లన్నియు సిద్ధించుగాక యని యానతిచ్చెను. పార్వతీపరమేశ్వరు లీవి
 ధముగా శ్రీకృష్ణునకు పరపరదానంబు గావించియంతస్థితులైరి. అసం
 తరము కృష్ణుండు పరమానందముతో నిజాశ్రమంబునకుం జని యుప
 మన్యునకుఁ బ్రణామంబొచరించి యెల్లవృత్తాంతము నాతనికి నివేదిం
 చెను. ఉపమన్యుండును సంతోషించి ,, గోవిందా! శంకరునికంటె
 భక్తాభీష్టదాయకుం డగుప్రభుం డెవ్వఁడును లేడు. జ్ఞానంబును, దపం
 బును, శౌర్యంబును, స్థైర్యంబును నాతఁడే. అలోకసామాన్యంబగు
 నాతనిపుణ్యచరిత్రము నాకర్ణింపుము. అందువలన నీభక్తి మఱియును
 పద్ధిల్లఁగలదు.

పూర్వకాలంబున బ్రహ్మయోగి యగు తండియనుమహాత్ముఁ
 డు సహస్రనామంబులచే సవాశివస్తవముం గావించెను. విస్తీర్ణంబును,

మర్జయెంబు సగునాస్తోత్రమును సాంఖ్యయోగులు పఠించుచుండురు. ఇట్లాతండిచే నారాధితుండై నశివుం డాతనికి సర్వాభీష్టంబులను బ్రసాదించెను. నీవును నల్ల సేద్యకాముడవయ్యెదవు. అని ప్రబోధించుటయు నమ్ముచే ననుజ్ఞాతుండై శ్రీకృష్ణుండు మరల ద్వారకానగరంబునకు విచ్చేసెను.

— శివానుగ్రహము —

మునివరులారా ! పూర్వమిత్రిమునీందుగ్రిందు గోకర్ణక్షేత్రంబున శతవత్సరంబులు ఘోరతపంబు చేసి శంకరానుగ్రహంబున శతపుత్రులను, శాశ్వతకీర్తిని బడయఁగలిగెను. ఆతనికిమారు లందఱును జరామరణనష్టతులైరి. ఆతఁడొకకారణముచే బ్రహ్మహత్యాపాపమునకు లోనయ్యెను. మునులందఱు నాతని బహిష్కరించిరి. భక్తసులభుండగు మహాదేవుం డప్పు డాతనియెడఁ గరుణించి పాపవిముక్తునిం గావించెను. శుఱియు మున్న భార్గవరాముండు తపంబుచే నమ్మహేశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబున నతినిశితంబగు వరతువును బడసెను. దానిచేతనే యాతఁ డిరువదియొక్కమారు క్షత్రియసంహారంబు గావించెను. పిమ్మట నాతఁడు మహేంద్రీవర్వతంబునకుం బోయి తపోనిరతుండై యచిరకాలంబుననే యజేయుఁడు నమరుండు నయ్యెను. ఆతఁడు మహేంద్రీవర్వతమున లింగార్చనము చేయుచుండఁగా దేవత లెన్నియోసారులు దర్శించి యున్నారు. ఆతఁడు సాక్షాద్విష్ణుండు గావునఁ బ్రశంసకాలంబున మరల వైకుంఠమునకుఁ బోఁగలఁడు. పూర్వకాలంబున నసితానుజుం డగుదేవలుండు మోహగ్రహవిష్టుండై లోకక్షోభంబుకొఱకు తపంబు సేయుచుండ నిందుగ్రిందు కోపించి యశని శపించెను. అయినను దేవలుండు శివారాధనమును విడువక తపసుగ్ర

హంబున దీప్తాయుర్యశోధర్మంబులం గాంచెను. తొల్లి సామగానపరి
షత్తునందు కృత్యమడుండను మునీంద్రుండు పౌరపాటున యజ్ఞసంగ
తంబగు రథంతరపాతముం గావించెను. అందుచే వసిష్ఠుండు కోపించి
డండకారణ్యంబునఁ బందొమ్మిదివేలవత్సరములు మృగరూపివై ప్రహ్లా
రాహిత్యంబున దుఃఖించుచుండు మని యాతని శపించెను. తోడనే
యమ్మునీంద్రుండు తృణలతాజలవిహీనంబగు నయ్యరణ్యమున మృగ
రూపంబునఁ బుట్టెను. అయినను నతఁడు పూర్వవాసనావశం బన
భక్తితోఁ బ్రణవయుక్తంబుగా శివరామమును స్మరింప నారంభించెను.
అపిభావముచే శివుండు ప్రసన్నుండై యాతని గణాంతర్గతుని గావించె
ను. కాని శాపాంతకాలమువఱకు నాతనిముఖముమాత్రము మృగా
కృతిం దాల్చియుండెను. శాపావసానంబున మహాదేవుం డాతని కజ
రామరత్నమును, భోగభాగ్యాభివృద్ధియు, గణనహచరత్వమును బ్రసా
దించెను. జై గీషవృక్షుడను మహాతవుం డగునొకఋషీంద్రుండు కాశీ
ధామంబున నిత్యలింగార్చనంబు నేయుచు శుభాశుభకర్మఫలంబుల
వాంఛింపక సర్వంబును శివార్చణంబు నేయుచుండెను. మహాదేవుం
డాతనియెడ దయాళుండై యణిమావ్యష్టసిద్ధుల నాతనికిఁ బ్రసాదించె
ను. అట్టిశర్వుండు భక్తుం డగుగార్ధ్యునకు ముక్తిసాధనం బగుకాల
జ్ఞానమును బ్రసాదించెను. శివప్రసాదముచే నమ్మునీంద్రుండు సర్వశా
స్త్రపారంగతుం డయ్యెను. ఆతని కాత్మసమానులగు వేయిమందిపు
త్రులు లభించిరి. అట్లే శంకరుండు పరాశరునకు నిష్ఠరత్నంబును, అను
రత్నమును, గలవ్యాసమునీంద్రుని బుత్రునిగా పుంగుగ్రహించెను. భక్త
దయాళుండగుభవానీనాథుండు తొల్లి శూలగ్రస్తుం డగుమాండవ్య
మునీంద్రునకుఁ బ్రాణదానంబు చేయుటయే కాక దశలక్షవత్సరంబుల
వఱకు నాధివ్యాధిశూన్యత్వముం బ్రసాదించెను.

పూర్వకాలంబునం దొకదరిద్రబ్రాహ్మణుడు “నమశ్శివాయ” యనుమంత్రమును నిత్యమును ధ్యానించుచు గాలవుండను తనకుమారుని విద్యాభ్యాసంబు చేయుటకై గురుగృహంబున నొప్పగించి తాను వర్షసహితుండై గృహంబునం దుండెను. ఒకనాఁడతఁడు భార్యంబిలిచి “ఏనీ ! గృహస్థుల మగుమనయింటికెవ్వరైన నతిథులు భిక్షాంధ్రమై రాగలరు. దరిదు్రిలమగుమనము వారికేమియగలము. లేదని చెప్పటకు నోరెట్లు వచ్చును. నేను లోపలనే యుండెదను. భిక్షుకుఁడెవ్వఁడైన వచ్చినప్పుడు నాభర్త యింట లేడని చెప్పము” అని యుపదేశించెను కాలవశంబున నొకప్పు డొకభిక్షుకుఁ డావిపురినింటికి వచ్చి గృహిణిం గాంచి నీభర్త యెచ్చట నున్నాడని పఱిశ్చించెను. ఇంట లేని యామె పశ్చిమోత్తర మిచ్చెను. భిక్షుకుం డావంచనమును దివ్యదృష్టిచే గ్రహించి కోపించి “నీభర్త యెచ్చట దాఁగి యుండెనో యచ్చటనే మరణించుఁగాక !” యని శపించి వెడలిపోయెను. అనంతరము గాలవుండు సకలవిద్యలనభ్యసించి గురుం డగువిశ్వామిత్రునిచే ననుజ్ఞాతుండై గృహంబునకు వచ్చి యెల్లసంగతులం దెలిసి విచారించి పితౄలాభంబునకై శంకరాధనంబు గావించుచుండెను. ఒకనాఁడు గాలవుండు గృహంబువెడలి సమిత్కుశాహరణార్థంబు పోవుచుండఁగా తిండియాతినికి సాక్షాత్కరించి పరమానందముతోఁ గుమారునిగోరిలిండుకొని “కుమారా ! ఈశ్వరానుగ్రహంబున నేను పునర్జన్మముం డనై పుత్రీవంతుఁడను, విశ్వర్యవంతుఁడను నైతిని” అని పరమేశ్వరుని బ్రస్తుతింప నారంభించెను.

మహర్షులారా ! పరమేశ్వరుని భక్తదయాళుత్వముం గూర్చి కొంతవఱకుమాత్రము చెప్పఁగలిగితిని. అసంతునివలె సహస్రముఖములు లభించినను నేను వేయివత్సరంబులకైన నద్దేవునిగుణంబులను సంక్షేప

ముగనైన వర్ణింపఁజాలను. అని యుత్సాహము పట్టఁజాలక సూతుండు వారికి మహాదేవునిత్రిపురదహనవృత్తాంతమును మరల సవిశేషముగ నెఱింగించుటయు మునులందఱును బ్రహ్మష్టహృదయులై యంధకచరిత్రముం దెలుపవలయు నని ప్రార్థించిరి.

—♦ అంధకచరిత్రము ♦—

సూతుం డిట్లు చెప్పందొడంగెను. ఒకప్పుడు మందరాచలంబునఁ బార్వతీదేవి పరిహాస్థానమై వెనుకనుండి వచ్చి కనకమలసదృశంబగుతనవీరవల్లనద్యయముచే మహేశ్వరునికన్నులను మూసెను. ఆక్షణంబున గాఢాంధకారము జగమెల్ల నాక్రిమించి లోకనేత్రనిరోధంబు గావించెను. ప్రియస్పర్శమువలన నప్పుడు గౌరీదేవి కరకమలములు చెమరించెను. అందొక స్వేదబిందువు శివుని నేత్రానలముచేఁ దపించి యాకరాసనగర్భంబునఁ బతితిం బయ్యెను. కొలదిసేపటిలో ఆగర్భము నుండి విరూపియు, జటిలుండును, శృంగులుండును, కృష్ణవర్ణుండును, వికృతరోముండును, మేఘభీకరనినదుండును, నోరధపరుండును, భయంకరుండును నగునొకపురుషుం డుదయించి నవ్వుచునేడ్చుచు సృత్యము చేయుచుండెను.

అప్పుడు శివుండు నవ్వుచుఁ బార్వతినుద్దేశించి “దేవీ! నాకన్నులను విప్పము. నన్నేల భయపెట్టెదవు” అని హెచ్చరించెను. ఆపకృతిపురుషదర్శనంబును, పతివాక్యశ్రవణంబును గాంచి యమ్మహాదేవి నవ్వుచు ప్రియనేత్రవిమోచనముం గావించెను. ఈశ్వరుండు కన్నులఁ దెరిచినంతనే యంధకారము దూరమైపోయెను. అవికారపురుషుఁ శంధకారమున జనించుటచే దృష్టివిహీనుం డయ్యెను. అంతఁ బార్వతిదేవి పరమేశ్వరుం గాంచి “నాథా! విరూపుఁడగునీతఁ జివ్వఁడుగో

ఎవ్వఁ డెందుకొక కీతని బుట్టించెను? మీ డెవ్వరితనయుఁడు? ” అని పూజించెను. శివుఁడు మందహాసము నేయుచు “ ప్రియా! నీవు నాకన్నులను మూసినవ్వకు స్వేదబిందువునుండి చండబలుండగు నీతఁడు జన్మించినాఁడు. అంధకారమున జనించుటచే నీతఁడంధకనామధేయుఁ డయ్యెను. నేనీతని కనురూపై శ్వేత్యప్రదానంబు చేయుదును. నీవును సదయహృదయనై సఖులతోఁగూడ నీతని సంద్యాదులవలె సంతోషింపుము! ” అని యానతిచ్చెను.

భవానియు పతివచనంబులకు సంతోషమై సఖులతోఁగూడ నయ్యంధకుని పుత్రునింబోలి యతిప్రియంబుగఁ బోషించుచుండెను. అయ్యంధకుఁ డుదయించినసమయమందే కశ్యపాత్మజుఁ డగుహిరణ్యాక్షుండు పుత్రార్థమై తపంబు నేయుట కారంభించి క్రమంబుగ రోష దోషవిముక్తుడై కాష్టాకృతినుండి శివధ్యాసనిమగ్నుఁడయ్యెను. మహేశ్వరుం డయ్యునురేంద్రునితపంబునకు మెచ్చి యాతనికి దర్శనంబిచ్చి వరంబు గోరుకొమ్మని యనుగ్రహించెను. అప్పుడు హిరణ్యనేత్రుండు షరమానందభరితుడై “ ఓచంద్రేశ్వరా! నాకుఁ గులానురూపవీర్య సంపన్నుం డగుపుత్రుఁడు లేఁడు. అందుకొక నేనిట్టితపంబు చేయుచుంటిని. దేవా! నాకట్టిపుత్రదానంబుచేసి కృతార్థుం గావింపుము. నాయగ్రజునకుఁ బరాక్రమనిధులగు ప్రహ్లాదాదు లై దుగురుతనయులు న్నారు. నావిశాలరాజ్యభోగము లనుభవించుటకు నాకొక్కకొమరుండును లేఁడు. నేను వంశవిహీనుఁడనై యున్నాను. పరాక్రమంబుచే రాజ్యసంపాదనముచేయువాఁడును, పితృరాజ్యమును బరిపాలించువాఁడును బ్రధానపుత్రుఁడు. అట్టిపుత్రునివలనఁ దండ్రి యిహపరలోకములందు గణనీయుఁ డగును. కావుననే యెల్లవారును బుత్రార్థమై యజ్ఞయాగాదిసత్కర్మముల నాచరించుచుందురు. పుత్రహీనులకు గతులు

లేవు. అందుచే నందఱును ఆత్మయంగభాగ్యమై పుత్రకాము లగుచుండురు. క్రీతాదులగు నితరపుత్రులకంటె నొరనుండే ప్రధానుఁడు. దేవా! నేనట్టిపుత్రుని యాచించుచున్నాను. నాయందుఁ గరుణించి నాయభిష్టంబు సఫలంబు నేయుము.

అని వేడుటయు దయామయుం డగు నిందుమాళి “ ఓదైత్య రాజా ! ఔరసపుత్రుఁడు లభించుయోగము నీకు లేదు. నీవంటివరాక్రమవంతుఁడును, దుష్టయుండును నగు అంధకుం డనునాకుమారుని నీ కొనంగెదను. నిర్విచారముగ నీవితని కుమారునిగాఁ బరిగ్రహింపుము; ఆతనివలన నీవు నుఖవంతుఁడ వయ్యెదవు.” అని యానతిచ్చి హిరణ్యాక్షున కంధకుని బుత్తునిగానొనంగెయి. హిరణ్యాక్షుండు పరమానందముతో నంధకుని వెంటఁబెట్టుకొనిపోయి పెంచుకొనుచుఁ గొంతకాలమున కతఁడు సకలదేవతలను జయించి యీభూమండలమును రసాతలంబునకుఁ గొనిపోయెను.

అప్పుడు మహాబలవంతుఁడును, సర్వమయుండు నగువిష్ణుదేవుండు సకలమునిదేవతారాధితుండై వరాహరూపముం దాల్చి దంష్ట్రావ్రహరంబులచే ధర్మత్రభేదనంబు చేసికొనుచు రసాతలంబునకుం బోయి దంష్ట్రాగ్రంబుచే దైత్యగణోన్మూలనంబుచేసి మఱియుఁ సశవినమపదాఘాతంబులచే నిఖిలాసురసంహారంబుగావించి నుదర్భవచక్రంబుచే హిరణ్యాక్షునిమస్తకచ్ఛేదనంబు చేసి యాదైత్యరాజ్యమున కంధకు సభిషిక్తుం గావించి రసాతలంబునుండి భూమండలము నెప్పటియట్లుగ రిం చెను.

అనంతరము హిరణ్యాకశీపుండు దానవరాజ్యమును యథానియమంబుగఁ బరిపాలించుచుఁ గ్రీమంబుగ మూఢబుద్ధియై సకలలోకంబులను సంతసింపజేయ నారంభించెను. అతఁడు బ్రహ్మదేవుని నారాధిం

చి ప్రసన్నుం జేసికొని “మహాత్మా! నేను నిత్యమృత్యుభయాకులుం డనై యున్నాను. స్వర్గమందుగాని, భూమియందుగాని, రాత్రిగాని, వగలుగాని, శస్త్రాస్త్రపాశాదలచేగాని, అశనిపాతంబుచేగాని, తరు వర్వతజలాగ్నులచేగాని, మఱియెట్టిశత్రుకర్మంబులచేగాని నాకు మృ త్యువు లేకుండునట్లునుగ్రహింపుము.” అని ప్రార్థించుటయు విరించి భయవిస్మితుండై మనంబున విష్ణుదేవునకుఁ బ్రణామంబు చేసి “దై త్యేంద్రా! నేను నీయెడల సంతృప్తుండ నైతిని. నీయభీష్టంబు సఫ లంబు చేయుదును. నీవు తొమ్మిదికోట్లతొంబదియాఱువన్నములు దా నవరాజ్యంబుఁ బాలింతువుగాక!” అని యనుగ్రహించెను.

అనురేశ్వరుండును పూర్ణకాముండై కృతార్థుండనైతినిని సం తోషించి త్రైలోక్యవినాశంబు గావింప నిశ్చయించి యాక్షణంబ పోయి సకలధర్మోచ్ఛేదంబు గావించుచు మహారణంబుచేసి సకలదేవత లను విజితులం గావించెను. అప్పు డింద్రాదిదేవత లసురభీతులై క్షీర నాగరంబుకడకుం బోయి యనేకవిధంబుల స్తోత్రంబు సేయుచు విష్ణు దేవు నారాధింపఁదొడంగిరి. వారిప్రార్థనంబుల కుపేంద్రుండు మేల్కొం చి యనేకవిధంబుల వారి నాశ్వసింపచు “విబుధవరులారా! నేను సూర్యచంద్రాగ్నిసదృశం బగుసింహమూర్తిం దాల్చి సూర్యాస్తమయ సమయంబున దనుజపురంబుఁ బ్రవేశించి తీక్ష్ణనఖంబులచేతను, భీషణదంష్ట్రలచేతను రాక్షసగణవినాశంబు చేసెదను” అని యానతిచ్చు చునే నారాయణుండు సింహవతారంబెత్తి దైత్యనగరంబు సొచ్చి కొం తకాలము దానవులతో రణంబుచేసి యసంఖ్యదైత్యనిర్మూలనంబు గావించెను. మఱియు ముఖ్యులగు నసురులను సంహరించుటకై య చ్చటనే పరిభ్రమించుచుండెను. రక్కసులందఱు నావిష్ణుదేవుని గేవల సింహమాత్రీయుగనే భావించిరి. కాని యందుఁ బ్రహ్లాదనుండనువాఁడు

శత్రుమును గ్రహించి తండ్రినినమిపించి “అనురేంద్రా! ఇది కేవల సింహము గాదు. విష్ణుదేవుఁ డీరూపముతో దానవనంహారంబునకు వచ్చియున్నాఁడు. కావున నీతనితో రణంబు చేయుట శ్రేయము గాదు. భగవానుం డగునయ్యనంతునిశరణంబు గోరుటయే యుచితము. అట్లు చేయకున్నచో సర్వనాశంబు కాఁగలదు. చూడుము! ఆసింహము సాధారణమృగేంద్రమువలె లేదు. లోకభీకరాకారముతో విజృంభించుచున్నది. ఎంతవరాక్రమవంతుడైనను దానితో ఊణమైనను యుద్ధము చేసి బ్రదుకఁజాలఁడు. కావున నమ్మహాదేవునిఁ బ్రసన్నుం గావించుకొన్నచో జిరకాలమువఱకును రాజ్యపాలనంబు చేయవచ్చును” అని ప్రబోధించెను.

ఆమాటలకు రాక్షసేంద్రుండు రోషపరవశుండై “ఓరీ! నీవు భయపడుచుంటివా! మహావీరులకు భయపడుట యుచితము గాదు” అని మందలించి మహావీరులగు రాక్షసనాయకులను బిలిపించి మీరాసింహమును బంధించిరండచి యాజ్ఞాపించెను. రాజునాజ్ఞానుసారముగా దైత్యయోధులందఱు నత్యుత్సాహముతో నామృగేంద్రమునాక్రమింపఁబోయి యగ్నిప్రవిష్టంబులగు శలభంబులంబోలి నిమిషమాత్రంబున భస్మీభూతులై పోయిరి. ఆఘోరవార్త నాలకించి మహావీరుం డగు హిరణ్యకశిపుం డించుకంతయుఁ జలింపక స్వయముగఁ బోయి యాసింహము నాక్రమించి యుద్ధము సేయ నారంభించెను. శస్త్రపాణి యగునారక్కనుఁడు సఖిపాణియగునాన్మసింహునితో నొక్కకల్పాంతంబువఱకును మహారణంబు గావించెను.

అంతకాలమైనను నృసింహరూపి యగునమ్మృగేంద్రము చెక్కుచెదరకపోరాడుచుండుటంగంచి దానవనాథుండు బహుశస్త్రకలితంబులగు సనేకబాహువులందాల్చి దశదిశలనాక్రమించి యాన్మసింహు

నిపై నవిరామశస్త్రవృష్టిం గురియింపఁదొడంగెను. కాని యాతని మహాప్రయత్న మంతయును విఫల మయ్యెను. ఆయాస మధికమగుటచే బోరాడుట యాతనికిఁ గష్టమయ్యెను. ఆతనియస్త్రశస్త్రంబు లన్నియువినష్టంబులై పోయెను. ఇతఁ నాతఁడు శూలమాత్రిసహాయుండై విజృంభించుచుఁ దుదకుఁ బర్యవసారం బగున్యసిహునిబాహు మధ్యంబునం బడిపోయెను. అప్పుడు భగవానుఁ డగున్యసిహుమూర్తి యాదనుజేందునికంతమును దనబాహుమధ్యంబున నిరికించి నిశితసఖాగ్రంబులచే నాతని హృత్పిండమును జీల్చివై చుటయు నయ్యెను. శ్వరుండు నిహతుండై పడిపోయెను. ఇట్లు న్యసిహదేవుండు రాక్షసేశ్వరిసంహారంబు చేసి ప్రసన్నుండై తనకుఁ బ్రణాతుండై నవప్రహ్లాదుని దానవరాజ్యంబున కభిషిక్తుం గావించెను.

ఒకప్పు డంధకుండు భ్రాతృగణంబుతోఁగూడివిహరించుండ వారాతనిం గాంచి “ రాజ్యాధికారములేని నీకు రాజ్యముతో సంబంధ మేమున్నది? మూఢుం డగుహిరణ్యాక్షుండు మహాతపంబు చేసి మహాదేవుని యనుగ్రహంబు గాంచియు కలహప్రియుండవు, అంధుఁ డవు, వికృతాకారుడవు నగునిన్నుఁ బుత్రునిగాఁ బడసెను. అన్యజాతుండ వగునీవు దైత్యరాజ్యమున కెట్లధికారి వగుదువు? ” అని తగవుపెట్టెరి. అంధకుం డామాటలాలించి నిరుత్తరుండై యతివిచారముతో నింటికిం బోయి తల్లి కెల్లసంగతులం దెలిపి యామె నూఱిడించి యర్ధరాత్రిసమయంబున సగరంబు విడిచి నిర్జనారణ్యమునకుం బోయి యెకపాదంబుననిలిచి యూర్ధ్వబాహుండై యయుతేష్ఠంబులు దేవాసురదుష్కరం బగుమహాతపంబు గావించుచుండెను. ‘

ఆతిఁడాహరిమును విస్మరించి యగ్నిని బ్రజ్వలింపఁజేసి తనశరీరమునందలిరిక్తమును మాంసఖండములను కొలఁదికొలఁదిగా నందు

హోమము చేయుచుండెను. ఇట్లు మంత్రాపూర్వకంబుగ రక్తమాంస హోమంబు సేయుచుండుటయుఁ గొంతకాలమున కాలఁ డస్థిమాత్రా వశిష్టుం డయ్యెను. ఆతనిశరీరమం దొక్కరక్తబిందువైనను మిగులకుం డఁబోయెను. తుదకాలఁడు తనయస్థిపంజరమును సమూలముగ హేమా మము చేయుటకుద్యుస్తం డగుటయు దేవతలందఱు నాతని సాహ సముం గాంచి నీతివాక్యంబులచే నాశ్వాసింపఁదొడంగిరి. అప్పుడు పద్మాసనుం డాతనికి సాక్షాత్కరించి దానవేంద్రా! నీకేమి కావల యునో కోరుకొమ్మని యానతిచ్చెను.

దీనుం డగునంధకుం డప్పుడు విరించికిఁ బ్రాణతుండై “దేవా! నాయన్నలగుప్రోహదాదులు నిర్దయులై నారాజ్యము నవహరించి నారు. వారందఱును నాకు దాసులుగావలయును. దివ్యచక్షులచే నాయంధత్వము దూరము గావలయును. ఇంద్రదాదిదేవతలుగూడ నాకు పామంతులై పన్నులఁ జెల్లించుచుండవలయును. దేవదానవయత్రగం ధర్వమానవోరగాదులవలన నాకు మృత్యువు లేకుండవలయును. దానవారి యగునారాయణునిచేఁగూడ నాకు మృతి లేకుండవలయు ను.” అని ప్రార్థించెను. పద్మాసనుం డాదారుణవాక్యంబు లాలించి శంకితుండై “రాక్షసేశ్వరా! నీయభీష్టంబు లన్నియు సిద్ధించుఁగాక! మరణమే లేకుండఁజేయుట యసంభవము. మరణమునకు నీయిచ్చవ చ్చివ్వు హేతువేదియైన నిరూపింపుము. ఏతీచితై నను మరణము గలుగ కుండ వలెంచిచ్చుట యెట్టివానికైనను నాధ్యము గాదుగదా! యము నకెప్పటికైన వశిభూతులుగాని జీవులు జన్మించుట దుర్లభము. మఱి యు నీవేంటిసత్పురుషులు చిరజీవనముదుఃఖిహేతువని యెంచి యట్టి హంభితమును ద్యజించుచుందురు.” అని బోధించెను.

ఆలోకపితామహుని యనుసయవచనంబు లాలించి యప్పు

డంధకుండు “ దేవా ! నాతల్లియగుశారీదేవి భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలములందలి రమణీమణులం దెల్ల సగ్రగణ్యురాలు. మతియు మనో వాక్కాయంబులకగమ్యురాలు. అట్టిజీవదుర్లభయగుదేవీమూర్తిని నేనెప్పుడు కామింతునో యప్పుడే నాకాత్మవినాశంబగుఁగాక ! ” అని చెప్పటయు విరించివిస్మితుండు యట్లే యగు నని యనుగ్రహించి “ అనురేంద్రా ! లెమ్ము ! నీసకలాభీష్టంబులును సిద్ధించినవి. నీవు యుద్ధరంగములందు సర్వదా పరాక్రమశాలియై విజృంభింపఁగలవు ” అని వరంబిచ్చెను. ఆమాట విని యస్థిమాత్రావశిష్టుం డగుసంధ కుండు “ పితామహా ! ఈదేహముతో నేను శత్రుసైన్యమునఁ బ్రవేశించి విజయర బెల్లు సాధింపఁగలుగుదును? నాయందనుగ్రహించి భవత్కరస్వర్ణంబుచే నాదేహమునకు బలమును, పుష్టిని గల్గింపుము.” అనిపొగ్గించెను. బ్రహ్మదేవుం డాతనిదేహమును స్పృశించి పరిపుష్టంబును బ్రబలంబును గావించి దేవగణసహితంబుగా సంతర్పితం డయ్యెను.

దృఢశరీరుండును, బలయుతుండు సగుణధకుం డప్పుడు జాతనే తుండును, సౌభాగ్యశాలియునై ప్రహృష్టహృదయముతో నిజసగ రంబునకుఁ బోయెను. సంతోషింపఁడు నాతండు తిరిగివచ్చటం గాంచి భీతులై ప్రహ్లాదాను లాతనికి రాజ్యము సర్పించి యాతనికివశీభూతులును, భృత్యులునై రి.అంతర మంధకుండు సర్వసన్నాహంబు గావించుకొని విజయార్థియై నాశంబునకుం బోయి దేవతలనందఱను బరాజితులం జేసి దేవేంద్రునిచేఁ గప్పము గట్టించుకొనియెను. మతియు నాగయక్షరాక్షసగుంధర్వచూనవాదులను, గిరింద్రీవృక్షలతాదులను, సింహశార్దూలాదిమృగంబులను, సచరాచరంబగుత్రైలోక్యంబును జయించి తనయ్యాజ్ఞానుసారంబుగఁ జేసికొనియెను; స్వర్గమర్త్యసతాశ

ములందలి శృంగారనతులగు రమణీమణుల నపహరించి తెచ్చి రమణీ
యంబులగు పర్వతోపవనంబులను సదీతలంబులను శారీర్యోగలసి
సవిలాసముగ విహరించుచుండెను.

అదానవేందుండు నిరంతరమును మహిళామండలమధ్యగ
తుండై కీడించుచు, వారుసానముచేసివిడిచిన దివ్యానవంబుల నాస్వా
దించుచు మదమత్తుండై కాలము గడపుచుండెను. అతనికి రసమ
యంబు లగుచుగంధఫలమూలము లిచ్ఛానుసారంబుగ లభించుచుం
డెను. ధూపమాల్యాన్నలేపనాదులచే నాతడు నిత్యసుఖభోగంబులం
గాంచుచుండెను. మయకల్పితంబు లగునర్తమందిరంబాలును,
వాహనాదులును గలిగి యాతడు సౌభాగ్యశాలియై విహరించుచుం
డెను. ఈవిధముగా నాతఁ డయుతవత్సరములు నిశ్చింతింపజే
సెను.

అతఁ డొక్కనాడైన నెఱ్ఱిపుణ్యకార్యమును గావింపజేచు.
తనకుఁ బరలోకసుఖకారణు లగుకుమారులనుగూడఁ గులైర్కబోధనా
దులచేఁ బరమనాస్తికులం గావించి నిరంతరము చేదవిహితధర్మములకు
వినాశంబు గూర్చుచు వేదబ్రాహ్మణదేవగురుధిక్కారంబు చేయుచుం
డెను. మందభాగ్యుడును, మందబుద్ధియు నగు నాతఁ డీవిధముగా
దుష్కర్మంబులచేఁ దనదీర్ఘాయువును నిష్ప్రయోజనంబు గావించుచు
నొకప్పుడు సర్వసేనాసహితుండై మందరాచలంబునకుంబోయి యనేక
కోటివంశంబు లచ్చట నివసించి యుండెను. అపర్యతిమునందలి స్వర్గ
రామణీయకమును దిలకించుచు మధునానమత్తుండై యాతఁడాయచ
లోపవనంబుల సేనాసహితముగ విహరించుచుండెను. అగిరింద్రంబు
నం దాతఁడు తనయిచ్ఛానురూపంబగు నొకనగరమును నిర్మోపజే
సెను. అనగరము శత్రుగుర్దనుగులును ద్విజయమా నై యుండెను.

అయ్యుంధకుండు దురోధనుడు, విఘ్ననుడు, హస్త యనుము
వృషదాసవశేఖరులు మంతులై యుండిరి. వారొకప్పుడు మందరాచ
లసానుదేశంబున విహరించుచు నొకయతిలోకసుందరీమణి యగుతరు
ణిమణి గాంచి సర్వకంబుగ దానవాధీశ్వరుచేతకుంబోయి “ అను
రేంద్రా! ఈసర్వకంబున నొకగుహామధ్యంబున సత్యంతరూపవంతుం
డును, నిమిలితనయనుండు నగునొకమునీంద్రుని గాంచితిమి. వ్యాఘ్ర
చర్మాంబులగు డగు నాతనిమస్తకమర్ధచంద్రాలంకృతమై యుండెను.
ఆతఁడు సంపూర్ణయౌవనముచే విరాజిల్లుచుండెను. ఆతనిసకలాంగము
లును ఘణిఘణాలంకృతిములై యుండెను. కపాలమాలికాధరుండును,
జటాధారియు, ద్విశూలవాస్తుండును, బాణతూణీరధరుండును, మహాధ
నుష్ఠుండును, ఖడ్గత్రిశూలపాణియు, కపర్దియు, అక్షసూత్రధారియు
నగునమ్మునీంద్రుని తపోమూర్తియై వెలుంగుచుండెను. ఆతనికిఁ
గొంతదూరంబున వానరసహితుండును, ఘోరముఖుండును, కరాళుం
డును, సర్వాయుధధారియు, సూక్ష్మకరుండును, నగునొకపురుషమూర్తి
యుండెను. తెల్లనివృద్ధవృషభముకూడ నచ్చట విరాజిల్లుచుండెను.
అమునీంద్రునివామభాగంబున త్రిలోకసుందరి యగునొకరమణీమణిం
గాంచితిమి. సువర్ణమణిమయాలంకారిణియు, శుభ్రవననధారిణియు,
శుభలక్షణసమన్వితయు నగుచత్తరుణీమణి జగతీరత్నమే యని కీర్తింపఁ
దగినది. ఆమెం గాంచికన్నలే ధన్యములు. ఆయువతి యమ్మునీం
దునిభాగ్యమై యుండును ” అని వర్ణించి చెప్పిరి.

పైత్యేంద్రుని డమ్మాట లాలించి కానుపరవశుండై తనకుం
తుల నాక్షణంబ యమ్మునిచేతకుం బంపించెను. వారును తపస్వి
చేతకుం బోయి “ మునీంద్రా! నివెవ్వరితనయఁడవు. నీవిటనుండు
టకు నిమిత్తమేమి? ఈనారీరత్న మెవ్వరు? మాదానవేంద్రుం డెల్లవి

వయస్సులం దెలిసికొనఁ గోరి మమ్ము నీకడ కంపించెను. ఈ భస్మలి
ప్తాంగముతో, ఈవికారాకారముతో, ఈకపాలనూలికలతో భనుర్భా
ణతూణీరములను, ఖడ్గత్రిశూలములను ధరించుట యసంగతిముగా
నున్నది. జటామండలమున జాహ్నునియేమి, లలాటమునఁ జంద్రిఖం
డమేమి, ఒడలినిండ విషాగ్నిదీప్తంబు లగుసర్పభూషణము లేమి—ఇట్టి
నీకు రమణీరత్న సంగ మవిధేయముగాదా? వృద్ధవృషభారోహణంబును,
నిత్యమును దానిని దర్శించుచు సంధ్యావందనంబు చేయుటయు నీకు
ధర్మముగాదు. నీభోజనముగూడ విరుద్ధముగ నున్నది. నీచేయుకా
ర్యంబు లన్నియును విపరీతముగనే యగపడుచున్నవి. ఇట్టినిభార్యను
బరిగిపించుట మారాజున కయుక్తము గాదు. మాప్రభంప సకల
లోకంబులవారిచేతను రత్నపతి యని పొగడఁబడుచున్నాఁడు. కావున
నీవుమాటుమాట చెప్పక రమణీరత్నమగు నీకాంతను మారాజున కర్పిం
పుము. మాయాజ్ఞానుసారంబుగ నీవీయస్త్రశస్త్రంబులను బరిత్యజించి
విశుద్ధవర్తనంబునఁ దపంబు చేసికొనుచుండుము. అవిలంఘ్యంబగు
మాశాసనము మీరినచో నీకీక రక్షణోపాయంబు లేదు.” అని నియ
మించిరి.

అప్పుడు మహాదేవుండు మందహాసంబు చేయుచు “దానవ
వీరులారా! నేను నాతల్లిదండ్రుల నెఱుంగను. నేనీగుహాంతరంబున
నతిఘోరంబును, అనన్యచరితంబు నగుపాశుపతవృత్తంబు చేసికొను
చుంటిని. నేను కేవల మజ్ఞుండను. విరూపుండను. నేనీవస్తువులను
ధరించుటకుఁ గారణ మేమియును లేదు. కాని వీనిని నేను విడువజా
లను. శౌంతమతియు, దరుణీమణియు సుందరియు నగునీమైనాధార్య.
సిద్ధిస్వరూపిణి. ఈమెప్రభావముచేతనే నేనెల్లయెడల నిరాఘాటముగా
విహరించుచున్నాఁడను. మీరు రాక్షసులు. కావున మీరాజు తన

క్లిష్టమైనవస్తువు నెట్లయినను బరిగ్రహింపవచ్చును. ఈనామాటలను మీప్రభునితో విన్నవించుడు" అని యుత్తరంబిచ్చెను.

దైత్యామాత్యు లాగంభీరవచనంబుల నాలించి విస్మితులై యమ్మునిందునినకుఁ బ్రణామంబు చేసి యాతనిపేర్కొని త్రైలోక్య వినాశంబునకుఁ గృతప్రతిజ్ఞుండైన యంధకుచేతకుం బోయి నిశ్చయముగా “మహారాజా! ఆమునీంద్రుండు నవ్వుచు మీతో నిట్లు చెప్పుడనియెను. “ఓరాక్షసేశ్వరా! నీశౌర్యధైర్యములు నిశ్చలములైనవి. నీవు కృపణుండవు. క్రూరుండవు. కృతఘ్నుండవు. పాపాచరణుండవు. సత్త్వహీనుండవు. మఱియు రాక్షసుండవు. యమునకు భీతులగు దానవులకును, పర్వతరాజసారంబగు మద్బాహుయుగళంబునకును నామ్యుఁ బెక్కడ? ఈనాదారుణశత్రుములెక్కడ? మృత్యువునకుఁగూడ భయంకరమగుయుద్ధ మెక్కడ! వానరవక్త్రుండగు నీనంది కేశ్వరునకును నిశాచరులకు నెంతయంతర మున్నది! రూపవతి యగు నీరమణీరిన్నిము దానపబలంబునకు సాధ్యమగునా? మీప్రభుం డెల్ల ను మత్సరూనుండు గాఁజాలడు. సామర్థ్యము గలదేని మీరాజు ససైన్యముగ వచ్చి నాతో యుద్ధము చేయవచ్చును. నాయత్రుములు భీకరాశనిసదృశంబులు. మీదేహములో కోమలకమలసన్నిభంబులు. ఇంక నెన్నడుగవలసినపనిలేదు. మీయిష్టము వచ్చినట్లు చేయవచ్చును” అని నిస్సంశయముగా వచించెను. ప్రభూ! ధ్యానశీలుండును, దపస్వియు నగునాతనితో రణంబు చేయుట మనకుచితముగాదు. అతని మాటలనుబట్టి చూడఁగా నిన్నాతఁడు లత్యము చేయుట లేదనిశ్చయించుచున్నది. నీవైనను ప్రాజ్ఞుండవు. విచక్షణుండవు. అట్టి నీకు మేము బోధింపదగినవారము గాము. అయినను ప్రభుభక్తిప్రేరితులమై మాతోఁచిసరితీ వచ్చించితేమి. మమ్ము తమింపఁగోరెదము” అనివిన్నవించిరి.

ఆమాట లాలించి యంధకాసురుం డాబ్యాహులని గాంచిన యగ్నిదేవునిబోలి కోర్కెపొడవలిశుండై పోయెను. ఆసన్నమృత్యుల గువారికి హితంబగునత్యవ్యాకృముకూడఁ గుటిలంబును దీర్ఘంబునై నోచునుగదా ! ఎరిగివుడుం డగునాతఁ డప్పుడు కరాళఖడ్గపాణియై తూలుచు నటనుండి, బయలుదేఱెను. సురాపానాతిరేకింబున నాతని కన్నులు ఘ్నాత్ములై యుండెను. ఆతఁడట్లు క్రమంబుగ భుహము ఖంబునకుం బోయి యచ్చటఁ దిగిబోకసారస్వరూపిణి యగుగౌరీదేవిం గాంచెను. ఇంతకుఁ బూర్వమాతనికి మహాదేవుని సకలాయుధంబు లను వారించి యాతని బరాజితునిం గావింపవలయు నని కోరిక యుం డెను. ఇప్పు డాతనికి గౌరీవారణాశ ప్రిబలమయ్యెను. అందుచే నాతఁ డనేకవిధములఁ బ్రియత్నించెను గాని సందీశ్వరరక్షితం బగుగుహాము ఖంబునఁ బ్రవేశింపఁజాలకపోయెను. కాని దీపశిఖామోహితం బగు శిలభముం బోలి యాతఁడు సతీమోహంధుడై మాటిమాటికిని గుహా ముఖంబుఁ జేరుచు సందీశ్వరునిచే అశనివృత్తవృక్షాలభుజంకశస్త్రాదులవలనఁ బీడింపఁబడుచునివృత్తుం డగుచుండెను.

అప్పుడు సందీశ్వరుండు కృధుండై నీవెవ్వండ వెందునిమిత్తమై యిటకు వచ్చితి వని ప్రశ్నించుటయు సందకుండు సమస్తమునెఱిం గించి తనతోయుద్ధము చేయఁగోరెను. ఆసమయమందే సింహబల్లం డగుసందీశ్వరుం డాతని నాక్రిమించి సకలాయుధంబుల బలవంతముగ లాగికొనుటయు సందకుండు విజితుండై శుష్కకంఠుండై పలాయి తుం డయ్యెను. అనంతరము విఘనప్రముఖులగు మంత్రులు ప్రహ్లాదాదిదాసవగణంబులతోఁ గలసి వచ్చి సందీశ్వరునిపైఁ బడుటయు, నాతఁడువారిసందతి నొక్కక్షణకాలముతోఁ బరాజితులం గావించెను. తరువాత విరోచనుండును, బలియు, సహస్రబాహుం డగు

బొలుండును, భంజుండును, సుభంజుండును, శంబరుండును, పీఠ్యవంతుడగువృత్తుండును, మున్నగుదావులు నందీశ్వరునితోఁ బోరి వలాయితలై పోయిరి.

విజయం డగునందీశ్వరుం గాంచి సిద్ధగంధర్వాదులు జయధ్వనులం గావించిరి. రణరంగమంతయు వసానూంసదుర్గంధమును, రక్తకర్దమంజు నై పోయెను. మాంసాశేనంబులగుజంతుగణంబులు రణక్షేత్రమున నిరంతరవిహారముఁగావించుచుండెను. భేరుండములు నృత్యము చేయుచుండెను. దానవుండొక్కడైనను రణరంగమున నగవిడుటలేదు. అండలును భయభ్రాంతులై పోయిరి.

అంత భగవానుండగుశంకరుండువాతొయఁగిగాంచి సాంత్యైవ నచరంబులతోఁజేపి! పూర్వము పాశుపతవ్రాతంబువలన సంపాదించిన సౌభావం బంతయు, తైత్తివిజయంబుతోటకు విసప్తంబై పోయినది. పూర్వసంచితం బగునాపుణ్యంబంతయును దివారాత్రములు నీతోడి సంయోగమువలన నశ్చయమైపోయినది. కావున నేను మరల సత్తియనుంబున ఘోరాకణ్యమునకుం బోయి మహాపాశుపతవ్రాతంబు గాచింపవలయును. సీవృపుత్రసమానుం డగునీనందీశ్వరునిచే సంరక్షింపఁబడుచు నేను వచ్చువఱకును నిర్భయముగా నిర్విచారముగా నిందేయుండుమా. మఱియెచ్చటికిని గడలవలదు." అని బోధించి యాక్షణం బ కనలి యొకమహారణ్యంబున సురాసురకూసాధ్యం బగు పాశుపత వ్రాతంబును సహస్రీవర్షంబు లాచరింప సంకల్పించి వ్రాతంబు చేయుచుండెను.

శుభశీలగుణసంపన్నయు, పతివ్రతయు, నగుపార్వతిదేవి యా మృదాచలంబున నేకాకినియై యుండి యాదైత్యేంద్రుండు మరల నేలెంచుచోయని శంకించుచు శంకరాగమంబును బ్రీతిక్షించుచు,

నందికేశ్వరుండు తన్నెల్లవిధంబుల సంరక్షించుచున్నచు సతికష్టముతోఁ గాలక్షేపము చేయుచుండెను. ఆసమయంబున మదోష్ఠతుండగునంద భుండు కామవీడితుండై ప్రధానులగు దానవయోధులతోఁ గూడి వచ్చి గుహాముఖంబును సమీపించి యచ్చట నందికేశ్వరునితోఁ బంచ శతవత్సరంబులు నిద్రాహరింబుల విడిచి మహారణంబు గావించెను. దానవప్రియైక్తంబులగు ఖడ్గకుత్తగదాశూలతో మరనారాచాదివినిధా యుధంబులచే గుహాముఖంబంతయు నాచ్ఛాదితంబైపోయెను. దాన వాస్త్రంబులచే విభిన్నదేహుండై నందికేశ్వరుండు మూర్ఛిలైను.

అప్పు డారాక్షసు లందఱును గుహాముఖంబును దెంచుటకు మహాప్రియైక్తముంగావించిరిగాని యాకార్యమువారికి సాధ్యపడిలేదు. భయంకరులగు దానవవీరు లెట్టయెదుట ముష్కరులై సలిచియుండుటం గాంచి భవాని భీతిచిక్కియై సఖసహితంబుగ బ్రహ్మచిష్టులను ధ్వనింప నారంభించెను. అప్పుడు విరించియు, విష్ణుదేవుండును మహేంద్రుండును స్త్రీరూపధారులై యటకు విచ్చేసిరి. దేవసేనులు స్త్రీమూర్తులతో వచ్చియుండిరి. ఆసమయంబున సిద్ధులు గుహ్యకులు, నాగులు యక్షులు మొదలగువారందఱు స్త్రీరూపధారులై గుహామధ్యంబునఁ బ్రవేశించి యుండిరి. రాజాంతఃపురంబునఁ బురుషప్రవేశము తగదుగదా—అకపటరమణీమణుల యతిలోకసాందర్యముచేతను, వారినుండహాసనిస్వసంబులచేతను గుహాయంతయు మనోజ్ఞశోభామయంబయ్యెను.

అప్పు డాకాంతలందఱును ప్రళయకాలమేఘ గర్జనంబు లంబోని శంఖిభేరినినాదములం గావించుచు దశదిశలను విదారితంబులు గాఁ జేయుచుండిరి. అంతనందికేశ్వరుండు మూర్ఛియండి లేచి వినిధా యుధంబులచే దానవవీరులను బ్రహ్మాంప నారంభించెను. అప్పుడు

దండహస్తయై బ్రాహ్మీశక్తియు, శంఖపద్మగదాచక్రీధనుద్ధారిణియై
వైష్ణవీశక్తియు, సహస్రీనేత్రీయు, సహస్రీధారాకలితవజ్రహస్తయునై
దుష్టయ యగునైంద్రీశక్తియు, అట్లే ఆగ్నేయశక్తియు, దండహస్తయై
యమశక్తియు, ఖడ్గశాపహస్తయై నిరృతిశక్తియు, చాపహస్తయై వారు
ణీశక్తియు, పౌశయాసలసదృశగదాహస్తయై కాళేశీశక్తియు, నఖహస్త
యగుగారుడీశక్తియు, వివిధాయుధంబులతో నితరదేవీగణంబులును
గుహాగర్భమునుండి మహారణాభిలాషచే సంకులరణక్షేత్రీమునకు వచ్చి
యపాఠం బగుదానవనై న్యముం గాంచి విస్మితలై పోయిరి.

ఆదానవసేనామధ్యంబునఁ గొందఱు ప్రచండపరాక్రీముం డగు
నందీశ్వరుం గాంచినంతనే భయభ్రాంతు లై పోయిరి. ప్రధానవీరులు
మాత్రీమాస్త్రీమండలము నెదిరించి తెగించిపోరాడ నారంభించిరి. గౌ
రీదేవిమహాపరాక్రీమనిధియగునందీశ్వరుని సేనానాయకుం గావించి
సఖిగణంబులతోఁగూడి రణక్షేత్రంబున వీరవిహారము సేయుచుండెను.
అంధకుండును దనసైన్యమును మోహరించి మహారణంబుగావించు
చుండెను. ఇంతలోఁ బౌశయార్కసహస్రీనిభతేజుం డగుశంకరుండు
పాశుపతవ్రతంబును సహస్రీవృషసంపన్నంబు గావించి కోరిధమూ
ర్తియై యటకవిచ్చేసెను.

అప్పు డమ్మహిళాగణసహితంబుగా గౌరీదేవి యద్వేపునకుఁ
బ్రాణమం బాచరించి మహారణంబున విజృంభించి తుణకాలంబున నమ
స్తదానవయోధులను బరాజితులను, బలాయితులను గావించినై చెను.
అప్పుడు భగవానుం డగుశివుండు పరమాదరంబున గౌరి నాలింగనంబు
చేసికొని గుహామధ్యంబునఁ బ్రవేశించి యానారీగణంబును స్వస్థానం
బులకుఁ బంపినై చెను. అంతవీరవరుం డగునందీశ్వరుండు పార్వతీపర
మేశ్వరులకు భక్తిపూర్వకంబుగఁ బూజించి వారియచుజ్ఞం గైకొని

యెప్పటియట్లు గుహాద్వారంబున నిలిచి యుండెను.

అనంతరము కొంతకాలంబున కంఠకునిచేతనుండి విఘ్నసుం
డను మంత్రీ శంకరునికడకు దూతయై వచ్చి యద్వేవునకు ననుస్కరించి
“ మునివర్యా ! మాదై త్యేంద్రునిమాటలు చెప్పుచున్నాను వినుము.
నీవీనారీరత్నము నేమి చేసికొందువు ? కావున నీమెను విడువుము. నీకుఁ
దగినవస్తువుల నీవువభోగింపుము. ఈత్రీలోకంబులం గలరమణీయవ
స్తువు లన్నియు నాయొక్కనికే భోగ్యము లైనవి. మునులతో విరో
ధపడుట యుచితము గాదు; కాని నీవట్టివాడవు గావు. దానవగణం
బునకుఁ బరమశత్రుండ వగుకపటమునివలె నగపడుచున్నావు. కావున
నిన్ను వధించినను బాపము గలుగదు. సామవచనంబులచే నీవు లోం
గనియెడల నిన్నుఁ జంపి నీభార్యను నేనపహరింపఁ దలచితిని ” అని
విఘ్నుండు తనప్రభువాక్యములం దెలుపుటయుఁ ద్రిలోచనుండు క్రోధ
ప్రబలితుండయ్యును శాంతముగా నద్భుతం గాంచి “ ఓయీ ! నీవు
చెప్పినదంతయును సత్యమే. రక్షించుకొనుటకు శక్తిలేనివానికి రమణీ
మణి యగుభార్యయు, విశాలంబగునైశ్వర్యమును నేల ? కావున నీవు
నీరాజానొద్దకుం బోయి నామాటలుగా నిట్లు చెప్పుము. బలవంతుల
గురాక్షసయోధులు యధాధ్యతై వత్తురుగాక ! వారియిష్టానుసారము
వీరవిహారముం గావించుదుగాక ! అశక్తులకు జీవయాత్రానిర్వహణమే
కఠినతమం బగుచున్నదని యాలోచించి యిట్లు చెప్పుచున్నాను.
నేనును కర్తవ్యకార్యములం ద్విలోపమును గలుగకండ నిర్వర్తించు
కొని సిద్ధముగా నుండెదను. ” అని పలికెను.

• అంతవిఘ్నసుం డమ్ముహదేవునికడ నెలవు గైకొని సింహనా
దంబు చేయుచు నతిత్వరితంబుగ ననురేందునినొద్దకుం బోయి నమ
స్కరించుటయు నింగితజ్ఞుం డగుదానవేందుని కడకు చెప్పుకుండఁగనే

సర్వంబును గ్రహించి గదాహస్తుండై లేచి యాక్షణంబ సేనాసహితంబుగఁబోయి యథేంద్యంబగు నాగుహాద్వారమును మరల ముట్టడించెను. దానవవీరులు నందీశ్వరునిమీఁదను, గౌరిమీఁదను శరవర్షములు గురియింప నావంభించిరి. అసురసైన్యం బంతయు నాగుహముఖంబును భేదించుచు, ఫలపుష్పశోభితంబగు సయ్యచలోపవనంబును జెకలించుచు, మందరాచలశృంగంబుల భేదించుచు సనేకవిధంబుల విజృంభింపనారంభించెను. అప్పుడు శూలవాణి కుపితుండై ప్రమథగణంబులను, భూతంబులను, నసైన్యంబుగ దేవగణంబులను విష్ణుదేవుని న్మరించుటయు, రథాశ్వవృషభోష్ఠగర్దభసింహశార్దూలమ్మగళరభవిహంగమీశభుజంగాదివాహనారూఢులై ప్రమథులు శివసాన్నిధ్యంబుం కేతెంచి ప్రణామంబు గావించిరి. శివుండును నందీశ్వరునకు సేనానాయకపట్టముం గట్టించి వారినందఱు రణంబునకుఁ బురికొల్పెను. అట్లు మహేశ్వరప్రేమ లగుప్రమథులు విజయభిలాషులై యతిఘోరంబుగఁ బోరాడుచు సకలలోకప్రళయంబు గావింప విజృంభించుచుండిరి. అప్పు డగ్భుతవికృతముం డగువిఘ్నసుండు యుధాన్వితుండై దానవేంద్రునియొక్కానుసారంబుగా బ్రహ్మాంద్రినారాయణసూర్యచంద్రాదిదేవగణంబులను, భూతగణంబులను దనకరాళవదనంబున గ్రసించివైచెను.

అప్పుడు నందీశ్వరుండు రణరంగంబు విడిచి గుహామధ్యంబుఁ బ్రవేశించి మహాదేవునకు నమస్కరించి “మహాదేవా ! మనసేనలన్నియును విఘ్నవిహృదయకుహరంబునఁ బడిపోయినవి. నేనొక్కఁడనుమాత్రమే యెట్లో తప్పించుకొని వచ్చితిని. ఇంక నిప్పు జేమిచేయవలయునో నాకేమియుం దోచుట లేదు. అజేయుం డగుదానవేంద్రుఁడప్పుడు దైత్యసేనాసహితుండై పరమానందంబున వీరవిహారము

చేయుచున్నాడు. మహాచేగుం డగువిఘ్నమును నాయువేగమనోవేగం
బులఁ జరింపఁగలఁడు. దేవా ! నీవు నజేయుచున్నవే. ఇప్పుడేమి చేయ
వలయునో యానతీయవలయును. అవిఘ్నసానురుగుడు నామామ్యుఁడు
గాఁడు. మున్నహిరణ్యకశిపుని నఖాగ్రింబులచే నవలీలగఁ దునుమా
డినవిష్ణుదేవుఁడుగూడ నాతనికి వశేభూతుఁడైపోయినాఁడు. ఆదానపుం
డింతటితో నూరకుండువాఁడు గాఁడు. ఈబ్రహ్మాండం బంతయు
నాహరింపవలయు నని నోరు తెఱచుకొని చూచుచున్నాఁడు. పూర్వ
కాలంబున నప్పద్మయు నీతనిపైఁ గోపించి నిత్యమును దానవాదిప్రాణేశ
్వరమును భక్షించుచు జీవించుచుండు మని శపించిరి. అప్పు డవిష్ణు
నుండు భయభక్తివినముండ్లై ముచులారా ! నాయంశనుగ్రహించి
శాపమోక్షణోపాయముం బ్రసాదింపుఁ డని ప్రార్థించెను. దయాళుర
గుఋషులప్పు డాతని ననుగ్రహించి బదరికాశ్రమంబున నరనారాయ
ణులు నీచేఁ బరాజితులై బాణముష్టిఘాతంబులచే నీవదనంబును విదా
రితంబు గావించుదురు. అప్పుడు నీవు నిష్కాపుండుడనై పరమపదంబు గాం
తువని యానతిచ్చిరి. అది మొదలుగా నీతఁడు దానవమానవాదిజీవు
లను ప్రత్యహమును భక్షించుచున్నాఁడు. సూర్యచంద్రులను
గూడ నీతఁడు మ్రింగివైచుటచే నిప్పుడు జగమంతయు సంధికారబం
ధురమై యున్నది. దైత్యగురుం డగుశుక్రిండును మీకుఁ బ్రతికూ
లుండ్లై రణనివాతు లగురాక్షసులను సుజీవనీమంత్రబలంబునఁ బునర్జీ
వితులం గావించుచున్నాఁడు. ఈసంగ్రామమున జననియగుభవానిని
బోఁగొట్టుకొనుటకంటె నెల్లవిధముల సంఘమరణమైనను నయమే యని
భావించుచున్నాను. మహాదేవా ! బాగుగ నాలోచించి దీనికిఁ బ్రతి
విధానం బాలోచింపవలయును. ” అని విన్నవించెను.

అంత శూలపాణి యగుదేవుండు కుపితుండ్లై చాలసేపు

భ్యానించి సోమాఖ్యం బగుసామగానముం గావింపనారంభించెను. అప్పుడు దేవుని పృహసమువలన నందకారము విగతంబై తిరిభువనంబులు నాలోకమయంబు లయ్యెను. ఆసమయంబున నందీశ్వరుండు మరల తానవులతోడి యుద్ధమున కుపక్రమించుటయు నాక్షణంబ వికృతవదనంబు డగువిధునుండు యోధవృథానుండును, మునిశతాధికమహిముండును, శమదమాదిగుణసంపన్నుండునగు నందీశ్వరుని శరశూలఖడ్గసహితంబుగా మింగివైచెను. భగవానుం డగుకప్పి యాఘోరకృత్యముం గాంచి విస్మితంబై జీర్ణవృషాఘోహణంబు గావించి యావిధునున కభిముఖుండై ధనుర్గుణంబు సారించి వజ్రకల్పంబు లగుశరంబుల సంధించి గీలనవిఘ్నోద్గీలనదివ్యమంత్రంబులను జపింపఁదొడంగెను.

అంతలో వీరవరుం డగునందీశ్వరుండు దనసైన్యముతో విష్ణుదేవసహితముగా నారాక్షసుని వదనకుహరమునుండి వెలువడుటయు, నావెంటనే బ్రహ్మాండచంద్రాత్మాదిసలకలదేవతాగణంబులు బహిష్కతులై విజయోత్సాహముతో మరల మహాఘోరయుద్ధంబు గావింపనారంభించిరి. అప్పుడు భగవానుం డగుశుక్రండు రణనిహతులగు రాక్షసులను మరల బ్రదికించుచుండుటయుఁ బ్రమథగణంబు లాతని బశువునలోలి బట్టి బంధించి భూతవతి కర్పించిరి. ఆక్షణంబయాతఁడు శుక్రుని గ్రసించివైచెను. అట్లు దానవగురుండు వినష్టం డగుటయు నసురవీరులు దేవగణంబులచే విజితులును, విధ్వంసులును, విదళితులు నైపోయిరి. రణరంగమున భూతబేతాళాదులు సృత్యము చేయ నారంభించెను. మితయు సమరాంగణమంతయుభీషణకబంధగృధ్రజంబుక వృకనమాక్షీరమై యతిచారుణముగ నగవడుచుండెను. అయినను మహావీరు లగుప్రహ్లాదాదిదానవప్రధానవీరులుమాత్రము చాలసేపు మహారణంబు గావించి తుదకు హరిహరబ్రహ్మాండదులచే బరాజి

తులై దేవభయంబుఁ స్వస్థమర్త్యలోకంబులఁ బరిత్యజించి పాతాళగిరి
గుహజలధిగర్భంబులఁ బ్రవేశించి దాఁగి యుండిరి.

ఈరీతిగాఁ దుసైన్య మంతయు దేవతలచే విధ్వస్తంబై పోవుట
యు సంధకుండు కోధపరవశుండై సందీర్ష్యకుచిననపైఁ బడి యతిదా
దుణంబుగ రణవిహారంబు చేయుచుండుటయు విష్ణుదేవుండు తనభీషణ
గతాఘాతంబులచే నాతాక్షసేన్ద్రుని వజ్రదేహమును జూర్జముచేయ
నారంభించెను. అయినను మహానైర్భళులై యగుసంధకుండు సుస్థితుం
డై విజృంభించుచుండుటయుఁ ద్రిదశనాథుండు కుపితుండై తీవ్రబా
ణంబులచే నాతని తేధింపఁదొడంగెను. అప్పుడు తానవేంద్రుం డించు
కంతయును జలింపక కోధోజ్వలంబుండై శస్త్రాస్త్రాంబులచేతను, తన
పర్వతాదులచేతను దేవగణంబులఁ బ్రహరించుచుఁ గ్రమంబుగ సకల
దేవతలను బరాజితులం గావించి యంతరగర్జనంబులచే మహాదేవు
నాహ్వనించుచు నమ్మహారణంబునఁ దనయస్త్రశస్త్రంబులెల్ల సంక్ష
యంబు లగుటచే మాయారణంబున కుపక్రమించెను. అప్పు డాతఁ
డనేకాయుధంబులను, దదుపర్వతాదిప్రహరణసాధనంబులను గల్పించి
వానిచేఁ బార్వతీపరమేశ్వరులను బ్రహరింప నారంభించెను. దేవగణం
బుల కవధ్యుండును, వరగర్వితుండును, మహాసత్త్వండును, మతిమం
తుండును, వీరవరుండు నగునాదానవవీరుండు సందీర్ష్యునిఁ బరాజితు
నిం గావించి యసంతంబు లగుమాయాజాలంబుల విస్తరింపఁజేయుట
యు దేవతలందఱును భీతులై యొక్కపై నాతనిపై శరవర్షముం
గురియింప నారంభించిరి. ఆశరాఘాతములచే సంధకునిదేహము శత
సహస్రశోణితధారాపూరితమైపోయెను.

ఆరక్తబిందువులనుండి యసంఖ్యులగుసంధకాసురు లుత్పన్ను
లై భూమండలము పట్టజాలసంతటి మహాదానవసైన్యముగాఁ బరిణ

మించుచుండెను. పశుపతి యది గాంచి ప్రళయభైరవమూర్తియై శూలాయుధముచే నారిని సంహరింప నారంభించెను. కాని వారి రక్త బిందువులనుండికూడ ననేకులగుసంధకాసురు లుదయించి నిమిషము లో నెప్పటియట్లు మహాసైన్యమైపోవుచుండెను. అప్పుడు శంకరుండు విష్ణునందీశ్వరులతో మంత్రాలోచనంబు గావించి కరాళవదనయు, భీకరాకారిణియు, నజేయయు, విషభుజంగతోమయు, బహుభుదలతా సమాకాంతిదిబ్బండలయు, సగునోకశక్తిని సృజించెను. మఱియుఁ దనదక్షిణాంగమునుండి విషజ్వాలాఫీలం బగుసర్పద్వయమును బుట్టించెను. అనంతర మమ్మహాదేవుని కర్ణమునుండి శేవీమూర్తి వెలువడి యెను. ఆమెశరణములు రణరంగమంతయు నాక్రమించెను. దేవత లందఱు సప్పుడమ్మహాదేవిని స్తోత్రము చేయ నారంభించిరి.

అప్పు డద్దేవి శంకరప్రేరితయై దానవసైన్యమును జంపి రక్త మాంసములను భక్షింప నారంభించెను. అమె యొక్కరక్తబిందువైనను భూమిపైఁ బడకుండఁ గోరుచుండుటచే మఱియొక్కదానవుడైనను జనించుట లేదు. క్రమముగా దానవసేనయంతయును దేవీగర్భమున విలీనమైపోయెను. ఇత నొక్కయంధకుండుమూర్తిమే మిగిలెను. అతని దేహమునఁగూడ నొక్కరక్తబిందువైనను లేదు. అటునను నాతఁడు కులక్రమాగత మగుతత్త్విధర్మమును మఱవక యభిమానముతో యుద్ధము చేయుచుండెను. అతనినదృశంబులగు జానుచరణబౌహుప్ర ముఖాఘాతంబులచే నాతఁడు శంకరుని నొప్పించుచుండెను. అప్పుడు శివుండు కుపితుండై యాతనిపైఁ ద్రిశూలమును బ్రయోగించుటయు నది యాతనిగుండెలలో గుచ్చుకొని భేదించినై చెను. అప్పు డంధ కుండు గుచ్చుకొన్నశూలముతోఁగూడఁ బై కెగసి ఛత్రముంబోలి యాకాసమున నిలిచి యుండెను. రక్తశూన్యంబగు నాతనిదేహము

సూర్యకిరణాఽత్రప్రపంచై శుష్కంబై నను నాతఁడు ప్రాణములనుమాత్రము విడువక యట్లే నిలిచియుండెను.

ఈరీతిగా మహావిణము పరిసమాప్తం బగుటయు దేవతలు పీతలై మహాదేవుని యథావిధిగఁ బూజించి యనేకవిధంబుల స్తుతింపుచు నాతనిచే ననుజ్ఞాతులై నిజనితానంబులకుం జనిరి. మహాదేవుండు గుహాసుధ్యంబునఁ బ్రవేశించి యానందమయి యగుచార్వతీని, విఘ్నవదనమున్నుం డగునందీశ్వరునిఁ గాంచి పరిమానందభరితుండై విహరించుచుండెను.

—♦ శుక్ర పునర్జనము. ♦—

ఆమహాయుద్ధమునందు దాసవులను మరల బ్రదికింపకుండ భూతేశ్వరుం డగుమహాదేవుండు శుక్రాచార్యుని మ్రొంగివై చెనుగదా. అయినను భార్గవుండు శశితుహరిశీతలంబును, మహాతాపనివారణంబునగు*మృత్యుంజయమంత్రమును జపించుచుండుటచే శివజరమధ్యంబునఁగూడ నాతనికి వినాశము లేకుండఁబోయెను.

*ఓమ్ నమస్తే దేవేనాయ, నుతాసురసమస్కృతాయ, భూతిభవ్యమహాగేవాయ, హరిసింగగళాచనాయ, జలాయ, బుద్ధిరూపిణే, వైయాఘ్రపనవచ్చకాయారణియాయ, త్రైలోక్యవృథవేశ్వరాయ, హరాయ, హరినేత్రాయ, యుగాంతకరణాయనలాయ, గణేశాయ, లోకశంభవే, లోకపాలాయ, మహాభుజాయ, మహాహస్తాయ, శూలినే, మహాదంష్ట్రిణే, మహేశ్వరాయ, కాలాయ, కాలరూపిణే, నీలగ్రీవాయ, మహాదేవాయ, గణాధ్యక్షాయ, సర్వాస్మకే, సర్వభావనాయ, సర్వగాయ, మృత్యువే, మృత్యుహరాయ, పారియాత్రసుప్రతాయ, బ్రహ్మచారిణే, వేదాంతగాయ, పశుపతియేవ్యయాయ, శూలపాణినే, పృష్ఠకేతవే, హరయే, జటినే, మండినే, శిఖండినే, లగుడినే, మహాయశనే, భూతేశ్వరాయ, గుహావాసినే, వీణాపణవతూణవతేమరాయ, దర్శనీయాయ, బాలనూర్యనిభాయ, శక్రశానచారిణే, భగ

అనంతరము శుక్రగ్రంథ శివగర్భంబునుండి రేతోరూపంబున వెలువడి పుత్రార్థిని యగువార్వతిచే గృహింపఁబడి తిరిసహస్రవర్షంబులకు మరల సత్తయించును, అమరుండును, వేదసిద్ధియు, మృతసంజీవనప్రభృతినకలవిద్యాచారంగతుండునై జన్మించి రెండవశింఖిరుండునుంబోలి ఏరాజ్యముండెను.

—♦ అంధకసిద్ధి. ♦—

ఒకప్పుడు మహాదేవుండు విహారంబు చేయుచు శూలారోహిత తేనూంపై యాకసంబుం ఛత్రాకృతిని నిల్పి యీశ్వరంధ్యాసంబు చేయుచు జీవంబుల నిల్చుకొని విశ్లేశాయుండై యున్నయంధకాసుతుని గాంచెను. అప్పుడారాక్షసేంద్రుని మహాదేవుండును, విరూపాక్షుండును, చంద్రార్థి శేఖరుండును, అమృతుండును, శాశ్వతుండు

వతే, ఉనూపతయే, అరిందమాయ, భగవ్యాక్షిపాతానే, పూష్టాదిశననాశనాయ, క్రూరకర్త్రే, పాశపాస్తాయ, ప్రళయకాలాయోల్కాముఖాయాగ్నికేతవే, మునయే దీప్తాయ, విశాంపతయే, ఉన్మాదాయ, వేషనకాయ, చతుర్థికాయ, లోకసత్తిమాయ, వామనాయ, వామదేవాయ, వాద్వాక్షిణ్యాయ, వామతోభిక్షవే, భిక్షురూపిణే, జటిణే, స్వయంజటిలాయ, శశువివాస్తవప్రతిష్ఠంధకాయ, వనూనాంస్తంభికాయ, ఋషివే, ఋశుకారాయ, కాలాయ, మేధావినే, షఢుకరాయాచలాయ, వానస్పత్యాయ, వాజసనే, విత్యమాశ్రమపూజితాయ, జగద్ధాత్రే, జగత్కర్త్రే, పురుషాయ, శాశ్వతాయ, భువిమాయ, ధర్మాధ్యక్షాయ, త్రివర్త్యునే, భూతభావనాయ, త్రినేత్రాయ, బహురూపాయ, సూర్యయుతసమప్రభాయ, దేవాయ, దేవాలిదేవాయ. చంద్రాంకితజటాయ, సర్వకాయ, లాసకాయ, పూర్ణేందుసదృశాననాయ, బ్రహ్మణ్యాయ, శరణ్యాయ, స్వదేవమయాయ, సర్వతూర్యనినాదినై, సర్వబంధమోచనాయ, బంధనాయ, సర్వధారిణే, ధర్మోత్తిమాయ, పుష్పదంతాయ, త్రిభాగాయ, ముఖ్యాయ, సర్వహరాయ, హింజ్యశ్రవనే, ద్వాంశే, భీమాయ, భీమపరాక్రమాయ ఓం నమో నమః.

ను, స్థాణుండును, నీలకంఠుండును, పినాకియు, వృషభాక్షుండును, మహాజ్ఞేయుండును, పురుషుండును, సర్వకామదుండును, కామారియు, కామదహనుండును, కామరూపుండును, కపర్దియు, విరూపుండును, సిరిశుండును, భీముండును, సౌగ్ధియు, రిక్తవానుండును, యోగియు, కాలదహనుండును, త్రిపుకఘ్నుండును, కపాలియు, గూఢవ్రతుండును, గుప్తమంత్రుండును, గభీరుండును, భావగోచరుండును, అణిమాదిగుణశాలియు, త్రైలోక్యైశ్వర్యదాయకుండును, వీరుండును, వీరహనుండును, భూంతుండును, విరూపుండును, మాంసలుండును, పటుండును, మహామాంసుండును, వసోస్మత్తుండును, భైరవుండును, పతమేశ్వరుండును, త్రైలోక్యదామరుండును, లుబ్ధుండును, లుబ్ధకుండును, యజ్ఞసూదనుండును, వశ్మఖానురక్తుండును, ఉన్మత్తుండును, కృత్తివాసుండును, గజచర్మవనసుండును, ఊర్ధ్వండును, సర్పభూషణుండును, దాతయు, ఆలంబుండును, బేతాలుండును, శాకినీపూజితుండును, అఘోరుండును, దైత్యఘ్నుండును, ఘోరఘోరశాలియు, వసస్పతియు, భస్మాంగుండును, జటిలుండును, శుద్ధుండును, భేరుండసేవితుండును, భూతేశ్వరుండును, భూతిగాఢుండును, పంచభూతాశ్రితుండును, ఖగుండును, క్రోధియు, స్థురుండును, చండుండును, చండీశుండును, చండికాప్రియుండును, చండతుండుండును, గరుత్మంతుండును, నిశ్చ్రీంశుండును, శిరభోజనుండును, లేలిహనుండును, మహారామిండును, మృత్యుండును, మరణాగోచరుండును, మృత్యుమృత్యుస్వరూపుండును, మహాసేనుండును, శ్మశానారణ్యవాసియు, రాగస్వరూపుండును, పిరాగుండును, రాగాంధుండును, వీరరాగుండును, శతౌర్చియు, సత్త్విండును, రజండును, తముండును, ధర్ముండును, అధర్ముండును, వాసనానుజుండును, సత్త్వుండును, అసత్త్వుండును, సద్రూపుండును, అసమాపుండును, అహేతుకుండును,

అర్ధనాతీశ్వరుండును, భానుకోటిప్రభాశాలియు, యజ్ఞుండును, యజ్ఞపతియు, దుద్రుండును, ఈశానుండును, వరదుండును, శివుండు ననునీయ ఘోరతరతమూర్తుల నేకాగ్రచిత్తంబున భ్యానించుచుండెను.

భగవానుం డగుకవర్ది యతిలోకంబగు నాతనితపంబునకు సంతుష్టుండై యాతని శూలాగ్రమునుండి దించి యమృతవక్షణంబున నయ్యంధకుని సకలాంగకములను దనియించి నాంస్వీనవచనంబులతో “దైత్యేంద్రా! నీయమనియమాదులును, శౌర్యధైర్యాదులును మెచ్చువచ్చివ. ఓసుప్రభా! నీయభీష్టముం దెలుపుము. నన్నారాధించు భక్తులందఱును సకలపాపవిముక్తులై సకలాభీష్టసిద్ధు లగుదురు. ఇంతవఱ కెవ్వరు నిట్టికఠోరతపంబు చేసినవారు లేరు. కావున నీవు నరదానంబుండుఁ జాతుఁడవు. అనురేశ్వరా! నీవిట్టికష్టస్థితియం దుండియు, తీసవాప్రవృత్తింబులు జీవంబుల నిల్పియుంటివి. ఇట్లు తపంబుచేయు శౌర్యపార్జన్యంబు గావించిననీవు చిరసుఖవయ్యెదవు” అని యానతి చ్చుటయు దైత్యనాథుండు పరమానందభరితుండును, కంపమానకళేబరుండును, కృతాంజలియునై “మహాదేవా! అవివేకముచే నేను పూర్వము నిన్నెఱుంగఁజాలనై తిని. రణరంగమున లోకగర్హితులగుకటువచనంబులచే నిన్నునొప్పించితిని. కామకూషితుండనై వార్వరీదేవిం గూర్చి యనేకంబులగుదుష్టవాక్యంబులఁ బ్రయోగించితిని. అట్లినా యపచారంబుల నెల్ల క్షమింపుము. సాధుజనంబులు దుఃఖతులయై డల దయాళురుగదా—కృపణులును, దీనులును, భక్తులును దయకుఁ బాతులు. దేవా! నేను కశీపణుఁడను; దుఃఖతుఁడను; మాణియు నీ భక్తుఁడను. కావున నీకు క్షంఠివ్రుఁడను. నన్నిధర్మరింపకున్నచో నీదివ్య నామము కళంకితము గాఁగలదు. జగజ్జనని యగువార్వరీదేవియు నాయెడలఁ గ్రోధమును విడిచి కృపాకటాక్షంబులచే నన్నిలించు

గాక! నేను మీశ్రోధమునకుఁ బాత్రుఁడను నాను. సమానులపైఁ గదా కోప ముపయోగింపవలసినది! నేను నికృష్టుఁడను, కామవర్జితులగుమీరుదారులు. దేవియును సర్వగుణవిభూషితుకాలు. మీతో నాకెట్టిపోలికయును లేదు. నాయందు కోపమును విడువుఁడు! నే నెన్నఁడు శిఁక నిట్టియపరాధమును గావింపను. కామకోభాదివర్జితుండును, జరామరణరహితుండును, సంగ్రామదక్షుండును, మహాబలశాలియు సగుసంక్షిప్తకునివలెనే నేనును మీకుఁ బుత్రతల్పుఁడను. నాశరీరమును, కుండేందుచుండి కాశుషారముక్తాహారసన్నిధిం బగుఁగాక! నానయనములు నిరంతరదేవీచరణకమలసందర్శనంబున భస్మంబు లగుఁగాక! ఆ దేవియే నాకుఁ బరమగురుస్వకూషిణి యగుఁ గాక! నాకాత్మశాంతి లభించుఁగాక! నేనెవ్వఁడును, మీయెడలను, సకలదేవతలయెడలను, ప్రాణుభగణంబులయెడలను నిరైవ్యరుండనై నిరంతరయోగవింతారతుండనై మెలంగుచుండెదంగాక! నాశిఁక నెన్నఁడును విరుద్ధం బగువానివజ్రాతిస్మరణంబు లేకుండుఁగాక!" అని ప్రార్థించి యద్వానవేంకటేశుమానియై పార్వతీపరమేశ్వరుల నేకాగ్రీతిత్తంబున ధ్యానింపఁ దొడంగెను.

అప్పుడు రుద్రోజేవుండు ప్రసన్నకటాక్షములం బరగించినంతనే యంధకున కాకస్మికముగాఁ దన పూర్వజన్మవృత్తాంతం బంతయును స్మృతిగోచరం బయ్యెను. తోడనే యారెని మనోరథంబు లన్నియుఁ బరిపూర్ణంబు లగుటయు సందకుండు పార్వతీపరమేశ్వరులకుఁ బ్రీతామం బాచరించి వారలచే నాఘోతమస్తకుండై సంతুষ্টుండును, జరితాధుండు నయ్యెను. చంద్రోజేఖరప్రసాదమువలన నాతనిసర్వాభీష్టములును సిద్ధించెను.

—♦ దురుదాసనసంహారము. ♦—

“ అశేషధాత్రిము, సతివ్రతయు, సత్యవ్రతయు, తపోవ్యవసాయము నగుచార్యవ్రతేవి సద్విశక్తియయ్యును దన్నుచు నేల రక్షించుకొనఁజాలకుండెను? ఆమెను స్వయంభు నగుశంభుం డేల రక్షింపవలయును? సతీశిరోమణియు, పూజనీయయు నగు కాలికాదేవిస్రీభావము గూడ సామాన్యమైనది గాదనియు, శివలింగమునలెనే యద్దేవియుఁ బూజ్యులైన యనియు వినియుంటిమే. అట్టిచో నామెకు స్వసంరక్షణ శక్తి యేలలేకుండఁబోయినది? నీ వెఱిగినంతవఱకు మాయీసంశయమును నెనారించవలయును. ” అని మునులు ప్రార్థించుటయు సూతుం డిట్లు చెప్పందొడంగెను.

మునివరులారా! ఎవ్వఁ డెప్పు డెట్టిశుభాశుభకర్మంబులం గావించునో యాతని కప్పు డెట్టిశుభాశుభఫలంబులు పొపించుచుండును. ఒకానొకప్పుడు కృతఘ్నుం డగు దురుండను ననురుండును మలయాచలంబునఁ ద్రిలోకసూంధరియు, స్తనభారవినమ్రయు, మత్తగజేంద్రగ్లానినియు, పూర్ణేందువదనయు నగుదాక్షాయణిం గాంచి కామశరనిర్భిన్నహృదయం డయ్యెను. ఇంక నాతఁడు మనసు కుదురు పఱచుకొనఁజాలక యేవిధముగా నామెను బొండఁగలననుచిచారముచేఁ జరితపింపనారంభించెను. పిమ్మట నాతఁడు దాక్షాయణీలాభముకొఱకు సూర్యప్రచండకిరణవరితపుం డగుచుఁ బదివేలవత్సరంబులు తపంబు గావించెను. అప్పు డాతని కేవలస్త్రవ్రతండును మమత్వంబు లేకుండెను. ఆతఁ డనాహరితై క్రమంబునఁ బాపాణంబుంబోలి జడత్వముఁ గాంచియుండెను. కొంతకాలమునకు బ్రహ్మదేవుం డాతనికిఁ బ్రత్యక్షమై “ ఓదై త్యేంహా! నీ వేల యీఘోరతపంబు గావించుచుంటివో నిన్నుకోపముగ నాయెదుట వచింపు ” మనియెను. ఆ

కూటలు విని యారాక్షసేంద్రుడు ధ్యాననిమిలీతనయనంబులతో
 డినే ,, ఓలోకపితామహా ! పరమానందముతో దాక్షాయణిజేవి నాకు
 భార్యత్వము నంగీకరింపవలయును. మహాదేవుం డగు శంకరుండు
 చిరకాలము నాకు పశుండు గావలయును. బేవతలు క్రుద్ధులయ్యెను
 నా కెట్టియనిష్ఠమును జేయఁజాలకుండవలయును. స్త్రీలు కేవలము
 ముగ్ధులును, బలహీనులును, నస్థిరధైర్యులును, పరాక్రమమును జ్ఞాన
 తిండుటయం దనమగ్ధులును వీర్యవిహీనులు నై యుందురుగదా ! అట్టి
 స్త్రీలవలన నాకెన్నఁడు నెట్టిభయంబును లేకుండవలయును. ” అని
 యెను. భగవానుం డగుపద్మసంభవుం డానాక్యముల నొలకించి నవ్వు
 చు ,, ఓదుష్టదానవా ! నీకోరిక యెన్నఁటికిని ఫలించునది గాదు. పా
 ర్వతి జగన్మాత. లోకత్రయంబునందును కాలత్రయంబునందును
 బూజ్యురాలు. భగవంతుం డగుశంకరునకుఁగూడ నామె యనాయా
 సంబుగ లభియింపలేదు. అట్లామె శంభునకు సులభముగనే వశ్యుతా
 లైనయెడల నితరరమణీయులు లగు జాహ్నువిని, సంధ్యాజేవిని, ఇందు
 లేఖను నాతఁడు మస్తకమున నేల ధరియించియుండును ? అమె దుర్ల
 భురాలుగావుననే యాతఁ డితరకాలతల నెవ్వరిని ప్రేమింపకుండఁ గేవల
 మామెనే యారాధించి తుద కర్థాంగిని జేసికొనెను. కాబట్టి యట్టిదు
 ర్లభవాంఛితమునుగోరి చెడిపోవకుము. నీకు బ్రదుకునందిచ్చుమున్నచో
 సుందరీమణులగు సచ్చరలలో విహరింపుము. అద్దేవి భయంకరకాళ
 రాత్రీ; ఆత్మీపురారి మహోగ్నిఁడు. తఱచు దురాశచే నామెను
 సందర్శింప నేఁగుచుండువేని నీవు చెడిపోవుదువు. ” అని యానతిచ్చి
 ప్రజాపతి యంతర్హితుం డయ్యెను.

అనంతర మ్మాదై త్ర్యేశ్వరుండు మాతీయొకసారి మహాఘోరం
 బగు తపంబు శంభుగూర్చి సేయ దొడంగెను. ఆతనితపోగ్ని కీలలచే

మతయపర్యతము జారుణంబుగ దగ్ధంబు గాఁజొచ్చెను. భగవానుం
డగు పినాకియుఁ దత్తపోగ్నిదండవ్యామానుండై భార్యాసహితంబుగ
భయంబుచే నటనుండి పలాయనం డగుచుండెను. అప్పుడు గౌరీదేవి
స్వామి నుద్దేశించి “నాథా! ఏల యీ భయపడి పాటిపోవుట? స్వకీ
యప్రభావంబుచే నియ్యసలఁజ్వాలల శమింపఁజేయు శక్తి గలిగియుండి
యు నీస్థలంబును విడిచిపెట్టిపోవుట యెందులకు?” అని పలికెను.
తండ్రీ! కేళికుండు పార్వతీవచనంబుల నాలించి “ప్రియా! ఈరుద్రుడా
నత్రుండు నిన్నుఁ బొందు నాశచే నిట్టికఠోరతిపంబు గావించుచున్నాఁ
డు. ఈతిపంబువలన నాతనికి సచరాచరంజగు నీవిశ్వము నంతను ద
హింపఁగలుగు సామర్థ్యంబు చేకూరినది. నే నీవిషయమున నీకేమియుఁ
కెప్పుఁజాలకున్నాను. దీని కేమైనఁ బ్రీతివిధానంబు గావించఁగలవేని
యితీశీఘ్రముగఁ దత్ప్రీయత్నమునీయుము. ఓనుకీలా! నేను బద్ధాం
జలినై ప్రార్థించుచున్నాఁడను. నీ వనుగ్రహించి యీవరాచరప్రపం
చమును నన్నును, నిన్నును రక్షించుకొనుము. నే నిట్లు ప్రార్థించితి
నని నాపైఁ గోపింపకుము. నీ వాతావసునియొద్దకుం బోయి నీయసా
ధారణపాండర్యముచే నాతని విమోహితునిం గావించుటకుఁ బ్రయ
త్నింపుము. అట్లయినచో నాతనికి నియమభంగము గాఁగలదు. తపఃప్రభావముగూడఁ దొంటికంటె ననేకాంశములఁ దగ్గిపోగలదు.”
అని చెప్పెను. గౌరియు సమ్మాటల నాలించి యసమృథాశంకచే
నించుక భీతిలెను. కాని యంతలోనే క్రుద్ధురాలై ధైర్యమును దెచ్చు
కొని వింధ్యాచలమునుగూర్చి పోయెను. అచ్చట నై కాపతసదృశం
బగు నొకగజరాజంబుతో సతిప్రీకాండం బగునొకసింహ మతిదారు
ణంబుగఁ బోతాడుచు పాస్తిరక్తమాంసంబులయందు దోఁగాడుచు
నుండెను. దేవి యీ భయంకరిసింహంబును సంహరించి గజేంద్రరక్త

లిప్తం బగువానిచర్మంబును కటిస్థలంబునధరియించెను. సింహశోణితముచే నామెకేశపాశ మశోకవల్లవజాలంబుం బుడదీంతుమండెను. సింహచర్మాచ్ఛాదితం బగునామెయుదరం బతిస్థూలమై యామెతనూకారమున కధికవికారముం గల్పించెను. అప్పు డాదేవి యశుక్రగ్రంబు గ వలంకరించుచు కురుదానవుండు తపఃబునేయుచున్నగుహను నవ్విపించి పదప్రహారంబులచేతను ముష్టిఘాతంబులచేతను కవాటార్థశభేద సంబుఁ గావించి ప్రళయకాలమేఘగర్జనముంబోని రాద్రవికటాట్టహాసముం గావించుచు సందర్శనమాత్రంబున విముఠీతవయసుం డగునాదైతేయాధముం గాంచి “ఓపూర్వసురేంశా! నీపితకాలమునుండియు నెవ్వలెనుగూర్చి కఠోరతపంబును గావించుచుంటివో యాగౌరీదేవి యిదిగో వచ్చి నీయెదుట నిలిచి యున్నది! ఏమి చేయవలయునో యాజ్ఞాపింపుము. ఏతత్త్వణంబుననే నీయానతిని నిర్వర్తింపఁగలము. ఇంకను నేల యాయాసపడియెదవు. నీశోరక యేమో లెలుపుము. సంకోచింపనలదు. ఓరాక్షసేశ్వరా! ఇంకను నధికతపంబు గావించిన నేమిఫలము? ఆత్మతృప్తమం బగునీమనోఽథంబును సఫలంబు గావించుకొనుము.” అనియెను.

కురుం డప్పలుకు లాలించి కన్నులఁ దెరిచి యొక్కసారి యాదేవీమూర్తిని సందర్శించి తోడనే సంజ్ఞాశూన్యంబై పడిపోయెను. కొంతసేపటి కతఁడు ధైర్యముఁ దెచ్చుకొని “ఓకాశకాన్తిస్వరూపిణీ! ఇట్టివికృతాకారమును ధరించిన నీ వెన్నఁడును గొరిచి కావని తోచుచున్నవి. గౌరీదేవి వాడుమూర్తి. ఆమెముఖము శంద్రీచింబమువంటిది. ఆమెశరీరము కాంచనగౌరవైనది. ఆమెబాహువ్యయము మృగాళసవృక్షము. ఆమెకును నీకును నట్టిపోలికయును లేదు. నీవసత్వమును బలుకుచున్నావు. పొమ్ము. పొమ్ము. నేను నిన్నుఁ బిలువలేదు.

నేను నాతపోగ్నిచే నీమూడులోకములను దహింపజేయుచున్నాను. ఇండువలగు నీకేమిసత్త్వము? నీవు నీస్థానమునకు మరలిపోము. శివాచే సేవింపఁబడకుండ బోఁ దలంపచేని ని స్నీక్షణంబుననే యుచాలయంబున కనిపెదను." అని పలుకుచు నద్దానపుండు గదాధరుండై లేచి యోగసిద్ధయు గిరిరాజపుత్రికయు నగు నద్దేవిని బ్రహ్మరించెను. దేవి యుఁ గ్రోధమూర్తియై ముష్టిఘాతంబులచే నయ్యురుచి నొప్పించెను. క్రమంబుగ వారిరువుఁకును ఘోరయుద్ధము సంప్రాప్త మయ్యెను. కొంతసేపటి కారాక్షసుండు పాపాణవృష్టిచేతను వృక్షజాలంబులచేతను పర్వతసమూహంబులచేతను జలాగ్నివర్షంబులచేతను వివజ్వలాభీలంబు లగుసర్పంబులచేతను నద్దేవిని బీడింపందొడంగెను. క్రూరికర్మండును, క్రూరజంతుఁధక్షకుండును నగునద్దానపుండునయిత మాపార్వతీ దేవిచే సఖదంతవిదారిగాత్రుం డగుచుండెను. అయిన నారాదు తన రుధిరబిందువులచే నాత్మస్వరూపు లగు సనేకకోట్లదానవులను సృష్టించుచు నతిప్రభావసంయుక్తం బగుమహాసైన్యముగ నొసర్చెను. ఉమాదేవి యాసేనం గాఢది తనదేహమునుండియు వికృతిరూపిణులగు భయంకరస్త్రీమూర్తులను సృజింపచెను. వారందఱును మహాసైన్యముగ నేర్పడి యొకచోఁ జేరి శత్రుసైన్యమును భక్షింపనారంభించిరి. తుణకాలమున దానవసైన్య మంతయు నిశ్చేషమైపోయెను. దానవదుధిరమెల్ల నాస్త్రీమూర్తులచేఁ బానమునేయఁబడుటచే మరల మాతనదానవసృష్టి కవకాశము లేకుండఁబోయెను. పిమ్మటఁ బ్రహత్ర యగు కాశీదేవి దానవమాయను దానవదుధిరమునుగూడ నాన్వాదింపివైచి మాయావియు నద్భుతదర్శనుండు నేకాకియు నగు నాదుక్షదానవునితో ఘోరతమం బగుయుద్ధమును గావించందొడంగెను. అంతట నామురద్యక్షి కుపితుండై ప్రచండవాయూహాపమును ధరింపఁగి యాముగ

మనందై బ్రహ్మలోకవర్తంతమును త్రిభువనంబులఁ దిరుగుచు తుణ
కాలంబున మరలఁ బాతాళతలంబునఁ బ్రవేశించి యంతలో స్వస్థం
బున కెగసి యిచ్చవచ్చినరీతిని బరిభ్రమింపజొచ్చెను. తుణియు నెద్దా
నవుండు కాలానలస్వరూపమును బాల్చి నెలుదిక్కులఁ జరియింపంగ
డంగెను. అదియంతయుఁ గాంచి యద్దేవీ భాగ్యమై యాతని నెల్లయు
నఁ బట్టుకొనుటకై యతిష్ఠాగరి బగునాకారియను ధరియించెను. ఆ
భయంతరవిశ్వమూర్తి ప్రళయకాలప్రచండప్రభాకరస్వశక్తింబును, న
వమేయంబును నై యుండెను. లోకేశ్వరుం డగు బ్రహ్మదేవుండు
నయిత మామూర్తిరోమకూపంబు లవరిమాణంబునై న గ్రహింపఁజాల
కుండెను. అట్టిభీషణమూర్తి యిదివఱ కెందును జనియించియుండ
లేడు. ఇతఁ నెప్పటికైన జనియించు నని చెప్పటకూడ నసంభవము.
ఆమెయుదరంబున బ్రహ్మాండంబులు బహిర్భలంబులవలె, నండంబుల
వలె, జలబిందువులవలెఁ బ్రకాశించుచుండెను. సంహారకర్త లగు
రుద్రాదులును పాలకర్తలగు శివాదులును నయ్యుదర మధ్యంబున
జలశీతరంబులవలెఁ గాన్పించుచుండిరి. అతివ్యమూర్తిచే నాక్షతుం
డై యద్దేవదేవీ యొక్కయగునై నఁ గదల్పఁజాలక చేష్టావిఠహితుం
డై యుండెను. అద్భుతశ్రీచండవరాక్రమవంతుం డగు వారాక్షసుం
డు గౌరీభూకృష్ణగాత్రుండై నంతమాత్రముననే మూర్ఛితుం డయ్యె
ను. అసమయంబున బాతూయణీదేవి వజ్రీపద్మశంఖులగు నళాంకు
శంబులచే నాదై త్యునిమాస్తకంబును ఛేదించి వానిచక్రంబుచేఁ దన
శరీరమునిండఁ గప్పకొనియెను. బుద్బుదపంకలితంబు లగుదానవరక్త
ధారలచే సంసిక్త యగు నద్దేవీమూర్తి యతిలోకభయంకరయై యుం
డెను. ఆగౌరీదేవి యతిహృద్యం బగునాదై త్యరక్తంబును బానముచేసి
మాంసభక్షణంబునుగావించి యటనుండి కపాలహస్తయై వెడలిపోయెను.

అసఖ్యులమధగణపరవేష్టితుండై భగవానుం డగుపినాకి తన
 పాశ్రేయ్యంబాకాకొనుటకు మిగుల నాత్రముతోఁ బ్రతీక్షించుచునుండెను.
 అంతట భగవతి యగుగౌరీదేవి యానందోన్మాదముతో న్వామినవూ
 పమునకుం బోయెను. ఆమెను గాంచినంతనే శంభుండు సంతోషచిత్తుం
 డై చటాలున లేచి యామె కెదురేగి యుద్దేవి నాలింగనంబుచేసికొని
 యామెచే నివేదితం మగు కానకదుర్ధిరము నంతలంబున నిడుకొని
 యుచ్చానుసారంబుగఁ బానంబుచేసి యున్నతుండై మరలఁ బార్వతీచేఁ
 గూడఁ గంతస్ఫూర్తిగ దుర్ధిరపానమును జేయించెను. దేవీచేఁ ద్రాగఁ
 బడి యవశిష్టంబై యున్న దైత్యరిక్తమును బరమప్రీతితో మరల నా
 శంకతుండు పానమొనర్చెను. అసమయంబున నద్దేవదేవుండు, గజసిం
 హదానవశోఽనితంబులచే నంసిక్తంబులై యున్ననకలాంగకంబులతోడ
 నొప్పునద్దేవిం గాఁగిలింపుటచేఁ దాను నారక్తగాత్రుండై పూచినమో
 దుగులచే నించిన హిమనద్గిరిరాజముంబోలి ప్రకాశించుచుండెను.
 అప్పుడు వికాటాశురలోలనయన యగుపార్వతీదేవి యద్భుతభేలనార్థ
 మై గజసింహచర్మంబులను మహాదేవునికి నమర్పణంబు గావించెను.
 పరమేశ్వరుండును సింహచర్మమును గటిప్రదేశంబున ధరింపించి గజ
 చర్మమును సర్వాంగంబులయందును గవ్వకొనియెను. దేవి యగుగిరి
 రాజశ్రుత్తి యాదానవచర్మమును మేనం బాల్చి పభగణంబులతో
 విహరింపఁదొడంగెను. అసమయంబున సురసిద్ధపాథ్యగణంబులును
 దానవమానవగణంబులును ఋషిగణంబులును కిన్నరగణంబులును
 బద్ధాంజలులై యుద్దేవిని స్తుతియింప నారంభించిరి. బ్రహ్మదేవుం డద్దే
 విని బూజించి తీర్థోకరక్షణార్థం బామెను బ్రార్థింపఁదొడంగెను.
 అనంతర మాగౌరీదేవి భయంకరకూపమును బరిత్యజించి కరచ్ఛం

ద్రోహమునోజ్జమూర్తిం చాల్చి పరమానందముతోఁ బరిమేశ్వరుని
తో విహరించుచుండెను.

—♦ బాణవశాజయము. ♦—

నూతుఁడు మునులతో నిట్లు చెప్పఁగా వా రాతనితో “ఓ
నూతనందనా ! ఈప్రపంచము శివార్థకంబును, శక్త్యర్థకంబునై
యున్నది. మాయాసాధ్యసంబులచేతను, గుణదోషంబులచేతను, వీని
లో నేశక్తి యధికమైనది ? ఈసంశయము నివారింపవలయును.” అని
యడుగుటయు రోమహర్షణతనయుండు వాని గాంచి యిట్లనియెను.
“ ఋషిప్రసరులారా ! ఈలోకమున స్త్రీలయందే గుణదోషములు
నా, మాయాసాధ్యసంబులును విఘ్నముగా నున్నట్లు ప్రత్యక్షముగనే
గోచరించుచున్నది. దీవిరహస్యమును దెల్పెదను వినుండు. స్త్రీపురుష
భేదము గల సకలప్రాణులయంగములయందును జెబ్బది రెండువేల
నాడులుండును. వానిలో గర్భసంస్థితం బగునాడి యతిజఘన్యమైనది.
దానినుండియే పురుషుఁడు జన్మించుచుండును. ఆనాడి యుత్తమవల
సనే స్త్రీలు గర్భధారిణు లగుదురు. స్త్రీపురుషసంయోగమువలన
స్త్రీలనుండియే పురుషులు జనించుచుండురు. అట్లు స్త్రీలనుండిఘట్టు
పురుషులు గుణదోషములచే స్త్రీలకంటె సధికు లై యు గాఁగలరు ?
లోకమునందు స్త్రీలు పురుషులచే నాచ్ఛాదిత లయ్యును బ్రధానై
యున్నారు. ఇవ్విషయంబున స్త్రీమాయావిప్లవభీతింబును, అనురూ
పంబును, బలిశ్రీంబును, శ్రోత్రీయభావహంబును సగునొకయితిహా
సంబును వచించెద నాకర్ణింపుడు.

తొల్లి భగవానుం డగువాఁడు బాణాసురసగరంబున దేవా
సురగణపరివృతుండై రమణీయం బగుశోణవదీతీరంబున గంధర్వాస్థు

రోగణంబులు నృత్యగీతంబులు గావించుచుండ, నేచ్ఛాన్విహారంబు నల్పుచుండెను, ముసిగణంబులు చేరి మహాదేవునికి బ్రహ్మార్చన స్తవంబు లర్పించుచుండిరి. ప్రామథులందఱు సత్కృత్యాహముతో గంతులువై చుచుండిరి. మహర్షులు హోమములఁ గావించుచుండిరి. సిద్ధగణంబులు శంకరునియాసక్తి సత్కృత్యాహముతోఁ జూచుచుండిరి. శుతార్కికులు విసష్ట లగుచుండిరి. శత్రుప్రళయగంబులు వాడి పోవుచుండెను. మాతృగణంబు లభిముఖంబుగ నిలిచియుండిరి. బిభీషి కలు సశించుచుండెను. మహాదేవునియందు సద్భావము గలభక్తులకు సంసారదోషంబులు నశించుచుండెను. ప్రజలందఱు సమ్మహాదేవుని సంవిష్టించి పరిమాణండును నొందచుండిరి. అష్టానృత్యగీతాదిస్త్రీ విచేష్టితంబులం గాంచి మునులును సిద్ధగణంబులునుగూడ సద్గతు లగుచుండిరి. ఋతువు లన్నియు నొక్కచోఁ జేరి స్వకాలోచితంబు లగు లతావల్లనకును మలూదిలను వర్షిల్లఁజేయుచు నాప్రదేశంబున కధిక తరరామణీయకంబులు గల్పించుచుండెను. మందానిలంబులు పుష్ప కేసరంబులచే దూసరింతులై యేలెంచుచుండెను. భృంగంబులు జామ్యున రోషనేయుచు నిటుంటు సంచరించుచుండెను. కోకిలలు శాఖాపల్లవంబులచాటునఁ గూర్చుండి కుసుమభారవినమ్రంబు లగువృక్షంబుల మృదాలతరవయపుల నాన్వాదించుచుఁ బాడుచుండెను. ఆకోకిలధ్వను లతిమధురములై యవ్వనోపననంబులయందున్న యెల్ల వారికిఁ గామోద్ధిపకంబు లగుచుండెను.

చండ్రశేఖరుం డవ్వసు దుర్జయుం డగుకామదేవునిచే నున్నాదితుండై వ్యాప్తచిత్తంబుతో నందీశ్వరునిం బిలిచి “ఓజానరాసనా ! నీ పీఠణంబునఁ గైలాసంబునకుం బోయి గృతస్నానయు, నలంకృతయు నగుగారిదేవిని నాచెంతకు శీఘ్రముగఁ దీసికొనిరమ్ము.” అని

యాజ్ఞాపించెను. నందిశ్వరుండును బరమేశ్వరునియూహి నొడలం దాల్చి కైలాసంబునకుఁ బోయి పార్వతీదేవిని సందర్శించి ప్రణమిల్లి, ఓదేవి! భగవానుం డగుత్రీలోచనుఁడు బాగుగ నలంకరించుకొనిన నిన్ను సందర్శింపఁగోరుచున్నాఁడు. కావున నీ విప్పుడే సునర్జితమైన మనోవేగమున తుదాంతికంబునకు రావలయును. ఆలస్యమొనఁగ నాలిఁడు నన్నసమర్థునిగను, మిథ్యావాదిగను భావింపఁగలఁడు" అని విన్నవించెను. భగవతి యగుపార్వతి యమ్మాట లాలించిసంతసే యలంకరించుకొనుట కారంభించెను. నందిశ్వరుండును శేఖి కీవార్త నెఱింగించి మఱి మనోజవంబునఁ బ్రభుస్సద్ధికిం బోయెను. ఆనిఁ డొక్కడే వచ్చుటం గాంచి రుమగ్నిండు దేవి సతిరయంబునఁ దీసికొని రా మరల నాజ్ఞాపించెను. నందిశ్వరుండు వల్లె యని సుఖోచన యగు గౌరిచెంతకు మరలఁ బోయి ప్రభునియూడేశము నిట్లు విస్పష్టముగ వాక్రుచ్చెను. ఓదేవి! అలంకృతవును, మనోహరణియు నగునిన్న శీఘ్రముగఁ గొనిలేత శంకరుం డత్యుత్సాహముతో నాజ్ఞాపించుచు న్నాఁడు" అని మనవిచేసెను.

నందిశ్వరుండు మహాదేవు నెడఁబాసి గౌరిచెంతకుఁ బోయిన సమయమున శంభుదేవునిస్సద్ధినున్న యచ్చరలు మహేశ్వరునికా మాతరత్నముం గాంచి రెమఱిఁ దా మిట్లాబోచించుకొనిరి. భగ వానుండుగు పినాకి కామారి యయ్యను గామవీడితుండై యున్నాఁడు. కావుననే మాతృప్రేమాఖంబగు దివ్యనారీగణంబునకు ర్హస్తిస్వరూప యు, సతిలోకనుండరీమణియు నగుపార్వతీదేవిని సందర్శింప నుత్సుకుం డగుచున్నాఁడు. ఆదేవిరూపవిలాసంబులు సర్వోత్కృష్టంబులుగదా! కావుననే కామదేవుం డామె ననలంబంబుగఁ జేసికొని మహాదేవునిఁ దనకుఁబుమశరంబులచే వేధించుచున్నాఁడు. కానిబో మహాకాలుని కని

ప్రంబుఁ గావించుట కారఁ డెట్లు నమ్మియు డగును?" అని యచక్షును
చు "కాక్షాయణిగాక మణియేరముణీమణి యిమ్ముహాదేవుని స్పృశిం
చుటకు నమ్మథురాలు గాఁజాలును?" అని ప్రశ్నించుకొనిరి. కుంభాం
దతనయయు, మాయావతురయు నగు చిత్రలేఖ యమ్మాటల నా
లించి తటాలున లేచి "నేను గౌరీరూపమును ధరించి యీపరమేశ్వ
రుని స్పృశింపఁగలను. ఆదేవి సఖులరూపంబుల నింకెవ్వరై నను ధరి
యింపవచ్చును. కాని సందీశ్వరునిరూపము నిందెవ్వరుధరింపఁజాలు
దుడు?" అని పలికెను. ఆమాటలు విన్నంతనే నాగాయణోదసంఘవ
యగునూర్వశి వైష్ణవయోగావలంబనంబున సందీశ్వరరూపముం దా
లెను. ఆమెరూపపరివర్తనముం గనుఁగొని తక్కినయువతు లందఱు
ను డమరూపములను మార్చుకొనుట కారంభించిరి. ఘృతాది కాళికా
రూపంబును, విశ్వాది చండికారూపంబును, ప్రస్తావ నావిలేఖరూపం
బును, మేనక గాయత్రీరూపంబును, సహజస్య జయారూపంబును,
పుంజకస్థలి విజయారూపంబును, కృతుస్థలి వినాయకరూపంబును గృ
హంబుగ ధరించిరి. వారిరూపంబులు క్షత్రిమంబు లని యనుమానిం
చుటకు గూడ సశక్యంబులై యవికలభావంబునఁ బరివర్తితంబులై
జుండెను. తక్కినయుచ్చరి లందఱును మార్తృకారూపంబులం దాల్చిరి.

పిమ్మటఁ జిత్రలేఖ వైష్ణవయోగంబునఁ జిత్రకళానైపుణ్యంబు
మెఱయి సత్యదుష్టశంబుగఁ బార్వతీమనోహరాకృతిని ధరియించెను.
అప్పు డామెచరణద్వయము రక్తాంగసన్నిభంబును, మృదులంబును నై
దివ్యత్వంబును, ససాధారణత్వంబును గాంచియుండెను. అమితసౌభా
గ్యమయంబు లగుగుచ్ఛములును సంగుళులును మనోజ్ఞంబులై చరణ
శోభను దివిగుణీకృతంబు నొసరించుచుండెను. సఖికాంతులు చంద్ర
ప్రభల నీనుచు దిగంతముల వ్యాపించుచుండెను. దివ్యనూపురరూప

ర్షణతాత్పరములు నలుడెసల వ్యాపించుచుండెను. హ్రస్వంబులును వర్తులంబులును సూక్ష్మంబులు నగు జంఘలు మిగుల రమణీయంబులై యుండెను. ఆదివ్యరూపంబు స్వర్ణకాంత్యజ్వలమై దివ్యమణిభూషణాలంకృతమై, దివ్యవననాచ్ఛాదితమై, శశికోటిసంకాశమై, పుష్పమాలికానుశోభితమై, యతిలోకరమణీయమై, వర్ణనాతీతమై సాయోద్ధారీరూపంబుం బోలియుండెను.

అప్పుడు నందికేశ్వతరూపమును ధరియించినయూర్వశి సమయముచూచి యీశ్వరుని దర్శించి తనకటాక్షబాణంబులచే నాతని వివశుం గావించి, 'దేవదేవా ! మాతృగణసహితంబుగ గాతీదేవి దోడ్కొనివచ్చితిని. కృపాకటాక్షంబులచే ననుగ్రహింపవలయును.' అని విన్నవించుటయు దుద్రుండు పరమానందభరితుండై శయ్యనంబి లేచి పార్వతీదేవి కభిముఖంబుగ నేడడుగులు ముందు నడచెను. అప్పుడు బ్రహ్మాదిదేవతలును, దేవదానవమునిగణంబులును, ఋషీశ్వరులును, సిద్ధులును, స్తోత్రపాఠములు సేయుచుఁ బార్వతి కభిముఖంబుగ నకువనారంభించిరి. ఆసమయంబునఁ బినాకవాణి యగు శివుండు పార్వతీకథగ్రహణంబుఁ గావించి, శయ్యామండిరమునకుఁ దోడ్కొని పోయి, పర్యంకమునం జేర్చి యామెతో ననేకవిధంబులఁ గీగిడించుచుండెను. మాతృకారూపంబులఁ దాల్చినఱుచ్చరలు దుద్రదేవునికి నలువంకల నిల్చి స్తోత్రగీతంబు లొనర్చుచు, నాదంపతుల శ్రోత్రంబులఁ దనియించుచుండిరి. దేవీరూపముం దాల్చినచిత్రీరేఖయు వీశ్వరునితోఁ గలిసి మధురిశరవంబులు సేయుచు సుస్నాహమును వర్షిల్లజేయుచుండెను. వేయేల? ఈకృత్రిమమాతృకాగణంబును, కపటగౌరీదేవియుఁ నమృతమచేష్టలయందు కాపల్య మించుకంతయుఁ గానరాకుండఁ బ్రవర్తించుచుండిరి.

ఆనమయంబున శంకరాధారాధనత్పరులగు సందీశ్వరప్రసాదమున గణంబులు మాతృకాగణసహితంబుగ సత్సృజిత విచ్ఛేదజూచ్చిరి. అత్యద్భుతాలంకారవిభూషిత యగుగౌరి సఖజనపరివృతయై వియన్నా గ్గంబున భర్తృసన్నిధానమున కరుదెంచెను. దేవీస్తనంబులఁ గావించుచు వచ్చుచున్న నంది, భృంగి, అంబోదర, దండి, మహాకాలాదులు నేవీద్యయును నాకస్మికముడఁ గాంచి విస్మితులై పోయిరి. వారిలో సత్యదేవి యెవ్వతెయో యెవ్వరును నిర్ణయింపజాలకుంజిరి. ఆచూర్ణిద్వయమునం దెంతమాత్రమును భేదము గానవచ్చుట లేదు. ఉభయసత్తంబులయందున్న సందీద్యయంబునకును, మాతృగణద్వయంబునకును, ప్రేమభగణద్వయంబునకును నెట్టివ్యతిక్రమమును గాన్పించుట లేదు. అప్పుడు మహాదేవునిసార్వభౌమనకు వచ్చి నిల్చియున్న సార్వభౌమదేవి దివ్యనారీగణంబులతోఁ గ్రీడించుచున్న భక్తవ్యతిక్రమమును గ్రహించి ప్రేమాసింపనారంభించెను. ఆనందముచే మత్తిల్లియున్న అస్పర్శగణంబులు గిలకిలారవంబును గావించఁబోడంగెను. భూతిప్రేతిపిశాచయక్షరాక్షసగణంబులుగూడ నానందకోలాహలంబు నొనర్పంగడంగిరి. బాలేందుశేఖరుం డగుశివుం డది యంతయు నాలకించి యంతయుం గాంచి పరమానందభరితుం డయ్యెను. అస్పర్శగణంబులక్రియాకలాపంబులుగూడ నట్లే యాతనికిఁ బ్రీతికరంబులయ్యెను.

పిమ్మట నూర్వశియుఁ, జిత్రలేఖాప్రభృతులును స్వస్వరూపములం దాల్చి స్వచ్ఛేష్టితంబుల నెప్పటివలెఁ గావించఁజూచ్చిరి. మహాదేవుం డింతవఱకును రమణీగణంబులచే వంచితంబై యీషణాత్రింబగు సంతోషంబును గాంచియుండెను. ఇప్పుడు దేవిం గాంచినంతనే భారందఱును దమకాంత్యమునుండి విముక్తలైరి. సద్భావశాలిని

యగు గౌరీదేవి యప్పుడు భర్తృసహితమై నదీతటంబునకుఁ బోయి యత్యద్భుతంబుగ యభేచ్ఛుంబుగఁ గ్రీడింపనారంభించెను.

బాణాసురదుహిత యగు సుమాదేవి యాసమయంబున గచ్చు టికి వచ్చి భక్తితోఁ గ్రీడించుచున్న పార్వతీదేవిం గాంచి భర్తృసమా గమవాంఛ యుదయించుటయుఁ దనమనంబున , ఆహా ! ఈగౌరీదేవి నలె విజయమణులతో రమించు రమణీమణులే ధన్యులు. వారిజన్మమే సాఫల్యముం గాంచునది.' అని భావించుకొని నియమాసక్త యగు నామె యపవాసాదులచే విజితేంద్రియమై యుమాదేవి నారా ధింప నారంభించెను. 'నగరాజనందన యగుభగవతి యామెయభిప్రాయము నెఱింగి యత్యంతప్రీతిచిత్తమై పరమాదరంబున నామెకు సా యాత్మకరించి , కుమారీ ! అనిందితం బగునీనదీతటంబున భర్తతోఁ గలిసి నేనెట్లు విహరించుచుంటినో యదిరకాలంబున నీవు నట్లే నతి సహితమై విహరింపఁగలవు' అని యానతిచ్చి యంతర్హిత యయ్యెను. అద్వైవాశ్రయంబుల నాలించియు నయ్యుమాదేవి తనకంతసాభాగ్యము లభించునని విశ్వసంపఁజాలక చింతించుచు , నేనుమందభాగ్యురాలను. ఇట్టిసుఖ మెన్నఁటికైన లభించునను నాశ నాకు లేదు.' అని నిరుత్సా హమై చింతించుచుండ దేవి యామెయింగితమ్ము నెఱింగి మరల దర్శింపబిచ్చి , ఓమానినీమణి ! ఈకార్తికమాసంబునకు సప్తమం బగు వైశాఖమాసంబున శుక్లపక్షద్వాదశీదివసంబున భయంకరనిశానమ యంబున నుపవాసావసపు, సంకఃపురనిద్రితపు నగునిన్ను స్వప్నావస్థ యుం దెవ్వఁడు రమియించునో యాతఁడే నీభర్త యగు నని దేవతల చే నిశ్చయింపఁబడియెను. నీ వాతనితోడనే కలసిమెలసి సుఖంబుగ నుండువు. చిన్నతనమునుండియు విష్ణుదేవు నారాధించుచున్నపుణ్య ముచే నీయనోగధ మదిరకాలముననే సఫలంబు గాఁగలదు." అని జ్ఞో

భించుటయు నక్కవ్యారన్నంబు లజ్జావశంబున నేమియు మాటాడనేరక మనంబున 'నల్లే యగుఁగాక' యని యనుకొనుచు దనయభీష్ట బేవతంగూర్చి ప్రార్థించుకొనుచు నుఖంబున నుండెను.

భగవానుం డగురుద్రుండు కీర్తనసానంబగుటయు నటనుండి దేవీ, గణ, దానవసహితంబుగ నంతస్థితుండియ్యెను. నకలస్త్రీగణంబులును మహాదేవునియహ్వానకీడానుభవంబుచుగాంచి సంతృప్తచిత్తంబులతో గజాశ్వరథారూఢులై నిజావాసంబులకు నిగ్గమించిరి. సిద్ధయోగినులును గగనమార్గంబున వెడలిపోయిరి.

అనంతరము కొంతకాలంబునకు బాణాసురుండు మహాజేవుని నన్నిధికిం బోయి యయ్యుమాకాంతునిం బూజించి కృతాంజలిపుటుండై మరదృష్టవశంబున నైనగర్వంబుతో విచారనూచకంబుగ 'ఓవృషభధర్మజా! తగినయధములు లభియింపనవ్వకు పర్వతసారం బగునాయీ బాహుసహస్రింబులలన నేమిప్రయోజనము గలదు? పూర్వము వీనిబలముచే యముని భటునిగాఁ జేసికొంటిని; అనలుని వశీకృతునిగావించుకొంటిని. వరుణుని గోరిక్షితునిగాఁ జేసివైచితిని; కుబేరుని గజాధ్యక్షునిఁగను, నిర్మతిని పుష్పమాలాకరునిఁగను నొనర్చితిని. ఆఖండలుండు పరాజితుండై నాకుఁ గప్పములను గట్టుచున్నాఁడు. ఇత నాకెచ్చట మహారణము లభించునో యనగ్రహించి యాసతీయవలయును. నీవు సర్వజ్ఞుఁడవు. నీ కవిదితిం బగునది యేదియును లేదు. సమస్తృష్టాద్భుతంబు లగు నాయీ బాహువులు మహాహవరంగమున కత్రివికవివిధకృత్తంబు లగుశస్త్రాస్త్రసమూహములచే జర్జరితములై భూవతితములై నఁ గావలయును. కాదేని శస్త్రసహితముగ శాస్త్రవకరములను సహస్రధా ఖండింపనైన ఖండింపవలయును." అని వేడుకొనుటయు రుద్రుం డాతనివచనములకుఁ గుపితుండై మహాహృథముగ

నట్టపోనమును గావించుచు , ఓదానవాధమా ! నీవు గర్వాంధుడవైతివి. అచిరకాలముననే నీకు ఘోరతరం బగు మహాసంగ్రామము లభింపఁగలదు. ఆరణంబునఁ జిరవృతంబులవంటి నీసహస్రబాహువులును శత్రుశక్త్రుంబులచే గడ్డికాడలవలె విచ్ఛిన్నంబులై భూపతితంబులు గాఁగలవు. అప్పుడు నీగర్వంబు భంగంబు నొందును. నీయాఘాతాగారంబునఁ బ్రతిష్ఠితంబై యున్న మానుషశిరస్సహితం బగు మయూరధ్వజము పవనోద్ధూతంబు గాకుండఁగనే యెప్పుడు భూతలపతితం బగునో యప్పుడు నీకు మహాసంగ్రామంబు సంప్రాప్తించు నని గ్రహించి సేనాసహితంబుగ యుద్ధయూరి గావించుము. ఇప్పటి కింటికిఁ బొమ్ము. ఉగ్రుఁడవీ ! ఆనమయంబున మఱియు ననేకంబులగు మహాత్మాత్మలంబు లుత్పన్నంబులు గాఁగలవు.” అని యానతిచ్చెను. జాణురుం డవాక్యంబు లాలకించి దివ్యకుసుమాంజలులచే నద్వైపు నర్పించి సెలవు గైకొని తనరాజధానికిం బోయి ముందుగ నాయాధాగారంబునం బ్రవేశించి, యచ్చటఁ గుండలుం డనుతనమంత్రి గాంచి జరిగినవృత్తాంతమంతయు వర్ణించి చెప్పెను. మఱిగొంతసేపటికి మయూరధ్వజము నిర్నిమిత్తంబుగ నేలవయిం బడెను. దానిం గాంచి జాణుండు మహాదేవునివాక్యంబులం జలించి సంతుష్టహృదయుండై నిలుపోవక శీఘ్రంబున యుద్ధసన్నద్ధుండగుచుండెను. అతఁడు తనలో నిట్లు తలపోసెను. “ఎవ్వఁ డెచ్చటనుండి యేల వాతో యుద్ధమునకై రాఁగలడు? రణప్రియుండును, బహుశిస్త్రాస్త్రవేదియు నగునేయోధాక్రేసరుండు నా బాహుసహస్రంబును తృణసమూహమువలె ఛేదించు లకు సమర్థుం డగును? సునిశితాస్త్రంబులచే నేనాతనిమస్తకచ్ఛేదనంబుఁ గావించెదను.” అని యాతఁడు విరంతరమును దలపోసకొనుచుండెను.

ఇట్లుండ నాతనికి గాలస్వరూపం బగునై శాఖనూసము కాల
క్రింబున సమాగతం బయ్యెను. అందొకనాడు బాణతనయు నున్న
తమై మంగళాచరణంబు గావించి విష్ణుదేవు నారాధించి రాత్రిసమయం
బున సురక్షితం బగువంతేపురంబున నిదురించియుండెను. ఆసమయం
బున బాణ్ణిమాయచే శ్రీకృష్ణపాత్రుం డగుననిరుద్ధం డామెచెంతకుఁ
గొనితేఱబడియెను. అక్కుమారుం డారమణీశుణి సుందరాకారంబునకు
ముగ్ధుండై బలవంతముగ నామె నుపభోగించెను. అనంతరము నిమే
షములో గౌరీసఖు లాతని మరల ద్వారకకుం గొనిపోయి విడిచిరి.
పిమ్మట నుపాకస్య మేల్కాంచి శయ్యవదలి సఖులచెంతకుం బోయి
వెక్కి వెక్కిఁతున్నచు స్వప్నత్రాంతమును వారి కెఱుంగించి మానభం
గశంకిచే దేహత్యాగంబు గావించుటకై కృతనిశ్చయ యయ్యెను.
అప్పుడు సఖు లామె నూఱడించుచు “కుమారీ! నీశిలమునకు భంగ
ము కలిగిననియు దోషము సంప్రాప్తించె ననియు సంశయింపకుము.
పార్వతి నికీర్తిత స్త్రసమాగమముచే విధించియుండెనుగదా! నీ వాపూ
ర్వకృత్రాంతమును స్మృతికిఁ దెచ్చుకొనుము. నీసకలసంశయములును
వదలిపోగలవు.” అని ప్రబోధించిరి.

అప్పు డుపాకస్య మునకు కుదురుపఱచుకొని హృష్టచిత్తమై
చిత్రీలేఖం గాంచి మధురవచనంబులతో “సఖి! పార్వతీదేవి యీ
తనినే నాకుఁ బ్రతిగాఁ జేసియున్నమాట నిజమే. కాని నేనాతని నేయు
వాయముచే రహస్యముగాఁ బొందగలుగుదును? నాహృదయమును
వారిందిపోయిన యాసుందరాకారుఁ డేకులమువాఁడో యెవ్వఁడో
యిండుకంతయు నే నెఱుంగను. అట్టివానిని గ్రహించి తెచ్చుట కెద్ది
యైన నువాయ ములోదించి నాయుత్కంఠ నవసయింపుము.” అని
వేడికొనుటయుఁ జిత్రీలేఖ పురాణభక్తుమారీ! నీవు స్వప్నములోఁ

గాంచి నయూతఁ డెవ్వఁడో నాక్కెల్ల దెలియఁగలను ? అట్టిచో నాతనిఁ గొనితెచ్చుట యెట్లు పొనంగును ?" అనియెను. ఆమాట లాలించి యుపాదేవి హతాశయై రాగాతిశయముచే మఱిగోద్యుక్తురాలయ్యెను. ఆమె యవస్థఁగాంచి చిత్రలేఖ భయపడి యనేకంబు లగుసాంత్వ్యవచనంబులచే నామెను బ్రోబోధించి , సఖీ ! ఏడుదినంబులలో నీవకు నాలుగులోకంబులం గలనుండరాకాదులగుపురుషమూర్తుల నొకడటంబున లిఖించి తెచ్చెదను. అందు నీమనోహరుం డెవ్వఁడో కనుఁ గొని నాకుఁ దెలిపెదవేని వానిని నామాయాబలంబున నీసన్నిధిఁ దోడితెచ్చెదను. విచారింపకుము. " అని యాపశించెను.

అనంతరము యథోక్తసమయంబునకుఁ జిత్రలేఖ తననేర్పు మెయిఁ జిత్రీవటంబులను దెచ్చి యుపాదేవికిఁ జూపెను. ఆమె యా చిత్రీయావంబుల నేకాగ్రచిత్తంబునఁ బరీక్షింపుచు నందు జేనదా నవనూనవరాజకుమారులఁ బరీక్షించుచు నొక్కచోఁ దనచిత్తచోరుని మనోజ్ఞచిత్రీముం గాంచి దానిని ప్రేలితోఁ జూపుచుఁ జిత్రలేఖ నుద్దేశించి , ఆతఁడే యీతఁడు ! ఈతనికులశీలప్రవర్తనంబులును, నామంబును న్నింది చెప్పవలయు " నని పార్థించెను. చిత్రలేఖ సర్వము నామెకు నివేదించెను. అది విని ప్రేమానురాగనిమగ్నయగు సుపాకశ్య , సఖీ ! ఎవ్వనివియోగముచే నీ నొకనిముసమైనను దేహమునఁ బ్రాణముల నిలుపుకొనఁ జాలకుంటినో అట్టిదుర్లభపురుషుని సులభముగ గ్రహించుటకుఁ దగినయూచాయమేది ? ఆతఁడు రాక్షసాగ్రాతి యగుమురారిపౌత్రుఁడు. ఆతనితోడి సంబంధము మన కసంభవము గదా ! చూచిచూచి నాతఁడిని యీతఁడు నాకు విభుండగుట కంగీకరించునా ? ఒకవేళఁ బుత్రికాప్రేమచే నాతఁడిని దాని కియ్యకొనుఁ గాక ! అభిమానభయం డగు సనిరుద్ధుండు నన్నుఁ జేట్లు నమ్మలించు

నా? ఎట్లు చూచినను నాకు మరణమే శరణ్యముగాఁ గావచ్చుచున్నది." అని కన్నీరుమున్నీరుగా విలపింపసాగెను. స్నేహమయియును చిత్రతేఖ యతిమధుకంబు లగువచనంబుల నామె నాశ్వాసించి యతి త్వరితంబుగ నీయభీష్టంబును దీర్చెడ నని మాట యిచ్చి, సెలవు గైగొని దివ్యయోగంబుచే మనోవేగంబున ముహూర్తకాలములో వావర కానగరంబునఁ బ్రవేశించెను. అటు గొంతసేపటివఱకు నందందు వెడకివెడకి యామె కృమంబున సంతఃపురోద్వాసంబునఁ బ్రవేశించి యనిరుద్ధుని సందర్శించెను. అక్కుమారుల డప్పును రమణీజంబులతోఁ గలసి మద్యపానంబుఁ గావించుచుండెను. చిత్రతేఖ తనమా యాప్రభావంబుచే సంధకారవటంబున నాతని నాచ్ఛాదించి వివశంజేసి యొరు లెఱుంగకుండ శయ్యాసహితంబుగ నాతనిఁ దనశిరంబుపై నిడిగొని యొక్కనిమేషంబున బాణసగరంబునకుం గొనితెచ్చెను.

ఉన్మత్తభావంబున క్షణక్షణంబునకును నూత్నాభిలాషలచే నుట్టుట లూడుచున్న యయ్యుపాకన్య సఖీసమానీతుం డగుచిత్రచోరు నాకస్మికంబుగ సందర్శించి యంతఃపురసురక్షిత యయ్యును సవనమాగమంబున కత్యంతభీతచేతనమై యుండెను. అంతం గొంతసేపటి కనిరుద్ధుండు మేల్కొంచి విస్మితం డయ్యును దనయెట్టయెటుట నతిలోకరమణీయాకారముతో నొప్పారుచున్న యుపాకన్యంగాంచి యనురాగంబు జొంగార నామె నుపలాలించి యభీష్టోపభోగంబులఁ దేలి యూహించెను. కృమముగా సంతఃపురపాలకుల కివ్వవయం బంతయుఁ దెలిసిపోయెను. వాడు లోపలఁ బ్రవేశించి రాజకన్యాసహింతుం డై రెండవమస్మధుండుంబోలె వెలుంగుచున్న యయ్యనిరుద్ధకుమారుని గాంచి క్రోధఙ్గవీరతమూర్తులై యతిశీఘ్రంబున దానవేంద్రునిపాలికిం బోయి : మహారాజా ! ఎవ్వఁడో తరుణయశ్కుం డగునొకపురు

మృదు పరాక్రమవంతుండ వగునీయంతఃపురమున రహస్యంబుగఁ బ్ర
వేశించి రాజకన్యాసహితుండై విహరించుచున్నాఁడు. నీవు స్వయ
ముగ వచ్చి యాతనియాధత్యమునకుఁ దగిలెడితే గావించుము.' అని
విన్నవించిరి. బాణాసురుం డవ్వార్త నాకర్ణించి యతివిస్మితుండై
చటాలున సంతఃపుంముం బ్రవేశించి యిందీవరశ్యాముం డగునొక
యువకుండు తనతనయతో విహరించుచుండుటం గాంచి నివ్వెఱపడి
క్రోధాతిరేకంబునఁ గొంతనేపేమియు మాటాడఁజాలక పిమ్మట స్వస్థ
తం గాంచి యట్టహాసంబునేయుచుఁ గింకరులం గనుంగొని :: దానవ
వీరులారా ! ఈయవకునిరూపవిలాసంబులును, ధైర్యసాహసంబులును
సంతోషకంబులుగాఁ దోచుచున్నవి. ఈమానవాధముఁడు నాకన్యను
హరించి నాకులాచారమును గూల్చివైచినాఁడు. కావున మీరీతని
సతిశీఘ్రముగ నిశితశరంబులచే విగతాసుం గావించుడు. భటలారా!
దురాచారి యగునీసామరు నీక్షణంబ బంధించి కొంతకాలము కారా
గృహంబునఁ బడవేయఁడు." అని యానతిచ్చెను. మఱియుఁ బాప
బుద్ధి యగుబాణాసురుం డవ్వు డవీరవరుని వధించుటకై దశసహస్ర
దావనైవ్యమును సమకూర్చెను.

అంతఃపురగతుం డగునయ్యాదవేండుండు భీషణగర్జారవంబు
లతో ద్వారదేశాగతం బగుశత్రుసైన్యంబును గాంచి గదాహస్తంబై
వజ్రహస్తం డగుసంతకునింబోలి యంతఃపురభవనంబు వెలుపడి గదా
ఘాతంబులచే సకలదావనైవ్యంబును గణిమనంగి మరల లోపలఁ
బ్రవేశించి ప్రసన్నవదన యగునుమాకాంతతో మచ్చట లాడుచు
నామెం గోగిలించుకొనియెను. దైత్యేశ్వరుం డగుబాణుం డవ్వార్త
నాల్పించి క్రోధావేశంబున సనిరుద్ధవదాధము రణదుర్మును లగు లక్ష
సైన్యకులను మరలఁ బంపించెను. మహావీరుం డగు నయ్యనిరుద్ధుండు

వారినిగూడ నవలీలగ సంతకాలయంబున కతిథులఁ గావించినై చెను. బాణదైత్యుం డింక నూరకుండఁజాలక యక్షణంబ లేచి శుద్ధాంతంబునఁ బ్రవేశించి మహాబాహుం డగు ననిరుద్ధకుమారునిఁ దనతో ద్వంద్వయుద్ధంబున కాహ్వనించెను. పిమ్మట యోధాగ్రేసరుం డగు శృష్ణపౌష్ట్రుండు రణప్రాప్తం బగుఖడ్గంబుఁ గైకొని యద్దానవేశ్వరుని దశసవానాశ్రీస్వంబులను రథంబులను సైనికులను వినాశంబు గావించెను. అదియంతయు నవలొకించి యసురేశ్వరుండు కుపితుండై కాలాగ్నినదృశం బగుశక్తి నాతనిపైఁ బ్రయోగించెను. వీరశిరోమణియగు ననిరుద్ధుండు శత్రువినిష్ఠిత్తం బగునాశక్తిని మధ్యపదంబుననే గ్రహించి దానినే యద్దానవనాయకునిపైఁ బ్రయోగించెను. బాణుం డాశక్తిచే నాహతుండై యక్షణమే రథోపరభాగంబున మూర్ఛాగతుం డయ్యెను. అది యంతయుం గనుంగొని మంత్రీ భయప్రకంపితుండై జల సేచనవీడనాదులచే నాతనికిఁ జైతన్యంబుం గలిగించెను.

అప్పుడు బాణాసురుండు తేజుకొని యటనుండి పలాయితుం డయ్యెను. దుష్టయుం డగుప్రద్యుమ్ననందనుం డప్పుడు చతుర్దిశలను దృష్టినిజ్ఞేపంబొందుచుఁ బర్వతముం బోలి నిశ్చలుండై యుండెను. కాని మాయావి యగు నద్దసుజేశ్వరుం డదృశ్యుండై వివిధాస్త్రంబు లచే ననిరుద్ధుని వేధించుచుఁ దుదకాతని నాగపాశబద్ధు నొనరించిఁ గాని నివృత్తుం డయ్యెను. పిమ్మట నాతఁడు తనమంత్రిం గాంచి 'ఓయ మాత్యశేఖరా! ఆదురాత్ముండు నాకులాచారిమును దూషితముం గావించెను. నీవు తత్క్షణంబ యాతని సర్వాంగకంబులతోఁగూడ మ స్తకచ్ఛేదనంబుఁ గావించి రాక్షసులకుఁ బంచిపెట్టుము. వలదు. వలదు. కలుషాత్ముండగు నీతనిమాంసము క్రీవ్యాదులకుఁగూడ భక్షణ మొగ్గంబుగాదు. కావునఁ బాపాత్ముం డగు నాతని నగ్రాధంబును

దృఢానఁకీర్ణంబును నగుకూపదుఃఖంబున నిశ్చేషింపుడు. ఇదియే యా
 తనికీ దగినశిక్ష." అని యాదేశించుటయు ధార్మికశ్రేష్ఠం డగుటం
 భాండుండు , దేవా ! ఇది యచితము గాదు. ఈతని వధించినచో
 నిశ్చయముగా మనమందఱమును నిహతులము గావలసివచ్చు నని
 తోచుచున్నది. ఈతఁడు సామాన్యమానవుఁడు గాఁడు. పతాక్రమం
 జున విష్ణుసదృశుండును సాహసంబున రుద్రసమానుండు నై యున్నాఁ
 డు. ఈయవస్థలోఁగూడ సతఁడు పౌరుషమునుండి చలించుటలేదు.
 భుజంగసందప్తుఁడయ్యును, మనలనందఱను దృఢాప్రాయులనుగాఁడలం
 చుచున్నాఁడు " అని యనురేశ్వరునకు నచ్చఁజెప్పి యనిబద్ధశిక్షంత
 కుం బోయి " ఓదురాచారా ! నీపేరేమి ? నీవెవ్వనితనయుఁడవు ? ని
 న్నైవ్వరిచ్చటికిఁ గొనితెచ్చినారు ? సర్వవృత్తాంతమ్మును నవిస్తరమ్ముగ
 నెఱుంగింపుము. ఓవీరశిరోమణీ ! నీవు కృతాంజలిపుట్టువలె దానవ
 రాజేంద్రునకు నమస్కరించి స్తుతించుచు నేను నీచేఁ జరాజితండ్
 నైతి నని క్షమాప్రార్థనంబు గావింపుము. నీబంధమోచనంబున కిది
 యొక్కటియే మార్గంబు గాన్పించుచున్నది " అని వాక్కుచ్చెను.

అట్టియవమానకరవచనంబుల నాకర్ణించి " ఓరోరి పరపిండో
 పజీవీ ! దురాచారా ! దానవాధమా ! నీవు తౌత్రీధర్మం బింతుకంత
 యు నెఱుంగనివాసవలెనున్నావు. కావుననే నాకు నీవిష్టుభుపదేశించుచు
 న్నావు. వీరగణంబులకు శత్రువులయెదుట దైన్యప్రకటనంబున,
 సలాయనంబును నొనర్చుట యపకీర్తకరంబులు. అట్టివనులు మరణ
 ముకంటెను నీచములైన విని నేను భావించుచున్నాను. క్షత్రియాజ
 నంబులకు మరణక్షేత్రంబున శాత్రీవాభిమాఖంబుగ మరణించుటజీం
 చుటకంటెను శతగుణాధికప్రశంసనీయమైనది. శత్రువునెదుట నంజలి
 యొగ్గి వీనోన్మీనును బ్రకటించుట యెఁదడు నుచితము గాదు. అట్లు

జేసినను నాతనికి మృత్యువు డప్పనదిగాదు. దైవవశంబుననే మరణంబు ఘటిల్లుచుండును. ఎవ్వండునుగూడ దైవవ్యతిరిక్తంబుగ నెవ్వరికి సన్నిష్టంబు నేయంజాలడు. ఓమందబుద్ధి! నీవు నాకుఁ బరమశత్రుఁడవు. ఇవిష్టయమున నాకు నుపదేశించుటకు నీ కధికారము లేదు. నోరు మూసికొని యూంకుండుము. దానవసహస్రమే కాదు. సచరాచరం బగునీత్రైలోక్యంబునుగూడ నెవ్వనిసందర్శనమాత్రంబున భయప్రకంపితంబై యంజలియొగ్గి బహిష్కారంబున నిర్బియుండునో యట్టిమహావీరుఁడా, యితరులయెదుటఁ బరాజయము పంగీకరించుట? ఈరాజేంద్రుని బాహుబలం బంతయును విచ్ఛిన్నం బై నప్పిమ్మట నీవు స్వయముగ నాపలిచయమును గ్రహింపఁగలుగుదువు.” అని యదువీరుం డగు సనిరుద్ధండు ప్రత్యుత్తరంబిచ్చి మానావలంబనంబుం గావించెను. బాశాసురుండును మంత్రిప్రార్థనమును మన్నించి యనిరుద్ధుని వధింపక విడిచి యంతఃపురమునకుంబోయి యొడలు తెలియకుండ మద్యపానంబు గావించుకొనెను.

వివాధీలం బగు నాగపాశముచే బద్ధుండై యున్నయనిరుద్ధండు తనప్రాణేశ్వరి యగుసుమాకన్యను దలంచుకొనుచు నుత్తలపడుచుండెను. అతని కిసర్పవిషబంధంబుకంటె సతీవియోగవిచారమే దుర్భరముగా నుండెను. ఆదుఃఖము నారఁడు సహింపఁజాలక భగవతి యగుకుర్గాదేవిం దలంచుకొని “ఓదేవీ! నేను నాగపాశబద్ధుండనై యితరులెవ్వరు నెన్నఁడు ననుభవించి యెఱుంగని దుస్సహజ్జీవము ననుభవించుచున్నాను. దయామయి వగునీవు శరణాగతుండ నగు నాకు సాక్షాత్కరించి యీతాదుఃఖవిపత్నిముద్రమునుండి నన్నుద్ధరింపుము.” అని ప్రార్థించుటయు భిన్నాంజనశ్రభాశాలిని యగుకాళీదేవి ప్రసన్నయై జ్యేష్ఠరూపంబునఁ గృష్ణపక్షంబునఁ జతుర్దశినాటినిశీధనమయంబున

నదృశ్యనూపంబుతో నచ్చటి కేతెంచి యతిదారుణంబులగు ముష్టిపదాఘాతంబులచే గారాగారముశకడ్డముగనున్న లోహపండములను జూర్చి కృతంబులుగఁ జేసి భయోకరనర్పశరంబులను భస్మంబు గావించి నిమేషమాత్రంబున ననిరుద్ధుని వివద్విముక్తునిగా నొనర్చి కన్యాంతఃపురంబునకుం జేర్చి యాక్షణంబుననే యంతర్హిత యయ్యెను. సుత ధీతుం డగుననిరుద్ధుం డప్పుడు మరలఁ బ్రియాసమాగమంబుఁ గాంచి యానందసాగరతరంగములం దేలి నూడుచుండెను.

ఇట ద్వారకానగరంబున ననిరుద్ధునిగానక యంతఃపురప్రేక్షణంబులును, జననీజనకబంధుమిత్రాదులును దుస్సహదుఃఖినిమగ్నులగుచుండిరి. ఆనమయంబున దేవర్షియగునారదుం డచ్చటి కేతెంచి శ్రీకృష్ణదేవుని సందర్శించి యెల్లవృత్తాంతఃము నాతనికి నవిస్తరంబుగ నెఱింగించెను. ఆవార్తవిన్నోతనే యబ్జవాభుం డిఁక నిలువఁజాలక యాక్షణంబుననే గరుడు నాహ్వయించి బలదేవప్రద్యుమ్నసహితంబుగ గరుడవాహనాటాఘంఢై బయలుదేటి ముహూర్తమధ్యంబుననే బాణనగరంబునఁ బ్రవేశించెను. అట నవీరమూర్తులకు ముందుగ వైశ్వానరునితోడను, యమునితోడను, హరునితోడను, ద్రిమూఖునితోడను ద్విపాదజ్వరంబుతోడను, గుహునితోడను, వివిధాకారులగుప్రమీథవీరులతోడను నతిదారుణంబగుమహారణంబు జరిగెను. మఱియు భీమణమూర్తులును, దిగంబరలును, నిర్లజ్జలు నగుననేకప్రేక్షణంబులతోఁ గూడ వారికి మహాహవంబు సంఘటలైను. అనంతరము తాణాసురునితో సంగ్రామంబు గలిగెను. అప్పుడు విశృంభించి పైఁబడుచున్న మాహేశ్వరంబులును, రాక్షసంబులు నగుజ్వరాసులను గోశిండుం డవలీలగ స్వకీయంబు లగుజ్వరాదులచే నడంచివై శ్శుచుండెను. గరుత్మంతుండు సహస్రమూర్తులం దాల్చి సాగరోదకంబులఁ బానముచేసి-

వచ్చి భీకరానలజ్వాలలఁ జల్లార్చుచుండెను. మఱియు నాతఁడు సునిశితంబును, సుదృఢంబు నగు తనచంచుపుటంబుచేఁ గుమారునివాహనం బగుమయూరమును జీల్చివై వందొడంగెను. ఆఘోరయుద్ధంబున డుడ్డిదేవుండు పుత్రిసహితంబుగను, గణసహితంబుగను, విష్ణుదేవునిచేఁ బరాజితుండైపోయెను.

అప్పుడు బాణాసురుండు మంత్రితే సన్నద్ధంబు గావింపఁబడిన యుత్తమాశ్వము సధిరోహించి పరాక్రమంబు దీపింప శ్రీకృష్ణునితో డ్వంద్వయుద్ధమునకుం దలపడియెను. భగవానుం డగువాచదేవుం డా సమయంబువఁ ద్రిలోకభీకరంబగునుదర్శనచక్రముంగై కొని యారాక్షసే శ్వరునిసహస్రబాహువులను దృఢంబులవలె ఖండించి మస్తకచ్ఛేదంబు గావించుట కుంకించుచుండెను. అదిచూచి భక్తవత్సలుం డగుపార్వీశేశ్వరుండు వివిధంబులగుస్తోత్రపాఠంబులచే విష్ణుదేవుని స్తుతించుచు డాహున్వయమును బ్రకెత్తి “ఓదేవా! దేవకీనందనా! నీయుద్దిష్టం బగుకార్యము సంపన్నం బైనది. ఇఁక నీబాణాసురుని బాణావళిష్టునిగా విడిచిపెట్టుము. నీచక్రాయుధము సువసంహరింపుము. పూర్వ కాలంబున నేను నీకు రణరంగంబున మహాబలంబును, చక్రాయుధంబును, జయంబును బ్రీసాదించి యుంటిని. కావున నీవిష్పడు నా మూట విని మహారణంబునుండి నివృత్తుండ వగుము. నీవు భక్తవత్సలుండవు. సాక్షాత్పరమాత్మస్వరూపుండవు. సర్వభూతహితవ్రతుండవు. మధుకుం డగునీబాణాసురునకు నేనమరత్వమును బ్రీసాదించి యుంటిని. ప్రభూ! నీవు నాయెడల సంతృప్తుండవైతివేని నావచనంబులసశ్యోక్తియును నిలుపుము.” అని ప్రార్థించుటయు విష్ణుదేవుండును జక్రాఘాతంబు సువసంహరించి రణస్థలంబు విడిచి దానవాంతఃపురంబునఁ జరివేళించి యనిరుద్ధు నాశ్వాసించి మణికనకసమూహంబుల

తోడను, జిత్రలేఖాసహిత యగునుమాడేతోడను మనుమని వెంటఁ బ్రెట్టుకొని బయలుదేరిపోయి మార్గమధ్యంబున వరుణదేవుని జరాభూతుం గావించి కొంతకాలంబునకు చ్చావరకానగరంబునఁ బ్రేరేపించెను.

శ్రీకృష్ణుం డరిగినపిదప బాణాసురుండు విఖండితబాహుసహస్రంజై యొడలెల్ల రక్తధారలందోగుచుండఁ బ్రాణాపశ్చిష్టుంజై బాధపడుచుండుటయు నందికేశ్వరుం డాతనిం గాంచి జూలిపడి “జానేశ్వరా! దుస్సహంబులగు గాయంబులచే నీకాయంబంతయును శోషిల్లియున్నది. ఈబాధను నీవు భరింపఁజాలవు. భక్తదయారూపం డగుతరమేశ్వరునిసన్నిధికి నీవిట్లే పోయి నీనైపుణ్యంబు మెఱయ నర్హుడంటి గావించి యాతని కానందంబు గావింపుము. భగవానుం డగుశంకరుండు నృత్యప్రియుండు గావున నాతఁడు నీనృత్యంబునకు మెచ్చి నీకాక్షణంబుననే బాధోపశమనంబు గావింపఁగలఁడు.” అని బోధించెను. బాణుం డాక్షణంబుననే పరమేశ్వరునిసన్నిధికింబోయి యాలీఖ ప్రత్యాల్లింఘాదిపదక్రమభేదంబు లేర్పడఁ దాండవించుచు భూయ నాదివిక్షేపంబులచేతను, గరవిన్యాసశిరఃకంపాదులచేతను నభిషయించుచు, ముఖవాద్యాదులచే గానము చేయుచు భూతలం బంతయు రక్తసిక్తంబు గావింపం దొడంగెను. భక్తవత్సలుండగుభవానీప్రియుం డసాధారణంబును గరుణారసమయంబు సగునయ్యసాధారణస్థనముం గాంచి ప్రసన్నుంజై “దనుజేశ్వరా! నేను నీయెడల సంతృప్తుండనైతిని. వరప్రార్థనంబు గావింపుము.” అని యనుగ్రహించెను.

బాణుండును బరమానందభరితుంజై “మహాదేవా! నాబాహువ్రేణబాధ యీక్షణంబుననే యుపశమించుఁగాక. నాకక్షయంబగుగాణాపత్యలాభంబుఁ బ్రసాదించవలయును. ఉపాపుత్రుండు నారాజ్యంబున కధీశ్వరుండు గావలయును. దేవగణంబులతో నాకెట్టి

శత్రుత్వమును తేకుండవలయును. నాకుఁ బరమపవిత్రంబగుపిష్టుభక్తి లభించుగాక. కల్పాంతంబున విష్ణుదేవునిచే మరణించునట్లును మరల తజస్తమోదూషితంబగు దానవజన్మము నాకుఁ గలుగకుండునట్లు ననుగ్రహింపుము. అని ప్రార్థించెను. శివుం డాతనిమనోరథంబు లోనియుఁ గ్రహించుట సిద్ధింతున ట్లనుగ్రహించి యంతర్హితం డయ్యెను. బాణాసురుండు గాణాపత్యలాభంబుగాంచి పరమానందంబుతోఁ గాలక్షేపము సేయుచుండెను. కొన్నాళ్ళ కుపాగర్థంబున విశ్వజితుఁ డనుతనయుం డుదితుండగుటయు శ్రీకృష్ణానుమతంబున దానవప్రధానులందఱును బాణరాజ్యంబున కాలని నభిషిక్తుం గావించిరి. ఆతనివంశంబున నుదయించినరాజులందఱు ననిరుద్ధసంతతిగాఁ బరిగణింపఁబడుచుండిరి. ఉపాదిత్రలేఖలును, విశ్వజితుండును, అనిరుద్ధుండునుగూడఁ గల్పావసానంబున శివసాయుజ్యంబుఁ గాంచిరి. మునివరులారా! గురుగణంబులకు గురుస్వరూపుండును, ద్విలోచనుండు నగుశంకరుని యాదిత్యచక్రముచు మీకు సవిస్తరంబుగ వినిపించితిని. కామారణ్యరవాసలుం డగుసమ్మహాదేవుండుగూడఁ గామవీక్షితుండు గాక తప్పి నదిగాదు.

— ♦ కా మ త త్వ ము. ♦ —

అని సూతుండు చెప్పటయు మునివరు లెల్లరును విస్మితులై “సూతనందనా ! వాయ్వగ్నిజలమాయామనోహంకారప్రకృత్యాత్మకుండును, హృదయస్థుండును, అంగుష్ఠమాత్రపురుషమూర్తియు నగు మహాదేవునిగూడ ముగ్ధునిం గావింపఁజాలిన యాకామదేవుం డెట్టివాఁడో సవిస్తరంబుగఁ దెలిపిమమ్మనుగ్రహింపవలయును.” అని ప్రాంచుటయు సూతుం డిట్లు చెప్పందోడంగెను.

మహర్షి శేఖరులారా ! బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకంబును, సర్వభూతాత్మకంబును, ద్విలింగంబును, విశ్వమూర్తియు నగుదివ్యశక్తియే కామస్వరూపము. బ్రహ్మయైనను, విష్ణుడైనను, శివుడైనను, సూర్యచంద్రులైనను నాతని విడిచి యేకార్యంబును జేయఁజాలరు. సంకల్పమే కామము. యజ్ఞము, శిక్ష, స్వాధ్యాయము, జ్ఞానదానములు, శ్రుతి, స్మృతి, అశుచి, పరవీడనము, స్వర్గము, మోక్షము, పరిగ్రహము, స్నేహము, శైరము మొదలగునన్నియుఁ గామదేవుని ప్రభావంబుచేతనే కలుగుచుండును. ఆతఁడే మనోధవుఁడు. అష్టవిధంబులగుదేవజాతులును, మానవులును, బంచవిధంబులగుతిర్యగ్జాతులును గూడఁ ద్రికాలంబులయందును గామప్రభావంబుచేతనే యుద్భవించుచు, వర్ధిల్లుచు, విలయంబుఁగాంచుచు నుండును. ఇట్లు చతుర్దశిభేదంబులం గాంచియున్నజీవులలోఁ బరస్పరాసక్తంబులగు సఖలమిధునహృదయంబులయందును గామదేవుఁడు బహురూపంబులతో విరాజిల్లుచుండును. ఈజగంబున రమణీయంబులును, నిస్సారకుమోపమంబులు నగువిషయాభిలాషులుగల బ్రహ్మాందోపేంద్రదుదాదులయందును, దేవదానవమానవగంధర్వోరగాదులయందును గామదేవునిప్రభావ మచ్యూతాతంబుగఁ గొనసాగుచుండును. ఈజగంబున నానినికి భిన్నంబైన దేవీయును లేదు. బంధువులు, ఆచార్యులు, రక్షకులు, నాయకులు, వాతలు, గురువులు, కల్పకములు, సోదరులు, తల్లిదండ్రులు, యముఁడు వైతరణి, నరకము, నందనము మొదలగునన్నియు జీవులసంకల్పసంభవంబులగుకామస్వరూపములే. కామశక్తివంబును సంపూర్ణంబుగ వర్ధించుట కెవ్వరికిని సాధ్యంబు గాదు.

కేవలంబును, బుద్ధిగమ్యంబును, ఆనందమయంబును, అమృతస్వరూపంబును, దివ్యంబును, అర్కేయంబునప్రభావంబును, తమోవినాశ

కంబును, శాశ్వతంబును, జ్ఞానానందస్వరూపంబు నగువానిని దత్తవే
 స్త్రలు బ్రహ్మముగా నిర్దేశించి యున్నారు. ఆ బ్రహ్మమునుండియే
 బ్రహ్మోద్రోపేంద్రాదులును, మాంవులును, కిమికిటకాదులును,
 శూనకృతులును సంభవించుచున్నవి. వానివికారములే కామస్వ
 రూపములు. ఎవ్వఁడు జీవులహృదయస్థుండై జాగ్రదస్థయందును,
 నిద్రాశ్లయందును వివిధకర్మంబులఁ గావించుచుండునో యాతఁడే
 బ్రహ్మంబనియుఁ దత్కర్మనమూహం బంతయుఁ గామస్వరూపం
 బనియుఁ జెప్పలు చెప్పుదురు. బ్రహ్మవివర్తస్వరూపం బగుమాయాశ
 క్తియే కామకారణం బగుచున్నది. పీఠాపీఠరూపంబులును,
 ఇష్టానిష్టాదులగు రసగంధాదులును నిషయమూలంబున నెవ్వనిచే నను
 భూతంబు లగుచుండునో యాతఁడే సరమాత్మ. విరూపుం డగునా
 తఁడు కర్తయు కర్మయు నగుచున్నాఁడు. అందు, గర్మంబు నశిం
 చును గాని కర్తయై యిట్టికిని నశింపఁడు. చిత్రీకారుఁడు చిత్రసహస్రీం
 బుల విలిఖించునట్లే పరిమాత్ముండు భిన్నభిన్నంబు లగుజీవసహస్రీం
 బుల సృజించుచుండును. అతఁ డేకమాత్మిం డయ్యును భోజ్యభో
 క్తృభేదంబులచే ద్వివిధంబుగఁ దోచుచుండును. కాని తత్త్వజ్ఞులగు
 హేతు కేవలమాతనిభోక్తృస్వరూపమునే దర్శించుచుందురు. ఈజగం
 బునఁ గానవచ్చుచున్న భిన్నస్వరూపంబులును, భిన్నవ్యవహారంబులు
 నుగూడఁ బరమేశ్వరవ్యతిరిక్తములు గానేరవు. ఈనిషయంబున సంశ
 యింపఁబడుదు. నిరాకారంబును, మహాఘోరంబును, స్వసంవేద్యం
 బును, బరంబును, భ్రూవంబును, ద్రీవృత్తు నగుబ్రహ్మమునుండియే
 విశ్వంబును, గామంబును, ఉచ్ఛాజ్ఞానకీర్యాశక్తులు నుత్పన్నంబు
 లయ్యెను.

బ్రహ్మసంభవం డగు కామదేవుండు దేవయుగంబున శుక్లవస్తుం

డును, జతుర్భుజుడును, శంఖచక్రగదావద్భుధరుడును, జతుర్భుజుడును, సువర్ణమణికుసుమాలంకృతుడునునై లక్ష్మీ, సరస్వతి, రతి, ప్రీతి, కీర్తి, శాంతి, పుష్టి, తుష్టి, గరుత్మంతుడు మున్నగువారితో బరివృతుండై విరాజిల్లుచుండెను. ఆతఁడు కృతయుగంబున శ్యామ సుందరుడును, బూర్ణేంద్రువదనుడును, దివ్యలావణ్యోచనుడును, కుంచితాసితకుంతలుడును, మణిహేమభూషితుడును, పాశాంకుశేథ నుర్భాణహస్తుడును, రక్తాక్షుడును, క్షీరసాగరనిలయుడును నై లక్ష్మీ, భద్ర, సుభద్ర, రుక్మిణి, రతి మొదలగువారితోఁగలసి ప్రద్యు మ్ననామంబున జగత్ప్రియుండై విలసిల్లుచుండెను.

ఒకప్పుడు తేవశలు చంద్రశేఖరునితపోభంగంబు గావించుటకై యామవృథుని జంద్రప్రభాసగరికిం బంపించిరి. ఆక్షణంబుననే మహ సుండు పుష్పశరాదులచే న్నద్ధుండై మహాదేవుని సమీపించుటయు రుద్రుండు కన్నుదెరిచి యతనిం గాంచి 'నీవెవ్వఁడవు? ఎవ్వరిచే నిటకుఁ బంపఁబడితివి?' అని ప్రశ్నించెను. 'నేనెవ్వఁడనో ట్టణములో నీకే తెలియఁ గలదు.' అని కాముండు బదులుచెప్పెను. నీవెండు కొఱ కిటకు వచ్చితివని తీర్థోచనుండు మరల నడుగుటయు నిన్ను మోహింపఁజేయుటకై వచ్చితివని మీనకేసుం డుత్తరం బిచ్చెను. ఎల్లు సన్ను మోహితుం గావింపఁగలవని శంకరుండు మరలఁ బ్రశ్నించెను. మద్బలంబుచే విముగ్ధుఁడైనదనిని కుసుమశరుండు తాత్రుచ్చెను. నీ బలం బెట్టి దని హరుండు మరల నడుగుటయు మారుండు తనబ తాంతశరంబులం జూపుచుఁ బ్రహూ, బ్రాణంబులచేఁ బరమేశ్వరుని వక్షోభాగమును భదించుట కుద్యుక్తుండగుటయు భగవానుండు శ్రోభా తశయంబున భీషణాకారుండై విజృంభించెను. ఆక్షణంబుననే యద్వై పుని తృతీయసయంబునుండి మహాలక్ష్మీలు బహిష్కరంబులై యొక్క

నిమేషమధ్యంబుకనే యక్కామదేవుని దగ్ధుగావించినై చెను. అప్పుడు ప్రజాపతితనయు యగురతి పతినియోగంబు సహింపంజాలక యనేక విధంబులఁ బరేదేవసంబు గావించుచు నమ్మహాదేవుని స్తుతింప నారంభించెను. పతివరాయణ యగురతిదేనిస్తోత్రపాఠంబులకుఁ బార్వతీవల్లభుండు ప్రసన్నుండై , ఓరమణీమణీ ! నీవు మయమిమందిరంజునఁ బురస్కరింబు గాంచి శంబరాసురునిచే వంచితవై ద్వాపరయుగాంతంబున మరల భర్తృలాభంబు గాంచగలవు , అని యనుగ్రహించెను.

రుద్రదేవుని నేత్రానలంబుచే విదగ్ధుండైన కామదేవుండు మరల విష్ణుమందిరంబున దుక్కిణీగర్భంబునఁ బ్రవృత్తుండై జనించెను. శ్యామసుందరుండును, సర్వభూతమనోహరుండు నగునక్కమాారుండు పుట్టినితోడనే మాయావి యగుశంబరాసురుం డాతని నెత్తికొనిపోయి మాయావతి కర్పించెను. పూర్వరతియగు మాయావతి యాబాలుని బెంచి పెద్దవానిం గావించెను. క్రిమింబుగఁ బ్రవృత్తుండు పెద్దవాండై యననూనంబులగు తనబలవిక్రమంబుల మెఱయించి మహారణంబున శంబరుని సంహరించెను. అప్పుడు శివానుగ్రహంబున మాయావతి యగురతికి మరలఁ బతిసనూగమంబు లభించెను. ప్రద్యుమ్నంబును బట్నీలాభంబు ఎడసి పూర్వస్మృతింగాంతి కరమానందంబున శంబరాసురుని సంపత్తిసంతయుం గైకొని దారసహితుండై ద్వారకానగరంబుంకు విచ్చేసెను. కళత్రిసహితంబుగా మహావైభవంబుతో నట్లు వచ్చినకరుమారుం గాంచి తల్లిదండ్రులగు దుక్కిణీకృష్ణులును, బంధుమిత్రపరివారజనంబులును బరమానందనాగరినిమగ్నులైరి. పిమ్మట శ్రీకృష్ణసాహాయ్యముచేఁ బ్రవృత్తుండు శంబరనగరంబునఁ బట్టాభిషిక్తుండై యాదాసవరాజ్యమును సక్రమంబుగఁ బరిపాలించుచుండెను.

అంతః గొంతకాలంబునకుఁ బ్రద్యుమ్నండు ద్వాపికానగరం
బునఁ బుష్పద్వానంబునం దొకనాఁడు విహరించుచుండ శృంగభుం
డనుచొకదానవుండు తనమాయాబలంబుచే నాతని నపహరించి తన
సోదరుం డగునిశుంభుఁ యొద్దకుం గొనిపోయి , ఓయీ ! ఈవశువును
నీయాహారంబునొఱుకుఁ దీసికొని వచ్చితిని. నీవతిశీఘ్రంబుగ నీతని
భక్షించి యాకలిం వీర్చుకొనుము' అని యొప్పగించెను. నిశుంభుం
డాక్షణంబుననే ప్రద్యుమ్నం బట్టుకొని క్రిందఁబడవైచి చంపుటకై
బలవంతులగు నాకనంబున కెగుర్వైచెను. వీరశ్రేష్ఠుం డగుకృష్ణుని
దనుం డట్లు క్షిప్తుండై తనకాలంబునోవలనే శైబాగ్రసంస్థితంబగు
నిశుంభునగరంబునం దొక్కచో నివతితుండయ్యును బ్రాణంబులఁ
బాయక మెల్లగ లేచి యిటునటుఁ దిరుగుచు నట మనోహరాకారి
ణియు, లక్ష్మీనామయు నగు దానవరాజకన్యం గాంచి యుద్వానవన
విహారంబుచేయుచున్నయామెయెడ బుద్ధానురాగుండై క్షత్రధర్మంబు
మెఱయ నక్కన్యకామణిం గైకొని వింధ్యాచలంబునకుఁ బలాయ
ితుండై పోయెను.

దనుజేశ్వరుం డగునిశుంభుం డవ్వార్త నాలించి క్రోధావిష్టుండై
త్రిలోకశంఛారు లగుననురవీరుల నలుదెసలకుం బంపి తెడకించి వారి
వలనఁ బ్రద్యుమ్నం దున్నచో పుఱింగి ప్రబలసేనావహితుండై యు
చ్చటికిం బోయి దారుణసంగ్రామంబు చేసి తుదకు విష్ణుచండనుని
విజతుం గావించి భార్యాసహితంబుగ నాతని నటనుండి విత్తూడి
తీరంబునకుం గొనిపోయి హిమాలయశృంగంబున వజ్రపరివరంబుననాగ
పాశంబులచే బంధించి బలిష్ఠులగు దానవభటుసహస్రంబుల నటఁ గా
పుంచెను. విషమవిషజ్వాలాభీలంబు లగునాగపాశంబులచే నట్లు బ
దుండై దుస్సహాయాతనల ననుభవించుచున్న ప్రద్యుమ్నం డవ్వ

అసాధారణముం గానక మహాబలయు, విష్ణుశక్తి స్వరూపిణియు నగు
దుర్గాదేవిని నిశ్చలభక్తిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థింపఁ దొడంగెను.

భక్తవత్సల యగుపార్వతీదేవి యాతనిప్రార్థనంబునకు సంతోష
జై యట సాక్షాత్కరించి పరమానుగ్రహంబుచే నాప్రద్యుమ్నని
అంధవిముక్తునిం గావించుటకై యావజ్రవంజరంబునఁ బ్రీతేశింపవల
యునని యెన్నియోవిధములఁ బ్రయత్నించెను. కాని యంతమాత్ర
మునూ లాభము లేకపోయెను. అది యభేద్యంబు లగునస్త్రశస్త్రాను
లచే నిర్మించఁబడి యుండెను. లోపలఁ బ్రవేశించినఁ గాని, వెలుపల
నుండి మెల్లును దానిని భేదించుట యసాధ్యముగా నగపడుచుండెను.
అప్పు డదేవి మధురస్వరసమంచితం బగుమనోహరశారికారూపముం
దాల్చి అఖిలభూతహృదయాంతరములు నానందపల్లవితంబులగునట్లు
గా గాఢము చేయ నారంభించెను.

ఆమధురగానము నాలకించి శుంభతనయయగు లక్ష్మీదేవి తన
యంతఃపురరక్షకుం డగు నొకదానవునిం బిలిచి “ఓయీ! ధీమం
తుండ వగునీకు రాజకుమారి నగునాయెడలఁ బ్రేమగౌరవంబులు గల
వేని నాకును నీప్రభువునకును వినోదార్థంబుగా నీశారిక నెట్లయినఁ
బట్టుకొని తెచ్చియిమ్ము!” అని యాజ్ఞాపించెను. కంచుకి యగునద్ద
నుజాంబు దైత్యతనయయూదేశమును శిరంబునం దాల్చి అూక్షణంబు
ననే యవలీలగ నాశారికను బట్టుకొని తెచ్చి లక్ష్మీదేవి కర్పించెను.
లక్ష్మీయు మహానందంబుతో నాశారికం గైకొని వినోదించుచుండె
ను. ఆశారికమూర్ధుపలుకులకు దానవేశ్వరుం డగుశుంభుండును సంతో
ష్టుండై తానికి వజ్రవంజరంబునం దొకనోఁ గోటరంబు గల్పించి యం
దాగొకవంక నుంచి పెంచుచుండెను. అట్టి యవికాశంబు తనంతన
లభించుటయు నమ్మాయాశారిక యొకనాఁడు కోటరమూర్ధంబున నులు

పుగ వజ్రపంజరమధ్యంబునఁ బ్రవేశించి తత్క్షణంబుననే యతిభీకరం బగుదుర్గామూర్తిం జూల్చి దేవదానవుల కభేద్యం బగునాపంజరంబు ను జూర్చి భూతంబుగఁ జేసి యద్దేవి మరల నిందీరశ్యామంబును, నతి లోకరమణీయంబు నగుగోపకన్యామూర్తిం దాల్చి యష్టపదిసదానవ వీరులనందఱును విదళింపఁదొడంగెను. యువతీమణి యగుఱియైన న ద్దేవికి నహాయంబు గావించుచుండెను. అప్పుడు బంధనిర్ముక్తం జగు ప్రద్యుమ్నండు పంజరద్వారసంస్థితం బగుశుంభునిగదం గైకొని తదా భూతంబులచే దనుజవీరుల నురుమాడ నారంభించెను. ఇంద్రునిబుగా దైత్యుని నయం బంతయు నిమేషమాత్రంబున సంక్షయం బగుటయు నెల్లవిషయంబులం దెలిసికొని శుంభునిశుంభులు విస్మితులై పోయిరి. తోడనే నాదు క్రోధావేశంబున నచ్చటికి వచ్చి దుర్గాదేవిమాయా మూర్తియగు గోపకాంతం గాంచి కామపరవశులై హితాహితజ్ఞానం బు లేక యయ్యిరువురు నారమణీమణి లేనకుఁ గావలయును, లేనకుఁ గావలయు నని వాదించుకొనుచు నద్దేవీమూర్తిని సమీపించిరి.

క్రిందుమీఁ దెలుంగక మదావేశంబునఁ బోరాటంబున కుప క్రమించుచున్న యాభ్రాతృద్వయముం గాంచి గోపకన్యామూర్తిం దాల్చియున్న దుర్గాదేవి “ఓదనుజవీరులారా! ఈప్రద్యుమ్నండు మీతనయను తుత్రీధర్మానుసారంబుగఁ బరిగ్రహించి యున్నాఁడు. ఆవిధానముచేతనే మీలో నెవ్వరైనను నన్ను గ్రహింపవచ్చును. బలవిక్రమంబులచే మీలో నెవ్వం డధికుఁడో యాతనినే నేను వరిం చెదను.” అని చెప్పటయు దానవసోదరు లందుల కంగీకరించి ప్రా క్యున్నాంతికంబున మహాఘోరంబుగఁ జాలసేపటివఱకును బోరాడి యయ్యోయ్యగదాభూతంబులచే నిరువురును మృత్యుమాఖంబునఁ బడిపో యిరి. దుర్గాదేవి యగ్గరాక్షసవీరులను వంచించి పత్నీసహితంబుగ

విముక్తుఁ డగుప్రేక్ష్య మ్ముని మరల ద్వారకానగరంబునకుం బోడ్డొని పోయి విడిచి యంతర్హితృరాలయ్యెను.

ఆప్రేక్ష్యమునకు శంభాత్మజ యగులక్ష్మీగర్భంబున భార్గిక శ్రేష్ఠఁ డగువిష్వక్సేనుం డనుతనయుం డుదయించి క్రమంబుగ నాతఁ డు శంభునగరంబున కధీశ్వరుండై బహుకాలంబువఱకును దానవగణంబులను బుత్రులంబోలె భావించుచు ధర్మపాలనంబు గావించెను. మఱియును బ్రహ్మ్యమునకు మాయావతిగర్భంబున మయందనుకుమారుండు గలిగెను. నరకేశ్వరి యగునక్కుమారుండు రిపుమర్దనుండై శంబరనగరంబున కధీశ్వరుం డయ్యెను.

— కామప్రభావము. —

మునులారా ! మత్స్యకూర్మాది డశరూపంబుల నవతరించిన భక్తసంస్థాపకుండును, భవనాశకుండును, దుష్టశాసకుండును, భగవానుండు నగువిష్ణుండుగూడఁ గామవశుండై యిప్పటికిని క్షీరాబ్ధితనయు యగులక్ష్మీదేవిని వక్షోభాగంబున నిల్పుకొని యున్నాఁడు. పూర్వకాలంబున దేవదానవులు జరామరణభీతులై యమృతంబుకొఱకు క్షీరసాగరమును మధింప నారంభించిరి. అసమయంబున నక్కలశతయోనిభినుండి లోకేశ్వరి యగుశ్రీదేవియు, ధన్వంతరియు, చంద్రుండును, శాశిజాతంబును, ఉచ్చైశ్రీపంబును, కామధేనువును, బహిర్గతంబులయ్యెను. సురాసురు లంతమాత్రంబున సంతృప్తులు గాక యింకను సముద్రమును మధించుచుండఁ గాలానలసన్నిభంబును, లోకభీకరంబును, నగుకాలకూటనుహావిషం బుద్భూతం బయ్యెను. మఱియు నమ్మతోత్పత్తిసమయంబున నుధాశీకరంబులనుండి యద్భుతదర్శనీయలును, శతత్స్పర్శేందువడసలుచు, తటిత్సూర్యానలప్రభలును, నిండి

వరశ్యామలును, స్వర్ణవర్ణగాత్రీలును, విమృశకాంతివిలసితలును, నీలమణిసన్నిభులును, వద్మగర్భనవర్ణులును, నుత్పలాక్షులును సగుననేక రమణీమణులు బుడయించి తమలావణ్యామృతసేచనంబున దశదిశలను రసమయంబులుగఁ జేసివై చుచుండిరి. వారు జరామరణదుఃఖశోకాదుల కమృతరూపిలై దివ్యమణిమయంబు లగుకేయూరకటకాది విభూషణంబుల నలంకరితలై కాముకులహృదయంబులఁ గరఁగించుమధురస్వరంబుల మనోజ్ఞలై భూభంగాపాంగవీక్షణాదులచే జగంబు నున్మత్తంబుఁ గావించుచు విహరించుచుండిరి. కామమిశ్రితం బగు నమృతమూర్తులవలె వారందఱును గోచరించుచుండిరి. అనంతరం బమృతంబుడయించుటయు సురాసురులు సాగరమథనకార్యమునుండి విముక్తులై సాగరోద్భూతంబు లగుశస్త్రపులను బరిగ్రహింప నారంభించిరి. అందఱికింకఁ బే ముందుగ శంకరుండు కాలకూటంబును శశాంకచింబును బరిగ్రహించెను. దివాకరుండు తురంగమును, శచీపతి పాఞ్జాతంబును, విష్ణుండు కౌస్తుభంబును, ధన్వంతరి నందఱును గైకొనిరి. అమృతంబుఁగొఱకుఁ దమకుఁ దమకు నని వాదించుకొనుచు దేవదాసవులు మహాఘోరంబుగ యుద్ధంబు నేయనారంభించిరి. ఆహేతువున ప్రళయకాలంబు సమీపించినట్లు తోచుచుండెను. అప్పుడు ప్రభాకరనదృశ ప్రభావంతులగు దైత్యగణంబులు విజృంభించి బలవంతముగ సుధాపూర్ణకుంభంబు సవహరించిరి.

అప్పుడు విష్ణుదేవుండు మాయాప్రభావంబున మోహినీవేషంబును ధరించి యురువీరులకడ నున్న యమృతకలశంబును గైకొని యెను. అది చూచి దేవత లందఱును బహుమానందభరితులైరి. ఆమోహినీమూర్తి యెల్లరహృదయంబులకు నాకర్షకంబై యుండుట చే నందఱును నేకవాక్యంబుగా నియ్యమృతంబును నీవే మాకుఁ బంచి

పెట్టుమని పొగ్గించిరి. ఆసమయంబున ధానవవీరులు మనోహరాకా
రిణులగు నప్పరన్నుండరీమణులం గాంచి తమవశంబు గావించుకొన
వలయు ననుకూతూహలంబుతో వారి నెత్తుకొనిపోయి మయజానవ
వినిర్మితంబును స్వర్గాధికుఖకరంబును శస్త్రాస్త్రసంరక్షితంబును క్షేత్ర
విరిహితంబును నగుననునగరంబున బంధించివైచిరి.

అప్పుడు వారందఱును యుద్ధానిక్తులై సకలదేవతలను బరాజి
తులం గావించికాని యీరమణీమణులను స్పృశింపకుండుముగాక
యని సమయంబు చేసికొని మేఘగర్జనంబులం బోనిసింహనాదంబులు
చేయుచు వివిధాయుధపాణులై మరల నాకసంబునకేతెంచి దేవతల
పైఁ బడి యతిఘోంబుగఁ బోరాడం దొడంగిరి. దేవవీరులును శస్త్ర
సంహారంబు సేయంగోరి రణరంగంబున విజృంభించి దారుణంబులగు
శస్త్రాస్త్రవిష్ణంబులచే ననురసహస్రింబులనురుమాడ నారంభించిరి. కృ
మముగా నురశరాసలంబులకును, మహాత్ముండగువిష్ణుదేవుని తేజోనల
జ్వాలాసమూహంబునకును రాక్షసులందఱును శలభంబులై పోవుచుం
డిరి. తుదకు హతిశేషులగు ననురులు ప్రాణభయంబుచేఁ బలాయిత
ులై పోయి పాతాళవివరంబునఁ బ్రవేశించిరి. మహాబలుండగువిష్ణు
దేవుండును జక్రివాస్తుండై వారినివెన్నాడి తరుముచుఁ బాతాళంబు
నకుం బోయి యచ్చట నమృతసంభూతులగునప్పరన్నుండరీమణులం
గాంచెను. వారును భీకరాకారుండగువిష్ణుదేవునిం గాంచి యిండుక
భీతిల్లిరి. రాకాసుధాకరవదనలును, లావణ్యవతులును, అతిలోకసుంద
రీమణులు నగునయ్యచ్చరల మనోజ్ఞవిలాసంబులకు భగవానుండగు
నారాయణుండు కామవివశుం డయ్యెను. అక్కామినీమణులును భువ
నమోఘ నంబగునాదివ్యమూర్తిం గాంచిమదన బాణనిస్ఫిన్నహృదయ
లగుటయు గోవిందుండు వారియింగితంబెఱింగి గాంధర్వవివాహం

బున నారమణీమణులఁ బరిగ్రహించి వారితోఁగలసి వివిధవిహారంబులఁ గావించుచుఁ బరమానందంబునఁ గాలక్షేపంబు చేయుచుండెను. ఇట్లుండఁ గాలక్రమంబున నమ్మధుసూననునిదివ్యతేజంబుచే నాదేవకాంతలగర్భంబులనుండి మహాబలపరాక్రమసంపన్నులగు నసంఖ్యపుత్రగణంబులు సముద్భూతులైరి. మహారణవిశారదులగు నక్కుమాదులయసాధారణవిక్రమంబునకు జగంబంతయుఁ గంపించిపోవుచుండెను.

పురుషోత్తముం డిట్లు మోహమగ్ధుండై యాత్మవిస్మృతిం గాంచి సంసారంబు గల్పించుకొనియుండుట ము జగద్విధాతయగు సరసిజాననుండు స్వర్గరక్షణంబుకొఱకుఁ జక్రాయుధు నెట్లయినఁ దీసికొని రావలయు నని మహాదేవుం డగుశంకరునిఁ బ్రార్థించెను. అప్పుడు భగవానుం డగుపినాకపాణి వృషభావతారముఁ దాల్చి పాతాళంబునఁ బ్రవేశించి యతిభయంకరంబుగఁ జంకెలు వైచుచు నందఱు పక్షిమాటోపంబు దీసింప యథేచ్ఛావిహారంబు గావించుచుండెను. ఆ భీషణసింహంబుల కంతఃపురంబంతయు సంచలించిపోవుటయు రణదుర్భయ లగుపిష్టునందనులందఱును గలసి యమ్మహావృషభంబును నిర్జించుటకై యుద్ధసన్నద్ధులై పోయి వివిధంబులగు శస్త్రాస్త్రంబుల నొక్కుమ్మడిగ దానిపైఁ బ్రయోగింపఁదొడంగిరి. దేవదేవుం డగుశుక్రదుర్జిం డప్పుడు. రాద్రాతిరేకంబున నిజ్ఞంభించి ఖురశృంగదంతాఘాతంబులచే నమేషమూర్త్రంబున నక్కునూరవర్ణంబు సంతకు విదారితంబు గావించివై చెను. ఇట్లు వృషభరూపుం డగుమహాదేవునిచేఁ బుత్రసహస్రంబులు నిహతంబు లగుటయు విష్ణుదేవుండు కోధావేశంబు రణరంగంబున కేతెంచి దివ్యశరంబులచే నావృషభంబును బ్రహరింప నారంభించెను. కాని వైష్ణవంబు లగుఁయ్యస్త్రాంబుల నన్నింటిని;

గరళకంఠుడు గ్రసించినై చుచుండెను. అతిలోకంబగు నయ్యద్భుత
కార్యముం గాంచినంతనే కమలలోచనుం డావృషభంబు మహేశ్వ
రుండని గ్రహించి యాక్షణంబు యుచ్చైస్వరంబున తుమాప్రార్థనంబు
గావించెను. శంకరుం డప్పుడు పసన్నుండై, డేవా! నీవిట్లాత్మవిస్మృ
తుండ నైతివేల? ఈజగంబున కంఠకును నీవేకమాత్రీకారణుండవు
గదా! ఇంక నీవీస్థానమునందలిమనుత్వంబును బరిత్యజించి నైకుంఠ
ధామంబునఁ బ్రవేశింపుము. శ్రీ అని ప్రబోధించెను. ఆమాటలకు
మాధవుండును లజ్జితుండై “ఇట నాచక్రాయుధంబున్నది. శ్రీఘ్రం
బుగఁ బోయి దానిం గైకొని వచ్చెదను.” అనియెను. మహాదేవుఁ
డాతని వారించుచు “ఓత్రినిక్రమా! ఆచక్రంబు దుష్టతాపవశునక
చ్చేదనదీక్షితంబై యీపాతాళంబుననే యుండుఁగాక! నేను నీకింఠ
కంటను ఘోరతరంబగు సుదర్శనాయుధమును బ్రసాదించెదను” అని
చెప్పి కాలాసలనదృశంబును, గోటిసూర్యప్రభాభాసమానంబు నగు
సౌంఢోకచక్రమును సంకల్పమాత్రంబున సృజించి యాజనార్దనున
కొనంగెను.

కేశవుండును నతిలోకం బగునట్టి యాయుధలాభంబునకు సం
తుష్టుండై డేవగణంబుల నాహ్వానించి “ఓవిదుధవద్రులారా! ఈ
పాతాళసగరంబున మనోహరరూపయావనవశతులగుసుందరీమణులు లెం
డటో యున్నారు. మీరందఱును పోయి మీయిచ్చవచ్చిచరమణీర
త్నముం గైకొని యథేష్టాభోగంబుల ననుభవించుచు విహరింపుఁడు”
అని యానతిచ్చెను. అమ్మాటలు విని యష్టవిధజాతు లగుదేవతలును
బాతాళంబునం బ్రవేశించుటకుఁ గుతూహలపడుచుండ, వారియింగి
తం బెఱింగి పరమేశ్వరుం డగుహరుండు. కోధావేశవివశుండై, శాం
తులగుఱుషులును, మదఃశబ్ద లగుదానవులును డక్క నన్య లెవ్వ

రీపాతాళంబునఁ బ్రవేశించినను తన్నుఁ బొందు నిధనంబుఁ గాంచెదరుగాక! అని శపించెను. అందువలన దేవత లందఱును దర్పియత్నంబునుండి నివృత్తులై స్వస్థానంబులకుం బోయిరి.

అసంతరము గొంతకాలంబున కొకప్పుడు చింతానిడుగ్గుండై యున్నశింకరునిం గాంచి పార్వతీదేవి : జేవా ! సర్వభూతంబులకును నగ్రీష్టపు, జగత్కారణుండవు, హరుండ వగునీవిప్పు డిట్లుండుటకుఁ గారణంబేమి? అని ప్రశ్నించెను. అప్పులుకులు విని మహాదేవుడు, జేవీ! నేను బాతాళనివానిను లగుకామినీమణుల యుతాకికసాంధర్యమును మనంబున భావించుచున్నాను. అట్టిమనోహరదూపంబు నే నింక వఱకు నెందుకునందర్పించియుండలేదు.” అనుటయుఁ బార్వతిః, నాథా! ఎవ్వరిసాంధర్యముచే నీవంటివానిహృదయముగూడ చింతావిస్మయ పాగకనిమగ్నం బగుచుండెనో యట్టి సుందరీమణులసాంధర్యము లోకాతీత మైనదని స్పష్టముగనే గోచరించుచున్నది. నీవీదాసియెడల ననుగ్రహించి యామతి నొసంగెదవేని యీమెగూడ నచ్చటికిఁ బోయి యామనోహరరామణీయకమును సందర్శించి నయనేంద్రియంబుల సాధకములఁ గావించుకొనఁగలడు. అని ప్రార్థించి పతిచే ననుజ్ఞాతయై గారీదేవి యాక్షణంబుననే ముఖచ్ఛాయ దర్పణాభ్యంతరంబునం బ్రవేశించినట్లు పాతాళంబునఁ బ్రవేశించెను. రసాతలనివాను లగునణ్ణ్యంగన లందఱు నీమెను దర్శించి “ ఈపాతాళగహ్వరంబున నాకస్మికంబుగ సూర్యోదయ మయ్యెనా ” యని విస్మితలై పోయిరి. అట్టియవస్థలో నమ్ముదవతు లద్దేవికి నుచితసమ్మానంబు లొసర్చుటఁ గూడ విస్మృత లై పోయిరి. పార్వతి వారి భావంబులం గ్రహించి వారిదూపంబుల కచ్చెరు వంది : ఓయువతీరన్న ములారా! మీ రిండు విషలతలవలె నున్నారు. మీదూపంబులు ఛిద్రపుష్పఫలంబులవలె

దుర్బోధకంబు లగుకమలంబులవలె నిరుపయక్తంబులై యున్నది. ఇట్టిమీడివృసాందర్య మెవ్వరికిని ననుభవోగ్యంబై యున్నది. భగవానుం డగుప్రజాపతి పురుషోత్తభోగ్ధామే స్త్రీలను సృజించియుండెను." అనియెను. ఆకామిణీమణులు కొంతసేపటివఱ కాయెవ్వ రని భావించుకొనుచుండి, తుదకుఁ బార్వతీదేవి యని గ్రహించి సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి యశేకవిధంబులగు స్తోత్రపాఠంబులఁ గావింపందొడంగిరి. దేవియు వారిస్తోత్రంబులకు సంతోషమై, ఓకాంతావతంసములారా! పూర్వము జేవలలు మిమ్ము భార్యలనుగాఁ బడయఁగోరి యిచ్చటి కేతెంచుచు మహాదేవునిచే శశింపఁబడి విఫలమ నోరఘు లై పోయిరి. ఇప్పుడు శంకరానుచరులును తత్పుత్రసమానులు నగుచా రెల్లరును మానవాకారంబుతో జనియించియున్నాఁడు. విజ్ఞాన వంతులను, మంత్రజ్ఞులును తాపసులును రూపయావనగర్వితులును నగువారలు మీకుఁ బతు లయ్యెదరుగాక! మీరు వారినిగూడి మీ యతొకసాందర్యమును సార్థకముగాఁ జేసికొనుచు." అని చెప్పి యంతర్హిత యయ్యెను. వారును దేవియాజ్ఞానుసారముగ భూలోకము నకుం బోయి నుఖించిరి.

పూర్వ మీదిధముగాఁ బ్రజాపతి యగున్ష్ఠుండుగూడ స్త్రీలం పటుం డయ్యెను. ఆతఁడు మహారణంబునఁ ప్రముఖు లగుదైత్యవరుల నిహతులం గావించి వారిస్త్రీతల్పంబుల నపహరించి పాతాళంబునకుం గొనిపోయి వారిలో నచ్చట వినోదవిహారంబులఁ గావించుచుఁ గామోన్మత్తుం డగుచుండెను. అనంతర మద్దేవుడు త్రేతాయుగంబున శ్రీరామావతారంబు వాల్మీ జానకిని భార్యగాఁ బరిగ్రహించెను. కాని యామెతో నాతని కెంతోకాలము సహవాసము లభియింపలేదు. అందుచే నైశ్వర్యమువలనఁ గాని, పుత్రసంతతివలనఁగాని యాతనికి

విషయత్పత్తి గలుగదయ్యెను. కావుననే యాతడు కలియగాంతం
బుగ మధురాగరంబున దేవకీవసుదేవులకు మరలఁ బుత్తులై పుట్టి
బాల్యావస్థయందే గోపరమణీనవాసంబులతోఁ గూడి బృందావనం
బున విహరించుచు దశలక్షపుత్త్రసంతానంబుగాంచెను. పిమ్మట నా
తఁడుకుక్కిణిం బెండ్లియాడి ప్రద్యుమ్నాదిపుత్త్రశతమును గాంచెను.
అయినను నాతని కిందిరీయత్పత్తి గలుగలేదు. అంతఃపదారాధకు
ప్రాజ్ఞోతిమాధీశ్వరుం డగునరకాసురుని బలవంతముగ సంహరించి
యాతికారాగృహంబుల నున్నపదియాయవేలరాచకన్నియల నపహ
రించితెచ్చి వారితోఁ గూడ కామోషభోగంబుల ననుభవించి తొం
బదివేలపుత్త్రులం గనియెను. అప్పటికిఁ గూడ నాతనికి స్త్రీవికార
వాంఛ తగ్గదయ్యెను. మఱియు నాతఁడు రాధ యను నొక గోపికాను
నిని బలవంతముగఁ బరిగ్రహించెను. అప్పటికిని నాతనిపక్షస్త్రీలంతట
త్వము శమింపక దినదినంబును వర్ధిలుచునేయుండెను. సకామయు,
ససురక్షయు నగురమణీమణి లభించుట దుర్లభముగదా?

“ ముక్తియందే విచిత్రిసుఖ మున్నది. ” అనుమతముగు నమ్మ
తింపనివారెల్లరును “ ముక్తియం దెట్టిసుఖంబును లేదు. ముక్తి యను
నది సర్వస్వాభివర్జితం బగు శిలావస్థవంటి దని చెప్పుదుడు. మఱికొం
డఱు మోక్షావస్థయందు పురుషుండు స్వకీయప్రకృతిప్రాప్తుం డగు
నందురు. యువతీయువకులచిత్తంబులు పరస్పరాపహృతంబు లగు
నప్పుడు ధర్మంబునందుగాని కులంబునందుగాని దృష్టి యుండదు.
ధ్యానయోగమయుండును, శాంతిపరాయణుండును, గురువులకు గురుల
డును రక్షనస్థుండును, చతుర్భుజుండును, వేదవేదాంగపారంగతుండును,
దీప్తాయుష్మంతుండును, బద్ధసంభవుండును నగుబ్రహ్మనేవుండుగూడఁ
బ్రాహ్మతీపరిణయ కాలంబున నద్వేషదేవిపాదద్వయసందర్శనమాత్రంబున

శీలభ్రష్టుం డయ్యెను. ఆసమయంబుననే బ్రహ్మచారు లగువాలఖి
ల్యులు జనియించిరి.

—♦ లింగపాతోపాఖ్యానము. ♦—

ఓబ్రహ్మవిదులారా! ఇందీవరశ్యాముండును, మధురిపుండును
భగవానుండు నగువిష్ణుండును, పద్మసంభవుండగు బ్రహ్మదేవుండును
స్లొకామాభిభూతులై రో యాచరిత్రమును నవిస్తరంబుగ నెఱిగించి
తిని. ఇది యతినిగూఢమైనది.

సృష్ట్యాదియందు శ్వేతరక్తనీలవర్ణుండును, సర్వరూపధరుండును,
దంష్ట్రాయుతుండును, వివృతాననుండును, శాంతుండును, దాంతుం
డును, సంయమియు, విగతస్పృహుండు నగురుద్రుండు కేవలవిరాజి
తుండై యుండెను. తరువాత సత్త్వగుణవ్రధామం డగునారాయణుం
డుదయించి సృష్టికౌట కద్దేవునిచే నియోజితుం డయ్యెను. అనంత
రము రుద్రుండు నిద్రితుండయ్యెను. నారాయణుండును మహాత
పంబు గావించి తదవసానంబున సృష్టిగావింపవలయు నని యాలో
చించుచుఁ బ్రశాంతుండై క్షీరసాగరమధ్యంబునఁ జాలకాలంబువఱ
కును యోగనిద్రాముద్రితుండై యుండెను. అక్కలంబున రజోగు
ణంబుచే బ్రహ్మయు నావిర్భూతుండై సృష్టికార్యనియోజితుండై
విధిక్రిమంబున జగత్సృష్టిసేయ నారంభించెను. అందు ప్రప్రథమ
మునఁ జశుషత్యౌది పంచభేదంబులచే నొప్పారుతామససృష్టియుఁ
బిమ్మట రజోగుణవిశిష్టంబగు మానవసృష్టియు, ననంతరము విద్యాధ
రాద్యష్టవిధభేదంబును, సాత్త్వికంబును నగుదేవస్థంబును నేర్పడియె
ను. అప్పుడు భగవానుం డగువిష్ణుండు వీనికి స్థానంబును, ధర్మంబు
ను, జీవనంబును, పాలనంబును, సర్వోన్యభక్షణంబున నాహారంబు

ను గల్పించి యంతస్త్రిశుండయ్యెను. ఏతత్త్రియాకలాపంబు సదను స్థితం బై నపిమ్మట సృష్టికాముఁ డగురుద్రుడు మేల్కొంచుటయు సచరాచరం బగుసృష్టి యంతయు నాతనికి దృగ్గోచరం బయ్యెను. వివిధంబు లగుజీవనమూహంబులచే నమ్మహాదేవునియూర్ధ్వమధ్యా ధోభాగంబులు సమావృతంబులై యావగింజకై న నెడమీయసంత దట్టముగ నిండియుండెను. మఱియు నందు వివిధప్రాణిమిథునంబులచే నిబిడీకృతంబుగాని స్థానం బేదియు సృష్టిలో లేకుండఁబోయెను. ఆ సృష్టి యంతయు నానందమయంబై విలసిల్లుచుండెను.

ఏతాదృశసీరంధ్రం బగుసృష్టిం గాంచి మహాదేవుడు కుపి తుండై “ఇక దీనితో నేమి ప్రయోజనం” బని లింగచ్ఛేదంబు గావించివై చెను. ఆలింగము మహాజ్వాలామయంబును, ఘోరింబును జగత్ప్రియంబునకు స్తంభభూతంబును, ఆదిమధ్యాంతరహితంబును, స్థూలతమంబును, ననుపమానంబును నప్రమాణంబును నై విరాజిల్లు చుండెను. అంత రుద్రుండు ప్రళాంతకోపుండై యంతస్త్రిశుం డయ్యెను.

అనంతర మొకప్పుడు గర్వాన్వితు లగుబ్రహ్మవిష్ణువులు తేజో మయం బగునాలింగమును దర్శించి దానితత్త్వము గ్రహింపఁ గోరి, “ఈలింగం బెవ్వరిది? ఇది సాధారణంబు గా దని దర్శనమాత్రంబు ననే తెలియఁగలదున్నది. మనగర్వంబు భంగంబు నొందుటకే యిది యావిర్భవించె నని తోచుచున్నది. ఏమైన నేమి? దీనియాద్యంతం బులు పరిశీలించితీవలయును. అట్లు సేయనిచో మనమహత్త్వంబు నకు లోపము వాటిల్లఁగలదు.” అని నిశ్చయించుకొనిరి. అంతట విష్ణుండు మూలాన్వేషణంబునకై సాతాళంబునకును, అగ్రీదర్శంబున కై పద్మసంభవుం డూర్ధ్వలోకంబునకును బోయి చూచిరి గాని వారి

యభీష్టము ఫలించలేదు. ఆలింగం బాద్యంతంబులు లేక యంతట నొక్క ఊనిధంబుగ నగపడుచుండెను. వారల్లు బహుకాలంబువఱకును శ్రమపడి వెదకుచు దరిగానలేక యాయానంబుచే నవనన్నలై మరల యథాస్థానంబునకు వచ్చి చిరకాలంబున కై నపునస్సమాగంబున కా సంపించుచుఁ జరన్పరాలింగనం బొనర్చుకొనిరి. అప్పు డాకాశవాణి ,, దేవదేవులారా ! జ్వాలామయం బగు నిది చంద్రశేఖరునిదివ్యలింగ ము. ఆకవర్తి నీనిది ఛేదించి పరిత్యజించియున్నాడు. దీనిని బూజించువాడు సర్వాభీష్టసిద్ధు లగుచుడు. ఈభూమండలంబున నీశివలింగ మును బలిపుష్పదులచే నర్పించువారికి భక్తవత్సలుం డగుపినాకవాణి సంతోష్టండై యభిమత్యాంబులఁ బ్రసాదించఁగలడు. " అని బోధించుటయు విష్ణుదేవుడును, విధాతయు నిశ్చలభక్తిభావంబుల నాశివలింగమును యథావిధిగఁ బూజించి వివిధంబు లగు స్తోత్రపాఠంబులచే నమ్మహాదేవుని బ్రీతుని జేసి యసాధారణసిద్ధిలాభంబులం బడసిరి.

మఱియొక మహాకల్పంబున దేవత లమ్మహాదేవుని సందర్శించిరి. అప్పు డాతఁ డగ్ధనారీశ్వరమూర్తిం దాల్చియుండెను. వేటొకకల్పంబున నద్దేవదేవుండు గృహస్థుండై హిమాలయగుహగర్భంబున నివసించియుండెను. అప్పుడు భూతసమూహంబు లాతని నలుగెలంకులఁ బరివేష్టించి సృత్యంబు గావించుచుండిరి. ఆసమయంబునఁ గృష్ణస్థి యగుచార్వీరీదేవి గౌరవస్థంబునుబడయునద్దేశమతో బ్రహ్మాంగూర్చి తపఃబుసేయం దలంచి యరణ్యంబునం బ్రవేశించి సతీసరోవరంబును జయంతీనామక మహాగవ్వారంబును, రాజవాసం బనుగుహను సందర్శించి యచ్చట లోకపితామహుం డగుబ్రహ్మాదేవునిం బొడఁగాంచెను. మఱియు నందు సుప్రతిష్ఠితుండై యున్నవిష్ణుదేవుని నమగ్రంబుగ స్మరించి మహామతి యగుదేవి బ్రహ్మగుగ్రహంబునఁ గాంచు

వల్లంబును గాంచి శారీమూర్తి యయ్యెను.

ఆ దేవి తపోవనంబునకుం బోవునమయంబున స్త్రీలంపటుండగు నాథుని గను పెట్టిచూచుచుండుటకై తనసఖయగుమద్దామకుమారుని, వీరకుని సంతఃపురద్వారంబుకడఁగావుంచి “ మహాదేవుం డితకకాంతల నిచ్చటికిఁ గొనితెచ్చి యుపభోగింపకుండునట్లు చూచుచుండుడు. జాహ్నువీప్రియుం డగునాతనియెడల నాకెట్టిభిశ్వాసమును లేకుండ నున్నది. ఆతనియనురాగము సంధ్యారాగమువలె తుణచంచల మైనది. నన్నుఁ దనలోఁ గూర్చుండలఁచి ప్రయత్నించినకామునిగూడ నాతఁడు భస్మీభూతునిం గావించినాడు. మీరాతని జాగరూకులై చూచుచుండుడు.” అని నియోగించియుండెను. వాడును నిరంతరము సంతఃపురద్వారంబుకడ నప్రమత్తులై యుండి దేవియానతిని జాలించుచుండిరి.

ఆసమయంబున అడియను నొకరాక్షసుండు బ్రహ్మదేవునిం గూర్చి యతికఠోరంబగు తిపంబు గావించి యాతని బ్రీనన్నం జేసికొని యమరత్వముం గోరుకొనియెను. పితామహుం డాతనికోరికకు విస్మితుండై యేమియుఁ జేయంజాలక “ ఓదనుజశేఖరా ! కేవలమను రత్వము సాధారణముగ లభించునది గాదు. మఱియు నదియతడటకు నీయఁదగినదిగాదు. అది గాక నీయిచ్చవచ్చినవరంబులను గోరుకొనుము. అన్నియు నీకీచ్చెదను. అని యానతిచ్చెను. ఆదానవుం డప్పుడు మరల సమరత్వంబునకుఁ దగురీతినే “ ఓదేవా ! చంద్రదేవతా కంబగు సత్కృతిం బుదయించినరౌద్రీసమయంబున, నాఖండలుండు పుష్కలావస్తమేఘంబుల విడిచి లోకభీకరంబగున్న పాతంబుఁగావించుచున్నకాలంబున, ప్రచండవాయువు లతిభీషణంబుగ వీచుచున్నప్పుడు సఖయకాలం బాసన్నంబై నవేళ నాకు మరణం బగుఁగాక. అంతవ

అకు నేనమరుండనై యుండవలయును. అని ప్రార్థించుటయుఁ బద్మ సంభవుం డందులకు సమ్మతించి యంతర్హృత్తుం డయ్యెను. అనురుండు నాక్షణింబ పతమానందంబున మద్యపానంబు గావించి హిమాలయం బువకుం బోయి గౌరీశంకరగుహలకు సమీపంబున విహరించుచు నటఁ గాకుకొనియున్న గౌరీనఖ యగునుద్దామకుసుమను, వీరకునిఁగాంచి వారిమూలంబున మహేశ్వరుని స్త్రీలాంపట్యముం గూర్చి తెలిసికొని తానారూపముతోఁ గోపలఁ బ్రవేశింపఁజాలక సర్వరూపమున గుహామ ధ్యంబునఁ జొచ్చి యంతలోనే గౌరీమూర్తిం దాల్చి మహాదేవునినన్ని థికిం బోయి , శంద్రీశేఖరా ! పార్వతి నగునేను పద్మసంభవునిం గూర్చి తపంబునేసి తూతనిప్రసాదంబున గౌరి నైతిని. కనకకాంతు లచే విలసిల్లుచున్న నావంకకుఁ జూడుము. కామవీడితనై యున్న నన్నుచగ్గిహింపుము.” అని పల్కుటయు విరూపాక్షుండు కన్ను దెరిచిచూచి సంతుష్టహృదయముతోఁ బ్రియుకా లనుతలంపున నామెం గొఁగిలించుకొని బాహ్యభ్యంతరరతులం దేలింపఁదొడంగెను. ఆసమ యంబునఁ గృత్రిమాకారుం డగురక్కనుండు మహేశ్వరుని మ్రుందింప వనేకప్రయత్నంబులం గావించెను. జగుస్సాకరంబులును దుష్టంబు లును నగుచానివికృతకృత్యంబులం గాంచి శివుండు శంకించుటయు, మాయావి యగునారాక్షసుండు గౌరీరూపమును ద్యజించి నిజరూపం బుంబాల్చి యుద్ధనన్నధుం డయ్యెను. అప్పుడు శంకరుండు కృద్ధుండై యుకాలప్రోయంబుం గల్పించి యాసోఁకుటేని నిహతుం జేసెను. ఆరాక్షసుండు మృతినొందునప్పుడు , ఓరుక్రా! నాకొకయన్న గలఁడు. వాఁడుకూడ, నానలెనే మాఁగూరూపమును దాల్చి వచ్చి నిన్ను సంహ రింపఁగలఁడు. ఆతఁడు నాకంటె బలశాలి. జాగ్రత్తతోనుండుము.’ అనిపలికి మఱివచ్చెను.

అంతకుమున్ను ఉద్దామకుసుమ గౌరిచెంతకుం బోయి , దేవీ ! నేను నీనాథునిఁ జూచుకొనియుండఁజాలను. వీరకుఁ దెవ్వతెనో యొక నుండరాంగిని నీనాథునిచెంతకుఁ బంపియున్నాఁడు. నీస్వామియ నామె రూపమునకు ముగ్ధుండైనాఁడు. నే నదియంతయుఁ బాడఁజాలక నీతెంతకు వచ్చితిని. దీనికిఁ బ్రతివిధానం బాలోచింపుము.' అని దెవ్వటయుఁ బార్వతీదేవి క్రోధపరవశయై తష్టాణంబ పూర్వాభిముఖంబుగ నుపసించి యాచమనంబుచేసి , ఓరీరి ! వీరక ! నేనెఱుంగకుండ నానాధునకు రమణీయణులం గూడ్చుచున్నావా ? నాయాజ్ఞఁ బాలింపక ప్రమత్తుండవై వ్యతిరేకంబుగ మెలంగుచున్నావుగావున నీ పీయవరాధంబున జన్మమృత్యుజరాగ్నిస్తంబగు భూమండలంబున జన్మింతువుగాక !' అని శిపించెను. అప్పు డదేవి హృదయంబున నుత్కంఠ, విస్మయము, దైవ్యము, శంక మొదలగు భావంబులును, వీర, రాద్రీ, భయానకాదీరసంబులును నుత్పన్నంబు లయ్యెను. తపఃఫలసిద్ధిగాంచి యున్నయామె యావెంటనే గృహంబునకు వచ్చి విసీతుం డగువీరుని నిష్కల్మషుం డగుస్వామిని సందర్శించెను. అప్పుడు పుత్రీనమానుం డగువీరుండు దేవీచరణకమలంబులకుం జ్రాణమిల్లి , అమ్మా ! నీపుత్రస్యరాలపు. నీయదృష్టంబుననే నీస్వామిప్రాణంబులు నిల్చియున్నవి." అని యాడిరాక్షసునిచరిత్రమంతయుఁజెప్పెను. అవాక్యంబు లాలించి గౌరీదేవి కడు దుఃఖితయై యకారణంబున వీరకుని శపియించినదానికి లజ్జించుచు , కుమారా ! అజ్ఞానవశంబున నేను నిన్ను శపించితితి. నీపుత్ర భూమండలంబున శిలాదుం డనుబ్రహ్మణునకుఁ బుత్రుండవు కమ్ము. అట పండ్రొండువత్సరంబు లున్నపిమ్మట నీకు శాపావసానంబు గాఁగలదు. మరల నీవాదేహంబుతోనే నాపుత్రీత్వలాభమును గాంచెదవు. అని చెప్పెను. వీరకుం డట్లే విప్రజన్మము నొందెను.

అప్పుడు రుద్రుండు భవానిం గాంచి దైత్యవాక్యంబులం
వలించి శంకితుండై మాయాయూర్తియనుభవంబున నామెను వధిం
చుటకై భీషణాకారముఁ దాల్చెను. తుణతుణంబునకు నాతని యాకృతి
కొత్తకొత్తగ నగపడుచుండెను. ఆతఁ డట్లు నహస్రీమూర్తులం
జాఱుటయు గౌరీదేవి యవలీలగ నామూర్తుల నన్నిటిని గ్రసించి
నైచెను. పిమ్మట నామె తారారూపమును దాల్చి శంకరునిశంకల
నెల్ల నవసరించి యానందింపఁజేయుటయు సురతప్రియయు, చిరవిఠ
హారాత్కంఠయు నగునద్దేవితోఁ గలసి విహరించుచు సత్పత్తుండై
యున్నత్రవేషంబున సతీనహితుండై యద్దేవుఁడు దేవదారువనంబునఁ
బ్రవేశించెను.

ఆతఁ డచ్చట ననేకవిధంబుల గౌరితోఁ గ్రీడించియు సంత
ష్టుండు నాక కామావేశవివశుండై మునిపత్నులతో విహరింపవలయు
ననుకోరికతో విగంబరుండై తుషారహారశీతాంశుశంఖసన్నభం బగుభ
స్మంజుచు సర్వాంగంబుల నలందుకొని, మయూరపింఛంబులఁ దాల్చి,
దంజోపరిభాగంబున రజ్జబంధితంబు లగుఖట్వాంగాదికంబులచే నన్న
ధ్యుండై శుంద్రీఖండంబువలె మెఱయుచుండుకపాలంబును జేతఁజూని
లావణ్యమండహాసవిలాసాదులచే నగపడినయువతులకెల్ల మదనోన్మా
దముం గల్పించుచు నభినవతరుణమూర్తిం దాల్చి విరాజిల్లుచుండెను.
అప్పు డాతనివదనమండలము నున్నిగ్ధంబులును, గుంచితంబులును,
గర్జితసన్నిభంబులు నగుకుంతలంబులచే నావృతంబై పట్నదకులనంక
లితం బగుశ్వేతకమలకునుమంబుంబోలి యొప్పువీరుచుండెను.
సూక్ష్మంబును, వీనిలంబును, సుందరంబు నగుభూయుగంబును, విలో
అనీలతాతకావలసితంబగు విశాలనయనద్వయంబును, సానురాగచం
చులకటాక్ష ప్రసారంబును గలయద్దేవునిదివ్యమూర్తి మునిపత్నులకు

దర్శనీయంబై యుండెను. దివ్యసుందరవీరదేహుండును, ద్విభుజుండును, చారుకుండలుండును, దక్షిణావర్తలోముండును, మదమాతంగగమనుండును, ఆరక్తపాణిపాదాధరుండును, సుగంధకుసుమమాలికాలంకృతుండును, నగునక్కామవైరి భస్మలిప్తాంగులగుప్రమథగణంబులచేఁ బరివేష్టితంబై యవ్వసమశ్శంబున విహరింప నారంభించెను.

వనవిహారిసమయంబున నద్దేవదేవుం డానందవిహృతుండై పఠమోచ్చకంఠస్వరంబున గానము చేయం దొడంగెను. ఆదివ్యగానము దోషవింహితంబులగుదశవిధగీతవిశేషంబులచేతను, జత్తుదశవిధస్వరంబులచేతను, త్రివిధకలులగుయతులచేతను, లయసమూహంబులచేతను, అష్టవిధరసాంగంబులచేతను, ఏకవింశతిమూర్చ్ఛకంబులచేతను, వివిధంబు లగుకంఠతానంబులచేతను నలంకృతమై మనోజ్ఞమై మాధుర్యమునఁ బరిమావధి గాంచి జగన్మోహనకరమై యుండెను. ఆ మోహనగానమునందు సప్తస్వరంబులును, మూడుగ్రామములును, జాతిసంభవంబులగు ముప్పదిరెండు దివ్యరాగంబులును సంపూర్ణసౌందర్యము గాంచి శ్రుతిచుఖంబు నాపాదించుచుండెను. మఱియు నగ్గానము దేశజాతిమిశ్రిచ్ఛాయలచే విభూషితంబై, కాలానుసారంబుగ మిశ్రిభాషాప్రియుక్తంబై, వివాదిచతుర్విధశాద్యంబులతో మేళవించి పగమోత్కృష్టం బగుమాధుర్యము గూర్చుచుండెను. ఇట్లు భగవానుం డగువిరూపాక్షుండు శబరాకృతిం దాల్చి పాడుచు నొకచో నృత్యముచేయుచు, మఱియొకచో నవ్వుచు గంతులు నైచుచు నింకొకచో ప్రమథగణసహితంబుగా వన్యఫలమూలాదుల భక్షించుచు వనభూషణాలంకృతుండై రమ్యంబులగునదీతీరంబులందుఁ దాండవంబు నేర్పుచుండెను. ఆతాండవము ప్రేక్షకుల కతిమనోజ్ఞంబై సహస్రసింధుంబులగుస్థానకంబులచేతను, ఇరువదియాఱువిధంబు లగురృ

శ్శేధంబులచేతను, ముప్పది కూటువిధంబులగుకలలాఘవంబులచేతను, సవరసంబులచేతను విలసితంబై యతిభోకరమణీయంబై యుండెను.

అప్పుడు పూర్ణేందువదనయు, తరుణీమణియు, మనోహరవిగ్రహయు, వీణోగ్రాణిపయోధరయు, సూక్ష్మనీలవసనాచ్ఛాదితయు, రక్తాంబరోష్ఠీషయయు, పుష్పదామాలంకృతయు, అశోకప్రసవమాలికాహస్తయు, సగుహర్యతీదేవి నాథునిశరీరము నవలంబంబుగఁ జేసికొని యూరనివెనువెంటనే వచ్చుచుండెను. ఆసనూపేశయు విద్యున్నీలమేఘులక్షుతీవిరాజితాంబరమునఁ జంద్రసందర్శనముంబోలి హృదయంగమంబై యుండెను. అద్దేవియగోపికారూపధారిణులగుమాతృకామూర్తులచేఁబరిశేష్ఠితయై స్త్రీలంపటుండగునాథునిపరిచారగమనంబును, మునిపత్నులదుశ్శీలంబును, సాధ్వీమణుల హృదయనిశ్చలత్వంబును బరీక్షించుటకై మెల్లమెల్లగ నద్దేవవారువసంబున విహరించుచుండెను. ఆదారుకావనిస్త్రీలందఱు ననురక్తులును, విరక్తులు నగు తమతమభర్తలయనుజ్ఞల నెట్లో గ్రహించి శివసందర్శనంబు గావించుటకు బయలుదేరిరి. అదృష్టపూర్వులకును, అసంగకోటిసుందరాకారులకును, నిర్లజ్జులకును, మున్యాశ్రీమంబులయందుఁగూడ భిక్షాకారియు, ఆనందజనకంబులును, మధురంబులును, స్పష్టంబులును, కామోద్దీపకంబులును, సమస్యరంబులు నగువచనంబులచే మాటిమాటికిని “దేహిదేహి” యని యని యాచించుచున్నవారను, బరమసుందరులను సగుహర్యమేశ్వరుం గాంచి మునిపత్నులందఱును దత్తుణంబునఁ గామావేశవిశలై పోయిరి. వారట్లాడఁజు మఱచి యందందుఁ బరిభ్రమించుచు, నవ్రసచు, వాడుచు, నాప్రలించుచు, బెరలబెదరి చూచుచు, దిట్టుచు, గేకలు వైచుచు, రోదసంబులు చేయుచు, మధురవచనంబులుబలుకుచు, నిట్టూర్పులు వినుచుచు, నాకోశించుచు, మనోవికారంబులఁ

గప్పిపుచ్చుచు, స్వకీయంబులగురమణీయాంగికంబుల సన్నవ్వుంబుగఁ బ్రదర్శించుచు సేకవిధంబులగుచేష్టితంబులఁ గావింపం దొడింగిరి. కాని యందెవ్వరు నాతనితో సంభాషింపఁజాలక హృదయాంతరంబులఁ బ్రజ్వరిల్లుచున్నకానూనలజ్వాలలచేఁ బరితపించి పోవుచుండిరి. వసిష్ఠునియు, నాథ్వీమణియు సగునరుంధతీదేవితక్క మిగిలినబాలికలు, తరుణులు, వృద్ధులసగుమునిపత్ను లందఱును గామశరవినిర్భిన్న హృదయలై పోయిరి.

ఆరమణీమణు లప్పుడు తమయాకారవిలాసేంగితంబులచే మహాదేవు నామంత్రిణంబు చేసి యొక్కవిజయస్థలంబునకుం జేర్చి యందఱు సేకవాక్యంబుగా నాతని నుద్దేశించి మృదులస్వంబున “ఓయీ! నీకీ తాపననేష మేల? ఈనృతి మెందుకొఱకు? కృతికృత్యులలో వరే న్నొండె వగునీ కీఘోరవ్రతంబుతో నేమిప్రయోజనము? ఈజగంబునఁ బురుషులు తపంబు గావించుట భోగసిద్ధికొఱకేగదా! ఈసమయంబున నేది కర్తవ్యమో నీవే బాగుగ నాలోచించి చూడుము! నకాములై నను, నిష్కాములై నను, యునకులకుఁ బరదాననమాగమమే వాంఛనీయము. ఇప్పుడు సులభంబుగ లభించిన యట్టిభాగ్యమును నీవేల త్యజించెదవు? పరికాంతలు పుణ్యహీనుం డగుపురుషు నెన్నందును బ్రార్థింపఁబోరు. మానవులు భోగార్థమై విహితంబు లగుకర్మంబుల నన్నింటిని గావించుచుందురు. నీయశృప్తముచే నిష్ప డ్టిభాగ్యము లభించినది. మూఢుండవై దీని నేల పరిత్యజించెదవు? హాముగ ను భవింపుము. నీవు సరమసుండరుండవు గావున నిన్ను దర్శించుటచే మాకు దయగలిగినది. ఈమధుమాసనమయంబున నాయానంబును సహించి యిట్టిమోహనమూర్తివగునీవు వచ్చి దర్శనం బిచ్చుచుండ మేమూరిక సిగ్గుపడిచూచుదు నెట్లు కామశరంబులకు సహించి యం

డంగలను? పరమహంసతులును, సాధిలావలును, స్థూలనితంబలను,
 బీజయోధరలును, సాత్త్వికలును, గామభావాభిభూతలును నగువిదజు
 యువతీరక్షణములు విజనస్థలంబున వెంతప్రార్థించిననైన, వెంతవారి
 కైన నదృష్టవశంబున గాక యూరక లభింతురా? మేము సైవ్విరిణు
 లమైనను, నవస్త్రులమైనను, వివస్త్రులమైనను, దపస్వినులముగదా—
 ఇట్టిమాకు నీలెక్కయేనున్నది? నీవుత్రీలోకసుందరుడవు గావున
 నిన్ను గామించితిమి. ఓచపలహృదయా! నీవిక బిచ్చమెత్తుకొన
 వలదు. ఒకసారి కన్నులను దెరిచి మామోహనాకారంబును,
 రమణీయాంగకంబులలావణ్యంబును దర్శించి ధన్యుడవగుము. మేము
 పరశాంతలము. మానాథులు కడువృద్ధులు. మఱియు బరమసాధు
 లును, ఆస్థిశర్యమాత్రావశిష్టదేహులు నగుబ్రాహ్మణులు. అట్టియన
 మర్దులగువారందఱును శేవలము పరుషవచనంబులచే నిన్నేమిచేయు
 గలరు? ఓబాలిశా! ఎవ్వనిదండభయంబుచే లోకులు నత్పథగాము
 లగుచుండురో యట్టిరాజు లేనియీవనంబున నీవేల ప్రవేశించి మా
 శీలంబుల నవహరించితివి? లతాతరుమండమండిలంబును, నిర్భరసాను
 మంతంబు నగునివ్వనంబును సందర్శింపుము. మఱియు తుత్పిపాసా
 తురు లయ్యును బాలకులగుశిష్యుల నధ్యయనంబు చేయించుచు
 నిరంతరనేడపాతతత్పరులగు వాతాపసులం గాంచుము. అయ్యో!
 ప్రాసన్నుండగుగురుండు మున్న గౌతముని కువదేశించిన సామవేదో
 క్తం బగుమహాయజ్ఞమంగూర్చి నీవు వినియుండలేదా? ఆయజ్ఞము
 నందు యువతీయే యగ్ని—ఆరమణి రమణీయాంగమే నమిత్తు;
 ఆమెవాక్యములే ధూమము; ఆమెభరించినవస్త్రపులే యంగారములు;
 ఆమె యభినందనములే స్ఫులింగములు—అట్టి యోషిదగ్నియందు
 నిత్సమును శేవలలు రేతోహోమముం గావించుచుండురు. కావున

నీవు మాయండుఁ గడఁగివుము. ఇదియే మహాఫలం బని భావించు చున్నాము. ఈస్థానం బపవిత్రం బని భావించువేని చెప్పెదము వినుము. సామవేదంబున ద్వితీయవాక్యమునందు “ఇదియే ప్రధానమై” దని ప్రజాపతి యానతిచ్చియున్నాడు. గర్భాధానాదికర్మంబులయందు మహర్షులు దీనినే యనేకవిధంబుల గానముచేయుచుందురు.” అని యనేకవిధంబులఁ బోల్పిహింప నారంభించిరి.

అక్కంతలట్లు వివిధరీతులఁ బ్రార్థించుటయుఁ దపస్వియగు శివుండు వారియెడఁ బ్రీతిన్నందునఁ జేసి “ఓనుందరీతములారా! మాకు గురుండును, స్త్రీజనంబులగతి కుపదేశకుండును, జత్తుశభూతస్థంబునకు గురుండును, దివాచరంబులగుప్రాణులకు దివంబునను, నిశాచరంబులగుజీవగణంబులకు నిశాగమంబునను పాలకుండును, పితృస్వరూపుండును, మాకు స్వదా రక్షకుండును, చంద్రకుండలంబున జలస్వరూపంబుతో విరాజిల్లువాఁడును, పాతాళతలంబువఱకును వ్యాపించు కిరణంబులు గలవాఁడును, త్రిదశపూజితం బగునీవ్రతంబును నాకు బోధించినవాఁడును, నా కభిన్నుండును, నేనే యాతఁడుగా శుశ్రూష చే నిర్దేశింపఁబడినవాఁడును, విష్ణుదేవునకుదక్షిణనేత్రమై ప్రకాశించుచున్నవాఁడు నగుసూర్యనారాయణుం డాకసంబున వెలుంగుచున్నంతవఱకుమాత్రమే నేను భుజించుచుందును, నేను ప్రాజ్ఞులుండనై మధ్యమాంసతో రాదులగుసభ్యత్వంబులను భుజింపను. అపేయంబులను బానము చేయను. నాభోజనమంతయును దోవవివర్జితమైనది. నేను కూర్చున్నప్పుడు నిత్యమును నాకు భోజనముపెట్టవలయును. ఆచమనంబు చేసినప్పుడు రెండవసారి పానీయదానంబు గావింపవలయును. ఒకమునిపత్ని నాకుఁ గేశకీటవర్జితంబులగు ఘృతక్షీరంబులును, అన్నంబును, శాకమూలఫలంబులును సమర్పించుఁగాక! మఱియొకఁడె

వస్త్రింబులను స్నానచానాదివ్యములను సమకూర్చుగాక! ఇదిగో నాపక్షిణవాస్తవమునందు భోజనచాత్రమున్నది. మీరెల్లరు నంజలిబద్ధులై “భగవన్నమోస్తు” అనిమాత్రమే నాతో సంభాషింపవలయును. జానవులను భూమికానించి నాకు వందనంబు చేయవలయును. అనాదరము చూపింను, అగౌరవపఱచిననుగూడ నేను సంతృప్తుండనగుదును. నేనరణ్యమధ్యంబున దిగుకోటరంబులయందు శయనించుచుందును. ఈశబరీరూపిణియు, తపస్వినియు నగుగౌతమీ నాచేంగలవెలుంగు నగ్నిమూర్తి. సృష్టిసిద్ధిసౌఖ్యము నేనీయగ్నియందే వీర్యక్షేపము గావించుచుందును. ఈనమస్తప్రాణులకును గావలసినవానినెల్లఁగల్పించి యిచ్చువాఁడను నేనే. కావున మీరు మీవంటిపరిమిసుండదులగుపురుషులను జూచుకొని శీఘ్రముగ వారిచెంతకుం బోయి ప్రార్థింపుడు. వారు మీకుఁ బరీతుష్టిం గల్పించి తామును మనోరథసిద్ధులు గాఁగలరు” అని బోధించెను.

మునిపత్ను లందఱు నవ్వాక్యంబు లాలించి పరిహసించుచు నాతని జట్టుముట్టి కీర్తించుచు “ఓయుస్మత్తా! అడువారియెదుట ని కీప్యథాశాస్త్రప్రసంగము లేల? స్త్రీ లెవ్వని గామింతురో యారినినే యాశ్రయించుచుండురు. ఆతఁడు పరస్త్రీకాముకుఁడైనను నాతని విడువరు. ఇది సత్యమే కాకున్నచో నీడవలె నిన్నీగారి యేల వెంబడించి వచ్చుచున్నది? ఈడగంబున స్త్రీలన్ని మతిదుష్కథమైంది. ఎవ్వనియెడలఁ బార్వతి సంతృప్తులై యుండునో యట్టిమహేశ్వరుఁడొక్కడే ధర్మియు. ఇతఁ సప్యథావాచియియో నేమిట? బాలికయు, త్రిలోకసుందరియు నగునీశబరీని భార్యగాఁ బడసిననీవే ధర్మిఁడవు. ఓవాగ్విశారదా! అట్టిసనయాగమమును మేమును వాంఛించుచున్నారము.” అని వక్రోక్తులచేఁ బ్రాప్తింపఁబొందిరి.

అప్పు డత్తావసాగ్రేసరుం డగుమహేశ్వరుండు పరమానందభరితుండును, మోహమాచుండును, గామచారియునై మునికాంతలక్ష్మి గృహంబునకును విచ్చేయందొడంగెను. అట్లు వచ్చుచున్న పరమేశ్వరుం గాంచి మదనార్తలగునక్కామినులు గృహంబులఁ బరిత్యజించి మధుగాలానంబులు గావించుచు నాతని ననుసరించి పోవ నారంభించిరి. అకోలాహలంబు నాలించి తపస్సు లందఱును దిగంబరుండును, నిర్లజ్జుండును, కామచారియు నగు నామహేశ్వరునిఁ జూడ నాసని సమీపించిరి. మఱియు సభిచూషములం బరిత్యజించి తమతమభార్యలను మరలించుటకుఁ బ్రయత్నములం గావించిరి. వారెంత యత్నించినను నెంతనిరోధించినను మునిపత్నులు తమభర్తలను బరిత్యజించి పోవుచునేయుండిరి. అప్పు డచ్చురులు కోర్కెపరవశులై యాతనిని మహేశ్వరుండా నెఱుంగక మూఢులై యాతని నిందించుచు దండంబులచేతను, నృతశాఖలచేతను, బ్రస్తరంబులచేతను, కమండలువులచేతను, వాస్తంబులచేతను, అగ్నిసర్పకంటకాదులచేతను, వివిధాయుధంబులచేతను నాతనిఁ బ్రహరింపఁదొడంగిరి. మునిపత్నులు తుదబృథచే క్షీణకంఠ లై యేమియుం జేయఁజాలకుండిరి. అంతకుమున్నే దిగంబరలై యున్న మునిపత్నులు ఏతులవలన మృగచర్మనల్కలారులచే నాచ్ఛాదిత లయ్యును పాని సంగీకరింపక త్యజించి యాశబరీపతి తోనే పోవంగడంగిరి.

అనంతరము రుధిరసిక్తం బగుదేహంబుతో నమ్మహేశ్వరుండు వసిష్ఠుఁగృహద్వారంబుకడకుంబోయి మెల్లమెల్లఁగా, ' భవతి! భిక్షౌ దేహి ' అని యాచించుచు నరుంధతీదేవిం గాంచి, ' ఓనామశోచనా! ఓశుభాననా! నేను శంకరుండను. నీ ముంటి కతిథి నై వచ్చితిని. నన్నీ యాశ్రమవాసులందఱును బ్రత్యాడితునిం గావించిరి. ఓదేవీ! నా

యీకోమలదేహము నవలోకింపుము. ఓవరారోహిణీ! మునులచే జన్మ
 రీక్ష్మమైపోయిన యీనామనోహరిరూపము నవలోకింపుము. " అని
 వక్రోక్తులచే దక్షకన్య యగు నరుంధతిని బ్రోలోభితను గావింపఁజూచి
 యన్నప్తముగఁ దనసుందరాంగంబులఁ బదత్కించనారంభించెను. అరుం
 ధతియు నాతనిఁ బుత్రభావంబుననే కాంచి శీతలజలంబులచే సకలాం
 గకంబులను గడిగి కామధేయఘృతంబుచే మద్దనం బొనర్చి మరల జల
 పృక్షాశనంబుఁగావించి యనేకవిధంబు లగుదివ్యాంగరాగంబులచే నా
 తని ననులిప్తుం జేసి పుష్పగంధాద్యలంకారంబులచే విభూషితు నొన
 ర్చెను. పిమ్మట మహామూల్యం బగునాననంబును, సుగంధఘృతం
 బును, మంత్రీపూతంబగు పాద్యంబును, సుందరం బగుచామరవృజ
 నంబును, సువర్ణపాత్రంబును, నిరామయంబగునాహారంబును, కవోష్ణ
 వాయనంబును, వివిధంబులగు మనోహరభక్ష్యంబులును, ఘృతదధిక్షీ
 రాది పానీయరసంబులును, నానావిధఫలమూలంబులును, బహువిధ
 మాంసంబులును సమర్పించి యాతనిఁ జూజించెను. పిమ్మట శంకరుం
 డనుచనసహితముగా స్నానంబునేసి పార్వతీతోఁ దానును నరుంధతీచే
 సంతర్పితుం డయ్యెను. అప్పుడు తపస్విని యగునరుంధతీదేవి ఓచర
 మేశ్వరా! నీకు నమస్కారము. ఓకుమారా! ఇక నీవు నీయిచ్చ
 వచ్చినచోటికిఁ బోము. ' అని సెలవిచ్చుటయు నతిశయింపఁద్రేవుండు
 సంప్రీతుండై యామెవచనంబులకు సమ్మతించి, ఓదేవీ! నీవు ధర్మ
 మును వక్కాణించితివి. అర్జున మగుతాపసులము మేము నీవరిచర్య
 లచే సంతృప్తుల మైతిమి. నీకు సౌభాగ్య మగుఁగాక! శ్రమాశిలుం
 డును, తృప్తుండును నగునీభర్త మరల యావనవంతుడై దేవతలవలె
 సజయిండును, సుందరాకారుండును నగుఁగాక!' అని యాశీర్వదించి
 యామందిరింబునుండి వెలువడి వసిష్ఠునిచేఁగూడఁ బూజితుండై కదలి
 చని వసమధ్యంబునం బ్రవేశించెను.

అప్పుడు తక్కినమునివత్తు లందఱు నున్నవలె ప్రమరంబుల వలె నాతని నేమిప నారంభించిరి. అది చూచి వారిభర్త తెల్లరుసు నీహ్వానవశులై మహాఁ జాబ్బముట్టి నలదెనలనుండియుఁ బ్రహారింపఁ దోపంగిరి. సర్వభూతాత్ముం డగునదేవుం డాపీహారంబులకు వికల శరీరుండై యించుకంతయైన వగఁజెందక నవ్వుచు సుందరీమణులతోఁ గ్రీడించుచు సంగుష్టుండై పయనంబు సాగించుచుండెను. అమ్మహేశ్వరుండు తమకాంతలతోఁ గలిసి నవ్వుచు విహరించుచున్నకొలఁది తాపసులగోధానలము పృజ్జ్వరిల్లిపోవుచుండెను. ఈవిధముగాఁ బఠ జ్యేండువత్సరంబులు గడచెను. దేవదేవుం డమ్మునివరులచే నిరంతరము బాధితుం డగుచుండియు నొక్కకఠోరవచనమైనను, నొక్కప్రతి విధానమైనను నెవ్వరియెడలను గావింపలేదు. ఈరీతిగా నహమ్మనుల నకలాస్త్రంబులును సంక్షయంబు లగుటయు శృగుప్రభృతు లగు నమ్మనార్దులు , ఓకృతకతాపనా ! నీలింగము భూపతితం బగుఁగా !' అని శపించుచు, 'దురాత్మా ! పరదారరతుండ వగు నిన్ను శిక్షించుటకు నిమ్మహారణ్యంబున మా కెవ్వండును రాజు లేడు. పరకాంతాసక్తుండును, నిర్లజ్జుండు నగుదుష్టువకు లింగచ్ఛేదనంబుకంటె నితరంబగు శిక్ష యేదియును లేదు. గురుదారరతుం డగువాఁడు వృషణ సహితంబుగ లింగమును ఛేదించుకొని యంజలియం దుంచుకొని మరణార్థమై దక్షిణాభిముఖంబుగఁ బోవలయును. మూర్ఛుండవు, దురాచారుండవు, దుర్మతిని, పశుజ్ఞత్రాసహారిని నగునిన్ను మేమే న్వయముగ శిక్షింపవలసినవచ్చినది. ద్విజుండై నను, యునియైనను, అరితాయి యైనచో నాతని శస్త్రాకులచే వధించినను తోపంబు లేదు." అని నిందింప నారంభించిరి. అమ్మునులశాపప్రభావంబున నాక్షణమందే యామ్మహారణ్యమధ్యంబున బహుయోచినిస్తీర్ణంబును, పరిమళుండరంబు

ను నగునద్దేవునిదివ్యలింగము సతీదేహంబున నివతీతం బయ్యెను. ఆలింగము విజయనామంబునఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెను. మహాదేవునిప్రకాశమానం బగు దివ్యతేజము భూవతితం బగుటయు జగమంతయు సంధకారమయ్యె మనిహృదయంబు లజ్ఞనావృతంబు లయ్యెను. అప్పుడరుంధతీదేవి వసిష్ఠుం గాంచి . స్వామీ ! మునివరులశలసహస్రాఘాతంబులఁ గాంచుచుండియు నించుకంతైన వ్యథ నొందని యాదిగంబరతాపసుఁడు మహాదేవుఁ డని నే ననుమానించుచున్నాను. ఆతఁడెట్టికోధమును వహించుట లేదు. గొప్పవారిని మరలఁ గొప్పలులేదు. ఆఁడు నిజముగఁ జంద్రశేఖరుండే. సందేహములేదు. ఆశబరీరూపధారిణి నాథగిని యగుగౌరియే యని తోచుచున్నది. ఆమెతోడిస్త్రీ లందఱును మాత్స్యగణంబులును నాతనితోడిపురుషు లందఱును ప్రానుధగణంబులు నై యుందురు. మన ముభయలమును గృహస్థాశ్రమము నవలంబించి సంపాదించుకొన్న పుణ్యమువలన శిథిలాంగుం డగుఁ మృహాదేవుం డక్షతాంగుం డగుఁగాక ! దివ్యం బగునీర్జ్వాన తేజంబుచే నీయంధకారం బంతయు దూరం బగుఁగాక !' అని పలుకుటయుఁ బ్రజాపతి యగుపసిష్ఠుండు ధ్యానయోగంబుచే బంమేశ్వరుని సందర్శించి 'ధ్యేష్టాశ్రాల వగునోశుభాననా! మహాదేవునివివయంబున నీ వనిన ట్లంతయు నగుఁగాక !' అనియెను. పసిష్ఠవచనానుసారంబుగ బాలేందుశేఖరుండైన యమృహాదేవుం డక్షతాంగుండైన యవ్యనమధ్యంబున సంచరింప నారంభించెను. ఆదేవదారువసంబు నాకృమించిన ఘోరాంధకారంబు దూరీభూతం బయ్యెను. మునీంద్రుల హృదయంబులయందలిక్రోధం బంతయు నుపశమించెను. అప్పు డత్తాపసు లాదిగంబరుల వృషభధ్వజులఁ గా నెఱింగి యనేకప్రకారంబుల స్తుతియింపం దొడింగిరి. ఆసమయంబున నాకాశవాణి , ఓమునీంద్రు

లారా ! మీ రీదుద్రదేవునిలింగమును భూపతితముఁ గావించితిరి. పృథుం డగు నిమ్మహేశ్వరుని యీదివ్యలింగము సకలసిద్ధులను బ్రసాదించుటకు సమర్థమైనది. కావున మీరు తీక్రరణశుద్ధిగ వేదమంత్రములచే దీని సర్పింపవలయును. శంకరుని ప్రతిమాపూజనముకంటె లింగార్చనమే యధిక ఫలప్రదమైనది.' అనిప్రబోధించెను. ఆమాటలు విన్నంతనే మునివరు లభిమానమును బరిత్యజించి యాసనాదిపోషశోపచారంబులచే నాశివలింగమును బూజించిరి.

ఈవిధముగా మహామునీంద్రులు మహాదేవుని లింగమును భూపతితముఁ గావించి పూజ యొనర్చిరి. వాస్తాదిబాహ్యవయవంబుల కాధారభూతుండును, లింగాంతుండును, బరమాత్ముండును, సవ్యయుండును, హృదయస్థితుండును, చిత్త్విరూపుండును సగుబ్రహ్మము నమ్మునివరు లెఱుంగకుండుటచేతనే యిట్లు లింగపూజ గావించి యుండెరి. హృదయస్థుం డగునమ్మహాదేవు సర్పించుట లింగపూజకంటె శతగుణంబు లధికమైనది. ద్విజవరు లగ్నియందును, యోగులు మనస్సునందును, మూర్ఖులు పాపాణామలయందును, జ్ఞానులు సర్వప్రదేశంబులయందును శప్రసాద బూజించుచుందురు. పాపాణమయం బగులింగార్చనమునేయువారు స్వస్థులునుభవముం గాంచి పిమ్మట రాజ్యప్రాప్తు లగుదురు. స్వదేహస్థుం డగు నీశ్వరునిఁ బూజించువారు కృపాంబుగ రాజ్యమును, స్వస్థమును, మోక్షమును బడయుదురు. సకల వస్తువులయందును సద్దేవుని సందర్శించి యర్పించువారు శివసాయజ్ఞమును గాంతురు. హృదయమశ్యంబున నాతని ద్యావించువారు మరణానంతరంబున మల్లభగోకంబులయందు సుఖభోగంబు లనుభవించి మోక్షప్రాప్తు లగుదురు.

మహాదేవుం డీవిధంబుగ ద్వాదశనక్షంబులు యథేచ్ఛావిహితములుగా

రంబునీసి నకాము లగుమునులయు మునిపత్నులయుఁ జూచల్యంబును,
 నరుంధతీవసిష్ఠులదైర్యమును నక్తనృతధారు లగుక్షపణకామలపరిహాస
 చేష్టనంబులును భూమండలంబునఁ బ్రదర్శించి సతీదేవీనహితంబుగఁ
 బ్రతుభగణంబులతో నద్వైదుకావనంబున వంతర్హితుం డయ్యెను.
 ఈదగం బంతయును గామముయమైసది. చపలత్వియున దోషము
 న్నను పరమాత్మున కందువలన నెట్టిబాధయును లేదు. శబ్దాదులును
 భోగాదులునుగూడ నీశ్వరునియందే యుండి యీశ్వరస్వరూపంబులై
 యీశ్వరునియందే లయంబు గాంచుచుండును. పతీవృతలయెట్టికా
 ర్యంబును నాశ్చర్యకరంబు గాదు. తాకు తమకూర్మనాథులవలననే
 సంతృప్త లగుచుండురు. తిండిపోతగువాఁడు భోజనంబునకై సర్వదా
 గృహస్థులయిండ్లకుఁ బోవుచుండును. భిక్షుకుం డగువాఁ డెచుటనుం
 డఁగా నాతనికిఁ బెట్టకుండ నేగృహస్థుఁడు భుజింపఁగలఁడు? అర్థవంతం
 లకే నర్వదాభయము. అజ్ఞులును, వగ్దాశ్రీమరహితులును, నిర్లజ్జా
 లును, చంచలుకు, నిందితులును, కుష్టులును, మలనహితులును,
 తత్కారణంబున రోగయుక్తులును, కామక్రోధవిషశాలును పరితులును
 శోకయుక్తులునునగువారెల్లరుచునశించుచుండురు. శంకితవ్రతానుష్ఠానవ
 తులకెన్నఁడునునాశంబులేదు. మజ్జాశనుండును, బ్రచిండుండును, బహివాత
 యుతుండును నగుమహాదేవునకుఁ బ్రద్రెండువత్సరంబులు శ్రద్ధాభక్తు
 లతో భిక్షుపెట్టుటకు వసిష్ఠుండుగాక మఱియెవ్వండు నమర్థం డగును?
 మహాదేవుని మనోహరదేవాస్పర్శనంబునఁ గామవీడిత గాకుండుటకు
 నరుంధతిగాక మఱియేరచుణిమణి సమర్థురాలగును? వివాహసమయం
 బున సభాస్థలంబున గురుజనంబు లేదేవినామకీర్తనంబులు గావించుచు
 ఁటకుమారీ! నసిన్ధమహిషి యగు నీయకుంధతిని సందర్శింపుము.
 ఓరల్లీ! నీవు పతివ్రతామాహాత్మ్యమును గోరెదవేని యీదేవిని నంద

స్థింపుము. ఈమెను తర్కించినచో సీతను సాధిస్తే వయ్యెడవు. లేకున్న సాధిస్తాననుకువు.' అని ప్రబోధించుట.

— కామార్తులగు నింద్రాదులవృత్తాంతము —

మహర్షిశేఖరులారా ! యక్షరాక్షసజేవాసురోరగాడులను జయించి త్రైలోక్యకాజ్యంబును బాలించుచు నిండుగ్రంథులు, శచీవిభుం డయ్యును సుఖభోగార్థియై యనేకులగునవ్వరోరమణీమణులంగూడి విహరించుచుండియుఁ గామచుఖంబున సంతృప్తంబు గాకపోయెను. అతఁ డహల్యరూపముం గాంచి ముగ్ధుడై యొకప్పుడు అస్థిచర్మావ శిష్టం బగుగౌతమునివృద్ధరూపముంబాల్చి యారనిపల్లకుటీరంబునఁ బ్రవేశించి యట నసహాయయై యున్నయహల్యను భ్రమింపఁజేసి యుపభోగించుచు నిస్సంకోచముగ విహరించుచుండెను. ఇంతలో ఫలమూలసంగ్రహంబు గావించుకొని గౌతముం డింటి కేతెంచెను. తనకడను, వాకిటను గానంబకుచున్న యభిన్నంబగునాగౌతమమూర్తిద్వయముం గాంచివంతనే యహల్య విస్మితయై పాపభయవేశంబున శిలావిగ్రహముంబోలి నిలువున విశేష్టయైపోయెను. అప్పుడు గౌత ముండు లోపలఁ బ్రవేశించి విస్మితుండును, శంకతుండును, ద్రోహో జ్ఞులైయుండునై చూచుచుండఁగనే యహల్యాకాముకుం డగుమహేం ద్రుండు లజ్జితుండై మహాభయంబునఁ బాపిపోవుట కుద్యుక్తుం డయ్యెను. అది చూచి గౌతముండు ప్రళయకాలానలునింబోలి మండి పడుచు దివ్యదృష్టిచే సంతయు గ్రహించి , ఓరొరిపాపాత్మా ! సీత వంచకుండవై వచ్చి యేకాకినియై యింటనున్న మునిపత్నిని గళంకితం గావించితివి. కావున పతికాముకుండ వగునీవృషణద్వయము భూప తితం బగుఁగాక' అని శపించెను. ఆశాప్రహారముచే నాక్షణంబుననే

యనుచే మృగము ఘూర్ణితావగుండయ్యెను. అట్లు నాకాధీశ్వరుండు
 సర్వీద్యులై పోవుటయు దేవత లాతనికొఱంతిను దీర్పందలంచి యాస్థ
 లంబుల మేమాంశంబులం జేర్చి సవీర్యం గావించిరి. అప్పటినుండియు
 సుగతి మేమాంశుం డయ్యెను. మఱియు నమ్ముచిశాపంబువలనే శత
 ముఖుండు సహస్రమోసయై మూడుకోట్లవర్షింబులు లంకయందు
 రాక్షసులచే బంధితుం డై యుండెను. అప్పటినుండియు సంద్రీపదం
 బునకును, నింద్రాదులకును స్థిరస్థింబు లేకుండఁబోయెను. రూపవతి
 యగునపాల్యయు, న్వామిక్రోధంబుచే దగ్ధయై చాన్దలంబుననే యచే
 తినం బగుశిలారూపముం గాంచెను. కాలాంతిరంబున న్దేవి పుల
 స్త్యనంశంబున కనలమూర్తియు, నారాయణావతారుండు నగుశ్రీరా
 మచంద్రునిపదస్పర్శంబుచే మరల నెప్పటియాకృతిం గాంచి సమకాలం
 కయగు నామె మరియ నాత్మేశ్వరుం గలసికొనియెను. అనంతరము
 విష్ణుదేవు ననుగ్రహింపబుచే సింహుండును సుందరాంగుం డయ్యెను.

పరదారితుం డగునింద్రుం డిట్లుపరాధవగ్రస్తం డయ్యెను
 నొకప్పుడు పరీక్షితనయుం డగుజనమేజయుచిభార్య వపుష్వమరూప
 యావనవిలాసంబులం గాంచి ముగ్ధుడై యాక్షణంబుననే నూనవ
 మూర్తిం దాల్చి భూలోకంబున కేగి యంతప్రయత్నించినను బతివ్రత
 యగునామెను బడయఁజాలకపోయెను. తుదకు శతముఖుండు జనమేజ
 యుండు యజ్ఞంబు గావించుచున్నసమయంబున మరణించినయజ్ఞశ్వ
 శరీరంబునఁ బ్రవేశించి మూఢత్వంబున నారాక్షమణి నెట్లయిన స్పృశి
 చి సంతృప్తిం గాంచవలయు నని ప్రయత్నించెను. కాని యాతడు
 లబ్ధమనోరథుండు గాఁజాలక యుత్తమంబగు నమ్మఖంబునుమాత్రము
 వికలంబుగఁ జేసివైచెను.

ఒకప్పుడు దేవతారమణిమణు లనేకలు చేరి తమతమహావభా

వాడులచేతను, కటాక్షంబులచేతను, విలాసవిభిన్నంబులచేతను మహాదేవుని మోహింపజేయుం దొడంగిరి. సంసారోన్మోచకుండును, వృతనిష్ఠుండును, కానూరియు సగునమ్మహేశ్వరుండు వారిచేష్టితంబుల కెంతమాత్రమును జలింపక శీతామూర్తివలె సుస్థిరుండై యుండెను. అప్పుడు మహేంద్రాదిదేవతలు తమయశచారంబునకు భీష్ములై రత్నమాల్యాదులచేతను, మోహింపచారంబులచేతను నద్దేవు సర్వంప నారంభించిరి. కాని యచంచలుండగు సప్తరమేశ్వరుని నిర్వికల్పసమాధియండి చలింపజేయుట కెవ్వరును సమర్థులు గాజాలకపోయిరి. అట్టి సమయంబునఁ గామదేవుఁడొకఁడుమాత్రమే యొకరేయంబన లమ్మహేశ్వరు నాశ్రయించి యుండఁగలిగెను. ఈజగం బంతయు నక్కామదేవునిపృథ్వావంబుచే నిండియున్నది. ఇతరులనాహుయ్యం బెంతమాత్రమును లేకుండ సర్వజీవులను న్వాధీనులుగఁ జేసికొని తీర్చిదిద్దఁబుండునందును విజయంబు గాంచుపృథ్వావముగల్గి మహావీరుం డాతఁడొక్కఁడే. అట్టిదుర్జయుండగుకాముని జయింపఁగోరువాడు, విశ్వకారణుండును, సర్వధ్యమయండును, చిద్రూపుండును, సపరిమేయండు సగుపరమేశ్వరు నారాధింపవలయును.

ఒకప్పు డగ్నిదేవుండు జగదేశనుండరీమణు లగునప్తరమేశ్వరులం గాంచి కామమోహితుండై మదావేశంబున నొక తెఱవెగక యడవులంబట్టిపోయెను. అయ్యరణ్యమధ్యంబునఁ గృత్తికాభిధాని లగుశార్దూరుస్త్రీలు మునిశాపంబులనుండి నైశ్వాసరునిఁజేరివందలంచి తాము మునిదారలయావంబులం దాల్చి కృమకృమంబుగ నయ్యగ్నిదేవుని బరిశృప్తుం గావించిరి. అందొకకృత్తిక గరుడరూపంబు ధరియించి యయ్యగలునియమోఘవీర్యంబును గొనిపోయి శ్వేతాచలశిఖరంబున గువ్వకుంభవాధ్యంబున నిక్షేపించుచు సంతానోత్పాదనంబుఁ గావించెను.

చెను. ఆపట్కర్తికలకును జన్మించి యాదాసుండు కార్తికేయుని
 డనునామంబునఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యెను. ఆకృత్తికలు కామరూపధార
 ణంబున సమర్థ లయ్యును వసిష్ఠవత్నియుఁ డవస్థినియుఁ బరివ్రతయు
 నగునరుంధతిరూపమునుధరింపఁజాలకపోయిరి. ఆకృత్తికాతనయుఁడు సా
 ర్వతీసండునుండై దేవసేనాపతిత్వమునొంది క్రొంచమదళంగంబును తాళ
 కాసుకసంహారమును నొనర్చెను. ఆయ్యర్చిష్మతుండు నిజదారయగు
 స్వాహాదేవివలనను పట్కర్తికల వలననుకూడఁ గామోపభోగంబులం
 దనియక బ్రాహ్మణరూపధారియై కర్ణాలదేశంబునఁ బరమసుందరీమణు
 లగు దాక్షిణ్యకామినుల నుపభోగింపవలయు ననుకుతూహలముతో
 మాహిష్మతీనిగరింబునం బ్రవేశించెను. ఆపట్టణంబున కధీశ్వరుండగు
 నీలుం డనుమహారాజు కపటబ్రాహ్మణవేషియగు హవ్యవాహనుని
 దుర్వృత్తంబునుగ్రహించి యాతని నిర్బంధితుం గావించి తనరాజ
 ధానికి సముజ్జ్వలప్రకాశమును గూర్చు భృత్యునిగా నొనర్చెను.

మహాబలపరాక్రమసంపన్నుండును జగత్ప్రాణుండును, స్థావర
 జంగమాదులయందు పంచవిధరూపంబులచే సంస్థితుండును, సప్తవిధ
 దివ్యభావంబులచే జగద్వ్యాప్తుండును, నదితిపుత్రుండును, నలువదితొ
 మ్మిరూపంబులచే నమరరాజ్యంబును నిష్కంఠకంబుగఁ జేయుఁగల
 సమర్థుండును, బరమయోగిజనంబుల కారాధ్యుండును, బరమాత్మస్వ
 రూపుండును, సహతనుండును నగువాయుదేవుండు తిరిగిచ్చేష్ఠిం
 డయ్యును కామునికి వశీభూతుం డయ్యెను. ఒకప్పు డాతఁడు రూప
 యహంసంపన్నులును, లావణ్యవతులును, సత్కులప్రసూతలును, సౌ
 భాగ్యవతులును నగుకుశవాభుని తనయలను నూర్ధ్వనుగాంచి కుసుమా
 శరవీడితుండై వారిపల్లయిన వశఃకుచకౌసవలయు నని యేకాంతస్థా
 నంబున మగ్ధులును, లజ్జావతులును, విభీశహ్వానయలు నగుచక్కవస్య

లను సందర్శించి యనేకవిధములఁ బ్రయత్నింప నాత్మభీషకుఁ. కాని, యాతఁ డెట్లును సఫలమనొరఱును గాకపోయెను. పిమ్మట నాతఁడు ప్రత్యేకంబుగ నొక్కొక్కకన్యకం గలిసికొని యనుమతిఁజేసి నేను వాయుదేవుండను. త్రిభువనంబులవారును నన్ను దేవునిగాఁ జూచించుచుందురు. నేనువరమాత్మను. ఈజగంబుననే శ్రేష్ఠుఁడను. నాకు జరామరణంబులు లేవు. నేను సకలవస్తువులకును భోక్తను. సకలశత్రులకును సృష్టను. సకలప్రాణులకును జీవాత్మను. నన్నుండియే యుద్భవం బుత్పన్నం బైనది. అట్టినేను నిన్ను దూచించు తున్నాను. ప్రాప్తించుచున్నాను. త్రిలోకసుందరం బగునీదేహమును నాకు సమర్పింపుము. ఓదేవీ! రూపవతు లగు నీసోదరీరత్నములందఱియందును నేను బద్ధానురాగుండనై యున్నాను. మీ కందఱకును కరణాగతంబుడను. మీరెల్లరును నాయభీష్టంబును నొనర్చెదను. ' అని వేడివోఁడ జూచెను. అప్పు డక్కన్యక లొక్కొక్కరుగా నిట్లు చెప్పి తొడంగిరి. ' ఓవృద్ధా! నీవెట్టివాఁడనై న నగుచువుగాక! మేము కన్యకలము. నీ వెవ్వనిచే నేకర్మంబున నేయుద్దేశంబున నేస్థానంబున నెఱుఁగొనకు నియుక్తుండనై న నగుచువుగాక! నీయీవాక్యంబులవలన నెట్టి ప్రయోజనంబును లేదు. మేము మాతండ్రిగారి కధీంలమై యున్నాము. కన్యకలకుఁ దమయంత నాత్మప్రేరణంబు గావించుటనుఁ దగిన స్వాతంత్ర్యము లేదుగదా! బ్రహ్మపుత్రుం డగుకుశుండు మాపితామహుండు. ఆతనిపుత్రుండును క్షత్రియకులాలంకారుండును నగు కుశ నాభుండు మాజనకుండు. ఇట్టి మేము సప్తధర్మయు నెట్లతిక్రమింపఁగలము. ' అని ప్రత్యుత్తరం బిచ్చుటయు వాయుదేవుండు క్రోధోర్జ్వలంబై యక్కన్యకలను కుబ్జులుగను, వికృతలుగను, వివిధకోగగ్రస్తలుగను జేసెనై చెను. అని యంతయు నెఱింగి వారిపితామహుండును

మునిశ్రేష్ఠుడును నగుకుశుం డక్కనృకాశతంబును మరల దివ్యసుం
దరమూర్తులం గావించి బ్రహ్మపుత్రున కొక్కనికి సంప్రదానంబుచే
సెను. మహారాజగుకుశనాభుండు తనకనృకాశతనామంబు శాశ్వతం
బగునట్లుగాఁ బూర్వదేశంబునఁ గన్యాకుబ్జం బను నొకనగరంబును
నిర్మాణం బొనరించెను.

చండరశ్మియు, కల్పానలకీలానదృశరోమరాజీవిగాజతుండును,
అగ్నికుండనన్నిభనయనుండును, విద్యుత్సంకాశకుటిలశ్మశుశోభితుం
డును, యోగిధ్యాసగమ్యుండును, వ్యోమచారియు, బ్రహ్మాంద్రాది
పూజతుండును సగుమార్తండుండు బ్రహ్మపుత్రీకయు, రూపవిలాస
వతియు సగుసంజ్ఞాదేవిని బెండ్లియాడి యామెసమాగమంబును గోరి
యనేకప్రియవాక్యంబులచే నద్దేవిని శౌర్ధించెను. సంజ్ఞాదేవియుఁ
బ్రభాకరుని తీక్షణూపంబుం జూచి యాతని స్పృశింపఁజాలకపోయెను.
అప్పుడు సూర్యదేవుండు తనవత్ని నుద్దేశించి నీవెట్లు చెప్పిన నట్లు నడ
చుకొనడనని యతిదీనముగ వేడికొనియెను. అంతట సంజ్ఞాదేవి నవ్వు
చు “ ఆర్యా ! నీయూతీవ్రతేజమును తగ్గించుకొని తీక్షణం బగుశాణ
యంత్రంబు నధిరోహింపుము. అప్పుడు మాతండ్రి నిన్ను తఱిమెనఁ
జెప్పి నీయుష్ణతప్తము గొంత తగ్గింపఁగలఁడు. అట్లయినచో నీవు నాకు
స్వర్చనీయుండగు ప్రియుండ వగునువు.” అనుటయు, నాదిత్యుం
డట్లే యని శాణయంత్రారోహణం బొనర్చెను. అప్పుడు తప్తప్రసౌ
జావతి దేవాసురసహితుండై యాభాస్కరుని తఱితునిం గావించెను.
కాని యతనితేజంబు తగ్గక మఱియు శతగుణంబు లధికతప్తము నొంది
తేజరిల్లఁదొడంగెను. అమూర్తండచూర్ణమును గైకొని దేవత లంద
ఱును సహస్రధారాకలితం బగువిష్ణుదేవునిపదార్చనమును నిర్మించిరి.

మఱియు నాచూర్ణముచే మహాదేవుండు దేవతల కందఱకును ననేకా
ప్రములను గల్పించియిచ్చెను.

సూర్యపత్ని యగుసంజ్ఞాదేవి యతిదారుణం బగు నాత్మేశ్వరుని
మూర్తిని సందర్శింపఁజాలక యశ్వినీరూపిణియై పాతిపోవుచుండెను.
మూర్తండుండును అశ్వరూపమును చాల్చి బలవంతులగు నామె నా
కగ్రిమించుటకు వెంటఁబడించెను. ఆనమయంబునఁ గామాతిరేకంబుచే
నాదిత్యునికి రేతఃపాతం బగుటయు, దానిదలన రేవంతుం డనుభవ
గ్వరుం డుత్పన్నుం డయ్యెను. పిమ్మట సూర్యదేవుండు మరల సంజ్ఞా
దేవి నాహ్వానింప, యోగిని యగునామె వంచనచేఁ దనఛాయామూ
ర్తిని గల్పించి నాధునిచెంత నునిచి యాతని మోహితునిఁ గావించి
యంతర్హితి యయ్యెను. భగవానుం డగుభానుండు ఛాయాసంజ్ఞం
దలిసికొని యామెవలన నీలాంజనవిభాసంపన్నుండగు యముం డను
పుత్రుని, నీ గోత్రులనన్నిభకమనీయపుణ్యవాహిని యగుయమున య
నుకన్నియను గాంచెను. మఱియు, సూర్యదేవుండు కుంతియనుకన్య
కచే నాహూతుండై యామెను జేరి కవచకుండలాలంకృతుం డగు
కర్ణుం డనుకుమారు నామెకుఁ బ్రసాదించెను.

అమృతమిధననమయంబున క్షీరసాగరంబున నుడయించినవాఁ
డును, మరల నెనసూయాగర్భంబున జనియించినవాఁడును, పరమసుం
దరుండును, జగదాహ్లాదకరుండును, మహాబలశాలియు, నరనారీ
మణులకును, బ్రాహ్మణులకును, నోషధులకును బ్రభుండును, రాజ
సూయయజ్ఞకర్తయు నగుచంద్రుండు నశ్వినీప్రభృతినప్తవింశతిఃక్షత్రం
బులకు నాధుండై పరమానందనిమగ్నుండై యుండెను. ఆతఁడును
గామవశేభుతుండై రోహిణియం దత్యాసక్తుఁ డగుటచే దక్షశాపంబు
గలిగి క్షయరోగగ్రస్తుండయి, నర్వదా కృష్ణక్షుండులయందు క్షీణిం

చుచుండెను. అట్లుండే యు, సుకతప్రియుండగునాచుధాకరుండు కామ పతవతుడై బృహస్పతిభార్య యగుతార నపహరించి చిరికాలంబు తిత్తుభం బగుభవించియు దేవతలతో ఘోరియుద్ధంబు సంప్రాప్తం బగువఱకును నామెను తిరిగి యామెభర్తకు నీయజాలకపోయెను. ఇచ్చినును దురిలఁ గుపితుండై యామెవలనఁ దాను గన్నకుమారుం డగుబుధుఁడై కౌసకుండ విడువలేకపోయెను.

పూర్వకాలంబున నారాయణోరునంభవయు, నిందాక్షిణువ ర్తివియు, యువతియు నగుసూర్యశిం గాంచుటచే నుగ్రతపస్వి లగు మిత్రావరుణుల కిగుప్తుకును రేతఃక్షరణం బయ్యెను. అప్పు డయ్యిరు భ్రుణములును దమయమోఘవీర్యంబులను జలకుంభమధ్యంబుల నిక్షేపించిరి. అంత మిత్రతేజంబున వసిష్ఠండును, వరుణతేజంబున బడబాసలసదృశుం డగుసగిస్త్యుండును నముత్పన్నులైరి. సాగరజలం బునంత నెలీలగఁ బానముచేసివఁ డీయగస్త్యుఁడే.

మహామునులారా! ఇందుఁడు, అగ్ని, వాయువు, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, ఆచార్యులగుమిత్రావరుణులు నిజతేజఃప్రభావముచేతన, విమలజ్ఞానముచేతను, వరేణ్యు లయ్యెను గామాసక్తు లైపోయిరి. చేనిప్పుడు వారియరుచితవ్యాకరములంగూర్చి సవిస్తరిముగా వర్ణిం చితిని. మఱియుఁ, గామాధీను లగుఋషులచరిత్రయి గూర్చిచెప్పెద నాకర్ణింపుఁడు.

—• కామాధీను లగుఋషులచరిత్రము •—

సమర్థుండును, శౌర్యదాక్షిణ్యశాలియు, శౌతస్మార్తకీయా నిరతుండును, తుష్టి, విక్తి, ప్రీతి, శాంతి, ధృతి, విద్యాక్రియము, శాస్త్రభాషయము, స్నానము, వాసము, బ్రహ్మచర్యము, ఆర్జవము

మొదలగుసద్గుణంబులచే నలంకృతుండును, నగునాకడండు విద్యుత్తుల్ల యనునచ్చరను బ్రహ్మలోకంబున గాంచి మోహితుండయ్యెను. పద్మసంభవుండుగూడ ననాసక్తయు, నిరవేక్షయు నగునామెను మోహించెను. అప్పు డయ్యచ్చర కశిలగోరూపమునుదాల్చి విరించిని వంచితి శపించుటయు, నాతండు వృద్ధయు, వంధ్యయు నగు నాడుగుట్టయు ననుసరించి పోయెను. అంతియకాక పద్మసంభవుండు, లేన తనయ యగుసరస్వతినాశ్రయించి శుభాస్పష్టి గావింప నాంభించెను. అతఁ డొకచో మానసికంబుగను, నొకచోవాచికంబుగను, ఒకచో శారీరకంబుగను సృష్టిచేయుచుండెను.

మరీచినందనుండగు కశ్యపుండు కామజేవునకు వశేభాతుండై లోకపూరణంబుకొఱకు దక్షునిచేతకుంబోయి యాతనితనూజులను బదుమువ్వరను భార్యలుగాఁ జేసికొని యందజీవలనను దేవదానవాదులగుసంతానంబుగాంచెను. ఆసంతానమువలన నదనదాత్మికంబగునీజ గంబంతయు నిండిపోయెను. సమ ద్రోదకమును బాఁము చేసినట్టియు, వింధ్యాచలదర్పమునుభంజించినట్టియు, మహాపాపుండగువాతాపిడై త్యుని భక్షించినట్టియునగ స్త్యమునీంద్రుండు మహాయోగియ్యయ్యనుకల్పాంత దవాననదృశుం డయ్యను బట్నియగు లోపామద్రకు భృత్యైశ్రావ్యుం డయ్యెను. బ్రహ్మచర్యవ్రీతతత్పరుండును తపస్వియు నగుశమీకుం డనుమనీంద్రుండు గగనభాగమునుండి నీవే నాప్రియుండవు. నన్ను బరిగ్రహించి నాప్రాణదానమును గావింపుము.' అను చిత్తచాంచల్య కరింబులును, మధురింబులును, వనస్సుటంబులు నగువాక్యములనాలించి యవి స్త్రీవాక్యంబు లని గ్రహించి యంతలో నె కుశానంబున రేలేక పాతంబు గావించెను. ఆస్త్రీగోభమునుండి వృషభవత్ప్రసవము, నతికోర్కెయు నగు శృంగి య పుత్తుండు గలిగెను. అతఁడే కరుపతి.

పశిక్షితుః శపియించి భస్మీభూతునిం గావించినవాఁడు.

మఱియు భృగుకులం బనునాకాశం నకుఁ జంద్రస్వరూపుం
జును, తాపసాగ్రగణ్యుండును, నగురుదుండు ప్రమద్వీరను బెండ్లియా
డియు విషదగ్ధ యగుటచే నామెవలన సుఖామభవము గానక కామ
దోషంబుతో దేహత్యాగంబునేయ నుద్దేశించి ఘోరారణ్యమధ్యం
బులం బడి పోవుచుండెను. దేవత లాతనిం గాంచి జాలిఁబడి 'ఓము
నివరా! నివరమా' యనునం దగ్ధభాగము నీభార్య కొసగ నిచ్చుగింతు
వేని యీమె జీవింపఁగలదు. ఈమె కితిర హేతువులచే మరణంబుగలు
గదు.' అని యనుగ్రహించిరి. అంత స్త్రీకాముకుం డగురుదుం
డొల్లనవెంచి పుష్కరీణితి యగుప్రమద్వీరను బడిసి పరమానందము
ననుభవించెను.

నానాగ్రద్ధప్రేమై పరమధ్యానంబునేయుచు యోగసమాధి
స్థుండై తనశరీరంబు నాకొనించిన పల్లీకమృత్తిక వర్షజలంబులచే
పిదళితం బగుచుండెఁ జ్యవనుం డయముసీందుఁడను తపంబునేయుచుం
డెను. ఆపుట్టలోనుండి యాతనిసయనద్యయము వై డూర్వప్రభలచేఁ
బ్రకాశించుచుండుటయు, శర్యాతితనూజయగు సుకన్య యనుకుమారీ
యనే మణిభాగిణిచే నమ్ముకన్నల సుత్పాటింబులుగఁ జేసెను.
అయ్యచాఁచింబునకుఁ బ్రతీకారంబుగ శర్యాతి తనతనయ నమ్ముచి
వరుస కియ్యఁగా జరాగ్రస్తుం డయ్యును నాలెఁ డామెను బంగ్ర
హించి, పిమ్మట శశ్వనిదేవతల నారాధించి నయంబులతోఁగూడ
యావసంబును సంపాదించి యారాచక్రియతో ననేకసుఖభోగంబు
లం దేలియాడెను.

కూర్మగ్రీవుండును, అశ్విచర్మాపిశిష్టదేహుండును, యోగియు,
జ్ఞానశాస్త్రుండును, ప్రశాంతుండును వి. తానందనండును నగు మ.సిం

ద్రుండు క్షీరసాగరమధ్యంబునఁ గేవలక్షీరంబులచేఁ గృతులై నాడికి
 గంబులయందు నై నాలంబులు సుత్తికొనియుండ నొకప్పుడు సనుచో
 తీరంబున నాత్మలత్నులతో విహరించుచున్న మత్స్యదివలజంతువులఁ
 గాంచి నూతనస్త్రీసమాగమంబును వాంఛించి యటచుండి తేది సుధ
 మ్నం డనుమహారాజునొద్దకుం జోయెను. ఆరా జమ్మహామునిని విధి
 విధానంబునం బూజించి పోడ్తెచ్చి 'మహాత్మా! భవదాగమంబు
 నకుఁ గారణంబును వచియింపుము.' అని వేడికొనియెను. అమ్మ
 నియుఁ బరమాహ్లాదము నొంది సుధన్వనుద్దేశించి నేను కశ్యపునివ
 యుండను. వినతాగర్భంబున జనియించితిని. కన్యాభీతుంబు గోరి
 వచ్చితిని. నీ కెవ్వరైనఁ బుత్రికలున్నచో నాకిమ్ము. అని కోతెను.
 అమ్మనీండ్చినయీకారంబునకును, వయస్సుకును దగనిమూలతయ
 భీష్టము నెఱింగి సుధన్వండు శాపభీతుడై 'మునీంద్రా! నాకు
 దేవతాకాంతలవలెఁ బరమసుందరులగునేఁబదియందిపుత్రికలున్నాడు.
 వారి చిత్తములుమాత్రము నాయధీంబున తేవు. ఓకపోధి! అంటే
 కన్య నిన్ను భర్తగా వరించినను నే నామెను నీకు సమర్పింపఁగలను.
 ఈవిషయంబున నన్ను తుమింపవలయును. నీవు నాయుత్తరాశుసారం
 బుగఁ గన్యాంతఃపురంబునఁ బ్రవేశింపవచ్చును.' అని చెప్పటయు
 సమ్మహాయోగి సుధన్వనికడ సెలవుగైకొని తపఃప్రభావముచే రూప
 యావనలావణ్యంబులకు సౌభాగ్యస్థానమో యనునట్టి మనోహరాకృ
 తిని ధరియించి యంతఃపురంబునఁ బ్రవేశించెను. రాజకుమారిక
 లమ్మనిశ్రేష్ఠుని సందర్శించినంతనే విస్మితలై మత్స్యధుండుఁబోతే
 వెలుంగుచున్న యమ్మనికి నాత్మసమర్పణములను గావించిరి. పిమ్మట
 సుధన్వండు వారి నందఱు నాతనికిఁ బెండ్లిచేసెను. అవివాహపను
 యంబున మునిభయముచే శుక్రాదిగ్రహంబులు పోవచ్చుత్రికోన్మితం

బులై లగ్నచతుర్థినస్తమదిశమై కాదశస్థానంబుల శుభకరంబులుగాఁ జేసి యాదంపతులనంతానసాభాగ్యాభివృద్ధికిఁ గారకంబు లయ్యెను. అత్రాపనుండు దుర్లభ లగురాజకుమారికలను, రాజ్యలక్ష్మినిగూడఁ బడసి పరమామోదంబునఁ గ్రీడించుచు బహుపుత్రులనుగాంచెను.

ఒకప్పుడు గరుడుండు హిమాలయగుహలయం దున్నకరుణీ మణియుఁ గన్యయునగునై శాన్వరతనూపను శాండిలిని గాంచి యామె నెల్లయున న్వర్ణమునకుఁ గొనిపోవలయు నని తలంచెను. ఆయువతి యాతనిభావమును గ్రహించి వర్ణవర్ణునిం గావించెను. పిమ్మట నా మెడమే దయాకలితయై తుణకాలంబున మరల నాతనికి హేమపత్రంబు లం బ్రసాదించెను.

ద్వీపశ్రుజటాధారియు, తుత్పీఠిగాంగుండును, తీర్థనఖుండు నుపశ్చివిభాండకమునీంద్రుండొకప్పుడునదీన్నానంబునకుంబోవుచుదూర ముశండున్న యొక కామినీరత్నమును గాంచి మోహితుం డగుటచే నాతని తేతస్సు విగళితం బయ్యెను. దైవవశంబున నొకయాడులేడి దాని వాస్వాదించుటయుఁ దగ్గస్థంబునుండి శృంగనహితుండగుచుూ యుండుటయుంజెను. విభాండకుం డాతనినిబెంచి మునికుమారునివలెనే శంక్రరించి వేదాధ్యయనంబు నేయించెను. ఋష్యశృంగుం డను నమ్మూనిపుత్రుండు సర్వదా శాంతుండును, దాంతుండును, జితేంద్రి యుండును, విశుద్ధుండును, బ్రహ్మచారియు, శాకాహారియు, చిత్రా జ్ఞానుకర్తయు, గీయమవంతుండును, వేదాధ్యయనశీలుండును, నిత్యజపి యు, శ్రీలిఖానదర్శనానభిజ్ఞుండును నై యుండెను. రాజర్షి యగుగో మసాకుం డనావృష్టిదోషనివారణంబుకొఱకు ఋష్యశృంగు నెల్లయు నఁ దనరాజ్యంబునకుఁ గొనితేవలయు నని తలంచి గణికాదనంబుల నాతనికడకుఁ బంపెను. వారు విభాండకాశ్రమంబునకుం బోయి

తమరూపయావంబిలాసంబులచే నాతని విమోహితునిం గావించి రాజధానికిం దోడ్తెచ్చిరి.

మహాముని యగుభరిద్వాజుండు పుత్రునితోఁగూడి సుస్వగంబుగ వేదాధ్యయనముచేయుచుండెను. ఆసమయంబున నాతనిపుత్రుండగు యవకీర్తుండు తరుణి యగుపరావసునిభార్యం గాంచి మోహించి బలవంతముగ నామెను బ్రార్థించుచుండుటయు, మానవంతుం డగురై భ్యం డడిచూచి కోధావేశంబున జడను భేదించి యన్నికుండంబున వేల్చి రాక్షసాకృతి యగు నొకకృత్యం గల్పించి యవకీర్తుని మింగివేయు మని దానిని బంపెను. అప్పుడాకృత్య పరావసునిపత్నివలె రూపంబురుదాల్చి యవకీర్తుండాంచి నాతోఁగీడింపు మని ప్రార్థించుచు వంచనంబున నాతని సన్నిగృహంబున నుండి యరణ్యంబునకుం గొనిపోయి యెప్పటివలె రాక్షసరూపంబురుదాల్చి యాతని వధించెను. అనంతరము వృద్ధుం డగుయవకీర్తుని తండ్రి పుత్రునిమృతదేహమును గాంచి కుపితుండై తనమిత్రుండగు రై భ్యునకుఁ దనకుమారునియవస్థంజూపి మిత్రిపుత్రినాశకుండ వగు నీపు పుత్రునివలననే మరణింతువుగాక యని శపించి పుత్రునితోఁ దానును చితారోహణంబు గావించి మరణము నొందెను. పిమ్మట పరావసుండు తనరాజు చేయుచున్న యర్జుంబున సభ్యుడై యుండి యొకనాటి సంధ్యాకాలము నేదో కాంక్షంబున రోమావేశపరవశుండై యాశ్రమంబున కేతెంచెను. ఆసంధ్యాసమయముననే రై భ్యుడును తరుగుల్మలతాకీర్ణంబును, దుర్గమంబు నగు గిరితటంబునుండి యింటికి వచ్చుచుండెను. ఆతఁడు కృష్ణసారచర్మంబుచే నాచ్ఛాదితుండై యుండుటను జూచి పరావసుండు మృగభ్రాంతిచే రై భ్యునిపై బాణప్రయోగింబుఁ గావించెను. శుభ కౌతింప తనతండ్రియే యగుటం జూచి

పరావనుండు దుఃఖతుడై చేయునది లేక యారాత్రియే పితృదేహంబునకు దహనసంస్కారాదికంబును గావించెను. మఱురాను పృథ్వీతంబునఁ బరావనుండు యజ్ఞభూమికిం బోయి యచ్చటఁ దనసోదరుని రహస్యంబుగఁ బిలిచి నేను భ్రాంతివశంబున జనుకుని వధించితిని. నీపీయజ్ఞంబు నిర్వర్తింప నంగీకరించి నన్నుఁ బంపినచోఁ దగినప్రాయశ్చిత్తంబు చేసికొని యెదను" అనిచెప్పటయు, నాతని యనుజుఁడు ఈప్రాయశ్చిత్తంబునకు నేనే యరణ్యమునకుం బోయెదను. నీవిచ్చటనుండి యాయజ్ఞంబు నిర్వీఘ్నంబుగ నెఱవేఱునట్లుండుము.' అని యాతని సంగీకరింపఁజేసి యతికఠోరం బగుతపంబుచే బ్రహ్మత్యాజనితం బగు పాతకంబును సశింపఁజేసి మరలఁ బరావసువునొద్దకుం బోయెను. అప్పు టికి యజ్ఞంబు పరిసమాప్తంబై డక్షిణాదానసమయంబయ్యెను. కృతఘ్నుం డగుపరావనుం డట్లు వచ్చినసోదరునిం గాంచి ఖిక్కిరింబునీయుచు , ఓరోరి పితృహంతా! నీవీయజ్ఞ భూమి కేల వచ్చితివి. అతిత్వరితంబుగ నిటనుండి యావలికిఁ బొమ్ము! అని పలికెను. అమాటలు విని యమ్మునికుమారుండు నిశ్చేష్టితుఁ డైపోయెను. వెంటనే యజ్ఞశాల యవనిత్రీం బగుననుసంశయంబున రాజభటు లాతనిపైఁ బడి చంపుట కుద్యుక్తులైరి. అట్టి యవస్థయందుగూడఁ బరిశుద్ధాత్ముం డగునమ్మునిపుత్రుండు కుపితండుగాక యగ్నిదేవుని మహేంద్రుని యమునిఁ బోర్కొని ప్రార్థించుచు , ఓదేవతాశ్రేష్ఠులారా! నేను నిక్కంబుగఁ బితృహంతకుండనే యగుదునేని పాపాత్ముండనగునన్నిట్లే దహించివేయుఁడు! అందువలన మీ కెట్టిబ్రహ్మహత్యాదోషంబును లేకుండుఁగాక! నే నేపాపము నెఱుంగనివాఁడనేయైనయెడల అమృతి ధారలచే నాదేహంబు సభిషేకింపుఁడు. నేను దానము, హోమము, గురుశుశ్రూవయు యథానిధిగ నిర్వర్తించినవాఁడనే యగుదునేని

శత్రుభావంబున నాయాత్మీయు లెల్లరును బునర్జీతు లగుదురుగాక! అని ప్రార్థించెను. దేవతలు ప్రసన్నులై యమృతబిందువులచే యవ క్రితుని నతనితండ్రియగుభరద్వాజునిఁ బరావసునితండ్రి యగురై భృగుఁ బున్జీవితులను గావించిరి. అది యంతయును గాంచి యజ్ఞ శాలయందలి మహర్షు లందఱును విస్మయవిష్టులై పరావసునితమ్ముని మిక్కిలి యభినందించిరి.

బ్రహ్మచారియు, యోగియు, ధ్యాననిష్ఠుండును నగుగౌత ముండు సంసారసంబంధంబు లగు నకలనోపంబులను బరిత్యజించి వసవాసిమై యతివియమంబునఁ దపంబునేయుచుండెను. అది చూచి యమరేశ్వరుండు భీతుండై యాశారద్యతునితపంబు భంగంబునొందించుటకై యొకయచ్చర నచ్చటికిఁ బంపించెను. ఆదేవరమణినిగాంచి సంతనే గౌతమునకుఁ గామవికారం బుదయించెను. అది వసంత కాలం బగుటచే నాశ్రమస్థులు లగుశకులతాడులు పుష్పించియుండెను. సురభీశంబు లగుమందవాయువులు మెల్లమెల్లన వీలైచుచు నయ్యచ్చరలేమ కట్టుకొనినపుట్టంబుఁ దెనులించి యమ్మునిసమీప మ్ముని జేర్చెను. అక్కమినియు నగ్నయై వస్త్రసమాహరణవ్యాజంబున నమ్మునిసమ్ముఖమ్మున కేతెంచెను. గౌతముం డీక మనోద్ధైర్యంబును నిలుపుకొనఁజాలక యామెం గూడి కామకుఖంబుల ననుభవించెను. అన్య డాతనియమోఘం బగువీర్యంబు భూపతితంబు గాఁగా నదియొక దోషంబున నిజ్జేపింపఁబడెను. ఆదొన్నెనుండి ధనుర్విద్యానిశారదుం డగుదోషాచార్యుండు జనియించెను.

ఒకసమయంబున బ్రహ్మదేవునివచనంబు ననుసరించి భగవానుం డగుమార్తాండుండు భూతలంబున నాకాశచరుండగు వసుమహారాజై పుట్టెను. వర్ణాశ్రమధర్మక్షతుండను, మృగయాతత్పరుండను

వగుగా రాజేంద్రుడు సింహవ్యాఘ్రాదికూరమృగంబు వలనను, తన్ను
రాదిమర్మాద్గులవలనను బ్రజల కృత్తిభయంబును గలుగకుండ శత్రు
దుష్టయుండై కాడ్సంబును బరిపాలించుచుండెను. ఆతఁ డొకప్పుడు
భనుత్పాణధారియై డేగను జేతిపై నుంచుకొని విమానంబు నధిరో
హించి గగనమాన్దంబున విహరించుచుండెను. అట్లు దూరప్రదేశం
బులఁ దిరుగుచుండుటవలనను వసంతకాలం బాసఁగిం బగుటవలనను
నాతనికిఁ గామవికారింబు గలిగి రేతఃపాతంబయ్యెను. పుత్త్రీకాముం
డగునమ్మహారాజు దాని నొకవలాశపత్త్రీసంపుటంబుననునిచి యాత్మ
కాంతలయాఘ్రాఘ్రిణ్మై డేగచే దనకోటలోని కనిచెను. ఆశ్వేనం
బును, ఆవత్త్రీపుట్టికను చంచుపుటంబున ధరియించి రాజగృహభిము
ఖంబుగఁ బోవుచుండ మార్గమధ్యంబున మాంసభ్రాంతిచే వేటొక
డేగ వచ్చి దాని నెగురఁగొట్టుచుపోయెను. అందువలన నాతనివీర్యము
పత్త్రీపుటంబునండి విగళితంబై జలమధ్యంబునఁ బడిపోయెను. బ్ర
హ్మకాపంబుచే మర్త్యరూపిణియై యాజలంబుల సంచరించుచున్న
గిరిక యనునొకకాలత యారేతస్సును బాసముచేసి గర్భవతి యయ్యె
ను. గర్భిణియగు నమ్మర్త్యకాంత యొకవలలోఁ దగులుకొని దాశ
రాజగృహంబునకుఁ గొనిపోఁబడియెను. ఆతనిగృహిణి యాచేవనుడఱు
గుచుండ నొకకుమారుండును, కుమారికయుఁ దద్గర్భంబునుండి వెలు
వడిరి. దాశరాజుక్కుమారుని నుపరిచరవసుమహారాజున కుపాయం
బుగ నొసగెను. ఆరాజేంద్రుం డక్కుమారునికి జాతకర్తానిసంస్కా
రంబులం బొసరించి స్వవీర్యజం డగునాతని నాత్మరాజ్యాభిషిక్తునిఁ
గావించెను. మిగిలినయాపుత్త్రీక దాశరాజుసంతుఁ బెరుగుచుండెను.
ఆకన్య కలింజవర్షతోద్భూతఱు, నీలోత్పలనవృశయ, యోగినియు,
మూర్తావసంధఁ యు నగుదుమునానదియే. ఆమెయే శక్తిపుష్పంబు

డగుపరాశరునికొఱకు మానవియై జన్మించి దాశరాజగృహంబునం బెరుఁగుచు సత్యవతీనామంబునఁ బ్రసిద్ధ యయ్యెను.

క్షమాశీలుం డగుపరాశరుం డొకప్పుడు పుగ్యవాహిని యగు యమునానదిం గాంచి యీరదివంటియచురాగవతియగుమువతి లలిం చినచో నేనామెతో నొక్కసాతి కలసి సుఖంతు నని కతూహలపడి యెను. మహేంద్రుం డాతనియభిలాష నెఱింగి యమునకడకుంజోంతు “ఓమహానదీ! నీవు పరాశరుని మనోరథంబు సఫలంబు గావింపుము” అని చెప్పెను. కళిందకన్యయు నట్లే యని యంగీకరించి యోగమాయ నవలంబించి మత్స్యగర్భిణునఁ గన్యయై జన్మించి దాశరాజు నింటఁ బెరుఁగుచు నాతనియాదేశంబుచే యమునానదియందు నొకను నడపుచుండెను. పరాశరుం డొకప్పు డామెం గాంచి వేడుకొని యామెకు దివ్యసురభిశశరీరంబును, చిరకన్యాత్వంబును మొదలుగాఁగల దేవదుష్టభంబులగు నూఱువరంబుల నొసంగి యాక్షణంబుననే తిలకప్రభావంబుచే నీహారమందిరంబును గల్పించి యన్మునీంద్రుం డామెతో గూడి యందు యథేష్టోపభోగంబుల ననుభవించెను. అప్పు డాకన్యకవలన మహాయోగి యగువ్యాసభగవానుం డుదితుం డయ్యెను. ఆవ్యాసుండును మృతులగుతనక్షత్రీయసోదరులభార్యలయందు ధృతరాష్ట్రపాండురాజువిదురు లను మువ్వరువుతులను గలిగించెను. మఱియు సప్తరాశరనందనుం డరణిని మథింతి దానినుండి శృక్రండచు తనయుం గలిగించెను. యోగిప్రభుడు నవ్యయుండు నగుశృక్రందికఁ గూడ గౌరవుఁడు, కపిలుఁడు, కృష్ణుఁడు, నీలుఁడు ననునలుగురుతనయులును, భామినియనుతనయయుఁ గలరు. ఆతనిపుత్రులు నలువురును యోగాచార్యులగు మహాత్ము లైరి.

తొల్లి నామశిరుండను మునివరండు కపాలమాలికాధరుండై

విశ్వానరేశ్వరస్వామియును చూర్ముఖుడును సంపాదించవలయు ననుచు దేవ
శివాజ్ఞః బాతాళంబునకుం బోయి యచ్చట జపహోమాదులం గా
వింస నాంభించెను. అప్పు డాతనిమంత్రప్రబావముచే బాతాళ
మంతయు దగ్ధముగావారంభించెను. అందుచే భయపడి నాగగణంబు
లాతనికి ఖడ్గప్రదానంబు గావించిరి. అప్పు డొక నాగదాసి మనోహ
రంబగు నవరాజితమంత్రముచే నాతని చుట్టం గావించి తనరూప
యావనవిలాసాదులచే నాతని గామపరవశుని జేయుటయుఁ బీఠో
ణియు, బీజవత్సజయుఁ దగుణియు దిగంబరయు నగునక్కామికిం
గాంచి వానుశిరుండు మహాతపంబుచే నాధించినఖడ్గంబును లెక్కనే
యక వికలచిత్తుడై పూర్ణాహుతిప్రదానంబు నేయకుండఁగనే ఘృత
పూర్ణంబగుస్మశంబును హోమంబు చేసినైచి లేచి యారమణీమణిం
గూడి వివిధవిలాసోభోగంబుల ననుభవించుదొడంగెను. ఈవిధముగా
నమ్మనీండును విగతప్రభావుం డగుటయుఁ బాతాళవాసులగుకురగ
గణంబులు నిర్భీతులై యాతని జబ్బుముట్టి కాంతలు వలదని వారిం
చుచున్న ను వినక కోపావేశంబున భస్మీభూతుం గావించినైచిరి.

మహామతియు,క్షత్త్రీకులొత్తంసుండును, గాధిపుత్త్రిండునునగు
విశ్వామిత్రుండు వసిష్ఠునియన్నతం జూచి పరితప్తుండై బ్రాహ్మణ
త్వంబును వాంఛించి త్రిలోకభీకరం బగు కఠోరతపోదీక్షితుం డయ్యె
ను. అష్టిచర్మావశిష్టదేహుం డగునత్తపోధనునితేజముం గాంచి దేవతా
ధీశ్వరుండగు నిండుని డధీయండై తత్తపోధంగంబు గావించుటకై
మేనక యనుఁచర్పరేమను బంచెను. నిష్ఠనం బగునవ్యసమధ్యంబున
నేకాకినియై విహరించుచున్న సుందరీయూర్తి యగుమేనకం గాంచి
పెంటనే విశ్వామిత్రుండు మోహితుండై కామపరవశత్వంబున
జనుండు సున్మతుండునై పోయెను. ఇట్లేశుంధరిశుంధరులు గోపికారూపిణి

యగుచండికం జూచి మోహించి మహారణంబున నాశంబును గాంచిరి. వారితనయులగు నుందోపయములు తిలోత్తమ యను నుందరీ మణిని మోహించి అట్లే నశించిరి. ఐత్యోకుం డనుమహారాజు దండకారణ్యంబున స్వస్థదృశంబగు రాజ్యలాభముం గాంచి మహాప్రభావంబునఁ బ్రజాపరిపాలనం బొనర్చుచు నొకప్పుడు శుక్రాచార్యులనూజయగు సూర్యప్రభం గాంచి కామాభిభూతుండై యామెను బలవంతునిగ నవహరించెను. అప్పుడు శుక్రాచార్యుండును క్రోధపరచుకొండై అజేయుండును, దండార్థుండు నగు నాతని రాజ్యసహితంబుగ భస్మీభూతునిం గావించెను. అనంతరము సప్తతివనంబులవలకును భస్మవక్షుము గురిసెను. అదండకావన మిప్పటికినిగూడఁ దరులతాత్మ్యవివక్షింపై యున్నది.

—♦ రావణచర్చితము ♦—

దశవక్త్రుండును, వింశతిభుజుండును, చతుష్పదుండును, త్రిలోకవిజయండును, భీషణాకారుండును, శ్యామవర్ణుండును, పుష్పోత్కటావిశ్రవసులకుఁ దనయుండును నగురావణుండు మహేంద్రునిగూడ జయించి దుర్గమధ్యంబున బంధించియుంచెను. అతఁడు తనకుమారుఁడగుమేఘరాదునినాహాయ్యంబునఁ బ్రిభుననంబుల జయించి వేటకాఁడు పక్షులనుపట్టునట్లు యువతులును, మదవతులును, సౌభాగ్యవతులును, లావణ్యవతులును, రూపవతులును, నగుదేవతాసుదతులను జైఞ్చిత్తిరింపినిపోయెను. మఱియు నాదశకంతుండు మయనందనయగు మంజోదరిని భార్యగాఁ బడసియు సంతృప్తికొందక పరస్త్రీకాముకుండయ్యెను. ప్రజాపతితనయయగు రిటీదేవి కామదేవుండు దిగ్భుండై న

వెనుక మయునిగేహంబునఁ ద్రిలోకసుందరయై మగల జన్మించెను. శంబరాసురుఁ జామె నెత్తుకొనిపోయెను గాని యామె దారుమయం బగునొకప్రతిమను దనపోలికనే నిర్మించి దివ్యభూషణంబులచే నలంకరించి యోగబలంబుచే బ్రాణప్రతిష్ఠావనంబుగావించి యారాక్షసుని మోసముపాలుచేసెను. శంబరుండును, అమ్మాయూమూర్తివలననే సంతుష్టుడై యథేచ్ఛను విహరించుచుండెను. అనంతరము మహాబల పరాక్రమవంతుండగు దశాననుం డారముణిమణిని గాంచి యెల్లయిన నపహరింపవలయునని యుద్దేశించి విశ్వకర్మర్పితంబును దివ్యమణిని తంబును స్వగ్రాధికనుభుక్తరంబును నగుశంబరాసురునిమందిరము గలపాతాళంబునకుఁ బోయెను. రావణాసురుఁ డందు ప్రవేశించినంతనే మయమాయాసముద్యూతంబులగు వివిధపాశంబు లాతని బంధించివైతెను. మఱియు మాయామయాస్త్రంబులచే బీడితు లగుచు నజ్ఞ లేప్రళిప్తం బగుమార్గమధ్యంబున దశకంతునిప్రహస్తాది సైనికులు నిభుగ్నులై పోయిరి. అదియునుంగాక మయునిమంత్రప్రభావముచే లోహమయు లగునరు లుదయించి వివిధంబు లగుశస్త్రాస్త్రంబులచే రావణుని ససైక్యంబుగఁ జదియమోడుచుండిరి. పాపాణదండధారు లగుహ్వరపాలకులును వారిలఁ జావఁగొట్టుచుండిరి. ఇవ్వార్త నాలకొంది మందోదరి శోకవీడితయై తనభర్త దుశ్శీలుండును, చంచలుండును గావున భయపడుచుఁ దండ్రీయైద్దకుం బోయి తననాథుని రక్షింపుమని ప్రార్థించెను. మయుండును తనతనయన్నింబును మన్నించి మూఱుబలంబున రావణుని నపరివారంబుగ వజ్రలేపవిముక్తుం గావించి యింక నెన్నఁడు నిట్టిదుష్ప్రయత్నములఁ జేయవల దని శాసించుచు నాశ్వాసించెను. అపరాధవంతుండు రావణుండు మిగుల లజ్జతుం డయ్యెను. పిమ్మట నమ్మాయాపతీదేవి క్షుతిపాపాతురుండును,

కాతరుండును, మందబుద్ధియు నగు రావణుని జూచి పరిహాసంబు
 నేయుచు ఓరిరావణా ! నీవు రాజవా ? సర్పంబునకుం జూలి నీ కేవల
 సంబు లేమి ? ఓరిపశువా ! చతుష్పాదుడ వగునీవు, అంతకంటెను
 హీనుండవు. ఆహా ! ఏమి నీసౌందర్యము ! పితృచములైన నిజ్ఞాంశవు.
 నేను దేవతలకుఁగూడ దుర్లభుకాలను. నీవు నన్నపహరింపవలయునని
 వచ్చితివా ? ఓనిశాచకా ! తనఁబంట నిల్పిలుండఁగా, నెంతటిపాపా
 త్ముడైనను బరకాంతను గోరవచ్చునా ? తనకాంతకంటెఁ బరస్త్రి
 యుం దేమివిశేష మున్నది ? పాపాత్ముఁడగుపరనాశీనంగతులకు నా
 యుఁజుయ మగుటకంటె నేమిలాభ మున్నది ? శరీరావయవంబులు
 కేవలకామాసక్తంబులై యుండ నిచ్చనచ్చినతెఱంగునఁ జరించువాడు
 భిన్నాంగులును, రుధిరాంగులు నై వికృతాకారంబుఁగోఁ జూడఁగా
 రల కేవలమును గలిగించుచుండుదు. శుక్రమే యాయువుగదా ! స్త్రీ
 పాంఛచే మోసపులు చేయనిదోషంబు లేవియును లేవు. పురుషులకుఁ
 బరస్త్రిగమనంబువలన నణుమాత్రం బగునుఖం బున్నును, అది పరి
 నామంబునఁ బర్వతోపమం బగుదుఃఖంబునకుఁ గారణం బగుచున్నది.
 పురుషులును, స్త్రీలునుగూడ నిర్విషయంబున లక్ష్మ్యమునేయకుండుట
 దుఃఖంపందగినవిషయము. పరినామదుఃఖకథంబులగు నిట్టిదుష్కార్య
 ములను విడిచి యిహంబునం దల్పనుభుకతంబులును, కష్టసాధ్యంబులు
 ను, పరనుభదాయకంబులు నగు మహాపురుషుల యుత్తమకర్మంబులే
 యాచరణీయంబు లని యెఱుంగవలయును. నీ విక తెడతిపొమ్ము.
 ఎన్నఁడు నిట్లు సాహసింపకుము. ఎల్లవేళలను స్త్రీలమెడ భయభక్తు
 లు గలిగి యుండుము. ఓమందమతీ ! స్త్రీలే మిగుల బుద్ధిమతులు.
 వారు మేఘాంతికాగ్నిపాతాళవిషసర్పతుల్యంబు లగునహస్రమాయల
 నెఱింగినవారు. ధూర్తశ్రేష్ఠ లగునారీమణులను పిశితప్రియు లగువు

శుభులు వంచించుట కెట్లు సమర్థు లగుదురు ?" అని మందలించుట యు, దుర్బుద్ధి యగు రావణుడై తుష్టం డాక్షణంబ పాతాళంబు విడిచి భూలోకంబునం బ్రవేశించెను.

అనంతర మొకప్పుడు రావణాసురుండు చర్మవనవధారిణి యగు సంగిరనునితనయ వేదవతిని గాంచి కేశవార్పితబుద్ధియు, మనోహారిణి యు, పరమరూపవతియు, నియమవతియు, బ్రహ్మచారిణియు, సనా శక్తయు సగునామెను గోలుగోలున నేడ్చుచుండ బలవంతముగ నాకృమించెను. వేదవతి యారాక్షసస్వర్పంబును సహింపఁజాలక తపో గ్నికీలలచే స్వశరీరమును భస్మీభూతముగఁ జేసివైచుకొనియెను. అనంతర మద్దేవి రావణవధార్థమై మిథిలానాథుం డగు జనకునియజ్ఞభూమి యం దుదయించి శ్రీరామచంద్రునకుఁ బత్నియయ్యెను. ఆమెకు సపత్ను లెవరును లేరు. శ్రీరాముం డామె నాదరించుచు గౌరవించుచుండెను. ఆమె యిరువురుపుత్రులను బ్రసవించి భూప్రవేశంబు గావించెను. ఆసమయంబున 'మరల క్షీరసాగరతయనంబున భర్తృసమాగమలాభంబు గాంచెదను.' అని సంకల్పించుకొనియెను.

రావణుం డొకప్పుడు కైలాసపర్వతమ్మున సాయంకాలమున సురాపానమత్తుండై విహరించుచుఁ గమలదళచేత్రీయు, హృదయగ్రాహిణియు, రూపవతియు, భార్యత్వపుత్త్రుం డగు నలకూబరునిప్రేయసియు నగు రంభం గాంచి మోహితుండై కోడలగుననియైన సందేహింపక పశుత్వంబు వహించి యామెను బలాత్కరించెను. అవ్వార్త నెఱింగి కుబేరసుతుం డగునలకూబరుండు కోపించి 'ఓరావణా ! నీ వింక నెన్నఁడును బరాసక్త లగుకాంతలను బలాత్కరింపఁజాల కుందువుగాక ! బుద్ధిహీనుండనై యెన్నఁడైన నట్లు బలాత్కరించినచో నాక్షణంబుననే భస్మీభూతుండ వగుదువుగాక !" అని శపియించెను.

అనంతర మొకప్పుడు దశకతుండు దిగ్విజయాధ్యక్షుని పుత్రుఁ
జాతాశంబునుగూడ జయింప నందుఁ బ్రవేశించి తన్మధ్యంబున మే
ఘశ్యాముండును, రక్తలోచనుండును, బ్రళయకాలానలకీలలంబోని
రోమంబులచే భీకరుండును, విద్యుల్లతలవంటిజడలచే నలంకృతుండు
ను, మార్తాంజనహస్తప్రభావంతుండును, కేశశ్శ్రువిభూషితుండును,
నాగేంద్రహాసలనటావృతుండును నగుపురుషుం గాంచి యాతనిచెం
తనున్న క్షీరనాగరతనయలక్ష్మీదేవిం దర్శించినంతనే కామపరవశుం
డై యామెను బలవంతముగ గ్రహించుటకుఁ బ్రయత్నించెను. అ
ప్పుడు మహాకాలస్వరూపుఁ డగునప్పురుషుండు తననిశ్వాసంబుచే రా
వణుని శతయోజనదూరపరితమం గావించెను. దశవదనుం డట్లు పడి
యొక్కింతనీచు నిశ్చేష్టుండై పిమ్మట లేచి “ఓపరమేశ్వరా! నాకు
నీచేతులయందే మరణంబు లభించుఁగాక ” అని ప్రార్థించి “ అట్లే
యగుఁగాక ” అను భగవద్వాక్యంబు నాకర్ణించి బలివిమోచనంబు
చేయుటకై బయలుదేరి యాతనిద్వారదేశంబున నీలవర్ణుండును, ద్వి
భుజుండును, ముసలహస్తండును, శంఖచక్రగదాధరుండును, పుర్రు
కుండును నగువిష్ణుదేవుని భీకరస్వరూపముం దర్శించి విష్ణుండును, శంకి
తుండునై దీనభావంబున నాక్షణంబుననే పాతాళంబు విడిచిపోయెను.

మఱియు నారావణుండు వల్కలధారిణియు, శౌకమూలఫలా
హారిణియు, కర్కశశిలాకంటకాదులచే విక్షతాంగియు, రాజ్యభ్రష్టుం
డును, దురుద్రుండును, జననీజనకపరిత్యక్తుండు నగు శ్రీరామచంద్రు
నినకుఁ బన్నియు, నాతనియందనురక్తయు, భక్తయునగు సీతాదేవింగాంచి
మోహించిమారీచునాశ్రయించి యాతనిమనోజ్ఞంబగుమాయాకురంగ
రూపముందాల్చియయ్యాశ్రమస్థానంబునవిహరింపనియోగించి తానుయ
తినూపధరుండై సమయముగిరిక్షించుకొనియుండెను. ప్రవాళాంకురంబులు

చేనిగ్మితంబులగుకొమ్మలచేతను, నై దూర్యమణిప్రభలః శుభకించునయ
నంబులచేతను, శక్తిరాగమణికాంతుల నీమసాదంబులచేతను, సువర్ణ
మయంబు లగుసకలాంగకంబులచేతను దర్శనీయంబై యున్న యమ్మా
యాహరిణంబుఁ గనుంగొని సీతాదేవి విస్మితయై దాని నెట్లయినఁ
గొనితేవలయు నని స్వామియగుశ్రీరామచంద్రునిఁ బ్రార్థించెను. తా
ముం డామ్మగమువెంట నంటి పట్టుకొన నెంతయో ప్రయత్నించెను
గాని యది దొంగక యూతని కాఱూసంబు గూర్చుచుండెను. రామ
భయ్యం డీక సైరింపఁజాలక యూలేడిపై శరవ్రయోగంబు గావించె
ను. అది యూబాణఘాతంబుచే మరణించుచు రావణు నుద్దేశించి
ఁ, సోదరా ! నేను మరణించితిని. " అని కేకనై చెను. వనవాసినయగు
సీతాదేవి యాపలు కాలించి యది తననాథునిపటుకనిభ్రమించి స్వామి
నన్వేషించి రావలయు నని తనరక్షణంబునకై నిలిచియున్న మఱుది
యగులక్ష్మణునిఁ బంపించెను. అసమయంబున రావణుండు కపటోపా
యంబున జానకి నపహరించి లంకఁకుఁ గొనిపోయి తనయభీష్టసిద్ధికొఱ
కామె నెన్నియోవిధములఁ బ్రార్థించుచుండెను. అనంతరము సూర్య
ఋశోత్తంసుండును, దశరథనందనుండును, భగవానుండు సగురామ
చంద్రుండు దక్షిణసముద్రంబును దాటి పోయి లంకానగరంబు చేరి
ప్రసీప్తంబు లగుసలశరంబులచే రాక్షసగణంబులతోఁగూడి రావ
ణుని సంహరించి విజయుండై సీతాసహితంబుగ నయోధ్యానగరంబు
నకు వచ్చి పట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యెను.

— ♦ వాలివధ. ♦ —

మూలవాక్యతతోడనే స్వర్గాదిలోకంబులంగూర్చి గమనాగమ
ణంబులు గావించుటకు నయ్యుండును, పితృదేవతల సుతృప్తికొఱకు

దేవలోకమునుండి తిలలను గొని తెచ్చి పుణ్యండును, సూర్యవంశాలం
కారుండు వగుదశరథుండు నిష్కంటకంబుగ నటువదివేలవత్సరములు
రాజ్యపాలనంబు గావించియు నాత్మపత్ని యగుకైకయెడలం గల
మోహవశంబున రాజ్యంబును, బుత్తులను, శ్రాణంబులనుగూడఁ
బరిత్యజింపవలసినవాఁ డయ్యెను. సత్వభూతహితుండును, బ్రియుండు
ను, రామాభిరాముండును, రాజకులోద్భవుండును, మహామాన్యుండు
ను, మహామతియు, రణవిశాకరుండును, ధర్మమూర్తియు, దశరథతన
యుండును, రాజ్ఞియు నగుశ్రీరామచంద్రుండు త్రిలోకవిజయండ్
య్యును గామవిజతుండై పోయెను. కేవలము పత్నీలాభంబు నపేక్షిం
చి యమ్మహావీరుండు గర్భశత్రులును, సోదరులు నగువాలిసుగ్రీవులు
పోరాడుచుండ నతివృద్ధుండును, శుష్కశరీరుండును నై యున్న వాలిని
గల్పాంతజ్వలననదృశంబగు తనవాడిజ్ఞాంబుచేఁ గూలనేసెను. రథు
కులచంద్రుం డగు దశరథునిచరిత్రము స్త్రీనిలాసాభిలాషచే నెల్లు
మాషితంబయ్యెనో యట్లే సకలదేవతాశ్రేష్ఠుండును, అనంతకీర్తియు,
నారాయణావతారుండును, త్రిలోకభయాపహరియు నగుశ్రీరామచం
ద్రునిచరిత్రముగూడఁ గళంకితమయ్యెను.

మనసిజం డగుకామదేవుండు సకలదేవతాగణంబులయు, సక
లజీవులయు హృదయంబుల నాస్థానంబులుగఁజేసికొని యెల్లరికి నజే
యండై విరాజిల్లుచుండును. ఇతరు లెవ్వరు నాతని జయింపఁజాలరు
ఈవిషయంబును గ్రహించియే యాదిదేవుండును, స్మరారియు, నస్తి
యంభూతుండు నగుమహాదేవుండు కామవీడనుండి లోకంబుల నుద్ధ
రింప నుద్దేశించి లింగమతప్రతిష్ఠానంబు గావించి యుద్విషయంబునఁ
దనయభిప్రాయంబులనెల్లఁ బ్రకటించి యుండెను. కమలనాభుండును
గమలనంభ వాదిసకలదేవతలును దమతమయభీష్టసిద్ధికొఱకు శివలింగ

పూజనంబు గావించి కృతార్థులగుచుండిరి.

— శివధర్మప్రసంగము —

ఋషు లిట్లు పోల్చించిరి. “సూతపుత్రా! పూర్వము మేము మహాత్ములవలన శాస్త్రబులయందలి నకలసనాతనధర్మంబులను విని యుంటిమి గాని యిహపరినుభవ్యదంబగు నీశ్వరవిషయిక మైనయేధ ర్మంబును వినియుండలేదు. నీ విట్లు శివగుణకీర్తనంబు గావించియుంటివి. శివలింగపూజనంబున నిహపరంబులయం దెట్టిపుణ్యంబు లభించునో సంక్షేపంబుగ నెఱింగింపుము. భగవానుం డగువ్యాసుండు లోకహితార్థంబు ప్రబోధించిననకలధర్మోపన్యాసంబులును నీవు విని యుంటివి. మే మాధర్మంబులను వినఁగోరుచుంటిమి.” అని పోల్చించుటయు సూతుం డిట్లనియెను.

మునులారా! మీ రిప్పుడు నన్నడిగినట్లే పూర్వము తత్త్వజ్ఞులగుమునులు వ్యాసునింగూర్చి పోల్చించుటయు నాతఁడు తాను సనత్కుమారునివలన గ్రహించినశివధర్మమునుగూర్చి సవిస్తరంబుగ వర్ణించెను. నేను దానిని సవిస్తరముగ విన్నవించెదను. ఈశివధర్మములు ఆదిమవ్యాంతంబుల శ్రీధాకలితంబులు. శ్రద్ధయందే వీనిప్రతిష్ఠయు, సమాప్తియు నున్నవి. ఇవి శ్రీధాధర్మము లనియే చెప్పఁబడినవి. ఈ ధర్మశ్రీనిఁగూర్తంబుననే యానందోత్పత్తియగును. ఇవి యతిసూక్ష్మము లైనవి. వీని కధీశ్వరుఁడు ప్రధానపురుషుఁడు. శ్రద్ధాయుక్తుడే యీధర్మగోపాణమునకు సమర్థుఁడు. కరములచేఁగాని, కన్నలచేఁగాని, ఇవి గ్రహింపఁబడవు. శ్రీధాహీనుం డగువాఁడు దేవతామూర్తి యైనను శరీరకవ్చంబుచేఁగాని, ధనప్రచారంబుచేఁగాని, యీశుత్పాదధర్మములను బహయఁజాలదు. శ్రద్ధాధర్మమే పరిమధర్మము. శ్రద్ధాహీనమే పరిమహావస్సు. శ్రద్ధయే స్వర్గము. ఈసమస్తము శ్రద్ధయందే

యున్నది. శ్రీధరేనివాఁడు సత్యస్వమును జీవనమునుగూడ తానము చేసినను కించిన్మాత్రంబైతెను ఫలంబు నొండఁజాలఁడు. కావున శ్రేష్ఠయే పరమాత్మకృష్టమైనది. శివధర్మంబు లన్నియు శ్రేష్ఠామయంబులు. శ్రీధరచే శివలాభంబు నొందవచ్చును. శివపూజాధ్యానంబుల శ్రేష్ఠాపూర్వకంబుగనే కావింపవలయును. పారగర్భంబును, ముక్తిప్రదంబును, ప్రమాణాంతరానవేక్షంబును శివప్రతిపాదకంబును, వివిధసిద్ధికారణంబును, లోకరంజనకరణంబును, సుఖోచ్ఛారణయోగ్యంబును, సకలార్థవంతంబునునగు “ఓంనమశ్శివాయ” అనునీదివ్యమందర పాశ్యమే శివునిమూలమంత్రంబు. వలబీజం బతిసూక్ష్మం బయ్యును మహావృక్షంబునకుఁ గారణంబైనయట్లే యీషడక్షరమంత్రంబు సమస్తవిద్యలకును బ్రధానకారణంబును, అతిసూక్ష్మం బయ్యును మహాగంధంబును నై యున్నది. సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల కలీతుండును, సర్వజ్ఞుండును, సమస్తజగత్కర్తయు, సర్వగతుండును నగుశివుండు “ఓమ్” అను నేకాక్షరమంత్రంబునందే సుస్థితుండై యుండును. సకలవిధంబు లగుసూక్ష్మమంత్రంబులును, మాలామంత్రంబులునుగూడ “ఓం నమశ్శివాయ” అనునీమంత్రంబునందే యిమిడియున్నవి, సద్యోబాతాడిపంచబ్రహ్మశరీరుం డగు శివుండు పాచ్యవాచకభావంబున నీసూక్ష్మషడక్షరమంత్రమునందే సాక్షాత్కరించియుండును. ఇది శివప్రమేయం బగుటచే వాచకంబును, దీనిచేఁ జెప్పఁబడువాఁడుగావున శివుండు వాచ్యుండునునని గ్రహింపవలయును.

శివునకును, మోత్రంబునకును గల యీపాచ్యవాచకభావ మనాదిసిద్ధమైనది. ఈఘోరపంసారసాగర మనాదివ్రీహ్మత్ర మైనది. అట్లే శివుండుననాదినుండియు సంసారమోచకుండై యున్నాఁడు. ప్యాధుల కావధంబునుబోలి సంసారదోషంబులకు శివుండు స్వాభావిక

శత్రుంజైయున్నాడు. సూర్యాభావంబున జగం బంధకారమయ మైనట్లే జగదీశ్వరాభావంబున సమస్తంబు సంధకారమగును. కావున శివుడే యనాదియు, సర్వజ్ఞుండును, సర్వభావముచే బరిపూర్ణుండును, ముక్తికారణుండును, సిద్ధుండును, జ్ఞానగమ్యుండును నై యున్నాడు. ఈషడక్షరమంత్ర మౌతని కభిదానంబును, దీని కాశఁ డభిధేయుండు నగుటచే శివుం డిమ్మంత్రముచేయు జరుం డని మంత్రంబుచేతనే నిర్దిష్టం డగుచున్నాడు. ముక్తికారణం బగునీషడక్షరమంత్రము వేదంబులయందును, శివాగమంబులయందునుగూడవిరాజిల్లుచున్నది. ఈమంత్రంబు హృదయంబునఁ గలవానికి నితరమంత్రంబులతోడను, శాస్త్రంబులతోడను బ్రయోజనంబు లేదు. ఇమ్మంత్రాభ్యాసవరుండు వేదాధ్యయనంబును, వేదశ్రవణంబును, వేదోక్తకర్మానుష్ఠానంబును గావించినవాఁ డగుచున్నాడు. ఇతరంబు లగుసకలశివజ్ఞానంబులును విద్యాస్థానములును, గూడ నిమ్మంత్రమున ఘోషశంకము నైనను బోలఁజాలవు. ఇది శివవాక్యము. ఇదియే శివజ్ఞానము. ఇదియే పర మోత్కృష్ట మైనది. పూర్వోక్తంబు లగువచనంబు లన్నియు శివాత్మ కంబు లగువిధివచనంబులే కాని యర్థవాదంబులుగావు. టోకానుగ్రీ హకత్త యగుశివుండేల మిథ్యావచనంబులఁ బఠించును? పరిపూర్ణుం డును, సర్వజ్ఞుండును, నగుమహాదేవుం డేవస్తువునం దెట్టిగుణదోషం బులు గలనో, దేనివలన నెట్టిసుఖదుఃఖఫలంబులు లభించునో పర్య ముగనే ప్రోబోధించుచుండును. ఈశ్వరుం డగునాతఁడు రాగముచేఁ గాని ద్వేషముచేఁ గాని మఱియొకవిధముగా నెట్లు చెప్పును? అతనికి రాగద్వేషంబులు లేవు. అవి కలవారే మిథ్యావచనంబులఁ బలుకు చుండుడు. లఖలదోషవివర్జితుం డగుశివుండు వినిర్మలజ్ఞానమునే యుప దేశించుచుండును. కావున నద్వేషనివచనమే ప్రమాణము. అందుల

శ్రేష్ఠిసంశయమును లేదు. రాగ ద్వేషయుక్తులకు పుణ్యాపాపంబులయందు విశ్వాసంబు గలుగదు. పండితులగువారే యీశ్వరవచనంబులయందు శ్రద్ధవహించి యుందురు. అట్లు శ్రద్ధ లేనివాడు సరకగాములగుమాడు. ధర్మోపదేశకులను, జ్ఞానప్రబోధకులను శివమూర్తులవలె బూజింప వలయును.

తనయైశ్వర్యంబుకొఱకును, బరోపకారంబుకొఱకును బ్రజల శుభ్ర మధర్మానుష్ఠాపపరులనుగాఁ జేయుచుండు రాజు జగంబునకు హితుం డగుచున్నాఁడు. ఆతఁడు చెప్పినధర్మములను సకలప్రజలును భక్తిప్రార్థికంబుగ నాచరించుచుందురు. ప్రభుఁడు ధర్మనిష్ఠుల వై యున్నచో నాతని బ్రహ్మాణంబు చేసికొని గాని, యాతనియెడల భయంబుతో గాని ప్రజలందఱును ధర్మప్రవృత్తు లగుదురు. రాజు ధర్మయుక్తముగఁ బరిపాలించుచున్నచోఁ బ్రజ లాతనికి విధేయులై యెల్లపుడు నాతని శుభంబును గోరుచుండుదు. అట్టిప్రజలవలన రాజును తన కభీష్టుంబు లగుధర్మార్థకామంబులను గాంచుచుండును. ప్రజలధర్మధర్మముల యం దాటవిభాగమును రాజశుభవింశుచుండును. చతుర్ద్యుగంబుల యందును రాజే ధర్మప్రవర్తకుండై యున్నాఁడు. జుగ్ధిమంతుం డగు రాజు న్వధర్మనిర్వహణంబు నుద్దేశించి యర్థకామంబులకై శుద్ధధర్మప్రవర్తకులగుప్రజలను ధర్మనిష్ఠులం గావింపవలయును. ప్రజావీడనంబు వలనం గలిగినసంతాపానలము ప్రజ్వరిల్లనేని రాజరాజ్యమును, వైభవమును, కులమునుగూడ దహించినై చును. రాజు సమస్తప్రజలయం దును దయగలిగి ధర్మశీలుండైనచోఁ బ్రజలును ధర్మపరాయణులగుదురు. మంత్రీములు, ఓషధులు, నిధులు, క్షేత్రములు, బీజములు, మూలములు, రసములు మొదలగునవి యర్థనిష్ఠులనియు, వేదశాస్త్రములు ధర్మనిష్ఠులనియు మహర్షులచే నిర్దేశింపఁబడి

యెను. రాజున కెల్లప్పుడును ధర్మోపదేశము చేయుచుండవలయును. నిరంతరము సర్థకామాసక్తుం డగురాజును శాస్త్రబోధనంబుచే ధర్మ ప్రవృత్తునిం గావింపవలయును. అనంతర మాతనికి యోగోపదేశంబు చేయవలయును. రాజునకు ధర్మోపదేశంబు చేయునాతఁడే జగద్గురుఁ డు. లోకానుగ్రహంబుకొఱకు శివతత్త్వమును బ్రబోధించుచు సంసార పంకనిమగ్ను లగుప్రజల నుద్ధరించునట్టి పుణ్యపుణ్యమనిమించినతండ్రి యెవ్వఁడును లేడు. అజ్ఞానానలసంతప్తుం డగురాజును జ్ఞానామృతప ర్మణంబునఁ దనియించు మహాత్ముఁ డఖిలప్రజలకును బూజనీయుఁడు. పాండిత్యముచేఁగాని, యజ్ఞానుష్ఠానంబుచేఁగాని, భాగ్యముచేఁగాని, రాజ్యాధికారముచేఁగాని యుపదేశార్హత గలుగదు. శాంతులగుముని శ్రేష్ఠులే యుపదేశార్హులు. స్వర్గమోక్షప్రదంబు లగువారివచనంబులే పరమప్రమాణములు. రజస్తమోగుణానుసారంబులగువచనంబులు సర కకారణంబులు. రాగద్వేషములంబులును, నసత్యంబులును గోరిధ కలితంబులు నగువాక్యములు పరిగణనీయంబులు గానేరవు. ఆవిద్యా మూలకంబులును, సంసారబంధహేతుకంబులు నగువచనములు కోమ లంబులును, నుందరంబులు నై యున్నను వానివలన నెట్టిలాభంబును లేకు. విన్నంతనే ముక్తిప్రయోజకం బగుపుణ్యముం గూర్చునట్టియు రాగద్వేషాదుల నడంచునట్టియు, శివభక్తిని లభింపఁజేయునట్టియు సద్వచనంబులు ప్రప్రథమంబున విరుద్ధంబులుగఁ దోచుచున్నను, జ్ఞానార్హత ప్రాప్తించినవృ డవి శుభఫలదంబులును, నుందరంబులు నై యుండును.

అకారణంబుగ స్వభావముగ సుత్పన్నంబగుచదియే పరమజ్ఞా సము. మానవులు ధర్మగ్రహణంబుకొఱకుఁ బురాణములను, మహాభా రతమును, మునిప్రణీతంబులగు శాస్త్రంబులను, వేదంబులను వినవల

యును. పుత్రదానాదినంసారము బంధహేతుకం బనియు, శాస్త్రసముదాయము యోగాభ్యాసనిదానంబనియు మునులు నిర్దేశించియున్నారు. శాస్త్రంబుల నన్నిటిని గ్రహింపవలయు నని వేయేండ్లు జీవించి ప్రాయత్నించినను తుదముట్ట నెవ్వండును గ్రహింపజాలడు. కావున నెల్లవారును శాస్త్రంబులఁ బఠిత్యజించి తమజీవితంబులఁగఱుత్వంబును, సత్కరతత్త్వంబును గ్రహించి పారలౌకికంబులగు కర్మంబుల నాచరింపవలయును. పురుషునకుఁ బండిత్యమువలనఁగాని, సామర్థ్యమువలనఁగాని యెట్టిలాభంబును లేదు. పరిసాధనంబులగు పుణ్యకర్మంబుల నాచరించుట కశక్తుం డగువాఁడు పండితుం డైనను మూర్ఖుడే. ఆతఁడు శక్తిమంతుడయ్యును సంసారబద్ధం బగుతనయాత్మనుద్ధరించుకొనుట కశక్తుం డగుచున్నాఁడు. ఎవ్వఁడు శివజ్ఞానసద్భావమును బరిశీలించుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండునో యాతఁడే పండితుఁడును, శక్తుఁడును, తపస్వియు, జితేంద్రియుఁడు నగుచున్నాఁడు. ఈభూమండల మంతయును, గాంధనమయంబగు మేరువును దానము చేసినను, వన్యాయముగఁ బ్రశ్నించువానికి గురుం డెన్నఁడు నుపదేశింపఁడు. శివజ్ఞానముంగూర్చి వినువాఁడును, జెప్పవాఁడునుగూడ శివలోకముం గాంచఁగలరు. దీనికి విపరీతంబుగఁ జరించువారు నరకగాము లగుదురు.

నిత్యము, నైమిత్తికము, కామ్యము—అని శివపూజ మూడు విధములు. ఈపూజలు శివున కతిప్రీతికరములు. బిల్వసత్త్రింబులచే న్నానానులేపనాదివడంగములను గావించి ప్రతిదినంబును శివునిబూజించువాఁడు శీఘ్రంబుగ శివసాయోత్కారమును బడయఁగలఁడు. దేవాసురులు క్షీరనాగరమును మధించునప్పుడు లోకమాతృస్వరూపిణి లగు నంద, భద్రీ, సుశీల, సురభి, సుమన—అను నైదుగోవులు.

పుట్టెను. ఈమైదింటిలో మరిభి భూలోకంబునకు వచ్చి సకలజనులకు పకాకకంబుగను, దేవతలకు సంతుష్టిదాయకంబుగను శంకరాభిషేచనంబునకును నందే యుండెను. గోమయము, గోమూత్రము, గోరోచనము, గోక్షీరము, గోదధి, గోఘృతము అను నీయాటంగములును, పవిత్రములును, సర్వసిద్ధికరంబులు నై యున్నవి. శివున కతిప్రియంబును, సుందరింబునగు బిల్వవృక్షము గోమయంబునుండి జన్మించెను. ఈబిల్వవృక్షమునందు లక్ష్మీదేవి పద్మహస్తమై యుండునుగావున దీనికి శ్రీవృక్ష మనుపేరు గలిగెను. పద్మోత్పలబీజంబులుకూడ గోమయమునుండియే పుట్టెను. పరమపవిత్రంబును, బీజవర్ణంబును, సర్వమంగళకరంబు నగుగోరోచనముకూడ గోసమూద్యుభతమే. దేవతాప్రీతికొఱకు గోమూత్రమునుండి గుగ్గిలము పుట్టెను. గోక్షీరములవలన సకలజీవులకు వీర్యంబును, సుమంగళం బగు దధియు, దేవతాప్రీతికరమైనఘృతామృతంబును సముత్పన్నంబు లయ్యెను. కావున ఘృత దధిక్షీరంబులచే శివు సభిషేకింపవలయును. పిమ్మట సుగంధంబులగు నుష్ణజలంబులచే సభిషేకించి సుగంధాదులచే బరిశుద్ధిగావింపవలయును. అనంతరము శీతలజలస్నానంబు చేయించి సర్వాంగంబులను చందనలేపనంబు చేయవలయును. తరువాత బిల్వపత్రములు, పద్మములు, నీలోత్పలములు వీనిచే బూజించి ఘృతసహితముగ గుగ్గలు ధూపము నర్పింపవలయును. ఆనెనుకపాయసమును, పానీయజలంబును, దధిఘృతంబులను, ఘృతపక్వంబు లగువివిధధాన్యంబులను నివేదించి ప్రదక్షిణపూర్వకంబుగఁ బ్రణామంబుచేసి విసర్జింపవలయును. ఈపడంగవిధిచే బూజతుండై శివుండుసాక్షాత్కరించి యిహ పరలోకసుఖంబుల నొసఁగెను. శివీభక్తుం డగువాఁడు ప్రతిదినమును బూజించినను, బూజింపకున్నను ప్రతివత్సరమునను, అష్టమియం

దును బూర్వోక్తం బగువడంగవిధిచే శివలింగము నర్పించినచో నేక
 వింశతిపురుషులను నరకమునుండి యుద్ధరించి స్వర్గవాసులకు గావించి
 తామును బరమపదంబు నందంగలడు. నేతనంటు గై కొనియైన దేవకా
 ర్యమునందు నియుక్తులై భక్తిపూర్వకంబుగ శివలింగము నర్పించువా
 రుకూడ శివలోకము చేరుదురు. మాలాకారుడైనను భక్తిచే శివలిం
 గము నర్పించినచో నాతడు భూమండలంబున నేకచ్ఛత్రాధిపతియై
 పుట్టి యనంతరము శివసాలోక్యముం గాంచును. కావున శివభక్తు
 లగువా రేవిధానముచేనైన నేకాగ్రచిత్తముతో 'ఓం నమశ్శివాయ'
 అనునీపడక్షరమంత్రములంబున శివలింగము నారాధించినచో నేక
 వింశతిపురుషులను నరకమునుండి యుద్ధరించి తామును శివపదప్రాప్తు
 లగుదురు. దేవకార్యములందు నియుక్తులై వానిని భక్తిపూర్వకంబుగ
 నిర్వహించువారు తమ్ము నియోగించిన ప్రభువితోఁగూడ శివలోకంబు
 చేరి కాలక్రమంబున విపులైశ్వర్యవంతులై యేకచ్ఛత్రాధిపతులై
 యీభూతలంబున జనియింతురు. శివపూజార్థమై నిత్యమును వత్స్ర
 పుష్పాదుల నొసంగువాడును సర్వదా శివస్తోత్రంబు గావించువాడును
 నిస్సంశయంబుగా శివలోకంబు జేరుదురు. యథావిధిగఁ బూజించు
 సమయంబున శ్రీధృష్టాపూర్వకముగ శివలింగమును నందర్శించువానికి
 సకలయజ్ఞఫలంబులును లభియించును. శివచరిత్రములను వినువానికి
 శివయోగులకు లభించు పుణ్యఫలము గలుగునని శివుం దానతిచ్చెను.
 శివాభిషేకంబునకును, శివపూజకును నామోదించువారుకూడ శివభ
 క్తులపుణ్యఫలంబును గాంతురు. మనస్సుచేనైన భక్తిపూర్వకంబుగ
 శివపూజ గావించువాడు యథావిధిగ నర్పించిఫలంబునే పొందఁ
 గలడు. శివుడు, రుద్రుడు, వారుడు అనునీనామంబుల నొక్క
 సారి యుచ్చరించువాడు శివునివలె బలితుఁడగును. అతడు జన్మ

సేవితముండై యణిమాదైశ్శ్వర్యంబుల ననుభవించి రుద్రలోకంబు నందును.

మునివరులారా! విష్ణుడు శివుడు చెప్పినవిధంబుననే యతి సూక్ష్మంబును మహాఫలదాయకంబు నగునీశివధర్మమును శివపూజావిధానంబును మోసన్నిధిని సంక్షేపంబుగ వర్ణించితిని.

—♦ క్రియాయోగకీర్తనము ♦—

మునిశ్రేష్ఠులారా! తొల్లి వ్యాసభగవానునకు సవశ్యుమారుం డానతిచ్చినవిధంబునఁ గ్రియాయోగముంగూర్చి చెప్పెద నాకర్ణింపుఁ డు. ఆత్మతోడి చిత్తసంయోగము జ్ఞానయోగం బనియు, మూర్తికల్ప సంబు గావించి పూజాదులం జేయుట క్రియాయోగం బనియుఁ బెద్దలు నిర్దేశించి యున్నారు. అందు జ్ఞానయోగమే ముక్తికై బ్రధాన కారణము. క్రియాయోగము భ్యానాదులకు సాధనం బగుటచేఁ గ్రమంబుగ మోక్షకారణం బగుచున్నది.

శివమందిరమును నిర్మించువాఁడు ప్రీతిదినమును గ్రియాయోగ ముచే శివపూజం గావించినఫలంబు నందఁగలఁడు. అట్టివాఁడు తనకుఁ బూర్వులగు శతపురుషులతోడను, తనతరువాత శతపురుషులతోడను నక్షయలోకసుఖంబుల ననుభవించుచుండును. మహాదేవమందిరనిర్మాణ మారంభించి యేకొలదిపాటిపని చేయించినను నాతనిసప్తజన్మ కృతంబు లగువాపంబులు నశింపఁగలవు సకలదేవతాప్రభాసుం డగు రుద్రదేవునిభవనంబును గట్టించువాఁడు సకలలోకంబులయందును బ్రతిష్ఠాలాభంబు నందఁగలఁడు. సుప్రీతస్తంబు లగుపుణ్యక్షేత్రంబులయందు శివాయతనంబుల నెలకొల్పువారు సకలలోకసుఖభోగంబు లనుభవించుచు నర్యాలయంబులయం దిటిక లేన్నివత్సరంబు

లుండునో యన్ని వేలవత్సరంబులవఱకును శివలోకంబునఁ బూజ్యులై
యుండురు. శివప్రీతిమనుగాని, సుతక్షణంబు బగు శివలింగమునుగాని
ప్రీతిస్థించువారు శాశ్వతం బగుశివలోకమునఁ గాంచి యాఱుటకు
వర్షంబులవఱకును యథాక్రమంబుగ నుత్తమదేవతాలోకంబులందు
ను బూజింపఁ బడుచు వసించి యుండురు. సుప్రశస్తం బగుభవనం
బున శివలింగప్రతిష్ఠావసంబు చేయువారు మృత్యుంజయులై కృతార్థు
లగుదురు. సర్వగుణవిశిష్టం బగుశివలింగమును బ్రీతిస్థించుటవలనఁ
గల్గూరెంబువఱకును వంశోద్ధారకత్వంబు సిద్ధించును. మహాదేవుని
దివ్యలింగప్రీతిష్ఠ చేయవలయునని మహాపూర్వకముగ సంకల్పించువా
డుఁగూడఁ దమవంశమునందుఁ బూర్వావరంబుల నెనిమిదితరముల
వారి సుధరించుచు శివసాయుజ్యముం గాంచగలరు. మఱియు శివ
మూర్తిని నిర్మించి దర్శించినట్లు భావించువారును, భాగ్యము గల్గి
నచో శివలింగప్రతిష్ఠ చేయుదు నని సంకల్పించువాడను దక్షణముదే
తమ కులమువారి కందఱకును స్వర్గాదిభోగములం గల్పించుటకు
సమర్థులై యుండురు. ఇందుల కెట్టిసంశయంబును లేదు.

ప్రజాపతి యగుబ్రహ్మదేవుడు యముని ధర్మాధికారంబునకు
నియోగించినప్పుడు “ ఓధర్మరాజా ! దండపాశేధారు లగునీకంఠులు
సర్వదా భూలోకంబునఁ జరించుచు ధర్మాధర్మశాసనంబు గావించుదు
గాక ! నేను నీకొకమాట చెప్పచున్నాను. కేవలము జగదీశ్వరుండగు
శంకరు నుపాసించువారిని నీవు విడువవలయును. అట్టివారి కెంతనూ
త్రమును యమలోకనివాసంబు లేదు. వారు నిరంతరమును శివాధీశ
హృదయులై సత్కర్మానుష్ఠానంబులచే శివారాధనంబు చేయుచుం
డురు గావున నీవు వారికి దూరంబున నిలిచియుండవలయును. వారు
రుద్రగణంబులుగా భావింపవలయును. కూరుచున్నప్పుడును, నిదురించు

చున్నప్పుడును, నడచుచున్నప్పుడును, ఎల్లవేళలనుగూడ శాంతంబగు శివనామకీర్తనంబు గావించువారికి నీవుదూరమంతుండవలయును. నిత్య నైమిత్తికవిషయంబులయందు దేవదేవుం డగుశంకరునిబూజించుచుండువారు నీకు దర్శనీయులు గారు. మహాదేవు నాశ్రయించి పుష్ప ధూపవస్త్రాలంకారాదిప్రదానంబులచే నాశాధించువారిని నీవు గ్రహింపనైనఁ జాలవు. మహాదేవమందిరంబున గోమయాదులచే నుపలేపించువాడును, సమార్జ్యసంబు నేయువాడును బుణ్యాత్ములుగావున వారి వంశంబున మువ్వరుపురుషులను నీవు విడువవలయును. శివమందిరంబు నిర్మించువారివంశంబున శతపురుషాంతరంబులవలకును నీయధికారమును జూపవలదు. మహేశ్వరలింగప్రతిష్ఠాపకులవంశంబునం దయుతపురుషులు నీశాసనంబున కతీతులని యెఱుంగుము." అని యానతిచ్చెను. సూర్యపుత్రుండగు యముండు లోకహితంబుకొఱకు బ్రహ్మావదేశంబులను విస్తృప్తముగఁ దనదూతల కెఱింగించెను.

శివలింగమును బ్రతిష్ఠించి చానిని బూజించువారికి నర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించును. ప్రథమరిమితం బగు ఘృతంబుచే శివు నభిషేకించువాఁడు వేదజ్ఞు లగుబ్రాహ్మణులకు నహస్రగోదానంబులు చేసిన ఫలంబు నందును. త్రిభువనేశ్వరుం డగుమహాదేవుని నాధికపరిమణం బగుఘృతంబుచే నభిషేకించువాఁడు సప్తదీప్తవభూతలంబున కధీశ్వరుం డగును. శృష్టవక్షువత్కుర్దశియందు జగదీశ్వరునిలింగమునకు ఘృతాభిషేకంబుచేసి పూజించువాఁడు బహుపాపవిముక్తుం డగును. పూర్ణిమ యందుగాని, అమావాస్యయందుగాని శివలింగమును ఘృతంబుచే నభిషేకించి యేకాహరి యగువాఁడు సకలపాపవిముక్తుండగును. సంధ్యా నమయంబున శివున కాఞ్చాభిషేకంబు నేయువాఁడు జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబులగు పాపంబులనుండి విముక్తుం డగును. సకలదేవతలలో దుద్రుం

డును, సకలహవ్యంబులతో నాజ్యంబును, శ్రేష్ఠంబులు గావున నీరెంటిసంయోగమును సకలసాపహరమైనది. మహాదేవునకు క్షీరాభిషేకంబు చేయవాడు పాయసకర్దమసంభృతంబు లగుక్షీరపాహినులు గల భూర్లోకంబును బొందును. అట్టివాడు సప్తజన్మంబులవఱకును సంతోషము, ఆహ్లాదము, స్వాస్థ్యము, ఆరోగ్యము గలిగి శుభకరసహృద్రియై యుండును. క్షీరంబులనుండి దధిభృతాదు లుత్పన్నులై నట్లే క్షీరాభిషేచనంబువలనఁ గోరినకోర్కు లెల్ల సిద్ధించును. దుష్టంజులతో శివుని స్నానంబు చేయించువాడు దుష్టనిర్మల మగుజ్ఞానలాభంబు పొందఁగలడు. వానికి శివామగ్నిహంబున సకలగ్నిహంబులు నమఃకూలంబు లగుటచేఁ బుష్టిలాభంబు గలిగి సకలలోకప్రియప్రాప్తి యగును. ఈయన్లంబున నొకయితీహాసంబు గల దాకర్ణింపుడు.

ఒకప్పుడు గౌతమి స్వర్గంబున విహరించుచుఁ బతివోఁగూడి యున్న పరమహాపవిత్రయు సూర్యపత్ని యువగుసుమతిం గాంచి ఓదేవీ! ఈస్వర్గలోకంబున నింద్రాదు లగుసకలదేవత లున్నారు. వీరిలో నెవ్వరికి నీకుఁ గలశోభయు, సుగంధంబును, కాంతియు, సుత్తమరూపంబును, మరోజ్జవస్రంబులును గానవచ్చుట తేకు. ఇంద్రాదులు దేవగణంబులలోఁ బ్రధానులై యున్నను మీదంపతులశోభ వారిని మించియున్నది. మీయిరువురిహృదయంబులును సుస్వస్థంబులై పరమోత్తంబులై యున్నవి. ఓవరవర్ణినీ! ఏతపఃప్రభావముచే, నేదాసముచే, నేహామాదికర్మంబులచే మీకిట్టియదృష్టము లభించియున్నదో సెలవిమ్ము. అని ప్రార్థించెను. వానికి సుమతి యిట్లనియెను. “ఓగౌతమీ! నానాధనిపూర్వపురుషులు మహేశ్వరయజ్ఞంబు నొనరించి యద్రేవుని సంతృప్తునిఁ జేయుటచే వారివంశజుం డగునాప్రాణేశ్వరున కీయున్నతపదము లభించినది. నేను నట్టియజ్ఞంబున మహే

శ్వరు నారాధించినదాన నగుటచే నీతనికి సతినై స్వస్థావాసంబు గాంచితిని. నేను తీర్థోదకాదినానాద్రవ్యంబులచే శివు నభిషేకించి సంతుష్టుఁ జేసితిని. అందుచేతనే సకలదేవతల మించినకాంతి నాకులభించినది. నేను శివునకు ఘృతాభిషేకంబు నేయుటచేత నామనంబు పోనన్నమై శరీరము సుందరమై యెట్టియనుభంబును లేక నేను సర్వలోకప్రియనై యున్నాను. నా కీస్వర్గంబున నిచ్చామాత్రంబుననే వస్త్రమాల్యానులేపనభూషణాదులు లభించుచుండును. నానాభుండుగూడ నట్లుకాంతిమయుండై యున్నాఁడు. ఇది యంతయును శివానుగ్రహమే. నేను శివలింగనమ్ముఖమ్మున మనోజ్ఞంబు లగురుచ్యభక్త్యంబుల నివేదించితిని. అందువలన నా కెల్లయెడలను సర్వదా సంతృప్తి గలుగుచుండును. నానాభుండు సర్వకాముండై సహధర్మిణి నగునాతోడ గూడి ప్రతిదినంబును భక్తిపూర్వకముగా శివార్చ చేయుచుండును. అందుచేతనే మాకీయుత్తమస్థానంబు నివాసంబున లభించినది. మనోవాక్కాయకర్మంబులచే శివలింగార్చనంబునేయవారికిఁ గోరివకోర్కులన్నియు సిద్ధించును. బ్రహ్మరుద్రవిష్ణాదుల కీశ్వరుండును మహాదేవుండు నగుశివునిఁ బూజించువారికి దేవదుర్లభంబు లగునభిమతములు లభించును.'

అగురు, చందనము, కర్పూరము, కుంకుమము, ఉశీరము మొదలగువానిచే శివలింగము ననులేపించువారు శివానుగ్రహముచే వరప్రాప్తులును భోగసిద్ధులు నగుదురు. కాలాగురుధూపంబులు రక్తచందనదాసంబులు గావించువారికి రోగంబు గలుగును గావున నవి యెన్నఁడును శివపూజయం దుపయోగింపఁదగదు. గుడ్గులుమిశ్రితం బగుధూపంబునే శివుఁ కర్పింపవలయును. ఉత్తమంబును, సుగంధయుతంబును, అతిప్రియంబును, సద్యస్సంతోషకరంబును, ఘృతమిశ్రితంబును

నగుగుగ్గులుధూపంబుచే శివుని సేవింపవలయును. ఆనవసంయుతంబగు నల్లకీధూపము నెన్నడును శివున కర్పింపఁదగదు. మఱియు ననిష్టజనకంబు లగుపుష్పంబులనుగూడ వర్జింపవలయును. మృదుగంధయుతంబు లగువద్దంబులును, శుష్కంబులైనను బిల్వపత్త్రంబులును శివునకు సర్వదా ప్రియకరంబులు. జలజంబు లగునకలపుష్పంబులును రక్తనీలోత్పలంబులును, మాలతి, మల్లిక, మొల్ల, అతిముక్తను, సాటలము, కరవీశము, కర్ణికారము, బర్బరము, చంపకము, నేలవేము, కలిగొట్టు, శతపత్రిక, తులసి, అగిసి, గురుకుండము, కుండము, అశోకము, కింశుకము మొదలగుపుష్పములు మహాదేవునిపూజకుఁ బ్రీతములు. సుగంధయుతంబు లగు సిట్టిపుష్పము లన్నియును శంకరునకుఁ బ్రియంబులు. ఇట్టిపుష్పంబులచేఁ బూజించి వివిధవర్ణంబు లగు సుగంధకుసుమమాల్యంబులచే మహాదేవు నలంకరింపవలయును. పూర్వోక్తంబు లగుపుష్పంబు లన్నిటిచేతను శివునిఁ బూజించువాఁడు నకలసాఖాగ్యవంతుఁడు, సిద్ధవిద్యాధరగంధర్వాప్సరోజనపూజితండు నై భిన్నభిన్నకల్పంబులయం దవతఠించుచుండును. కంటకమయంబులును, ఉగ్రగంధంబులును నగుపుష్పంబులచే విషాశనుం డగు శివు నర్పించువాఁడు సర్వభూతప్రియుం డగును. పుష్పాభావంబున భృంగవత్త్రీములు, తమాలవత్త్రీములు మొదలగువానిచే శివపూజచేయవలయును. అట్లు చేయువాఁడు సమస్తోపచారంబులును గావించినవాఁడగుచున్నాడు. పరమకాశణుండగు మహాదేవునిఁ బ్రీతిపినమును బూజించు వాఁ డప్సరోగణపూజితుండై యక్షయలోకంబునంది కాలక్రమంబున భూలోకంబునఁ బరాక్రమశాలియు, నేకచ్ఛత్రాధిపతియు నై జన్మించి తుదకు ముక్తిలాభంబుఁ గాంచును. కేతకీకుసుమంబులును, జపాపుష్పంబులును శివపూజకు వర్జ్యంబులు. శ్రీపదాపికుసు

మంబులచేఁ బూజసేయువారు మైశ్చదేశాధీశ్వరు లగుదురు. ముర,
జటామాంసి, కర్పూరము, లగురు, చందనము, తుంగముస్త వీనిచే
మిశ్రితం బగు సుగంధజలంబున శివు నభిషేకింపవలయును. భక్తు
లగువాడు తమతమ కుపలభ్యంబు లగుదుకూల, కాశేయ, కార్పా
ఘాదినననంబులచే మహేశ్వరు నర్చింపవలయును. తమ కభిమతంబు
లగుభక్ష్యభోజ్యంబులను, ఫలంబులను తమ కతి ప్రియంబులగు
సమస్తవస్తువులను మహాదేవున కర్పింపవలయును. తమకు మనోహ
రంబు లగు సువర్ణమణిమూర్తి కాదులను దేవాదిదేవుం డగుశంకరు
నుద్దేశించి నితేసింపవలయును. పరమయోగియు, నదాచారవంతుం
డును నగుబ్రాహ్మణుని శివునిగా భావించి శివోద్దేశంబున శివనామం
బునుచ్చరించుచు నకలవస్తువుల నాతని కర్పింపవలయును. విషువసం
క్రాంతలు, వ్యతీపాతయోగములు, ఆయనప్రవేశములు, గృహణ
ములు, చతుర్దశులు, అష్టములు, పథ్యములు మొదలగునవి నైమిత్తిక
పుణ్యకాలంబులుగా నిర్దిష్టంబు లయ్యెను. ఇట్టి పుణ్యసమయంబుల
యందు శివపూజం జేసినచో నిత్యపూజకంటెను సహస్రగుణాధికం
బగుఫలంబు లభించు నని యెఱుంగవలయును.

—♦ వివిధకీర్యాఫలకీర్తనము ♦—

వ్యాసభగవానునకు సనత్కుమారుండు మఱియు నిల్లు చెప్పం
దొడంగెను. శివయోగుల నారాధించువారు మహాభోగులై శివయో
గాధికారు లగుదురు. కావునభోగార్థులగువారు శివయోగిజనంబుల
నాశ్రియించి యన్నపానంబులచేతను, వస్త్రశయ్యాదిభోగ్యవస్తువు
జానంబులచేతనువారినిబరితృప్తులంగావింపవలయును. ధనవంతుడైనను
దరిద్రుడైనను శక్తికొలదిభక్తిపూర్వకంబుగశివయోగులనర్చించువా

దు సూర్యకిరణనద్యశకాంతిమంతంబును, శర్వకామప్రదంబు, నగుదివ్య విమానము శధిరోహించి తనవంశంబున నస్తపురుషులతోఁగూడ శివ పురంబును బ్రవేశించి యందుదేవభోగ్యంబు లగుబహుభోగంబులం గాంచి సహస్రసుందరీసేవితుండై శతకోటికల్పంబులు నివసించి పిమ్మట నంతకాలంబువఱకును విష్ణులోకంబున తైష్ఠ్యవభోగంబు లనుభవించి యనంతరము బ్రహ్మలోకంబున మనోరమంబు లగుసకలగుళుంబుల ననుభవించి తరువాతఁ గ్రీమకృమంబుగఁ బ్రజాపతిలోకము ఇంద్రలోకము, గంధర్వలోకము, యక్షలోకము చేరి యందందు విపులభోగంబులఁ బరితృప్తుండై కృష్ణుఁడ భూలోకంబున బ్రాహ్మణవంశంబునఁ బ్రజ్ఞావంతుండును, గుణవంతుండునై జన్మించి పూర్వము వలెనే శివయోగుల నుపాసించుచుఁ దత్సంస్థంబున శివజ్ఞానప్రాప్తుండై తన్మూలంబున ముక్తుం డగును.

ధుమూలకంబు లగు పూజాదులును, అగ్ని కార్యంబులును, చాంద్రాయణాదివ్రతంబులును గర్మయజ్ఞంబు లనియు, పావీధ్యాయము, మంత్రోజీవము, మాటిమాటికి శివచింతనము ననుసీమాఁడును ధ్యానయజ్ఞంబు లనియు, అధ్యాపనము, అధ్యయనము, వ్యాఖ్య, శ్రవణము, చింతనము ననుసీయెదను జ్ఞానయజ్ఞంబులనియు నిర్దిష్టంబు లయ్యెను. ఇందు జ్ఞానధ్యానంబులు ముక్తిప్రదంబులు. జ్ఞానము లేకుండ నెన్నఁడును ధ్యానము గలుగదు. ధ్యానతత్పరులు గానివారు జ్ఞానాధికారులు గాఁజాలరు. జ్ఞానధ్యానములశైలి నవలంబించువారే భవసాగరమును దరింపఁగలరు. సంసారవిరక్తుం డగువానికి నిరంతర యోగాభ్యాసంబుచే నపాయరహితంబును, బ్రహ్మంబును, ఏకాగ్రంబు నగుజ్ఞానంబు లభించును. వేదచింతనంబువలనం గలిగినజ్ఞానము తర్క వితర్కంబులచే బహుమతం బగుటవలన సత్రస్పంబును, జంచలంబు

నగుచున్నది. అట్టిజ్ఞానము ముక్తిలాభంబున కనుకూలంబు గానేరదు. పాజ్ఞం డగువాడు గురువచనంబు నాకర్ణించి దాని నెల్లప్పుడును జిలలింపుచుండవలయును. అందువలన నయ్యుపదేశవాక్యము నిర్మలంబును ప్రసన్నంబు నగును. ఆరంభంబున శ్రుతివాక్యశ్రవణంబును, గ్రియోకాశంబునఁ జింతనంబును, నిశ్చయంతైనవిదవ భావ పరిణామ గావించవలయును. ఇందువలనఁ గ్రిమక్రిమంబుగ నిష్ఠాకాలంబున జ్ఞానము ప్రసన్నంబు గాఁగలదు. కఠకాదిదూర్ణంబులచే మొదలు జలంబు కలుషితం బయ్యును, దుదకుఁ దేలుకొనునట్లే రాగ జ్యేష్ఠకలితంబు లగువాదప్రతివాదములచే జ్ఞానము వికలం బయ్యును దుదకు విశుద్ధంబు గాఁగలదు. ఈశంసారము నిస్సారం బనియుఁ గష్ట బహుళం బనియు భావించుచుండువానికిఁ గ్రిమక్రిమంబుగ నిర్మల జ్ఞానోదయం జగును. నిస్తరంగసాగరముంబోలి నిర్మలంబును, నిశ్చలంబును, నేకాగ్రీంబు నగునదియే జ్ఞానము. లక్ష్మీనదంతయు నజ్ఞానమే యగుచున్నది. ప్రసన్నంబును భావనామయంబును, రాగజ్యేష్ఠ చివర్జితంబు నగు జ్ఞానమే ముక్తిప్రదమైనది. అజ్ఞానపాశబద్ధం డగు వాడు ముక్తుఁడ గానేరడు. జ్ఞానముచే నజ్ఞానమును నశింపఁజేయుట వలనఁ బురుషుడు ముక్తుఁ డగును.

సంసారమే యజ్ఞానమునకు బీజం బగుటవలన సంసారులందఱు నజ్ఞానులే యగుచున్నారు. సూర్యోదయంబున సంధికారముం బోలి జ్ఞానోదయంబున నజ్ఞానంబు నశించుచున్నది. అజ్ఞానంబువలన రాగాదులును, వానివలన ధర్మాధర్మంబులును, వానిమూఱ్ఱంబున దేహంబును గలుగుచున్నవి. శతీతమే వివిధక్లेशంబులకుఁ గారణం బగుచున్నది. కావునఁ గ్లेशరాహిత్యంబు నపేక్షించువాడు మరల దేహధారి యగుటకుఁ జోరంజనడు. అట్టివాడు జగత్తత్త్వబోధనంబువలన నజ్ఞా

నమును మరలింపవలయును. అందువలన రాగద్వేషాదులు సంఖ్యని
 కకుండును. రాగద్వేషాదిద్వంద్వభావవిరహితుం డగువానిపుణ్యశాఖ
 త్తయం బగును గావున మఱి వానికి జన్మంబు గలుగకు. శరీరసం
 యోగంబు నందనియార్థ సర్వదా క్షేత్రవివర్జితంబై యుండును. క్షేత్ర
 ముత్తండును, బ్రసన్నుండు నగునాతడే ముత్తం డనఁబడును. అజ్ఞాన
 వశంబుననే దేహులకు నకలదుఃఖంబులును గలుగుచున్నవి. అట్టి
 యజ్ఞానము జ్ఞానంబువలననే గాని మఱియెట్టికర్మంబులవల్లను నశించు
 వది కాదు. జీవులపుణ్యపాపక్షయంబునకు జ్ఞానముకంటె నితరదోషా
 యంబు లేదు. కావున మోక్షార్థి యగువాఁడు సర్వదా జ్ఞానాభ్యా
 సంబు చేయవలయును. తోముచున్నకొలఁదిని దర్పణంబు నిర్మలం
 బగునట్లే జ్ఞానము నభ్యసించుచున్నకొలఁదిని బుద్ధి నిర్మలం బగుదుం
 డును. అట్టిజ్ఞానామృతరసంబు నొక్కసారి యాస్వాదించువాఁడు నకల
 కర్మంబులను బరిత్యజించి యింకను దానికొఱకే ప్రయత్నించుచుం
 డును. అయ్యమృతమాధుర్యము నెఱుంగఁజాలనిమూఁడు కేవలము
 విషయలంపటుండై పోవును. జ్ఞానామృతంబుచేఁ బరితృప్తుండును, కృత
 కృత్యుండు నగుయోగికి మఱి చేయందగిన యెట్టికర్మంబును లేదు.
 ఉన్నచో నాతఁడు తత్త్వవిదుండు గాఁడనియే చెప్పవచ్చును.

జ్ఞాని యగువాఁడు సర్వసంపన్నుండును, బ్రీయదత్తుండు నై
 యుండును. ఆతని కిహపరలోకంబులయందు చేయందగిన దేదియును
 లేదు. జ్ఞానముకంటెఁ బాపనాశనకరం బగుపవిత్రీనాథన మేదియును
 లేదు. నిత్యాభ్యాసమువలనఁ గాని యట్టి జ్ఞానరత్నము లభింపదు.
 వ్రీతము, దానము, తపము, యజ్ఞము, సన్యాసము మొదలగుగుర్క
 ర్మంబులవలన న్వర్గాదిభోగంబులు లభింపవచ్చును. కాని యవియొ
 డును గాలాంతరంబున నశించునవియే. కాని యమూల్యమగు :

జ్ఞానమునూత్రము నిరసాయమైనది. ఏకాగ్రచిత్తంబున మునివ్రోచి తంబు లగుపురాణంబులయందలి ధర్మంబుల నాకర్షించువానికి సకల పాపంబులును నశించును. యజ్ఞకర్మానుష్ఠాపంబుచే దేవత్వంబును, దేవంబుచే బ్రహ్మలోకగమనంబును, వానంబుచే వివిధభోగంబులును లభించును. కాని యుక్తి లభించుటకునూత్రము జ్ఞాన మొక్కటియే యాధారమైయున్నది.

హాసపురుషు ధర్మరజ్జువు నవలంబనంబుగఁ జేసికొని యాత్మవ్రోకంబులకును, అధర్మరజ్జువు నాధారంబుగఁ గైకొని యధోలోకంబులకును బొంతుచుండును. ధర్మాధర్మరూపంబులగు సీరెండుత్రాళ్ళను జ్ఞానఖడ్గంబుచే భేదింపఁగలవాడే యశశీరియు మోక్షార్హుండు నగుచు న్నొందు. జ్ఞానులకుఁగూడ ధర్మాధర్మంబులవలన బంధంబగునేని వారి కింక ముక్తి యెట్లు? దేవాధారికి శుభాశుభకర్మత్యాగంబు గావించుట యసాధ్యము. అధర్మనివృత్తివలననే పుణ్యంబును, ధర్మత్యాగంబు వలననే పాపంబును దటస్థించుచుండ్లగా నిక నిశ్చలుండై యుండుట యెట్లు? గమనావస్థనాదులయందుఁగూడఁ గర్మం బవశ్యంబుగ వంతుఁడైయుండును. కావున జ్ఞానకృపాణంబుచేఁ గామాకామకృతంబు లగుశుభాశుభకర్మబంధంబులను భేదించి విశుద్ధభావంబున నాత్మ నిష్ఠుండు గావలయును. ప్రదీప్తంబగునగ్ని శుష్కంబులు నార్ద్రంబులు నగుసింధనంబులను భస్మంబుగఁ జేసివైచునట్లే జ్ఞానాగ్నిచే శుభాశుభకర్మంబులను నశింపఁజేయవలయును.

మంత్రసిద్ధుఁ డగువాఁడు పాములతో నాడుచుండియు వానిచే కట్టుండు గానియట్లే జ్ఞానియు నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుండియు లిప్తుండు గాకుండును. భక్షితం బగువిషము మంత్రోపధబలంబునఁ జీర్ణంబై పోవునట్లే చేయంబడినపాపము జ్ఞానబలంబునఁ తత్తు

ణమే నశించిపోవును. మోక్షప్రాప్తికి జ్ఞాన మ్మోక్షో, ధ్యానముగూడ నట్టిసాధనమే. జ్ఞానధ్యానముల కించుకంతయును భేదములేదు. మనస శీలురగు మహాత్ములు ధ్యాననిరతులై మోక్షలాభముం గాంతంతు. ధ్యానమువలన నతులై శ్వేద్యంబును, దానివలన నవేరితమగుబును లభించును. జ్ఞానముచే నట్టిమగుబును ద్వజించి ముక్తిసాధనముం గాంతురు. సకలయజ్ఞంబులయందును, నిర్వ్యంబును, విశుద్ధంబును, హృదయంబును, సకలదోషవర్జితంబును నగుధ్యానయజ్ఞమే శ్రేష్ఠమైనది. అంతర్యోగోపచారంబులచే ధ్యానయజ్ఞంబున నర్చితా భగవానుండును మహేశ్వరునిఁ బూజించువాఁడు పరమగతిం గాఁతుఁగలఁడు. యమాది నియమంబులచే నాత్మాద్యైకాదశపుష్పమూలంబున దశదిశ్చక్రంబున శంకరు నర్చించువాఁడు ముక్తుం డగును.

కర్మయజ్ఞముకంటెఁ దపోయజ్ఞము దశగుణంబు లధికమైనది. దానికంటె జపయజ్ఞము శతగుణంబు లధికమైనది. జ్ఞానధ్యానాత్మకంబును, సూక్ష్మంబు నగుశివయోగ మన్నిటికంటెను లధికఫలకం బగు మహాయజ్ఞ మగుచున్నది. పూజవలన విశ్రులరాజ్యంబును, అగ్నికార్యమువలన సంపదయు, జపంబువలనఁ బాపవిముక్తియు, జ్ఞానధ్యానంబులచే మోక్షంబును లభించును. సకలసాపవనిముక్తుండగువాని నిర్మల, బుద్ధియే జ్ఞానధ్యానానంతంబు గాఁగలదు. యోగోపశేషం డగు వాఁడు కోటిధనుష్పరిమితమారమునందున్నను నాతని దర్శింపవలయును. అగ్నికార్యోపదేశకుని డదర్శపరిమితమారంబునను, ధంగను దక్షిణాపఠమితిదూరంబునను, ధర్మక్షేత్రమును దదర్శపరిమితమారంబునను దర్శింపవలయును. కర్మపరతంత్రులగువా రగ్నియందును, మనీషులగువారు హృదయమునందును, అల్పబుద్ధు లగువారు ప్రేతిమయందును దేవత్వముం గాంచుచుందురు. కాని జ్ఞానసంపన్ను లగు

హరుమాత్రము సర్వప్రదేశములును శివమయంబులుగాఁ దిలకించుచుందురు.

యోగజనంబులు ప్రతిమయందు గాక తమయాత్మలయందే శివుని దర్శించుచుందురు. భావనకొఱకే ప్రతిమ కల్పితం బయ్యెను. శుద్ధిమయం దగుశివు నెవ్వఁడు స్మరించుచుండునో యాతనియాత్మయందే నిత్యమును శాంతమూర్తి యగుచుహాదేవుం దధివసించి యుండును. ఆత్మయందు శివదర్శనంబు చేయఁజాలనివారు తీర్థక్షేత్రంబులయందు మహాదేవా నేవ్వఁడగునీయుచుందురు. మహాయోగి యొక్క దివసంబై నను శుద్ధదివసంబై నను నివసించినస్థానముమంగళమయంబును బవిత్రంబు నగుతీర్థతపోవనవ్యరూపంబు గాంచును. యోగజ్ఞానము నభ్యసించవలయు నని యాకాంక్షించువాఁడును మహామఖంబులు గావించినవానికి లభింపని యుత్తమగతిం గాంచగలడు. యోగలాభంబు నందఁజాలక మహాక్షేత్రంబుతోఁ బరలోకనుఖంబు గోరి పుణ్యకర్మానుష్ఠానంబు గావించువారు రత్నలాభంబు గనఁజాలక పాపాణంబులు మోచికొనుచు జీవయాత్ర గడపువారితోఁ దుల్యులగుచున్నారు. కష్టసాధ్యంబులగు నుగ్రతపోయజ్ఞాదులవలన లభించు నకలపుణ్యంబులును, విశుద్ధహృదయముతో శంకరుని ధ్యానించుటవలన తుణమాత్రంబున లభించును. తాజానకు గూఢచారులవలె బహిష్కరులంతప్రియులు గారు. అట్లే శంకరునకు ధ్యానతత్పరులవలెఁ గర్మతత్పరులంతప్రియులు గానేరరు. బహిష్కితంబు లగువాస్తీదంతంబులకంటె వడనమధ్యస్థంబు లగుదంతంబులే ప్రియంబులై నట్లు మహాదేవునకు సంతర్ధాననిరతు లగుభక్తులే యతిప్రియు లగుచున్నారు. కర్మతత్పరు లట్టివారు గానేరరు. కావున సంతరిందియిగోచరం బగు సమూల్యమహాజ్ఞానము లభింపజేయు ధ్యానయోగంబుచేతనే సర్వజ్ఞా

సర్వేశ్వరు నారాధింపవలయును. కర్మయోగంబును జ్ఞానయోగము నకు సాధనమగుచున్నది. ఒకయేనుఁగుతోఁ జోరాడుచున్నయేనుఁగు మఱియొక మిత్రోగజసాహాయ్యంబుచే విజయలాభంబు సంపాదించుటకు కర్మయోగసాహాయ్యంబునఁగూడ మానవుఁడు శివజ్ఞానంబు సంపాదించుటకు సమర్థుఁ డగుచున్నాఁడు. పక్షి తనపక్షుడవ్వయసాహాయ్యంబు వలన నాకనంబున బాగుగ నెగురుటకు సమర్థుఁడైనట్లే మానవుఁడు కర్మజ్ఞానయోగంబులు రెంటివలనను బరమపదంబు గాంచుటకు శక్తుం డగుచున్నాఁడు.

పరమేశ్వరుని యథావిధిగఁ బూజించి యొకముహూర్తమాత్రా ము ధ్యానించుటవలనఁ గలుగుపుణ్యఫల మనంతమైనది. జ్ఞానయోగ సంపాదనంబునకుఁ బ్రయత్నించుచు సశిక్షితావస్థయందే ముగించు వాఁడుగూడఁ దనశ్రద్ధాభక్తులప్రభావంబువలన రుద్రలోకంబుఁ జేరి దివ్యభోగంబు లనుభవించి మరల యోగికులంబున జనియించి జ్ఞాన యోగప్రాప్తుండై సంసారవిముక్తుం డగును. కొలఁదికాలముమాత్రా ముండి ఫలాభావంబువలనఁ దొలఁగిపోవునట్టిశ్రద్ధ మృద్వీయనియు, దహికఫలలాభమాత్రంబున సంతృప్తి నంది వడలిపోవునది మధ్యమం బనియు, నెన్నఁటికిని నిరపాయంబై యుండునట్టిశ్రద్ధయుత్తమంబనియుఁ జెప్పుదురు. ఇట్టిశ్రద్ధలలో నేది లభించినను మానవుఁడు క్రమంబుగ మూఁడుజన్మంబులలో జ్ఞానలాభంబు సంపాదును. ప్రతతపోదానాదుల వలనం గలుగుపుణ్యఫలంబులు మహాదేవునియెడఁగల గలుగు నిశ్చల భక్తివలననే సిద్ధింపఁగలవు. శివస్వరూపవిజ్ఞానంబువలన మాత్రామే మోక్షము లభించును.

కర్మయోగుల కిచ్చినదానము దశజన్మంబులవఱకును, తపో నిష్ఠుల కొసంగినది శతజన్మంబులవఱకును, తపోయజ్ఞసంపన్నుల కర్పి.

చిగుది సహస్రజన్మంబులవఱకును, యోగిజనంబులకు నివేదించినదానము లక్షజన్మంబులవఱకును ఫలప్రదం బగుచుండును. శివజ్ఞానియగువాని కర్పించిన యెట్టియల్పదానంబైనను గల్పాంతంబువఱకు నది మహాఫలదాయకం బగుచుండును. దానంబున కల్పత్వాధికజన్మంబులు లేవు. నవిత్రేతేశకాలంబులయందు భక్తిశ్రద్ధలతో విధిపూర్వకంబుగ నత్పాత్రంబున నివేదించినదాన మెంతయల్పం బైనను సక్షయఫలదంబగుచున్నది. అనుకూపంబులగుదేశకాలపాత్రంబులయందు విధివిధానంబున శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ గావించుదానహోమాదులు శ్రేష్ఠంబులు నమంతిఫలదంబులు నగుచున్నవి. సత్పాత్రంబున కర్పించుదానము వ్యర్థంబైనను పర్వకామదం బగును. జ్ఞానసలిలంబుచే విశుద్ధుండును, శీలంబునుభక్తుంబుచే నిలిచుండు నగుపురుషుడే యుత్తమదానపాత్రుండునున్నాడు. జ్ఞానపాకచే సంసారసాగరమును దరింపజేయఁగలవాడే దానపాత్రుడు.

ఎవ్వనిగృహంబునశివయోగులు భిక్షాపత్కారంబులచే నర్చితులగుచుండునో యాతనివంశం జంతయు నరకార్థవమునుండి యుత్తీర్ణంబుగాఁగలదు. శివయోగికి ఆన్నప్రదానంబు చేయుటవలన యజ్ఞాన్నిహోత్రతీర్థసేవాదులవలనం గలుగుఫలంబు లభించును. జ్ఞానమయంబును, శాంతచిత్తుండును, శివధ్యాననిరతుండు నగుయోగికి శ్రద్ధతో నన్నదానంబు చేయువాడు పాపముత్తం డగును. అట్టివానికి నకలాభీష్టంబులును సిద్ధించును. శ్రాద్ధసమయంబునఁ బితృదేవతలనుద్దేశించి శివయోగులకు భోజనంబు వెట్టువాడు ఏకవింశతి పురుషులతోఁ గూడ శివరోకావాసంబు గాంచును. శివయోగి మహేశ్వరధ్యానంబు చేయుచు భుజించుచుగావున నాయన్నము శివుండు భుజించినట్లే యగుచున్నది. గృహస్థుం డగువాడు నిత్యమును బత్వాన్నంబులను శివుని

కొఱ కన్నయందు హోమంబు చేయుటయు, గురుభాగంబును గత్తిం
చుటయు విధిగ భావింపవలయును. శివాగ్నిగురుబ్రాహ్మణులకు గు
లవక్వాన్నంబులను సేవేదించి తదంతరము ప్రతిదిశంబును భుజించు
వాఁడు నిస్సంశయముగా రుద్రీతుల్యుం డగును. అట్లు నివేదించక
భుజించువాఁడు పాపభోజి యగును. శివాగ్నిగురుపూజాదులవలన
వధ్యస్థానంబు లగు పోయి, తోలు, రోశలి, నీళ్ళకడవ, చీపురు పీని
వలనంగలుగు పాపంబు చెందదు. శివాగ్నిగురులకు నివేదించినయన్న
మునం దెన్ని మెతుకులుండునో యన్ని వేలవర్షంబులు తాత శివలోకా
వాసుం డగును. ఆయామాజ్యసహితం బడ్యునేని దశగుణాధికం
లదం బగును. పాష్టికాన్ననివేదనంబు శతగుణాధికంబును, శాల్యన్న
నివేదనంబు దానికంటెను దశగుణాధికంబు నగుచున్నది. మఱియు
రక్తశాలి, కానుశాలి మొదలగునుత్తమభేదంబులుగల యన్నంబు
లుత్తరోత్తరఫలవృద్ధిదంబులై యుండును. ఘృతసహితంబు లగునుత్త
మవ్యంజనంబులు పుణ్యదాయకంబులు. క్షీరయుతం బగువన్నము
దశగుణంబులును, దధిశర్కరాయుక్తం బగునది ద్వాదశగుణంబులును
సురసంబును, శీతలంబును, గర్భూరసువాసితంబు నగునన్నము దశకో
టిగుణంబులు నధికఫలప్రదంబై యుండును. గుడఖండసహితంబు
లును, ఘృతపక్వంబులు నగురుచ్యభక్ష్యంబులు శివాగ్నిగురునివే
దితంబులై కోటిగుణితంబగు ఫలంబు నిచ్చును. మఱియు ప్వాదున్ని
గ్ధసుగంధభక్ష్యంబులను భక్తిపూర్వకంబుగ నివేదించినచో నక్షయ
ఫలంబు లభించును. ఇట్లు శ్రాద్ధసమయంబులందు శివయోగులను
సంతర్పితులం గావించు వానిపితృగుణంబులు సర్వపాపవిముక్తులై స్వగ్గా
వాను లగుదురు. భక్తిపూర్వకంబుగ నన్నపానీయపస్త్రాదులచే శివ
యోగుల నర్పించువానికి త్రిమూర్తుల నొక్కసారి పూజించినఫలము

గలుగును. శ్రాద్ధకాలంబున శివపూజ చేసి శివయోగులఁ బూజించు పాపశిత్తదేవతలు సంతుష్టులై యానందతాండవంబులఁ గావించు తుండుదు.

భస్మలిప్తాంగుల డగుశివయోగి యింటిని నమింపించుటంగాంచి యన్నాత్మోషకులన్నియును స్వర్గలాభంబు గలుగునని తలంచి యా నందించుచుండును. కావున నట్టియతిథి యేతెంచినప్పుడు గృహస్థుఁడు కృతాంజలిపుటండై ముదురేగి యాతనిఁ జూడితెచ్చి యథాశక్తి నన్నపానాదులచేఁ బరితృప్తు గావించవలయును. ఆకృతిచేఁగాని, వన బాకులచేఁగాని యెల్లున్నను నతిథిని గృహస్థుఁడు శివయోగిగా భావించవలయును. శివుని, శేవతలను, వేదములను, యజ్ఞములను, ఆగమంబులను దేవీషించువా రథోముఖులు నూర్ధ్వపాదులునై నరకబాధ లనుభవించుచుండుదు. వారిపదనంబులు కీమిదంశితంబులై యుండ దాదునాకారులగు యనుకింకరులచే వారు ప్రళయకాలంబువఱకును శ్లోతరయోతనలం గాంచుచుండురు. సాధువులగుయోగులమెడలం గల్పించు నవవాదంబుల శాలకించువాడు ప్రళయంబువఱకును నరకవ తితులై యుండుదు. విశువాఁ దున్నప్పుడే చెప్పవాఁ డుండును. చెప్ప వాఁ దున్నును విశువాఁ డాతని వారింపనచ్చును. కావున దుర్వార్తల విషయంబున పక్షకంఠ శ్రోతయే యధికపాపి యగుచున్నాఁడు. ఆతనికిఁ బాపానుభవముగూడ ద్విగుణితం బగుచున్నది. సాధునిందం గూర్చి శ్రోతయు, పక్షయు, ననుమంతయుఁ, బ్రయోజకుండును, సంసర్తయు వీయైదుగురుగూడ నరకగాము లగుదురు. అజ్ఞానపంక మున్నుఱుక, ఆత్మైరక్షణంబున కనమధులును, బాపాక్రాంతలును, నిర్దుఃఖులు సగువారిపాతులు. పచ్చికుండలో జలముంచినట్లే యపాత్రింబులయందు గావించినద్రావము పాత్రినహితంబుగ విసప్తంబై పోవును.

ఊపరక్షేత్రంబున బీజావాపసంబును, అపాత్రీదానంబును నిష్కలంబులు. జ్ఞానాగ్నివిహీనుం డగునపాత్రునియెడలఁ గావించినదానము భస్మమునందలి హోమమువలె నిష్ప్రయోజన మగును. జ్ఞానహీనుం డగువిప్రునిజన్మము నిర్ధకమైనది. ఇనుపయోడచే నదిని వరింపఁ బ్రయత్నించి జలనిమగ్నులై పోయినట్లే యపాత్రీదానంబు గావించి దాతయుఁ బ్రతిగ్రహీతయుఁగూడ నరకవతితల లగుదురు.

దయావశంబున సకలభూతంబులయెడలను గావించినకాశము నర్వకామనం బగుచున్నది. డరిదుర్బలు, అంధులు, దీనులు, అకాధులు, బాలకులు, వృద్ధులు, కృశులు, ఆర్తులు నగువారికి నిత్యమును కాసము చేయవలయును. అట్టివారందఱు నర్థులగుటచే నిత్యదానంబున కర్హు లగుచున్నారు. అట్లు గాక జ్ఞానులు పూజ్యులుకావున పాత్రు లగుచున్నారు. వారు లోభముచే నేమియును గోరువాడు గారు. వారిని గొలఁదిగఁ బూజించినను, విశేషఫలంబుగలిగి జన్మము సార్థకం బగును. సాధువులు కేవలము స్వాధ్యసరత్వముచేఁ బ్రతిగ్రహింపరు. దాతలయువకార్థమే వారు దానము నంగీకరించుచుండురు. సాధువులు దయావరవశులై యతిప్రియత్నంబున దతికులనే యర్థించుచుండురు. దానమువలన వారికై శిష్యము లభింపఁజేయవలయునని వారియుద్దేశము. ఇచ్చుటవలన నూర్ధ్వగతియుఁ, బుచ్చుకొనుటవలన నధోగతియుఁ గలుగునుగావున దానమిష్టింపవలయు నని కోరివచ్చినయర్థి దాత కువకారియే యగుచున్నాడు. అర్థి యాచించుదీనస్వరమునందే 'పూర్వజన్మమునం దెట్టిదానమును జేయకుండుటచే నాకిట్టిగతి కలిగినది.' అనువిషయము సూచిత మనుచుండును. యాచకులగువాడు లోభియొద్దకుఁ బోయి 'నాకేమైనఁ బెట్టుము' అని యడుగుట యాచనమాత్రమే గాదు. దానము చేయకున్నచో నావంటి

గతియే నీకును బట్టగలదు.' అని బోధించుటయే—ఈవిధముగా మూర్తిభవించిన మంగళదేవతయై వచ్చిన యాచకు నెవ్వఁడు పూజించకుండును? దానమును గ్రహించి దాతకు స్వర్గలాభముగూర్చునట్టి యాచకునికంటె బలమబంధుం డెవ్వఁ డుండును? అర్థి తనయంతనే యంటికి వచ్చి దాత కిహవరసుఖంబులఁ జేతి కందించుచుండును. అట్టి యాచకుని త్రోసివై చుమూఢుఁ డుండువా? యాచకులు స్వయముగా వచ్చి యిచ్చము లేకున్నను దాతలను శ్రీమంతులుగఁ జేయుచుండురు. తాకు పూజ్యులనుటకు శంక యేమున్నది?

దాన మిచ్చుటకై యెత్తిన చేయియే దాత యూర్ధ్వగతిని సూచించుచున్నది. యాచకునిచాస్తము క్రిందను, దాతచేయి మీఁదను నిలిచి యిరువురితారతమ్యమును దెలియఁజేయుచుండును. దరి మ్మిందగు యాచకుం డెదుట నుండఁగా నితఁడు బాత్రాంతరంబుకొఱకు నిరీక్షించువాఁడు ధర్మవ్యాతారము చేయువాఁడే యగును గాని దాత యొక్కఁడికిని గాఁజాలఁడు. యాచకులే లేకయున్నచో దాతల ధర్మమున కవకాశ మేమున్నది? అర్థి యుండుటవలననే దానమును, దత్తులంబును గలుగుచున్నవి. అబ్బులును, డరిద్రులును, అప్రియవా డులును లేకయేయున్నచో సాధుపులదానదయాక్షమాదులకు స్థాన ముచ్చట నున్నది? ఇంటి కేలేంచినయాచకునికి ధన మీయఁజాలకు న్నను ముఖరస్మియవసంబులచేనైన సన్మానింపఁగూడదా? అతిథి కొఱకుఁ గావించినప్రత్యుత్థానము, అభిగమనము, స్వాగతప్రశ్నము, ఉత్తమానవదానము, ప్రియవాక్యము, సాదోదకప్రదానము, అనుగ మునము వనునీసప్రవిధకార్యంబులును స్వర్గసోపానస్వరూపము లగుచు న్నవి. చిత్రానుసారంబుగ దానబుద్ధి యెంతవారికి లభించును. ఇంటికి వచ్చిన యాచకునికి లేదనకుండ నేమైన నిచ్చుటయే గృహస్థధర్మము.

యముం దెవ్వరికిని బంధుండు గాడు. దానముచేయనివారి నందఱు
నాతఁడు సరకపతితులం గావించక విడుదఁడు. సహజదానశీలుం డగు
వాఁడు స్వర్గవాసి యగును. ప్రియవచనవిరహితంబగుదానము నిష్ఫలమై
నది. అక్షయఫలాధి యగువాఁడు తనజీవితమునం దొకసోఁకీమైనను
ప్రియవాక్సహితంబుగ దానము చేయవలయును. కఠింపచనంబులతో
దానముచేయుటకంటెఁ బ్రియవచనంబులతో నెమరేగి యేమియు
నీయఁజాల నని చెప్పటయే ప్రశస్తం జగుచున్నది. తగుతుంబులు
వలుకుచు నగౌరవంబుగ దానముచేయుట యుక్తము గాదు. అట్టిదా
నము చేయుటకంటెఁ జేయకుండుటయే మేలు. దానము, ధ్యానము,
వ్రతము, నియమము, యజ్ఞము, హోమము, తపస్సుసమనీవి యెంత
శ్రద్ధగాఁ జేసినను గోపభావమాత్రంబున పవ్వంటును నిష్ఫలంబులై
పోవును. శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ దాన మిచ్చుటవలనను, బుష్పగోనల
వలనను దాతయు, సర్థియుఁగూడ స్వస్థులుంబుల ననుభవించుటగలగు
అశ్రద్ధతోడి దానము సరకహేతు వగుచున్నది. ఔదార్యము, యాగ
గతి, మైత్రి, అనుకంప, అమాత్యర్యము ననుపంచగుణంబులు నానా
తకు మహాఫలజనకంబులు. కాశి, కురుక్షేత్రము, ప్రాచీనాంధ్రము, కర్ణా
టము, సముద్రతీరము, నైమిశారణ్యము, అమరకంటకము, ప్రాచీన
తమిళము, గోకర్ణము, జ్ఞానపవిత్రము మొదలగునురసిద్ధపేళిశాలలు. పుష్ప
ములు దానాదులకు మహాఫలదాయకంబులై యుండును. పుష్పాభిషేకము
శ్రీకుంబులను, నదులును, బర్హతంబులును, గోష్ఠ బులును, కర్ణాటక
సంబులును, తపోవనంబులును బుణ్యక్షేత్రము లగునున్నవి. తపో
యాదులయందు దల్పదానంబై నను మహాఫలంబు నొసఁగును. చంద్ర
సూర్యగ్రహణములు, సంక్రాంతిలు మొదలగువర్షసంక్రాంతిలు
గూడ దానములకుఁ బ్రశస్తంబులు. దేశకాలపాతాళసూరింబుగ

భక్తితోఁ గావించుదానం బక్షయఫలకాయకం బగును. శ్రీధృతోడిదా
నము పుణ్యమునకు మాతృస్వరూప మని చెప్పవచ్చును. కావున
నసంతఫలకాయం డగువాఁడు శ్రీధృతో దానము చేయువలయును.
అర్తులును, దరిమిలును, గుణాన్వితమునగువారికిఁ జేసినదాన మల్పం
నైనను మహాఫలదం బగుచున్నది.

—♦ పాపభేదములు ♦—

మునిశేఖరులారా ! పరదారచింతయు, పరద్రవ్యాభిలాషయు,
పరాపకారబుద్ధియు, అకార్యాభినివేశంబు ననునీనాల్గును మానసికదో
షములు, అనంబద్ధప్రలాపము, అసత్యవచనము, అప్రియభాషణము,
పరోక్షపై శున్యము ననునీనాల్గును వాచికదోషములు. అభక్యభక్ష
ణము, హింస, మిథ్యాకార్యచేష్ట, పరధనాపహరణము ననునీనాల్గును
గాయికదోషములు. ఈపండ్రించువిధంబు లగుపాపకృత్యములును
సరకహేతువు లగుచున్నవి.

మఱియు సంసారసాగరతారకుండగుమహాదేవుని ద్వేషించువారు
మహాపాపు లగుచున్నారు. సర్వాస్థసాధకుం డగుశివుని, శాస్త్రంబు
లను, జ్ఞానంబును నిందించువారు సరకపతితు లగుదురు. శివజ్ఞానోప
దేశకులను, దవన్సులను, గురువులను, చిత్తజేవతమును నిందించువారు
సరకజలధినిమగ్ను లయ్యెదరు. శివనిందయు, గురునిందయు, శివజ్ఞాన
నిందయు, శివద్రవ్యాపహరణంబును, ద్విజద్రవ్యనాశనంబును, శివధ
ర్మపుస్తతాపహరణంబు ననునీయాఱును మహాపాతకంబులు. శివపూజ
చేయుచుండఁగాఁ జూచియు నభినందింపకుండుటయు, పూజాసమయ
మున శివలింగమును దర్శించియు నమస్కారస్తవంబులఁ గావింపకుం
డుటయు, శివాగ్నిగురులయొడల విసయంబుఁ జూపకుండుటయు, పర్యం

బులయందు శివాలయమార్జనంబును, శివపూజయు, గురుపూజయుఁ
గావింప కుండుటయు, శివాచారపరిత్యాగంబును, శివభక్తివిద్వేషం
బును, శివజ్ఞానపూజాతిరిక్తంబు లగునధ్యయనతేజనంబులును, అన్యాయముగుశివజ్ఞానదానమును, లోభవశంబున శివజ్ఞానవిక్రయంబును,
కుజ్ఞానంబునకు శివజ్ఞానవినిమయంబును, అపరిశుద్ధస్థానంబున శివధర్మ
పుస్తకస్థాపనంబును, శివకథల నాక్షేపించి యితరకథల నాలాపించు
టయు, సత్యభాషణభావంబును, దానము చేయకుండుటయు, అప
విత్రీస్థలంబున శాస్త్రవ్రతసశ్రీవణంబులును, గురుని బూజింపకుండ
శాస్త్రశ్రవణంబును, గురుశుశ్రూష చేయకుండుటయు, గురునాజ్ఞల
యెడల నైముఖ్యంబును, గురుభక్తిహీనతయు, గురు సభినందింపకుం
డుటయు, గురువచనంబుల కుత్తరం బీయకుండుటయు, గురుకార్యం
బులయందు శతతవ్యంబును, వానియం దుపేక్షయు, ఆర్తులు, అశక్తు
లు, విదేశగతులు, శత్రువిజితులు నగువారిని ద్వేషించుటయు, గురు
భార్యపుత్రులను బంధువులను దిరస్కరించుటయు, హితోపదేశ
కులు, ధర్మబోధకులు నగుగురుసమానులను సంభావింపకుండుటయు
ననునీయకార్యములు శివనిందానదృశంబు లగుమహాపాపము లగుచు
న్నవి. బ్రహ్మఘ్నుండును, సురాపాయయు, స్వర్ణాపహారియు, గురుత
ల్పగుండును, వీరితో సంస్కంబు గలవాఁడును బంచమహాపాతకు లని
యెఱుంగవలయును. బ్రాహ్మణుని వధింపకున్నను, క్రోధబోధభయ
ద్వేషవశంబున బ్రాహ్మణునియెడల మహాపవాదంబును వ్యాపింపఁ
జేయువాఁడు గూడ బ్రాహ్మహత్యాపాతకుఁ డగును. బ్రాహ్మణున
కిచ్చెద నని చెప్పి యాయనివాఁడును, నిర్దోషియగుభూసురునియందు
దోషము నారోపించువాఁడును బ్రాహ్మఘ్నునదృశుం డగును. షోరక
కూర్పుండు యన్నసద్బ్రాహ్మణుని విద్యాభిమానముచే సభలో నవ

నూనించువాడును, తాళగొరవంబునకై బ్రాహ్మణునియెడ లేనిదోషము నాచాదించి యాతనిగుణంబులకు లోపముం గూర్చువాడును, గోవుత్పాసార్థులగునజ్ఞుల నింటినుండి వెడల నడచువాడును, పరబ్రాహ్మణులకు కావకుండును, నిరంతరపరిదోషాన్వేషణానర్థం జగుకూర్మించును, పితానాథులగుగోగురబ్రాహ్మణాచలకును, నితరజీవులకును జలపాననయంబున విఘ్నము నాచాదించువాడును, దేవద్విజగోదంతంబు లగుక్షేత్రంబులు కాలాంతరింబున విశ్వంఖలంబు లగుటచే నగును వేచి వాని నపహరించువాడును, ధర్మదర్శనంబు లగుదేవద్విజగంబు లపహరించువాడును, ఇట్టిపాపాత్ము లందఱును బ్రహ్మఘ్ను నద్విజగంబులనున్నార, శివవ్రతంబును, వేదాధ్యయనంబును గావించుచు బరిష్కరించు బ్రాహ్మణునకు సురాపాననదృశం బగుపాపము ఘోరమైనది. ఏప్రతినియమంబు లయినను బరిత్యజించువారును, పాపములందులకై వ్యజించువారును సురాపానదోషు లగుదురు. తల్లి పుత్రులకు బరిత్యజించుట, కూటసాక్ష్యము చెప్పట, అనత్యమాడుట, శివభక్తుల కప్రియంబు చేయుట, అభివ్యభక్షణము, నిరపరాధుల నిష్టాచారణ్యంబున వధించుట, గోమార్గములను, వనంబులను, గ్రామంబులను దహించుట యను నీఘోరపాతకంబులు బ్రహ్మచార్యానమంబులు.

దరిదురినిసర్వస్వము నపహరించుటయు, పురుషులు, స్త్రీలు, ఏరుగులు, గుఱ్ఱములు, గోవులు, భూములు, రజశిము, వస్త్రములు, ఓషధులు, రసములు, చందనాగురుకర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యములు మొదలగువాని నపహరించుటయు, దాపుడుధనంబును హరించుటయు స్వర్ణస్తేయనదృశంబు లగుదోషములు. వివాహయోగ్య యగుతనయను దగినవరున కీయసుడుట, పుక్తిభాగ్య, మిక్తిభాగ్య, భగిని,

వీరిను పభోగించుట, కుమారిని బలాత్కరించుట, అంత్యజతో సంభోగించుట, పరస్త్రీగమనంబును గుర్వంగనాగమనతుల్యంబులగు మహాపాపములు.

దాన మిచ్చెడ నని యాయనిదాతయు, దానమునూట దాతకు స్మృతి గలిగింపనియధియు నుపపాతకు లగుదురు. ద్విజద్రావ్యవహరణంబును, మర్యాదాలంఘనంబును, మరభిమానంబును, అతికోపంబును, దాంభికత్వంబును, కృతఘ్నతయు, అతివిషయాసక్తియు, కార్పణ్యంబును, శౌర్యంబును, మాత్సర్యంబును, పరదారగమనంబును, సాధుకన్యాదూషణంబును, తమ్మునికి ముందు పెండ్లిచేసినయన్నకును, అన్నకంటెముందుగఁ బెండ్లియూడుతమ్మునకునుగన్యాకానముచేయుటయు, ఆయిదుపురకునుయాజనంబుజేయుటయుధనాభావాదులవలనఁబుత్రిమిత్రీకళత్రంబులను, న్వామిసాధుబంధుతపస్సులను, నిత్యవైమిత్రికకర్మంబులను బరిత్యజించుటయు, గోవధయు, క్షత్రియ వైశ్యస్త్రీశూద్రవధయు, శివాలయవృక్షోన్మూలనంబును, పుష్పాద్యాననాశంబును, ఆశ్రమవాసులను, శ్మశ్రుతులను, పరివారజనులను, పశుపక్ష్యాదులను, బీడించుటయు, పశుధాన్యాదులనపహరించుటయు, అపాత్యపతనంబును, యజ్ఞోద్యానతటాకాదులను, భార్యాపుత్రాదులను, తీర్థయాత్రోపవాసవృత్తాదులను, శివమందిరంబులను వికృయించుటయు, స్త్రీధనోపజీవనంబును, స్త్రీలంపటత్వంబును, మదిరాసానపరవశయాగుయపతితోడి సమాగమంబును, కాలాగతుం డగునతిథి నర్చింపకుండుటయు, ధాన్యపువడ్డివలన జీవించుటయు, నిందితధనగ్రహణంబును, కూటవికృయంబును, ఉచ్చాటనంబును, అభిచారంబును, వృత్తిచ్ఛేదనంబును వైద్యంబు సేయుటయు, వేతనముం గొని యధ్యయనంబు చేయించుటయు, ఉపనయనాదిసంస్కారములు లేకుండుటయు, బ్రహ్మచర్య

మును ద్యజించుటయు, అన్యాయముల నవలంబించుటయు, అశాస్త్రములు సంగీకరించుటయు, కువాదంబు నేయుటయు, దేవాగ్నిగురు సాధువులను, గోబ్రాహ్మణప్రభువులను బ్రత్యక్షముగనైనను, బరోక్షమునైనను విందించుటయు, దేవపితృయజ్ఞత్యాగంబును, స్వకర్మంబును విడుచుటయు, దుశ్శీలతయు, నాస్తిక్యమును, సతతాసత్యభాషణంబును, పర్వంబులను, పగటికాలములందును, అస్థానంబులందును స్త్రీసంభోగము చేయుట, పశురజస్వలాగ్రమునంబులును, స్త్రీపుత్ర మిత్రపంపాప్తినమయంబుల నాశాభంగము చేయుటయు, అప్రియ భాషణంబును, క్రూరత్వంబును, శివధర్మంగంబును, కూపతటాకనంకప్రమాదులను భంజించుటయు, పంక్తి భేదంబును నీమొదలుగాఁగలవి యుపసాతకంబులని చెప్పవలయును.

గోవులు, బ్రాహ్మణులు, కన్యలు, పృథువులు, మిత్రులు, తపస్వులు మొదలగువానికార్యంబులకు విఘ్నంబులు చేయువారు సరకపరితు లగుదురు. పరులభాగ్యముం జూచి పరితపించుటయు, పరద్రవ్యముంగూర్చి కొండెములు చెప్పటయు, పరధనహరణంబును, గొప్పతనము సంపాదించుటకై మిథ్యావ్రతకంబును, ద్విజదుఃఖోత్పాదకంబును, ద్విజునిశూద్రసేవయు, కోరికచే మద్యము నాఘ్రాణించుటయు, సాసానక్తియు, హింసాపీయత్వమును, గోష్ఠాగ్నిజలరథ్యాదులందును, పర్వతోద్ధానదేవాలయాశ్రమప్రాసాదాదులయందును మలమూర్తింబులు విసర్జించుటయు, కపటసర్పకీడనంబును, పరిచ్ఛిద్రాజ్యేషణంబును, ఎంకెళిలాకాష్టకంటకాదులచే మార్గనిరోధంబును, పరసీమావహరణంబును, కూటశాసననిర్మాణంబును, కూటకర్మంబును, కూటయుద్ధంబును, కూటవాణిజ్యంబును, శస్త్రాదినిర్మాణంబును, భృశ్యులయెడల దయలేకుండుటయు, పశుపీడనంబును, మిథ్యావాద

శ్రీవణంబును, ప్రభుమిత్రగుడుద్రోహపరత్వంబును, మాయామయత్వంబును, చావల్యంబును, తుఘాదులగు పుత్రమిత్రకళత్రబంధుబాలకవృద్ధాదులను, పరివారజనంబులకు విడిచి తానొక్కఁడును భుజించుటయు నాదిగాగలపాపంబులఁ గావించువారు సిందితు లగుచున్నారు.

ఇంద్రియనిగ్రహము లేకుండుట, వియమములను బరిత్యజించుట, సన్నాస్తి యయ్యును మరల గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించుట రహస్య భేదనంబు చేయుట, గోవులను బాధించుట, వానిని దిశస్కరించుట, చిక్కినపశువును బోషింపకుండుట, అతిభారంబు నైతి పశువులను బీడించుట, అరజాముకంటెను, జాముకంటెను, సధికంబుగఁ బశువులచేఁ బని చేయించుట, రోగాదులచే నవనియున్న పశువులకుఁ బాచారంబులు చేయకుండుట మొదలగుపాపములు గోఘ్నతల్యంబులగును. వృషభంబులయందములను ఛేదించుట, గొడ్డుగోవులచే బరువు మోయించుట, అశపడియింటి కేతెంచిన తుత్తిపాసాతురులగుసనాధులను, వికలాంగులను, దరిదు్రిలను, బాలకులను, వృద్ధులను, కృశులను, అర్తులను దయతో నాదరింపకుండుట యశునిట్టిపాపంబులు చేసినవారు పరకగాము లగుచును. మృతం దగువానిధవంబంతయు నింటియందే యుండును. బంధువు లాతనితో శ్మశాశము పఱకుమాత్రమే వచ్చి వెనుకకు మరలుదురు. చేసిననుకృతదష్కృతములుమాత్రమే యాతని ననుసరించి యుండును.

ఛాగజీవులును, మహిషజీవులును, సముద్రయానంబుచే వాణిజ్యంబు చేయువారును, శూద్రస్త్రీసంగతులు సగుభ్రాహ్మణులు సరకమగును లగుచురు. శిల్పచిత్రలేఖననైద్య హేమకారవృత్తులవలనజీవించువారును, రాజచిహ్నధారులును, వేతనగ్రాహులును, కూటకారులు సగుభ్రాహ్మణులు పరకగాము లగుచును. శాస్త్రోక్తంబగుస

న్నాకంటె సాధికంబుగ విధించునట్టియు, నతికూఠంబుగ దండించునట్టియు రాజు నరకవతితుం డగును. ఆతనిప్రజలు లంచగొండులచేతను, జలవంతమాగఁ గ్రయవిక్రయంబులు చేయు ధనికులచేతను, డన్నడులచేతను బీడితులగుచుండుదురు. అన్యాయపరుం డగురాజు ధనంబును బ్రతిగ్రహించుప్రాహ్మణునకు ఘోరనరకప్రాప్తి యగును. అధర్మముగఁ జ్రిబలకడనుండి ధనమును గ్రహించి దానంబులు గావించుచుకృతార్థుడును వృగమహారాజుంఁబోలి నరకక్షేత్రంబు ననుభవించును. ప్రజాతక్షణవిషయంబునఁ బరాజుఁబుం డగురాజు పరదారరతులును, చోరులును, కోరిధాంధులును బోవుచావంబునఁ బడిపోవును. అడండ్కుల దండించినను, దండ్కుల దండింపక విడిచినను రాజు నరకంబు నందును.

ఘృతము, తైలము, అన్నము, పానీయము, మధువు, మాంసము, నుర, అసవము, గుడము, ఇత్తువు, శర్కర, దధి, మూలఫల, తృణకాష్ఠాదులు, పత్రపుష్పాదులు, ఓషధులు, వాసభాజనచర్మపాదు కాచ్ఛరశిశికటాసనాదులు, కమండలువు, సీసము, తగరము, ఇత్తడి, తాగి, శంఖాదిజలజవస్తువులు, బాద్యవస్తువులు, గృహోపకరణములు, వివిధంబులగువస్త్రములు మొదలగువాని నపహరించువారు ఘోరనరకయాతనలం జూతుదు. అవగింజంతయైనను బగద్రవ్యమును హరించువారికి వీరయబాధ తప్పదు. ఇట్టిచాపములంగావించు మానవులు ఘోరనానంతరంబున యాతనాశరీరంబు దాల్చి యమలోకంబును జేతయందు విశ్వలాకాశు లగుయమదూతలచే వివిధంబులగు దారుణ యాతనల ననుభవించుచుండుదురు. యముడు పాపనిరతు లగుదేవతి ర్యజ్ఞానవజాతు లన్నింటికిని శాసనకర్తయై యున్నాడు. అతఁ డనేక విధంబులగు ఘోరశిక్షలచే బావులను దండించుచుండును. నియమ

వంతులగునుచోత్ములు ప్రమాదంబువలనఁ బాపంబు చేసిఁచోఁ
బ్రాయశ్చిత్తంబు చేసికొనవలయును. అందువలనఁ బాపంబు కాం
తింపఁగలదు. అట్టివారియెడల యమునియధికారము చెల్లదు. అట్టి
రింగంబుగఁ బాపంబులు గావించువారికి రాజును, బ్రహ్మన్నంబుగఁ
జేయువారికి యముండును శిక్షకులగుచుండుట. ఎట్లయినను బాపము
నకు శిక్ష తప్పనది కాదు గావునఁ బాపము చేయువారు తప్పక ప్రాయ
శ్చిత్తము చేసికొని యెన్నఁడును బాపము సేయుకుండవలయును. ఎన్ని
కల్పంబులకై నను, దగినయశుభవింశతి గాకుండఁ బాపము నశింపదు.
మనోవాక్కాయంబులచేఁ బాపంబులు చేయువారును, పాపంబుల
కుపయోగపడువారును, పాపంబుల నామోదించువారును దప్పక పాప
గతు లగుదురు.

— యమపురవర్ణనము —

సర్వజీవులయందును స్త్రీపుష్కలంసక భేదంబులు గల గర్భస్థు
లను, శిశువులును, బాలురును, లేదానలును, మధ్యములును, వృద్ధు
లునుగూడఁ జతుర్విధంబు లగుపాపంబులచే నతిభయంకరంబును,
ఘోరంబు నగుయమాలయంబునం బ్రవేశించి, శిక్షల ననుభవించు
చుండుదు. అచ్చట నకలజీవులను చిత్రీకృస్తాకులును, వస్త్రాదిమహా
ర్థులును బాసపుణ్యాదిచారము చేయుచుండుట. యమపురంబును జేక
నిస్సాగి యెద్దియును లేదు. ఎట్టికర్మంబున కట్టిఫలం బనుభవనీయం
బగును. సుకృతాత్ము లగువారు శుభమార్గంబున యమమందిరం
బునకుఁ బూర్వదిక్కుగాఁ జొరెదరు. పాపాత్ములు ఘోరంబగు
దక్షిణమార్గమునుండి యెరుబదిచాటుగువేలయోడనంబు లలిక్రమింపి
యమాలయంబు చేరుదురు. పుణ్యాత్ములపోకకు యమాలయం బంత

దూరము గాదు. సాసాత్ముల కమ్మార్గము తీరకంటకయుతంబును, కర్దమవంకిలంబును, తీర్థ్వాగ్రిశిలాఖండమయంబును, భయంకరంబును దుస్తరంబును, పతనస్థానబహుళంబును, సూచీముఖదర్శచృష్ణంబును, తరువర్వితసంకీర్ణంబును, ప్రతప్తాంగారసంపూర్ణంబును, ముఖమయంబును నై యుండును. ఒక్కొక్కమాగ్గము విషమగర్జనమన్వితంబును సంతప్తహలుకామయంబును నై యుండును. ఇంకొకతోవ విశాల శాఖాయుతం బగువేణువనంబుచే సందకారబంధురమై భయముగొల్పుచుండును. ఇట్టిమాగ్గమున నెట్టియవలంబనంబు నుండదు. మఱి యొక్కదాది యినుపమేకులతో నిండియుండును. ఒక్కచోట దావా గ్గులును, నొకచోట తప్తశిలలును, మఱియొకచోట మంచుగడ్డలును, వేటొక్కచోట గంఠదగ్ధం బగువాలుకారాసులును, నింకొక్కచోట దుగ్ధంధభూయిష్టజలంబులును, నొకచోట సింహవ్యాఘ్రాదికూరమృగంబులును, మఱియొకచోట పెద్దపెద్దజలగలును, వేటొకచోట నజగతంబులును, నొక్కొక్కచోట సర్పవృశ్చికాదివిషజంతువులును, నింకొక్కచోట మదమూతంగంబులు, నొక్కచోట దీప్రదంష్ట్రాకలితంబులగువరాహంబులును, వేటొక్కచోట కఠినశృంగంబు లగుమహిషంబులును, బ్రీమత్తంబు లగుచుష్పింబులును నిండియుండును. కొన్ని యెడల రాద్రీప్రకృతులగు దాకినులును, కకాశవదను లగురాక్షసులును, సతిఘోరంబు లగువ్యాధులును బీడించుచుండ నతుగవలసి యుండురు. కొన్నియెడలఁ బ్రీచండవాఝువులను, సామాణవత్సంబును సహింసవలసియుండురు. కొన్నితల్లుల వజ్రాఘాతంబులచే పలుడెనల నుండియు వెలువడు దారుణబాణవర్షమునం బడి యుల్లాసాలాదికల బగు సంగారవర్షంబున దహ్యమాను లగుచు నేడ్చుచుండవలయును. ఒక్కొక్కచోట మహామేఘారవంబులచే శరీరము విస్ఫోటం బగును.

అతినిశితంబు లగుఘోరాయుధంబులపక్షముచే దేహము విభిన్నమై పోవును. అసమయంబునఁ బాపాత్ములు క్షౌరవారిధారలచే సిక్తకళే బరంబులతో నతిదుఃఖితు లగుచుండును. ఒక్కొక్కచో శీతలనవహారణంబులచే విశుష్కశరీరులై యనేకవిధంబుల రోదనము చేయుచుండురు.

ఈవిధముగా భయంకరయమకింకదులు పాపాత్ములగుజీవులను భీకరంబును, పాథేయరహితంబును, నిరాధారంబును, దుర్గమంబును, శుష్కంబును, సంధికాశమయంబును పర్వదుఃఖాకరంబును నగుమ్మామునుండి కొనిపోవుచుండురు. మహాబలవంతు లగు యమదూతలు ఏకాకులు, పరాధీనులు, సుహృద్భేధవిహీనులును నగు పాపాత్ముల నాకర్షించి యనేకవిధంబుల బాధపెట్టుచుండురు. అప్పు డాజీవులు తమదుష్కృతంబును కలంచుకొని మాటిమాటికి నేడ్చుచుండురు. వారి కంతోష్ఠతాలుశ్రులు శుష్కంబులై పోవును. వారియుదరములు క్షుధార్ణవచే దగ్ధంబగుచుండును. యమదూతలుకొందఱిని శృంఖలంబులచే బాడఁబుల బంధించియు, గొందఱు సభోముఖంబుచేసి వక్షంబులపై గుద్దియు, గొందఱి కేశవాశంబులఁ ద్రాళ్లచే గట్టియు, గొందఱు సంకుశాఘాతంబులచే విభిన్నలలాటలం గావించియు, గొందఱిని కంటకాంగారమార్గంబుల నడపించియు, గొందఱిని జేతులు విడిచివట్టి జఠరజేషంబులఁ బీడించియు, గొందఱిసర్వాంగఁబులును శృంఖలంబులచే బంధించియు, గొందఱి హస్తద్వయంబును శిఙ్ఖంబులచే వేధించియు, గొందఱికంఠంబుల పురిపెన్మీయు, గొందఱు సతికష్టంబున నడపించియు, గొందఱిజిహ్వాలయం దఁకుశించుల గుచ్చియు, గొందఱి నాసికంబులఁ బొడిచి త్రాళ్లు గుద్ది లాగుయు, గొందఱికి పాల్కొమ్మలఁ బెదించియు, గొందఱియుదరంబుల వ్రక్కలు

నేసియు, గొండజ చెవులనులిమియు, గొండజయంగసంధుల విచ్చి
 స్సంబులు గావించియు, మహానాయకంబులచే గొండజిని భేదింపి
 యు నాకర్షించి తీసికొనిపోవుచుండుదు. జీవు లిట్లు బాధితులై యె
 దును దిక్కుగానక మోపుచుఁ బరిభ్రమించుచుండుదు. మఱి ముఁ
 గరినాయుధాధారంబులచేఁ బూయశోణితంబులం గ్రీక్కుకొనుచుఁ
 గ్రీమికీటకానులచేఁ బీడితు లగుచు తగ్గముఁ బగునమ్మార్గంబు నను
 గమించుచుండుదు. శారు శుద్ధిసాసాతువులై తున్నదలంబులను,
 ఘర్మసిక్తశరీరులై ఛాయలను శీతభీతులై యనలంబును వాంఛించు
 చుండుదు. ఈవిధముగా దానవరాజ్యులులగుదురాత్ములు దుఃఖంబు
 లనుభవించుచు యమమఃదిరమునకుఁ గొనిపోబడుదురు. దానంబు
 లుగావించువాడు చాభేయంబు లభించుటచే ముఖంబుగఁ బ్రయాణం
 బు చేయుదురు.

ఇట్లు సుఖదుఃఖానుభవంబులు గలజీవులను యమకింకరులు
 యచనముఖంబునకుఁ గొనిపోవుదురు. అందు పుణ్యాత్ములను ధర్మ
 రాజు ఆసవాప్సుసాద్యాతులచే నన్మానించి స్వాగతం బడిగి ప్రియవ
 చనంబులతో “ఓమహాత్ములారా! దివ్యపూర్ణులై సుకృతంబులు
 గావించినవీరు ధన్యులు. మీరు దివ్యకమణీభోగభూషితం బగునీ
 విమానము నభిరోహించి సర్వకామసమన్వితంబును, విమలంబు నగు
 స్వర్గంబునకు విచ్చేయుఁడు. అచ్చట సుఖభోగంబు లనుభవించి
 యనంతరము మీరేదియైన నల్పంబుగ దుష్కృతంబు చేసియున్నచో
 నిచ్చటికి మరల వచ్చి తానిఫలంబు ననుభవించవచ్చును.” అని యా
 దేశించును. ధర్మాత్ములకు యముండు సౌమ్యదర్శకుం డగును. పాపా
 త్ములకు చూర్మి మాత్రంబు దంష్ట్రాకరాశవదనుండును, కుటిలభ్రతు
 టియు, రక్తవయసుండును, ఊర్ధ్వకేశుండును, ఊర్ధ్వనిశ్చురితావధుం

తును, అష్టాదశభుజుండును, క్రూరుండును, నీలాంజననిభ శరీరుండును, వివిధాయుధ హస్తండును, సర్వదండనమన్వితుండును, మహామహిమా రూఢుండును, దీప్తాగ్నిసద్భుతలోచనుండును, రక్తమాల్యాంబుధతుండును, మహామేరుసమోన్నతుండును, పృథ్వీయాంబుదస్థోఢుండును, నై సముద్రమును తానముచేయువానివలె, పర్వతమాలను గ్రసించు వానివలె నిన్నులు గ్రక్కుచున్నవానివలె సతిభయంకరుడై కానన మ్చుచుండును. ఆతనిచేత కాలాసలత్యుల్యం బగుమృత్యువును, నీలాంజనస్నిభుండగు కాలుండును, అతిదారుణం బగుకాళరాత్రియు, భయంకరంజులగునానావ్యాధులును, శక్తిశూలాంకుశాదివివిధాయుధ ధారులును, క్రూరప్రకృతులును, పర్వతాకారులును, మహావీరులు నడునసంఖ్యకింకతులును బరివేష్టించి యుందురు.

పరివాతయుతుండుగుప్తీశనాథుని, భీకరాకారుండుగుచిత్రగు ప్తుని దర్శించి పరద్రావ్యాపహారులు, రూపయావనగర్వతులు, పరిస్త్రి లంపలులు నగుపాపాత్ములు భయశృంగంపితు లగుచుండురు. అట్లే వారింగూర్చి ధర్మరాజు తిరస్కరించుచు “మితకర్మములకుఁ దగిన ఫలములను మీకు గాక ముటియెవ్వ రనుభవించుదు? నరకతాదలం గల్పించుదుష్కృతములను మీరేల చేయవలయును? ఇప్పుడు పరిత పించుటవలన నేమిలాభము? అనుభవించువు.” అని మందలించు ను. ఇట్లే బలగర్వతులును పాపాత్ములు నగురాజులను గాంచి య ముండు పరిభవనూచకంజుగా “దురాచారులును, ప్రజావిధ్వంసకా రులు నగురాజులారా! అధీరం బగునాభ్యాధికారమువలన ముదించి మీరేల దుష్కృతంబు లాచరించితిరి? భోగపకాయములై ప్రజలను బలవంతులుగ నేల దండించితిరి? మీపాపములకుఁ దగినశిక్షల ననుభవించువు! మీయధికారగౌంఠంబుకొఱకును, మీపుత్రమిత్రకళత్రా

దుఃసుఖములును మారన్వాయముగఁ బ్రవర్తించితిరి. ఆరాజ్యమును, ఆపరివారమును నివృత్త డెక్కడ నున్నవి? ఏపరివారబలంబు వలన మీరు ప్రజానీడనంబు గావించితిరో యాపరివార మంతయు మీ ముక్కు దృఢించినై చినది. ఇప్పుడు మీరేకాకులై నిస్సహాయులై యనుకింకరులచే బంధితులై నరకంబును జేరి యున్నారు. ఇట మీపాప ఫలంబుల ననుభవించుకుండ నెట్లు తప్పించుకొనఁగలదు?" అని నిందించును. అప్పుడు రాజు లందఱును దమచేసిననుష్కృతంబులకుఁబశ్చాత్తప్తు లగుచు నేమియుం జేయఁజాలక వెగచుచుండురు. యమకింకరులు వారిని బానంబులువట్టుకొని బలవంతముగ గిరిగిరి ద్రీప్తిత్రీప్తి యాకాశమున కెగురవైచి క్రిందికిఁ గుదించి పట్టుకొని తప్తశిలాతలంబులఁ బతితులం గావించుదురు. అయ్యాఘాతంబులచే వారు జ్వరీకృత సర్వాంగులై రక్తధారలచేఁ దడిసి నిశ్చేష్టులై పడియుండితాము స్వర్గంబువలనఁ గ్రమ్ముట సచేతనులై నిరయంబునఁ ద్రోయఁబడి పాపఫలంబుల ననుభవించుచుండురు.

భూమి కథోభాగంబున నప్రమతలంబున నొకదానిక్రింద నొకటిగఁ ఘోరాంధకారమయంబు లగునిరువదియెనిమిదికోట్లనరకంబులు గలవు. ఘోర, సుఘోర, అతిఘోర, మహాఘోర, ఘోరరూప, తిలాతల, భయానక, కాళరాత్రి, భయోత్కట, చండ, మహాచండ, చండకోలాహల, ప్రచండతిరనాయక, పద్మ, పద్మావతి, అభీష్ట, భీమ, భీమప్రణామక, కరాళ, వికరాళ, వజ్ర, త్రికోణ, సంచకోణ, సుదీర్ఘ, పరివర్తుల, సప్తభౌమ, అష్టభౌమ, దీప్త, మాయ, యనునియిరువదియెనిమిదినామంబులచే నిరువదియెనిమిదికోట్లును వ్యవహృతంబు లగుచుండును. మఱియు నీయిరువదియెనిమిదికోట్లలో నొక్కొక్కకోటియందై దేవచొప్పున యాతనాస్థానంబులు గలవు.

అందు ఘోర యశుకోటియందు రాకవము, మహారోరవము, తమము, శతము, ఉష్ణము ననువంచస్థానంబులు గలవు. ఇట్లే సు ఘోరాదికోటులయందు మహాత్రిక్షము, పద్మసంజీవనము, శివము, మహాతమవిలోపము, సులోమము, కంఠకము, తీవ్రవేగము, కరాళము, వికరాళము, శక్రింపనము, మహావక్రిము, వక్రము, కాలము, పరిగర్జనము, సూచీముఖము, సునేమి, ఖాదకము, సుప్రవీడనము, కుంభీపాకము, సుపాకము, క్రికచము, అంగారరాశి, భవనము, మేఘోస్థ క్షిప్రిహితము, సుదీప్తము, కూటశాల్మలి, ప్రిదీప్తము, మహానాదము, ప్రవాహము, సుప్రవాహనము, మేఘము, వృక్షము, శిల్యము, సింహమృగము, వ్యాఘ్రముఖము, గజముఖము, కుర్మ-గాననము, సూకరాననము, అజాననము, మహిషాననము, వృకాననము, గ్రాహోస్థము, మినానాస్యము, సత్పాస్యము, కూర్మానాస్యము, వాయునాస్యము, మండూకానాస్యము, పూతివక్రిము, రజతము, పూతివృత్తిక, కణధూమము, అగ్నిక్రిమిచయము, అగ్నిఘాతము, వ్రతిష్ఠ, దుర్భిరాంభము, శ్వభోదనము, లాలాభక్షణము, ఆర్మభక్షణము, నర్వభక్షణము, శుభాక్షణము, నంకటము, సువిశాలము, వికటము కటక్షాతనము, అంబరీషము, కటాహము, వైతరిణి, తప్తలోహశయనము, ఏకపాదము, ప్రాపూరణము, అసిరాళవనము, అస్థిభంగము, సుపూరణము, తిలయంత్రీము, అతసీయంత్రము, కూటపాశము, ప్రామర్దనము, మహాచూర్ణము, సుచూర్ణము, తప్తలోహపర్వతము, అంబుధార, యమశపర్వతము, మూర్తివిస్తాశుక్రిపము, తారకూపము, శీతలము, ముసలోలూఖము, శిలాశకటము, లాంగలము, తాలపత్రము, గహనము మహాశకటమండవము, సమ్మోహము, అస్థిభంగము, మలయము, గుహము, బహుదుఃఖము, మహాదుఃఖము, కశ్యపము, మలము, హా

లాహలము, విరూపము, స్వరూపము, యమానుగము, ఏకపాదము, త్రిపాదము, తీర్థము, అవీచి మొదలుగాఁగలయాతనాస్థానములుగలవు.

పాపాత్ము ల్విరకములయందు బాధలుపడుచు సరకానలంబున వేగిపోవుచుండురు. లోహంబులు పరిశుద్ధములగుటకు అనంతరత్వంబులు గావలసివచ్చే జీవులు పాపవిముక్తు లగుటకు సరకానలంబున విదగ్ధులు గావలయును. వాపజీవులను తప్తశృంఖలంబులచే బంధించి యమకంఠరులు మహావృక్షశాఖలయందు వ్రేఁగెట్టి యూచుచుండురు. అవేగంబునకు వారు యోజనంబులకొలదిదూరంబునఁ బడిపోయి నిశ్చేతను లగుచుండురు. శుభియు వారిపాదంబులకు నూలు బాగువల యనుపదిమ్మలను గట్టినదశింతురు. జీవులారామతో నక్షవజాలక దెబ్బలఁదినుచు గట్టిగ నేచ్చుటకైన నక్షకాశము లేక తమ ముష్కసంబులఁ దలంచుకొని పరితపించుచుండురు. శుభియు ఘోరాకారులగు యమదూతలు నలుదెసలను నిలిచి బాగుగ గాఠినయంకుశములు, లోహదండములు, కంటకములు మొదలగువానితోఁ బొనుచుచు గాయంబులయందు వేగినయుష్మగుండను జల్లుచుండురు. కొందఱిని నకలాంగకములను జీర్చి యుష్మ చల్లి లోహకటాహము నొందుఁ బడవైచి నీరువంగకాయలంబోలి వేచుచుండురు. కొందఱిని అమేధ్యకూపంబులంబును, క్రిమికూపంబులంబును, మేకోరక్తపూయ పూర్ణంబులగు దోహతులయందును, బహద్రోయుదురు. అందు తీర్థ విషంబులు కలక్రిములును, లోహతుండంబులుగలకాకులును, శయంకరంబులగుకుక్కలును, తోడేఘును, వ్రులులును వారిని భక్షించుచుండును.

కొందఱిని కఱకునారసంబులకు గుచ్చి చేవలయంతోలె దీప్రాగ్నిజ్వాలలయందుఁ బడసము చేయుదుండురు. పరవీడకు లగు

పాపాత్ములను తైలయంత్రంబులఁ బడనైచి సకలాంగకంబులను
విప్పిపిప్పిగాఁ జేసి తప్తలోహభాండంబులఁ బడనైచి వండుచుందురు.
అనత్యవాదులను జెల్లకు విడిదికట్టి కాల్చినసూదులతో నాలుకలను
జీల్చుచుందురు. వారినాలుకలను సాగఁదీసి సూదులతోఁ జూచుచు
కుందురు. తల్లిదండ్రులను గురువులను నింపింతువానినోటినిండ వజ్ర
ముఖంబులగు జలగలను బడనైచి కఱపించును, అగాఢములుండు
లనాంబు చల్లుచు, కరఁగించినవానిని ముగంబునఁ జల్లుచు ననేక
విధములఁ బ్రవారించుచుందురు. కొందఱు పాపాత్ములను క్రీడినంబు
లంబులును, త్రతప్తంబులు నగులోహశొల్మలీవృక్షంబుల నాలింగ
నము చేయుదురు. లోహముద్గరంబులతో మోతుదురు. కఱకురంప
ములతో దలనుండి పాదములవఱకును గోయుదురు. తిమిపొట్టచుఱు
త్రమే పోషించుచు దీనుల కొక్కమెత్తుకై నను బెట్టియెఱుంగనిపాపా
త్ములు స్వమాంసభోజనమును, స్వరక్తపావమును గావించుచు సరక
బాధ లనుభవింతురు. వాడుచెఱకుగానుఁగలలో బీడితు లగుదురు.
అసిపత్రిననంబునఁ బడి సర్వాంగములును గాయము లగుదుండ దు
స్సహబాధ లనుభవింతురు. మఱియు నట్టివారు శూలాఘోషితు లగు
దురు. స్వస్థ శరీరమువలెఁ బాపాత్ములయారనాశరీరము తెట్టి బాధలం
బుచున్నను మృతి వందకుండును.

దండధరకింకరులు కొందఱు పాపాత్ములకండలను గోసివైచి
యెముకలను జిణుకఁగొట్టి నిరుచ్ఛాసం బనునరకంబునఁ బడఁత్రో
యుదురు. అచ్చట జీవులు డొప్పి యాడక బాధపడుచు దరువాత
వాలుకావదవంబనునరకంబునకుఁ ద్రోయఁబడి నిట్టూర్పులు విడుచు
చుందురు.

కౌరవఁరకంబున రోదనము చేయుచు వివిధంబు లగుబాధల

ననుభవింపవలయును. మహారౌరవంబున సకలావయవంబులను దప్త
 లోహదండంబులచే జితుకఁగొట్టి కాలినయినుకలో బాటనైచుచుం
 దురు. పరదారరతు లగునరాధములచే నెట్టిగఁ గాలినయినుపబొమ్మ
 లను గొఁగిలింపజేయుదురు. ఆసమయంబున యమకింకరులు వారిం
 గాంచి “ ఏమి యట్లు పాటిపోయెదరు? ఎట్లును మీకిది తప్పదు. మీ
 ఠేసినతప్పన కిదియే తగినశిక్ష ” అని పరిహసించుచు మూతలునైచి
 న యినుపబొసలలో ‘వారిని బడనైచి మంటలువెట్టి యుడికింతురు.
 మఱియు రోళ్లలో నైచి లోహదండములచే దంచుచు సంధకూపంబు
 నఁ బడవేయుదురు. భ్రమరంబులచే గఱిపింతురు. క్రిమినిర్భిన్నాం
 గులగువారిని ఘోరకూపంబులయందు వోయుదురు. మహాజ్వాలా
 నరకంబున బాపాత్ములు తీవ్రాగ్నిజ్వాలలచే బరితప్తులగుచు నొ
 క్కచో నిలువఁజాలక యేడ్చుచు బరుగులెత్తుచుందురు. అచ్చటఁ
 బాపాత్ములను బాపరజ్జవులచే ముడికట్టలవలె గట్టి లోహమయంబు
 లగు భ్రమరంబులచే గఱిపింతురు. క్రోధాంధులను, దురభిమాను
 లును, దన్కరులు నగుపాపులను కట్టగట్టి భీకరాగ్నిజ్వాలయందు పడ
 నైచియు, రజ్జవులచే బంధించి దుర్గంధపంకమధ్యంబునఁ బడఁద్రోసి
 యు, తీవ్రానలంబుచే బచనంబు చేసియు ననేకవిధంబుల బాధింతు
 రు. ఆదుష్కృతులు పాపక్షయం బగునటకును దప్తకర్మశశితాతలం
 బుల నంటిపెట్టుకొని ఘోరజలసేచనంబువలన నొడలంతయును మండు
 చుండఁ జానక మరణయాతనలఁ బడుచుందురు. వారియొడలంతటను
 బురుగులు పుట్టి రక్తమాంసములను భక్షించుచుండును. యమకింక
 రులు వారిని రెండుకొండలనడుమఁ బెట్టి వానిచే బలవంతముగ నొ
 క్కింతురు. కాల్చిన యినుపగుండ్లను బెల్లపుముక్కలవలె వారినోటి
 నిండఁ గుఱిక్కుదురు.

శివాలయంబులను, ఆరామములను, వాపీకూపతటాకంబులను బాడుచేయువారును, శివమందిరంబులందు అభ్యంగస్త్రీభంగద్యూత క్రీడాదులఁ గావించువారును గల్పాంతంబువఱకు నరకంబున మహా బాధ లందుచు నిత్యమంత్రంబులచేఁ బీడితులగుచు నరకానలంబున నుడికిపోవుచుందురు. నాథునిందల నాకర్ణించువారిచేపులయందు దండ ధరింకరులు కరఁగించినయినము, రాగి, వెండి, నీనము మొదలగువా నిని బోసి నిండించుచు వివిధంబులగునరకయూతనలపాలు గావించు చుందురు. మోహమగ్ధులై పరిస్త్రీలను స్పృశించినవాపాత్ములచేతు లలోఁ గాల్చినయిసుకను బోయుదురు. వారిని సకలనరక బాధలను బెట్టుదురు. తెల్లిదండ్రులను గన్నులెఱ్ఱచేసి చూచువారిని, పరిస్త్రీలను దురుద్దేశముతోఁ దిలకించువారిని వారికన్నులలోఁ గాల్చినయిసుకఁ సూదులను గుచ్చి తొర్రాదులను గ్రుక్కి వివిధయూతనలపాలు గా వింతురు. దేవాగ్నిగురుజనులకు నివేదింపక భుజించువారినాలుక లు చీలికలుచేసి మొగంబులఁ జితుకఁగొట్టుదురు. దేవతాగామంబుల యందలిపుష్పంబులను సుగంధలోభముచే నవిహరించువారితిలలపై నిగుచమేకులను నాటి నాసికాంధ్రంబులనిండఁ గారము కూరుదురు.

మహాత్ములను, బురాణపాఠకులను, ధర్మోపదేశకులను, దేవా గ్నిగురుజనులను, దధ్యక్షులను, వేదాదిధర్మశాస్త్రంబులను నిందించువారకంఠంబులను, వక్షంబులను, జిహ్వలను, దంతసంఘలను, తొలుపులను, ఓఘంబులను, మస్తకంబులను ద్విశిఖంబులగు తేజఃలోహ దిండంబులచేఁ గాల్చి యాగాయంబులయందు తొరలేవనంబు గావించుచు సకలనరకంబులయందును వివిధయూతనలఁ బెట్టుచుందురు. పరద్రవ్యాపహరణులను, పూజ్యులగుబ్రాహ్మణులను శివపూజోపక రణంబులను శివధర్మగ్రంథములను బాదములచేదన్నవారును లోహ

దండములచేఁ గాలునేతులు నలంగఁగొట్టఁబడి వివిధనరకయాతనల ననుభవించుచుండును. యమదూతలు శివాయతనంబులయందుమూర్తీపుత్రీపంబుల విస్మించువాఁడనశ్వాంగంబులను లోహదండంబులచేఁ జూర్జించుగఁజేయుచు, సర్వేంద్రియంబులకును దృష్టతైలాదులచే మహాబాధలను గల్పింతురు. ధనవంతుఁ డయ్యను బుద్ధత్వముచే సకాలము సంపింకిత వచ్చిన యతిధి నవనూనించువాఁ డయ్యతిధిసాపంబుల నన్నిటిని దాను పొంది యశుచినరకంబున నిమగ్నం డగును. వాయు సమర్థుఁడగులకు బలిదానంబు నేయకభుజించువాడు నరకంబునఁ గట్టుగట్టులచే నాహతు లగుచు వదనంబులు క్రిమిపూర్ణంబు లగుచుండ నుగ్రజంతువులచేతనా, లోహతుండంబులగు వాయుసంబులచేతను వివిధరీతుల బాధలు లగుచుందురు.

యమమార్గానికోధకంబులను, శ్యామ, శబలనామకంబులు నగుకుర్మరంబులకు బలిదానము చేయుచున్నాను. అవి దీనిని బరిగ్రహించుఁగాక' అనుమంత్రముతోఁ గుర్మరబలినిగావింపవలయును. మఱియుఁ వింద్రీవారుణశాయవ్యయామ్యునై రృతంబు లగునాయసంబులు నాయర్పించు నీబలిని గ్రహించుఁగాక' అనుమంత్రీమాతో నాయసబలి నర్పింపవలయును. శ్రీధతో శివపూజావిధిపూర్వకంబుగ పోషంబుచేసి శివమంత్రీంబులతో బలిదానంబు చే మువారు యమ దర్శనంబు లేకుండ స్వర్గంబును జేరఁగలరు. కావునఁ బ్రతిదినంబును బంధనాదిసువాసితం బగుచతుష్కోణమండలమును నిర్మించి యీశాన కోణంబున ధన్వంతరిని బూర్వదేశంబున నిండును, దక్షిణంబున, యముని బిత్తిగణంబులను, పశ్చిమంబున వరుణుని, మరలఁ బూర్వంబున నర్కముని, ధాతను, విభాతను, ద్వారీచాలకులను, కుర్మరంబులను, కుర్మరపతిని నుద్దేశించి భూమింబున బలిదానంబు చే మువారు

దేవపితృమానవులచేతను, భూతప్రేతగుహ్యకుంచేతను, పక్షికిమిక్కిల కంబులచేతను, సంరక్షితులగుచున్నారు. స్వాహా, స్వధా, వషట్కారంబులును, బలియు ధేనువునకు స్తనచతుష్టయంబై యుండును. అందు స్వాహాకారరూపం బగుస్తనంబును దేవతెలును, స్వధాకారరూపస్తనంబును చిత్త్విగణంబులును, వషట్కారరూపస్తనంబును భూతేశ్వరగణంబులును, బలిరూపస్తనంబును, మానవులును సర్వదా పాపము చేయుచుండురు. అట్టిధేనువును శ్రద్ధాపూర్వకంబుగఁ బూజించుమానవుఁ డన్నిత్యుల్లంఘం డగుతేజస్వి యగుచున్నాఁడు. ధేనువును బరిత్యజించిన గృహస్థుం డంధకారనిమిగ్నం డగును. కావున దేవాదుల నుద్దేశించి బలిదానంబును గావించి యుధార్తుం డగునతిథికొఱకు నిరీక్షించి యుం డవలయును.

అట్లుభోజనం బగునంతకులోపల నతిథి యేతెంచునేని యథా శక్తినిత్యమాన్నపానీయంబులతో నాతని బరిత్యక్తుం గావించవలయును. అతిథి నిరాశుడై యెవ్వనిగృహంబునుండి మరలిపోవునో యాతఁ డాగృహస్థునకుఁ దనపాపంబుల నిచ్చి యాతనినకలపుణ్యంబుల ననవారించి పోవును. అతిథిని దృష్టం గావించక లోభముచేఁ దృణించి తాను భుజించువాఁడు శృంగిలబద్ధుండై నరకంబున వివిధ మౌనల ననుభవించును. యమదూత లాతనినూంసయును దిలయి శ్రీశకలంబులుగఁ జేసి యాతనిచే భుజింపఁజేసి యాతనిరుద్ధింబులు బాసము చేయింతురు. ఆపాపాత్ముఁడు యుష్మిశాసార్థుడై క్రమంబుగ నవసన్నుం డగుచుండును. వాపాత్ముల కీవిధముగా ఘోరపరకయ్యాస లగుచుండును. యుద్వాధాతిరేకుంబున భక్ష్యవస్తువులందు గుచిలా భంబు నందపట్టే మహావాపులగువారికి నవల్యుచక్మసాభోగంబులు సంతుష్టిం సూర్వజాలవు. ధనవంతుం డగువాఁడు పరానంబులు చేసి

యు వన్నాభావబాధ సందనల్లే యధికసుకృతంబు గలవాఁడు న్వల్య
 సరకయాలిస ననుభవించుచుండియు లక్ష్యము చేయకుండును. పా
 పంజులచే వచ్చివాతంబు లగుపర్వతంబులవలె మానవులు భిద్య
 మాను అగుచుండుదు.

—♦ ధర్మవిశేషనిరూపణము. ♦—

వేదవ్యాసునకు ససత్కుమారుండు మణియు నిట్లు చెప్పందో
 డండెను. ఓసంయమిందా! శుభాశుభకర్మంబులకు ఫలభోగం బవ
 శ్యముగఁ గాక మానదు. పుణ్యకర్మలును, సౌమ్యచిత్తులును, దయా
 పరులును భయంకరమగుయమమార్గమును సుఖంబుగఁ దరింపఁగలరు.
 శ్రద్ధవాదుకలను, క్రూరవాదుకలను దానము చేయువాకు సులక్షణం
 బగునశ్వము సభిరోహించియు, ఛత్రిదానము చేయువారు ఛత్రిము
 లం దాల్చియు, వాచానదానముం జేయువారు శిబికల సధిష్ఠించియు
 సుఖగమనంబు చేయుదురు. శయ్యాసనదాతలును, ఆకామప్రతిష్ఠాపకు
 లును, వృక్షారోపణులును యమపుత్రంబునకు సుఖంబుగఁ బోవుదురు.
 పుష్పోన్మాదంబుల నిర్మించువారు పుష్పకారూఢులై విహరించుచుం
 దురు. దేవాలయములు, యత్యాశ్రమములు, అనాథశరణాలయము
 లు నిర్మించువారు యమనగరంబున దివ్యమందిరాభ్యంతరములఁ గీర్తి
 డించుచుండురు. దేవాగ్నిగురుజనంబులను, దల్లిదండ్రులను బూజం
 చువారు పూజ్యమానులై సుఖప్రియాణంబు చేయుదురు. దీపదా
 తలు నలుదేవలను బ్రకాశింపఁజేసికొనుచుఁ బోవుదురు. నిరాశ్రయుల
 కాశ్రయం బిచ్చునా రేజాధయును లేకుండ ననుగమింతురు. గురు
 శుశ్రూషలం గావించుపుణ్యులు విశ్రామిసుఖంబు ననుభవించుచు
 స్వర్గము నారోహింతురు. రోగార్తుల కౌషధంబుల నిచ్చువారు సుఖం

ఋగః బయనంబు సాగింతురు. గోదానంబులు చేయువారు సర్వకామపరిపూర్ణులై పరిక్రమింతురు. అన్నసానీయకారలు పరితృప్తి గాంచుచు యమమార్గము నుత్తరింతురు. సాదోదకదానము చేయువారి కామార్గ మంతయుఁ జల్లగా నుండును. బ్రాహ్మణసాదములను జైతాదులచే నుద్దించువారు తురగారూఢులై పోవుదురు. వాదశౌచము, అభ్యంగము, దీపము, అన్నము, ఆశ్రయము వీనిని తానము చేయువారు యమసమీపంబునకుఁ బోవుచున్న గారు. హేమరత్నాదికారలు దుర్గమస్థానంబుల నుల్లఘించి పోవుదురు. రావ్యవృక్షకారలు దివ్యయానంబుల నధిరోహించియు, భూదానంబు చేయువారు నకటాభీష్టంబుల నందుచును బయనంబు చేయుదురు. ఈరీతిగా దానములు చేయువారు సుఖంబుగ యమమార్గమును దరించి స్వర్గంబు చేరి వివిధభోగంబుల ననుభవించుచుండురు.

అన్నమువలనఁ దర్క్షణమందే సంతృప్తి కలుగుటవలనను, అన్నము సకలజీవులకును బి్రియంబును, బుద్ధివృద్ధికరంబు నగుటవలనను సకలదానంబులకంటెను నన్నదానమే శ్రేష్ఠమైనది. దానంబులయందు అన్నసానీయంబులతోఁ దుల్యంబు లగునవి యేవియును లేవు. అన్నమునంతయే సకలజీవులును జనించినవి. అది లేకయున్నచో నన్నియును నశింపఁగలవు. అన్నమువలననే రక్తము, వస, మాంసము, శుక్రమును వర్ధిల్లుచుండును. ఆశుక్రమే జీవోత్పత్తికిఁ దారణ మైనది. కావున నీజగం బంతయు నన్నమయం బగుచున్నది. త్సుధార్థం డగువానికి హేమరత్నములు, గుఱ్ఱములు, నేమఁగులు, స్రవ్యంధకవనితాదిభోగములు, సకలవస్తువులు నొసంగినను దృష్టి కలుగనేరదు. గర్భస్థులు, పుట్టుచున్నవారు, బాలకులు, మధ్యములు, వృద్ధులు, దేవతలు, దానవులు, మానవులు, సకలజీవులునుగూడ నన్నముచే వాం

భిక్షుచుండును. ఆకలియే యన్నియోగములకంటెను భీకరమైనది. అట్టి వ్యాధి యన్నెబను నౌషధమునలన నశించుచున్నది. ఆకలివంటి బాధాకరమగుయోగ మేదియును లేదు. ఆకలితో సమాన మగుయోగ మును, నిరాహారత్వముతో సమాన మగుచుఖమును, కోరిధముతో సమానమగుశత్రుత్వమును లోకమునఁ దెందునులేవు. సకలజీవులును తుదానలముచేఁ బరితప్తులై మరణించుచుండురు. అన్నదానియే చాఁగదాత. ప్రాణముల నిచ్చువాఁడు సర్వమును దానముచేసినపుణ్యుఁ డగుచున్నాఁడు. అందుచేతనే యన్నదాతకు సకలదానఫలంబులును లభింపఁగలవు. అన్నదానముచేఁ బరితృప్తినందినవారు చేసినపుణ్యము లో నగముభాగ నూయన్నదాతకు లభించుచున్నది. తిర్భువనంబుల యందునుగల ధనకనకవస్తువాహనరమణీనైభవాది మహాభోగంబు లన్నియు నన్నదానదాతల కిహవరలోకంబులు రెండిటియందును లభిం చుచున్నవి. ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షము అనుపురుషార్థ ములకు బడయుటకు జేహమే ప్రధానోపాయమై యున్నది. అన్నము సాక్షాత్ప్రజాపతివ్యూహమును, విష్ణుస్వరూపమును శివస్వరూపమునై యున్నది. కావున నన్నదానంబుతో సరియగుదానములు భూతభవిష్యత్కాలంబులయం దెందును లేవు.

జలము మూఁడులోకంబులకును జీవసముతు, బవిశ్రాంబును, వన్మృతతుల్యంబును, దివ్యంబును, సకలరసంబుల కాధారంబు నై యు న్నది. ఎంతటిమహాపాపంబులు గావించిన వారైనను అన్నదానంబు వలనఁ జౌపవిముక్తులై స్వర్గివాను లగుదురు. అన్నము, జలము, గోశ్రు, వశ్రుము, శయ్య, ఛత్రము, ఆసనము, పాదుక మొనలగువస్తువులదానములు ప్రేతిలోకంబుల సుప్రశస్తంబులు. ఈదానంబులు చేసి

నమోః ప్రభు విమానారూఢులై ధర్మపురంబు ననుగమింతురు. కావున
నవశ్యముగ ధర్మాచరణంబు గావించవలయును.

తపంబువలన స్వర్గము, యశము, ఆయువు, ప్రహ్లాదము,
భోగము, జ్ఞానము, విజ్ఞానము, ఆరోగ్యము, రూపము, సౌభాగ్యము,
సార్వకాలికసుఖము నమవీనినన్నిటిని బడయవచ్చును. తపోనష్టానం
బుచేయనివారు సనాతనం బగుశివలోకంబును జేరఁజాలను, దూరంబు
లును, దురారాధ్యంబులును, సుదూరంబులును, దుఃఖిక్రిమంబులు
నగునవి యన్నియును దపంబుచే సాధ్యము లగుచున్నవి. తపంబునకు
మించిన దేదియును లేదు. మౌనావలంబనంబువలన లోకమాన్యత్వం
బుసిద్ధించును. దానమువలన భోగంబును, జప్తిహృచ్చర్యంబువలన
దీప్త్యువును, అహింసవలన బలరూపంబులును, శివమంత్రగ్రహణం
బువలన సత్కులజన్మంబును, ఫలమూలభోజనంబువలన రాజ్యం
బును, బణ్ణభోజనంబువలన స్వర్గంబును, శుద్ధజలపానంబువలన స్వస్థం
బును, సమృద్ధిస్థానంబును, గురుశుశ్రూషవలన విద్యయు, నిత్యశ్రీధ
వలన సంతతియు, శాకదీక్షవలన గోసమృద్ధియు, తృణభోజనంబువలన
స్వర్గంబును, త్రికాలస్నానంబువలన స్త్రీలాభమును, వాయుభక్షణం
బువలన యజ్ఞఫలంబును, సంధ్యాద్వయంబునను స్నానము చేసి శివ
మంత్రమును జపించుటవలన సామర్థ్యంబును, మౌనావలంబనముచే
రాజ్యంబును, నిరాహారంబుచే స్వర్గంబును లభించును. మఱియుఘో
శయనంబుచే గృహశయ్యాలాభంబును, చీరవల్కలధారణంబుచే వస్త్రా
భరణంబులును, ఐపోయోగనిష్ఠులచే శయ్యాదినకలభోగప్రాప్తియు
నగును. అగ్నిప్రవేశంబువలన బ్రహ్మలోకగమనంబును, మధురాది
రసానక్తినుండి యింద్రియంబుల మరలింపటచే సౌభాగ్యంబును,
అవిపత్కాగ్రంబుచే సంతానంబున కాయవ్యంబును, సూర్యోదయా

త్వరంబున నిద్రింపకుండుటచే నాధిపత్యంబును, సిద్ధించును. సత్యబా
దంబువలన దేవతాప్రీతియు, దానంబుచే గీర్తియు, లహింసవలన
నారోగ్యంబును, బ్రాహ్మణశుశ్రూషచే రాజ్యంబును బ్రాహ్మణత్వం
బును, జలదానంబుచే గామభోగత్వప్రియు, సర్వభూతప్రియత్వంబుచే
సర్వదుఃఖవిముక్తియు, దేవపూజనంబున రాజ్యంబును, దివ్యరూపం
బును, దీవదానంబుచే సూక్ష్మదృష్టియు, పుస్తకాదిదానముచే స్మృతి
శక్తియు, గంధమాల్యాదిదానంబుచే గీర్తియు, కేశశ్రుణ్ధారణం
బున సంతతియు, ద్వాదశవన్దోపవాసయజ్ఞదీక్షచే వీరచాప్రయంబగు
స్థానమునుమించిన స్థానమును, కన్యాదానతీర్థోపవాసంబులచే సుత్రమ
స్వర్గంబును, ఫలపుష్పప్రదానముచే బలసంభయశూన్యంబగు సుత్యక్త
ప్రస్థానంబును లభింపఁగలవు.

సుప్తశృంగవిభూషితంబులగు వేయిగోవులను దానముచేయు
వాడు పుణ్యమును, దేవలోకసుఖంబునుగాంచు నని మునులు చెప్ప
దురు. స్వప్తశృంగంబులు గలకపిలధేనువును వత్సంబుతోఁగూడ దాన
ముచేయువారు గోశరీరమునం దెన్నిరోమంబులుండునో యన్నిశుభ
ఫలంబుల నందఁగలరు. వారు తమకులమునందు సప్తపురుషాంతరిం
బులవఱకును దరింపఁజేయుదురు. కాంచనశృంగయుతంబును, బహు
మూల్యవననాచ్ఛాదితంబును, నగుతలధేనువును భూరిదక్షిణాకలితిం
బుగ దానము చేయువారు వసులోకంబున సుఖభోగంబు లనుభవం
తురు. గోదానము ఘోరాంధకారమయంబగునరకకూపంబునఁ బడి
పోవుచున్నమానవుని మహాసముద్రమును దరింపఁజేయు నోడవలెనే
యుద్ధంపఁగలడు.

బ్రాహ్మవిధిచే గన్యాదానంబును, భూదానమును మఱియు
నితరదానంబులును గావించువారికి స్వర్గము లభించును. సావధానము

శరుండును, ఉత్తమప్రవర్తకుండును, గుణశిధియు సగుభ్రాహ్మణునకు సర్వోపకరణనమన్వితం బగుగృహమును దానముచేయువా రక్షయంబులగుస్వర్గభోగము లనుభవించుచుండురు. గోపృసాశ్వదాతలకు వసు లోకంబును, రజతాదిదాతలకు స్వర్గంబును, సువర్ణదాతలకుఁ దదున్న తస్థానంబును లభించును. ఛత్రదానంబుచే దివ్యమందిరంబులును, పాదుకాదానంబుచ వాహనంబులును, వస్త్రదానంబుచనురూపంబును, చందనదానంబున సుగంధశరీరంబును లభించును. ఫలపుష్పసమన్వితం బగువృక్షమును దానము చేయుటచలన సౌభాగ్యవతియుగు సతీ లాభంబును, ధనకనకాదిసంపన్నంబగుగృహలాభంబును గలుగును. భక్ష్యములు, అన్నపానములు, రసంబులును దానము చేయువారు వివిధరససమృద్ధిం గాంతురు. ఆశ్రీయాచ్ఛాననదానంబులవలన సకల రసప్రాప్తి యగును. మాలాచందనానులేపనన్నానజలదానంబులచే రోగనూయ్యలును, నూపనంతులు, రాజతుల్యులు నగుదురు. ధాన్య యుతంబును, బాకగృహసంపన్నంబును, పవిత్రంబును, రమాణీయంబు ను, బహువస్త్రపూర్ణంబునగు గృహమును దానముచేయువారు సర్వోత్కృష్టభవనలాభముం గాంతురు. సుగంధమయంబును, విచిత్రాస్తరణనమన్వితంబు నగుశయ్యను దానముచేయువాఁడీ కప్రియత్నంబుగ నూపనతియుఁ బుత్రప్రసవిణియు, మనోహరిణియునగుభార్యలభించును.

వివత్కలంబున సభయప్రదానంబును, అనుగ్రహంబును, తృప్తార్థులకుఁ గావలసిన జలదానంబును సుత్రమంబులు. గోధూహి రిగ్యదానంబు లతిపవిత్రంబులును సరికవిస్తారకంబులు నై యుండును. ఈదానంబులు గావించుదాతలు సకలపాపముక్తు లగుదురు. అభీష్టంబులగు సకలవస్తువులును సమృద్ధంబులై యింట నుండవలయు నని వాంఛించువారు తమకుఁ బ్రియంబు లగువస్తువులను సత్పాత్రులకు

దానము చేయవలయును. పరప్రియకారియై, ప్రియవస్తువానంబు చేయు వాడివారోకంబునఁ బ్రియవస్తులాభముం గాంచుటే కాక పరలోకంబున సర్వభూతప్రియుండై యుండును. దరిమికింకు ప్రాప్తించుచున్నను దురభిమానంబుచే యథాశక్తిని సాహాయ్యంబుచేయనివాఁడు సృశంసుం డగుచున్నాఁడు. ఆపన్నుండును, శరణాగతుండు నగుదరిద్రుఁడు శత్రుండై నను నాతనియెడల ననుగ్రహంబు చూపువాఁడు పుణ్యపురుషుండని మునులు నిర్దేశించి యున్నారు. వృత్తిహీనులై సిగ్గుపడుచు యాచించుచున్న దరిమికిలకు దానము చేయువానిలో సమానుఁ డగు నుత్తమపురుషుం డెవ్వఁడును లేడు.

ఏదేవతయందై నను, ఏమానవునియందై నను సల్పత్వము వారోపింపనిమహాత్ములును, నిత్యసత్యవంతులును, న్యాయలభ్యోపజీవులును, విద్యాభిషిక్తులును, ప్రతిష్ఠాతులును, అధ్యాత్మజ్ఞానచింతకులును, గూఢస్వాధ్యాయతపోనిరతులును, ప్రశంసితప్రతులును, స్వదారనిరతులును, దాంతులును, యథాశక్తిచే దానము చేయువారును, ఋరాణస్మృతివేత్తలును, యజ్ఞసుష్ఠానవరులును, నగుబ్రాహ్మణులు, నాచార్యులును, బురోహితులును బూజనీయులు. ఇట్టిధర్మతత్పరులను బుత్తులవలెఁ బాలింపవలయును. స్వధర్మపరులగుగృహస్థులు మంగళాకాంక్షులై తమశక్తికొలది న్యాయార్జితం బగువిత్తంబు నొసంగి యుత్తమబ్రాహ్మణులను బూజింపవలయును. దర్శనంబు లభించినప్పుడు బ్రాహ్మణులం గూర్చి తల్లికి నమస్కరించినట్లు నమస్కరింపవలయును. పతుల నాశ్రయించియుండుట సతులకు సనాతనధర్మమై యిట్లే సంసారతారకు లగుపురోహితుల ననుసరించుట యజమానులకు ధర్మమై యున్నది. సద్బుద్ధు లగుక్షత్రియులకు బ్రాహ్మణులకంటె నితరగతి లేదు. కావున వారు సర్వదా దానాచ్ఛాదనభోజనాదులచే

బ్రాహ్మణయెడల భక్తిప్రదర్శనముం గావించుచుండవలయును.

పూర్వము క్షత్రియులు బ్రాహ్మణులకును, వైశ్యులు క్షత్రియులకును, శూద్రులు వైశ్యులకును బరిచారకులై యుండిరి. మృదుస్వభావులును, సత్యశీలురును, సత్యధర్మచాలకులును, గోపముకలిగినచో విషసర్పసదృశులు సగుబ్రాహ్మణులను సర్వదా పూజించుచుండవలయును. విద్యచేగాని, వయస్సుచేగాని బ్రాహ్మణునకు శ్రేష్ఠత్వంబు గలుగదు. సదాచారసంపన్నుం డగు బ్రాహ్మణుడే యుత్తముడు. యాచకునికంటె సయాచకునకు దానము చేయుటవలననే యధికశ్రేయోలాభం బగును. దారిద్ర్యనిమగ్నుం డయ్యెను ధృతిమంతుండు యాచింపనివాఁ డధీరుం డగుయాచకునికంటె శ్రేష్ఠుం డగుచున్నాడు. అర్జునపరుం డగుక్షత్రియుండును, ధృతిమంతుండును శుచియు సగుబ్రాహ్మణుండును శ్రేష్ఠులు. ధైర్యశీలుండును సంతుష్టుండు సగుభూసురుడు దేవతలకుఁగూడఁ బ్రియుండు గాఁగలడు.

యాచించుచున్న బ్రాహ్మణునియందు వ్యభిచారభావము గోచరించుచుండును. యాచకులు బందిపోటుదొంగలవలె సకలజీవులకు సుదేవ్యముం గూర్చుచుండురు. యాచకుఁడు ప్రార్థించునమయంబున మరణయాలన ననుభవించుచుండును. ఇష్టము లేక బలవంతముగ దానముచేయుదాతకూడ నట్టిక్షేత్రమునే గాంచుచుండును. శ్రీధాపూర్వకంబుగ దానము చేయువాడే యాత్మోద్ధరణంబుచేసికొనఁగలడు. యాదకున కేదియో కొంచె మిచ్చుటమాలిమీ దానము గాదు. అర్థించినదాని నిచ్చుటయే యుత్తమదాన మగుచున్నది. ధనాభావముచే క్షేత్రముల ననుభవించుచుండియు యాచింపకుండువారే దానమునకుఁ బాత్రులు. భస్మాచ్ఛాదితంబు లగునగ్నికణంబులవలె నిట్టి బ్రాహ్మణు లేరాజరాజ్యమునందు వసించుచుండురో యారాజు వారి

ప్రభావములవలనఁ దరింపఁగలఁడు. అట్టిశాసనవిజ్ఞానతపోబలసంపన్నులగు బ్రాహ్మణులను నిత్యమును బూజింపవలయును. అట్టి గూఢతపస్సులకు బహువిధవస్తుప్రదానంబు గావించినచోఁ బ్రాతస్సాయంకాలములయం దన్నిహోత్రంబు చేసినఫలంబు లభించును.

విద్యాసంతులును, వేదవ్రాతృలును, అవ్యయాపత్యజీవులును, గూఢస్వాధ్యాయతపోనిరతులును, విభ్యాశివ్రాతృలు నగు బ్రాహ్మణుల నాహ్వానించి సోపకరణం బగుగృహంబును దానదాసీజనసహితంబుగ జూసము చేయవలయును. కర్షకులు మేఘునికొఱ కెదురుచూచుచున్నట్లు బ్రాహ్మణు లెవ్వరిదానముకొఱకుఁ బ్రీతీక్షించుచుందురో యాతఁడు దేవతలచే ననుగమ్యమానుండై స్వస్థింబునకుఁ బోఁగలఁడు. క్షత్రియు లెప్పుడును యుద్ధావిధయంకరకృత్యంబులఁ గావించుచుండురు గావున వారు తమవిక్రమకొఱకు యజ్ఞదానాదిసత్కర్మంబు లాచరించుచుండవలయును. సాధువులు పాపాత్ము లగునరపతులకడ నేదియును బ్రీతిగ్రహింపఁజాలరు. అట్టిసరపతులు శ్రద్ధాముక్తులై ప్రీతిదినంబును దానంబులు చేయుటవలనఁ బరిశుద్ధు లగుదురు. సర్వజ్ఞానవిశారదులును, వేదవిద్యాసంపన్నులును, సదాచారులును, తపోనిరతులు నగు బ్రాహ్మణులను, మిత్రులను, సాధువులను వివిధవస్తుప్రదానంబులచే సంతృప్తులం గావింపవలయును.

ధేనువులు, వృషభములు, అన్నము, ఘృతములు, చర్మపాదుకలు, ఆశ్వయుతంబు లగు వాహనములు, గృహములు, శయ్యలు, మొదలగు వానిదానంబులు మహాఫలజనకంబులు. వీరివలన సకలపాపంబులును నశింపఁగలవు. దరిదుర్తిం జగువానిని జూచి యానన్యాపడఁ గూడదు. ఆతఁడు నిరాధాతుం డని గ్రహించి గూఢముగను, బ్రకాశముగను దానము చేయవలయును. భృశ్యవర్గమును, బ్రజలను

బుత్తులవలెఁ బరిచాలించువానికి బ్రాహ్మణులవలన యోగక్షేమలభం బగును. రాజు వగరపాలకులవలన లంచములను గ్రహించి వారిచేఁ బ్రజలను బరిచాలింపఁజేయుచున్నచో నాతఁడు మహాపాప ఫలంబు లనుభవించును. రాజు ప్రజలశాంతి న్యాయమార్గంబునఁ గరగ్రహణంబు చేయుచు సమాహితచిత్తంబున యజ్ఞాది సత్కర్మంబు లాచరించుచున్నచో సాధువు లాతని గీర్తించుచుండును. మహాసముద్రము తనలోనినకలవస్తువులను బయటఁ బడనైచునట్లే భూరిదక్షిణల నొసంగుచు యజ్ఞంబుల నాచరించుప్రభుండు సంపన్నుండును, గీర్తిమంతుండును గాఁగలఁడు.

బాలకులు, వృద్ధులు, అంధులు, వీడితులు మొదలగు వాఁధనమును నరపాలుఁడు సంరక్షించుచుండవలయును. భూదాలుం డెన్నఁడును భూగర్భస్థం బగునితరులధనంబును, అదత్తం బగుపరులద్రవ్యంబును హరింపఁజనదు. కృపణులగువాఁసంపత్తి మహిమతియపహరించినచో నాతనిరాజ్యమును, సత్కర్మంబులవలనం గలుగుఫలంబును నశించిపోవును. బాలునిచేతనున్న దుచ్యభక్త్యమువలెనే కృపణునికడ నున్నధనము తనకును బరులకునుగూడ భోగ్యంబు గాకపోవును. ఏ రాజు రాజ్యంబున విద్యాంసులగుబ్రాహ్మణులు యుత్పీడితులై యవసన్నులగుచుందురో యాతనిరాజ్యమును జీవితమునుగూడ నిందని యము లై నవి. శివవచనానుసారంబుగ నట్టిభూపాలుఁడు మనుష్యుడద పాచ్యుండు గానేరఁడు. ఆతనిరాజ్యమును రాజ్యముగాదు. ఆరాజు తోఁగూడ నారాజ్యము నశింపఁగలదు. కాముకులగుదస్యులచే నే రాజురాజ్యంబున నాకోశించుచున్నసతిపుత్రాదులయెదుట రమణీమణులు బలవంతముగ నాక్రమింపఁబడుదురో యాభూపాలుఁడు జీవశ్రోతుఁకలఁడు సధమాధముఁ డగుచున్నాఁడు. రక్షణభంగంబుల

యెడఁ బరాజ్ఞుఁడును, ప్రజాద్రోవ్యవినాశకుండును, అనాతేయు, గిడ్డి యుండు నగునరపతిని బ్రజలందఱును బలవంతులముగ శశింఁజేయుదురు. 'నేను మీకు రక్షకుఁడను.' అని వాగ్దానము చేసి సింహాసనాసీనుడగుప్రభువు స్వవచనవ్యాఘాతముగఁ బ్రవర్తించినచోఁ బ్రజలారవికి వినాశంబు గూర్చక మానరు. ధర్మశాసనాభావంబుచేఁ బ్రజలు విశ్వంఖలులై చేసినపాపంబులయందు చతుర్థాంశము రాజనుభవింపవలయు నని మామతము. ఆపాపఫలంబునం దర్థభాగము రాజునకుఁ ఘటిల్లు నని కొందఱుమునులు నిర్దేశించి యున్నారు. సురక్షితులగు ప్రజలుచేసిన పుణ్యంబులందు చతుర్థాంశము రాజునకుఁ జెంపఁగలదు.

—♦ అన్నదానవిధి. ♦—

గుణవంతుండును, దానప్రియుండు నగుభూపాలుం డెట్టిదానంబులఁ గావింపవలయునో యానతియవలయు నని వేదవ్యాసుండు ప్రశ్నించుటయు ననత్కుమారుండిల్లు చెప్పందొడంగెను. మునీంద్రా! శ్రేష్ఠులగుమహర్షులును, దేవతలునుగూడ లోకతంత్రమును బాగుగ గ్రహించి యన్నమునే విశేషముగఁ బ్రశంసించి యున్నారు. అన్నమునందే సర్వంబును బ్రతిష్ఠితంబై యున్నది. కావున అన్నదానమే సర్వోత్తమంబై నదని సాధుజనులయద్దేశము. దానితో సమానంబులగుదానంబు లెవ్వియును లేవు. అన్నమే యీవిశ్వమునంతను ధరించి యున్నది. అన్నము బలము నీచ్చుచున్నది. సకలజీవులకును బాగాము లన్నమువలననే నిలుచుచున్నవి. కావున నాత్మశ్రేయంబు నాకాంక్షించువారు తామును దమకుటుంబమును బాధపడియైన మహాత్ములగుభిక్షుకులకు అన్నదానంబు చేయువలయును. తుఘార్తుల కన్నదానంబు చేయువారు పరిలోకోపకారంబగు పుణ్యనిధిసంచయంబు

చేసినవా రగుచున్నారు. ఐశ్వర్యకాముం డగువాఁడు యథాకాఠిన
మాగతుండును, శ్రీమాతురుండును, పాంథుండును నగునతిశి నన్నచా-
నాడులచే నత్పింపవలయును. శీలవంశుండును, నిత్యత్సేరుండు నగు
మానవుండు యాచకునియొడఁగఁ గోపంబు లేక యన్నదానంబు చేసి
యిహాపరసుఖంబుల నందును. భిక్షాస్థియై వచ్చినయతిథి వభిసందింప
నక్కఱలేదు. అతని నేవిధముగను దిరస్కరింపకుండుటయే చాలును.
వేయిమాటలేల—ఆకలిచేఁ బరితపించుచున్నచందాలునికై పను,కుక్క-
కై పను నన్నదానంబు చేసినచో నిష్ఫలంబు గానేరదు.

శాశ్రీతుండును, ఆపరిచితుండు నగుపథికునకు ముఖకరణుగ
నన్నదానము చేయువాఁడు మహాసంపన్నుం డగును. దేవసిత్యగణ-
బులను, బ్రాహ్మణులను, అతిథులను అన్నదానంబుచేఁ బరితృప్తులం-
గావించువారు మహాపుణ్యఫలంబులం గాంచఁగలరు. మహాపాశ్చిమై
నను త్సుధార్తున కన్నదానము గావించి పాపవిముక్తుండగును. బ్రాహ్మ-
ణునకుఁ జేసినదాన మక్షయం బగును. శూద్రునకు దానముచేసినను
మహాఫలంబు లభించును. నకలవర్ణంబులకును నన్నదానంబు చేయుట
విశేషఫలప్రదం బగుచున్నది. అన్నాస్థియై వచ్చినయతిథిగోత్రము,
శాఖ, స్వాధ్యాయము, దేశము వీనింగూర్చి యేమియుఁ బ్రశ్నింపకుం-
డఁగనే యన్నదానము చేయవలయును.

అన్నదానము చేయువారికి నర్హులొకంబున నివసించుటకు సర్వా
భీష్టదాయకంబులును, నకలభోగసమర్పితంబులు నగురమణీయమంఠి-
రములు నిర్మింపఁబడి యుండును. అవి యన్నియును బుష్పఫలోద్యాన
సమర్పితంబులై యుండును. హేమవికారంబులగు దొరువులును,
నిర్మలజలపూర్ణంబు లగుకూపదీగ్నికలును, గభీరనినదంబులును, మాక్తి-
కమయంబులు నగుమూలంబులును, సమృద్ధంబులగుభోజ్యవస్తువులును,

ఉత్తమవనసంబులును, అలంకారములును, క్షీరనదులును, అన్నపర్వతంబులును, శుభ్రసౌధంబులును, కనకశయ్యలును మొదలుగాఁగల నకలవై భవంబులును వానికిఁ గరగతంబులై యుండును. కావున నన్న కానంబు చేయుట పరమధర్మము. శ్రాద్ధకాలంబున నీయన్నకానప్రాశస్త్యముం గూర్చి భక్తిపూర్వకంబుగ నాకర్ణించినచో శ్రాద్ధయాన్నమును పితృగణంబులు పరిగ్రహించి సంతృప్తులగుదురు.

—♦ పానీయాదిదానపరిశంస. ♦—

జలదానమును సర్వోత్తమం బైనది గావున వాపీకూపతటాకాదీనిర్మాణంబు గావింపవలయును. పాపాత్ముం డైనను బోకసుఖార్థమై జలాశయమును బ్రతిష్ఠించినచో దనపాపమునం దర్థభాగము నుండి విముక్తుండగును. జలాశయంబులయందు గోబ్రాహ్మణసాధుగణంబులును, నకలజీవులునుగూడ జలపానంబు చేసి సుఖింతురు గావున వానిని నిర్మించువారివంశమునం దందఱును బాపవిముక్తులగుదురు. వేసవికాలంబులయందు జలస్థానంబుల నష్టపెట్టక నకలజీవోపయోగకరంబులుగ విడుచువారి కెన్నఁడు నెట్టికష్టంబులును గలుగవు.

తటాకనిర్మాతలు త్రిభువనంబులయందును బూజ్యులై సూర్యదేవునితో మైత్రిం గాంచి సూర్యలోకంబుఁ జేరి యందు సుఖభోగంబులను శాశ్వతకీర్తిని గాంచఁగలరు. ఉత్తమక్షేత్రంబున విశాలంబగు తటాకమును ద్రవింపచువారికి ధర్మాగ్రకామంబు లనుత్రివర్ణఫలంబులును లభించును. చతుర్విధప్రాణుల నుద్దేశించియుఁ దటాకోత్పన్నసంబు గావింపవలయును. తటాకనిర్మాతలు శ్రీసంపన్నులగుదురు. దేవమానవులును, సర్పంబులును, రాక్షసులును, ఘోరవరంబులును మొదలుగాఁగలప్రాణులన్నియును జలాశయముల నాశ్రయించి యుండు

ను. వర్షాకాలమునందుమాత్రమే జలంబులు నిలిచియుండు చెఱువును త్రవ్వించువారుగూడ నన్నిహోత్రీఫలలాభంబు వందఁగల రని మహాత్ములు చెప్పదురు. శరత్కాలంబువఱకు నుదకిపూర్ణంబు లగు తటాకంబులు నిర్మించువారు సహస్రగోదానఫలంబు గాంతురు. వానియందు హేమంతకాలంబువఱకును జలమున్నచో దాతలకు స్వర్గదానఫలంబును, శిశిరకాలంబువఱకు నిలిచియున్నచో యజ్ఞానుష్ఠానఫలంబును, వసంతకాలవర్షంతము నున్నచో సతిరాత్రయజ్ఞఫలంబును, గ్రీష్మకాలంబువఱకునుగూడ నిలిచియున్నచో సశ్వేమేధయాగఫలంబును లభింఁగలదు.

వివిధంబులగు ఫలవృక్షాదులతోఁ దోటలను వేయించువారు తమవంశమునం దతీతులగుపితృగణంబులను, అనాగతు లగుపుత్రీపౌత్రాదులను నుద్ధరింపఁగలరు గావునఁ బుణ్యార్థంబు లగువారు వసప్రతిష్ఠలను గావింపవలయును. అందు నాటబడినవృక్షంబు లన్నియు నారోపకునకుఁ బుత్రీతుల్యంబులై పరలోకగతికి సాధనంబు లగుచున్నవి. ఆవృక్షములు పుష్పంబులచే దేవతలను, ఫలంబులచే బిత్తుగణంబులను, ఛాయలచే సతిధిగణంబులను బూజించి తనియించుచుండును. మఱియు వానిపుష్పఫలాదులచే మానవాది సకలజీవులును సంతోష్టులగుచుండురు. కిన్నెరులు, ఉరగులు, రాక్షసులు, దేవతలా, గంధర్వులు, మానవులు, మహర్షులునుగూడ వృక్షంబుల నాశ్రయించియుండురు. ఇహపరలోకంబులయందు వృక్షంబులు పుత్రీతుల్యంబులని ధర్మశాస్త్రములు చెప్పచున్నవి. బలాశయప్రతిష్ఠాపకాలును, వృక్షారోపకులును, యజ్ఞానుష్ఠానపరులును, సత్యవాదులు నగువారికి స్వర్గచ్యుతి లేదు.

సత్యమే పరమబ్రహ్మంబున, త్రేవ్యంబగుతిపంబున, అసాధా

రణంబగు యజ్ఞంబును, అద్వితీయం బగువిద్యయు నగుచున్నది. సత్యము వేదంబులయందు జాగరితమై యుండును. సత్యమే పరమ పదము. తేవము, యజ్ఞము, పుణ్యము, దేవర్షిపితృగణపూజనము, నైదికధర్మసమావాసము, విద్య యనునవి యన్నియును సత్యమునందే ప్రతిష్ఠితములై యున్నవి. యజ్ఞము, తానము, మంత్రము, దేవి యగునంస్వతి, ప్రతాచరణము ఓంకారమునుగూడ సత్యస్వరూపములే యగుచున్నవి. సత్యవ్రథావముచేతనే నాయువు గమనాగమనంబుల గావించుచుండును; సూర్యుడు ప్రకాశించుచుండును; అగ్ని దహించుచుండును; స్వర్ణముగూడ సత్యప్రభావముచేతనే సుస్థిరమై యుండును. సత్యవాదులకుఁ జతుర్వేదధర్మపాలనమును, సర్వతీర్థావగాహనమును గావించి పుణ్యఫలము లభించుచున్నది. సహస్రాశ్వమేధ ఫలంబును, సస్యఫలంబును దలయందుంచి తూచినచో సత్యము వలననే గౌరవంబు కలదు. సత్యమువలన దేవర్షి పితృగణంబులు ప్రీతులగుదురు. సత్యమే పరమధర్మంబును, బరమపదంబును, బరబ్రహ్మము నని మునులు నిర్దేశించి యున్నారు. కావున నెల్లరును సర్వతా సత్యవాదులు గావలయును. సత్యనిరతులగు మునులు దుష్కరతపస్సిధులై నలుదెసల నస్సరోగణంబులు పరివేష్టించియుండ దివ్యవిమానాదూఢులై స్వర్గలోకంబున విహరించుచుండురు. సత్యవచనంబు సర్వోత్తమంబైనది. సత్యముకంటె శ్రేష్ఠధర్మం బేదియును లేదు. అగాధంబును, దీర్ఘస్వరూపంబును, నిర్మలంబునగుసత్యహృదంబున గావించిన స్నానమే యుత్తమస్నాన మగుచున్నది. ఆత్మార్థంబైనను, బిరార్థం బైనను, పుత్రార్థంబైనను మిథ్యావచనంబులు వలుకనివారు స్వర్గము లగుదురు. వేదముక్షునంశ్రంబులు శిష్యులును బ్రాహ్మణులును

యుండును. అట్టి బ్రాహ్మణులు సత్యవాదులు గాకున్నచో నిస్తేజులగుదురు. కావున సత్కాచరణం బవశ్యక ర్తవ్యము.

మునివరేణ్య! సర్వకామాన్తసాధకంబును, బ్రాహ్మణులకుఁ గూడ దుష్కరంబును నగుతపోధ్యాయములగూర్చి చెప్పుదున్నాను వినుము. తపమే శ్రేష్ఠమైనది. దానివలన మహాఫలలాభం బగును. తపోనిరతితులగువారు దేవతంతోఁ బ్రీతిమాదవిహారంబులు చేయుచుండురు. తపంబువలననే స్వర్గంబును, యశంబును, ముక్తియుఁ, బరమ బ్రహ్మలాభంబును గలుగును. జ్ఞానము, విజ్ఞానము, సంపత్తి, సాధాగ్యము, సౌందర్యము మొదలగునఖిలాభీష్టంబులును దప్రభావముచే సిద్ధింపఁగలవు. తపంబు నేయనివారు బ్రహ్మలోకంబును జేరఁజాలరు. క్షివాపరిలోకంబులు రెంటియందును మానవునకుఁ గోరినకోరిక లన్నియును దపోబలంబున లభింపఁగలవు. సురాపానరతులును, పరదారాసక్తులును, బ్రహ్మహంతకులును, వినూత్నగాములును గూడఁ దపోబలంబుచేఁ బాపనిముక్తు లగుదురు. స్థానం డగుసర్వేశ్వరుండును, సశాతనిం డగువిష్ణుదేవుండును, బ్రహ్మయు, హుతాశనుండును, మహేంద్రుండును గూడఁ దపోనిష్ఠులే. ఊర్ధ్వరేతస్కులగు నెనుబది యాఱువేలమందిమునులును దపోబలంబుచేతనే స్వర్గంబును దేవతాసహతులై సుఖభోగంబు లనుభవించుచు గురుతపోచేతనే జ్యలాభం బగును. సురేశ్వరుల డగు సురములకుఁ బరమభోగముచేతనే సకలదేవతాపరిపాలనమును, పృథ్వియొ సమహారిష్యము గావింపఁగలిగెను. లోకహితనిరతు లగుసూర్యచంద్రనక్షత్రగ్రహంబులు తపశ్శక్తి చేతనే ప్రకాశించుచున్నవి. తపంబుచే సిద్ధింపనిసుఖం బేదియును లేదు. తపోప్రభావముచే సకలాభీష్టంబులును లభించు నని వేదవిదులగుమునులు చెప్పుదురు. ఫలమూలంబుల భుజించుచు వనంబున

మహాతిపంబు గావించువానికి సకలసంపదలును, సకలసుఖభోగంబులును సిద్ధింపఁగలవు.

సూర్యచంద్రులు లేకుండుటచే లోక మంధకారమయమైనట్లే శాస్త్రపురాణావివిహీనం బగుజగం బజ్జానమయమైపోవును. నిత్యజ్ఞానమయిండును, దానినిరక్షిండు సగుగురుండు జ్ఞానప్రబోధమువలనను, శాస్త్రోపదేశమువలనను శిష్యుని నిరయంబునుండి యుద్ధరించును గావున నెల్లవిధంబుల గురుండు పూజనీయుండై యున్నాడు. అందఱికంటెను బురాణజ్ఞుం డగుబ్రాహ్మణుడు దానపాత్రులలో నుత్తముడు. ఆతఁడు మానవులు నిరకపతితులు గాకుండఁ బురాణవతనాదులచే నుద్ధరింపఁగలడు. ధనధాన్యహిరణ్యవపనాదులను సత్పాత్రులకు దానముచేయువారి కుత్తమగతులు సిద్ధించును. గోవులు, రథములు, మహిషములు, గజములు, పక్షిశాశ్వములు మొదలగువాని నుత్తములకు దానముచేయువారశ్వమేధఫలంబు గాంచఁగలరు. ఫలవంతమగుభూమిని సత్పాత్రునకు దానముచేయువారు తమవంశమునఁ బదితరములపూర్వపురుషులను, బదితరములభావిపురుషులను దరింపఁజేయఁగలరు. వారెల్లరును దివ్యవిమానానూఢులై శివలోకగమనంబు గావించుదురు. దేవతలు పురాణవతనమువలన సంతృప్తులైనట్లు యజ్ఞానుష్ఠానము, దేవమందిరముల నాటకాభినయము, ఉపహారినివేదనము, పూజ మొదలగువానివలన సంతసంతృప్తి నందరు. విష్ణుమందిరంబునఁగాని, శివమందిరంబునఁ గాని, బ్రహ్మమందిరంబునఁగాని ధర్మగ్రంథపఠనంబు గావించువాడు రాజక్షూయాశ్వమేధయూగఫలంబు నందును. పురాణోతిహాసవతనాదులవలనఁ బుణ్యంబును, సకలాభీష్టసిద్ధియు నంది యంతంబున సూర్యలోకంబును భేదించి బ్రహ్మలోకంబును జేరి యందు శతకల్పంబులవఱకును సుఖభోగంబు లనుభవించి కృ

మృత భూమండలంబున మహారాజులై జనింపఁగలకు. దేవమందిరంబునఁ బురాణపఠనంబు చేయుటవలన సహస్రాశ్వమేధయాగ ఫలంబు లభించును. భగవానుం డగుమహేశ్వరునిమందిరంబునఁ బురాణోఽపహానములఁ బఠించుచుండవలయును. శివునకై నను, ఇతరదేవతలకై నను బురాణపఠనముకంటెఁ బ్రీతికరం బగునతి యేదియును లేదు.

—♦ ధర్మసంహితాశ్రీవణమాహాత్యము. ♦—

ఇత్యుక్తంబునఁ బురాణజ్ఞులగుమునులచేఁ జ్ఞానసింహబడిత యొకయితహసంబు గలదు. ఒకానొకప్పుడు బ్రహ్మపుత్రుండును, దేవర్షియు నగు సనత్కుమారుండు సత్యలోకంబున కరిగి సకలభోకపితామహుండగు బ్రహ్మదేవుని సంవర్షించి నమస్కరించి తానెఱిగిన యొకవిధిత్రచరిత్రముంగూర్చి యిట్లు చెప్పం దొడంగెను. తేవా ! నేనొకప్పుడు ధర్మరాజును నందస్థింప నుద్దేశించి వైవస్వతసగరంబున కుం బోయి యందు డక్షిణేశ్వరుం గాంచి భక్తిగౌరవపురస్కరంబుగ స్తోత్రంబు చేసి యథావిధిగ నారాధించుటయు నాతండు సంతృప్తుడై మధురప్రియవాక్యంబులచే నన్నాదరించి యుచితవీర్యంబున నాసీనుం గావించి కుశలప్రీత్యంబు చేయుచుండెను. నేనును సుఖాననంబున నుపవసించి పరమానందమున నాతనితో సంభాషించుచుంటిని. ఇంతలో నొకయద్భుతసంఘటనము తటస్థించెను.

ఆసమయంబున నొకమహాపురుషుండు వై దూర్యమయవేదియు తంబును, మణిముక్తాలంకృతంబును, రత్నకింకణాలతోభిరంబును, గాంచననిర్మితంబు నగునొకదివ్యవిమానము నధిరోహించి యచ్చటి కేతెంచెను. ఆపురుషునిఁ గాంచినంతనే ధర్మరాజు తనసింహాసనము నుండి చటాలున లేచి ససంభ్రమంబుగ నెదురేగి యాతని దోడ్పె

చ్చి యహ్వానంబున నాసీనుం గావించి 'ఓధర్మవర్మ! నీవు పురాణము సుఖకరంబుగ జరిగినదిగదా! నీదర్శనంబువలన నేనతిప్రీతుండనైతిని. నీవు కొంతకాలము సుఖంబుగ నాచెంత నుండుము. అనంతరము బ్రహ్మవాసంబునకుఁ బోయెదవుగాక!' అని చెప్పచుండఁగానే మరల నట్టివిమానమునే యధిరోహించి యింకొకపురుషుఁ డచ్చటి కేతెంచెను. వైవస్వతుం ఖాతనిగూడ మొదటివానివలెనే సన్మానించి సగౌరవంబుగఁ దోడితెచ్చి పూజించి కుశలప్రార్థనంబు గావించెను.

ఇట్లు యమధర్మరాజు స్వయముగా వారినిబూజించుటంగాంచి నేను మిగుల విస్మయావిప్లవాదయుండనై యాదండధరుడైశించి 'మహాత్మా! నీయొద్దకు మొదట వచ్చినయాపురుషుం డెట్టిసత్కర్మంబులాచరించుటచే నీవాతనియెడలఁ బ్రీతిపొందనై యిట్లాచరించి పూజించితివి? ఈవిషయంబునునన్తరంబుగవివరయుచునేనుమిగులఁ గుతూహలపడుచున్నాఁడను. ధర్మరాజవగునీచే స్వయముగ నీతనిఁ బూజించుటం గాంచి దీనికిఁ గలకారణము దెలిసికొనవలయుననుకోరిక నన్ను వేగిరపెట్టుచున్నది. మఱియు నీరెండవపురుషునిగూడ నీవిట్లే యర్చించితివి. అందువలన నిమ్మహాపురుషులిరువురునుగూడఁ బుణ్యత్ములై యుండురు. త్రిమూర్తులచేతను సర్వదా పూజితుండవగు నీవుగూడ నీయిరువురను సమానముగఁ బూజించితివి. వీరి పూర్వపుణ్యమే దీనికిఁ గారణమై యుండును. మహాత్ముండవగునీచే సన్మానితులు గాఁదగిన యీపుణ్యపురుషుల పవిత్రచరిత్రములను గర్ణిరసాయనంబుగ నాకు వినిపింపవలయునని ప్రార్థించుటయు యముండిట్లు చెప్పం దొడంగెను.

భూమండలంబున వైదిశనామకంబగు ప్రఖ్యాతనగరంబుగలదు. సుప్రసిద్ధుం డగుధరాపాలుం డచుభూవరుం డాపట్టణమును బరిపాలిం

చుచుండెను. పూర్వముకప్పుచు పార్వతీదేవి తనయనుచరులతో నొక్క
నియెడలఁ గోపించి, 'ఓరీ! నీవు నాయానతికి వ్యతిరేకముగ సంచరిం
చుచు నానాధునకుఁ బరకాంతానమాగమముం గూర్చుచుంటివి.
నీవీదుష్కర్మంబునకు ఫలంబుగా ద్వాదశవర్షంబులు శృగాలంబునై
యుందువుగాక!' అని శపించెను. ఆభృత్యుం డప్పుడు ముఖతఁడై
యనేకవిధంబుల నతిదీనంబుగఁ బ్రార్థించుటయుఁ గడుకాలయు యగు
నదేవి ప్రసన్నయై, 'వేత్రివేత్రివితస్తానదులసంగమస్థలంబున నీకు శాపా
వసానంబు గాఁగలదు.' అని యనుగ్రహించెను.

ఆసేవకుం దాక్షణంబుననే భగవతిశాపానుసారంబుగ భూలో
కంబున జంబుకమై తుట్టి యందందు నరిభ్రమించుచు శాపమోక్షణ
కాలంబునకుఁ బూర్వోక్తం బగుపవిత్రతీర్థంబును జేరి యవశనవృత
వీక్షం గైకొని ప్రాణత్యాగంబు జావించి యంతలోనే దివ్యరూపముం
దాల్చి దివ్యవిమానము నధిరోపించి మరల శివలోకంబునకుఁ బో
యెను. ఆసమయంబున ధరాపాలుం తనుకా జాక్షేత్రంబునలమండి
యాయద్భుతవ్యాపార మంతయుం గాంచి యానందనిమగ్నుండై
యాస్యగాఁ మట్లు పరమపదించినపవిత్రవ్రతేశమునందు తేవమందిర
మును నిర్మాణంబు చేయించి యందు మహాదేవుని దివ్యలింగమును
బ్రతిష్ఠించి మఱియు సకలదేవతలను స్థాపించి విభివిధానంబునఁ బూ
జాదికంబులు చేయించుచుఁ బూజాకాలములయందు నిత్యమును
బోయి సందర్శించుచుండెను.

మఱియు సమ్మహాతాజ సర్వోపకరణసంపూర్ణం బగునమ్మహా
దేవాయతనంబునఁ బురాణేతిహాసజ్జలగు బ్రాహ్మణులను నికంతకమును
బూజించుచు నొక్కనాఁడు, విద్వాంసుండును, మహామునియుఁ, బు

రాజుండును, వాచకుండు నగుపారాణికునిఁ బురాణంబుతోఁగూడ పోడజోవచారంబులచేఁ బూజించి విషయావసతుండై మధురప్రియభాషణంబులతో, ఓబ్రాహ్మణోత్తమా! ఈదివ్యస్థలంబున నేనీశివాలయంబును బ్రతిష్ఠించి యుంటిని. ఇందు బ్రాహ్మణాదిచతుర్వర్ణంబులవారును బురాణశ్రీవణంబునకుఁ గుతూహలపడుచున్నారు. నీవు నూఱునిష్కంబులయత్తమవృత్తిని గ్రహించి యొకవత్సరంబువఱకును బురాణవఠనంబు గావింపవలయును. పిమ్మట నాత్మశ్రేయంబుకొఱకు నీకింకను ధనదానంబు గావింపఁగలను.' అని ప్రార్థించెను. ఆబ్రాహ్మణుం డందులకు సంతోషితుండై యాదేవాలయంబున కరుదెంచిన వారందఱికిని బురాణశ్రీవణభాగ్యమును గల్పించుచుండెను.

ఈవిధముగా నాఱుమాసములు గడచెను. ఆయునిశ్చేషం బగుటయు ధరాపాలుండు కాలధర్మము నొందెను. ఆతని దసలోకంబునకుఁ జేర్చుకొనుటకై మహాదేవుం డీదివ్యవిమానమును నాచెంతకుఁ బంపించెను. దీనిని నేనీతనికిఁ బంపితిని. పుణ్యాభ్యాసశ్రీవణం బనుసత్కర్మంబువలన నీతని కిట్టిఫలంబు లభించినది. దేవతలు గంధపుష్పబలి హిరణ్యవస్త్రుగ్రామనగరాదిదానంబులఁ గావించుటకంటెఁ బురాణశ్రీవణంబు గావించుటవలననే యధికసంతోషంబు లగుదురు. ఓమునిసత్తమా! పురాణేతిహాసశ్రవణంబువలన నేనెట్లు ప్రీతుండ నగుదునో యుట్టిప్రీతి సర్వకామికంబు లగుశ్రాద్ధాదులచేఁగూడ నాకుఁ గలుగనేరదు. కన్యాశ్రాద్ధము నాకతిప్రియమైనది. అయినను దానియందుఁ గూడఁ బురాణశ్రవణమువలనం గలుగునంతటియధికప్రీతి యుదయింపదు. వేయిమాట లేల? పురాణశ్రీవణంబుకంటె నాకధికప్రియంబగునది యేదియును లేదు.

తరువాత వచ్చిన యీరెండవపుటఁగూడ నాపట్టణము

సందే నివసించుచుండెను. ఈతఁ డొకనాఁడు సత్సంస్కృతశంబున నాశి
వాలయంబునకుం బోయిభక్తిశ్రద్ధలతోఁ బురాణవతసంబు నాకర్ణించి
మహాత్ముం డగుపౌరాణికునకుఁ బ్రదక్షిణసమస్కారంబు, లాచరించి
యొకస్వర్ణమాషము నాతనికి దానంబు గావించెను. తోభవశంబున
సీతఁడు తనజీవితమునం దింతకంటె మఱి యేయితరదానమును జేసి
యుండలేదు. సత్పాత్రమునందు నివేదించిన యాస్వత్పదానఫలంబు
వలననే యీతనికి బ్రహ్మలోకావాసము సిద్ధించినది. ఈతఁడౌపౌరా
ణికుని నన్మానించి సత్కరించుటకంటె నితరసుకృతంబులేవియును జేసి
నవాఁడు గాఁడు. ఆసత్కర్మఫలంబువలననే యీతఁడు నాకుఁగూడఁ
బూజావాత్రుం డయ్యెను. శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బౌరాణికులఁ బూజించు
వారికి నన్నును, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను నారాధించినఫలంబు
లభింపఁగలదు. శ్రద్ధకాలంబులయందు రుచ్యభక్త్యంబులచేఁ బురా
ణవాచకుని సంతృప్తుం గావించుటవలన దేవనూనముచే నైదువత్స
రములు నన్నారాధించిన పుణ్యము సిద్ధించును. పౌరాణికునకు భోజ
నంబు వెట్టి ధనవత్కారంబు చేయువారియెడల రెండువందలవత్సరం
బులవఱకు నకలదేవతలును బ్రీతులై యుందురు. పౌరాణికుఁడు
త్రిమూర్తులయు, నకలదేవతలయు సత్వ్యతత్త్వమును బోధించి మాన
వుల కాస్తిక్యబుద్ధిని జేకూర్చుచుండును. కావున నాతనిఁ బ్రీతుం
గావించినచో నకలదేవతలును సంతృప్తు లగుదురు. ధర్మమును సాధిం
చుకొఱకే త్రిమూర్తులను సూర్యచంద్రాదిగ్రహంబులను బూజించు
చుండును. స్నానము, పూజ, జపము, హోమము, వేదాధ్యయనము
శౌచము, అహింసావ్రతము, ఉపవాసము, ధైర్యము, మోసము,
ఇంద్రియనిగ్రహము, శాస్త్రుజ్ఞానము, ఆత్మజ్ఞానము, సత్యము, అక్రో
ధము, దానము, ఊచు, దయ, దమము, వాసీకూపతట్లాక దేవప్రీతి

దాదినిర్మాణము, కృచ్ఛము, చాంద్రాయణము, యజ్ఞము, తీర్థసేవ
నము, వానప్రస్థాశ్రాద్ధాశ్రమసీవకారము మొదలగు సత్కర్మంబు లన్ని
యును ధర్మసాధనంబుకొఱకే యని మహాత్ములు చెప్పుదురు. ధర్మ
మువలననే యర్థకామమోక్షంబులును, ఇహపరలోకంబులయందు సక
లసుఖంబులును లభింపఁగలవు. పాపకర్మంబులవలనఁ గేవలదుఃఖ
ప్రాప్తియే యగుచుండును. కావున సుఖము ధర్మమయము. అట్టి
ధర్మము సాత్వికము, రాజసము, తామసము నని త్రివిధంబుల విరా
జిల్లుచుండును. సిద్ధమునిగణంబుల నిష్కాముకం బగుతపము సాత్విక
ధర్మము. ఫలోద్దిష్టం బగు దేవతాదుల సత్కర్మము రాజసధర్మము.
హింసాదికంబు లగుననత్ఫలంబుల శుద్ధేశించి దానవాదులు గావించు
తపము తామసధర్మము. ఓమునిపుంగవా! నీకిప్పుడు సకలకర్మంబు
లనుగూర్చియు సంక్షేపముగ నెఱింగించితిని. సత్సలోద్దేశముచేఁ
బూర్వోక్తం బగు పౌరాణికపూజనంబును, బురాణశ్రవణంబును
గావించువా రిఁక నెట్టితపంబును చేయనక్కఱలేదు. అని యమధర్మ
రాజు నన్నుఁగూర్చి ప్రబోధించెను.

ఓదేవదేవా! వసజాననా! నేనాయురువురుమహాపురుషులచరిత్ర
మును ధర్మరాజువలన విని యటనుండియే నీనమ్ముఖంబున కేతెంచితి
ని. ఆవై వనస్వతుండు దెలిపినధర్మమునందలి సత్యాసత్యములను నీవే
నిర్దేశింపవలయును. ఆవిషయంబును నీవలనఁగూడఁ దెలిసికొనవల
యు నని కుతూహల పడుచున్నాను. అని సనత్కుమారుండు ప్రార్థిం
చుటయుఁ జతుర్ముఖుం డిట్లని యానతీయందొడంగెను.

వత్సా! నీవుసంద్భించిన యాయురువురునుగూడఁ బుణ్యపురు
షులు. వాదర్శనము లభించుటవలన నీవుగూడ ససమానపుణ్యాత్ముం

డ వై తివి. ఎల్లవిషయంబులయందును బ్రత్యక్షపరిచియును ధర్మరాజు చెప్పినవచనంబులు సత్యము లైనవి. ఆతనిభావణంబు తెన్నటికి నసత్యంబులు గానేరవు. లోకపూజితం బగునాపంచమముఖంబునుండి పురాణములు బహిర్గతంబులై నలుదెసలను బరివ్యాప్తంబు లైనవి. చతుర్వేదములును, వేదాంగములునుగూడఁ బురాణంబులవలె నాకంఠటిప్రియంబులు గావు. ఎల్లరును భక్తిశ్రద్ధలతోఁ బౌరాణికునకు వృత్తిదానంబు గల్పింపవలయును. పురాణశ్రవణంబు చేయువారికిఁ బరమగతిలాభం బగును. పురాణేతిహాసంబులు ధర్మార్థకామమోక్ష ఫలంబులను విస్తృతముగ నిర్దేశింపఁగలవు. వానిమూలముననే వేదమును విస్తరింపఁజేయవలయును. వేదార్థమును సంపూర్ణముగ విస్తరింపఁజేయఁజాలని యల్పజ్ఞుఁడగు పౌరాణికునిం గాంచి ప్రహరభయంబున వేదములు సంకుచితము లగుచుండును. వేదములు గూఢార్థయుతంబు లగుటచేఁ దదర్థబోధకంబుకొఱకు నేనీపురాణములను సృష్టించితిని. పురాణపఠనంబును, భక్తితోఁ బురాణశ్రవణంబును బలముపదకారణంబులు. పౌరాణికునకు దక్షిణాదానంబు చేయుటవలనఁ బరమ బ్రహ్మప్రాప్తి యగును. సత్పాత్రీదానమువలన నిట్టిమహాఫలంబు సిద్ధించుననుటలో నాశ్చర్య మేమున్నది? తీర్థంబులలోఁ గేదారంబును ప్రతీతంబులలో మహాప్రతీతంబును, బర్వతంబులలో మేరుపును, బక్షులలో గరుడుండును, నదులలో గంగయు, దేవతలలో మహాదేవుండును బోలి సత్పాత్రులందఱిలోనను పౌరాణికుఁడు శ్రేష్ఠుం డగుచున్నాఁడు. కావునఁ బురాణవాచకుని భక్తిపూర్వకంబుగఁ బూజించువాఁడువిశ్వము నంతను బూజించినవాఁ డగుచున్నాఁడు.

అని బ్రహ్మదేవుండు ప్రబోధించుటయు సంతకమార్చుచు
 “ఆహా! పురాణశ్రవణముం గావించుమానవుడే ధన్యుఁడు! పౌరా

ణికునిబూజించి శక్తికొలది దానంబు చేయు సర్వద్యుడే పుణ్యపురు
షుఁడు! అని ప్రశంసించెను. పద్మసంభవుఁడును నాతనివచనంబుల
గుంగీకరించి ప్రీతిదినంబును దేవదేవుండగుశంకరునిమందిరంబునఁ బు
తాణశ్రీవణంబు నేయించువాఁడును బరమపదప్రాప్తుఁ డగు నని యా
పతిశ్చను.

1000 రూపాయలకు మించిన ఫలితము

మీరు కవితలును, పండితులును, విమర్శకులును, సకలకాస్త్రపారంగతులును, సంతోషచితులును, భాగవతోత్తులును కాదలచియెడల, శ్రీలక్ష్మీభావాదులును, పద్మినీ, చిత్తినీ, హాస్తిని, శంఖినీ, మున్నగు శ్రీభానులక్షణములును, శ్రీలనువశపరమకొనుట, శకునపద్ధతి, సూక్ష్మపద్ధతి, ఆచారపద్ధతి, పాశుపత్యపద్ధతి, మున్నగు వేలకొలది విషయములు తెలిసికొనగోరునెడల, మీ శ్రీలక్ష్మీ భర్తృసేవ పతి, వ్రతాధర్మములు, శకునము, శ్రీపద్మ మొదలగునవి, శావలయునని కొరునెడల మీరిడ్డలకు బాల్యమునండియే ప్రపంచసాగ్రము లన్నియు దెలిపి తెలివిగలవారినిగా

జేయమొనెడల శ్రీ పీరికాపుర మహారాజ పరిపాషితులగు దాసరి లక్ష్మణ కవిగారిచే 14 సంవత్సరములనుండి మహాశ్రమ కోర్కె సమకూర్చబడిన

వరసరత్నాకరము

అను మహాగ్రంథమును

కొని తెనివిదీర చదివి జన్మమును సార్థకముజేసికొనుడు.

ఇందు నన్నయభట్టు మొదలు, కవి వీరేశలింగముపంతులుగారివఱకు గల కవీరాజుల ప్రసిద్ధరాజముల యందలి సమస్త శాంకములయందును, నీతిశృంగారభక్తి వైరాగ్యాది సందర్భములయందును గల పద్యరత్నంబులును చాటుపద్యములు, సమస్యలు, బంధకవిత్వములు, చమత్కారశృంగారపద్యరత్నంబులును, వేలకొలది యేర్పి కూర్చబడినవి. ఈగ్రంథము కల్పవృక్షమునందలి దీని విలువ యంతయు చెప్పక క్కముగాదనియు ఇది ప్రతియొక నందఱిని గ్రంథ మనియు దీనివలన ఆధ్యాత్మికము తిరియింపజాలవనియు మెచ్చిను పెరిసి డెన్నిలాని పండితాగ్రేసరులెల్లరును శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు, వావిలికొలను నుబ్బరావుగారు, జనుతి రామయ్యపంతులుగారు, కాశీబాధుని శాశ్వతరావుపంతులుగారు, కె. వి. లక్ష్మణరావుగారు, మావల్లి రామకృష్ణకవిగారు, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, పురాణపండి మల్లయ్యశాస్త్రిగారు, కూచి వరసింహుగారు, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహుగారు, ఆచంట వేంకటరాయసాంఖ్యాయశర్మగారు, మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు, వేంకటపార్వతీశ్వరకవులు, శేషాద్రిరమణకవులు, శిష్యులగు జమిందారుగారు, గంపలగూడెం గుమారజమిందారుగారు, చెలికాని లచ్చాగారు,

వర్ణనరత్నాకరము

మంత్రీవేగిడ భుజంగరావు బవాద్దరుగారు, నడకుగుట్టి వీరరాజుపంతులుగారు, ఓలేటి వేంకటరామకాశ్రిగారు, శ్రీవాద లక్ష్మీకృతికాశ్రిగారు, సబ్ మేజిస్ట్రేటు పప్పు మల్లికార్జునరావుగారు, చెల్లపిళ్ల వేంకటకాశ్రిగారు, కాశీభట్ల బ్రహ్మశాస్త్రిగారు, బుట్టా శేషగిరిరావుగారు, విశ్వమదేవవర్మగారు, గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు, మున్నగు ప్రముఖులెల్లలు సదభిప్రాయము లిచ్చియున్నారు.

“గీ. ఆంధ్రసాహిత్యముకురమ్ము నాధ్యక్షత

యనెడి వైదివన్నెల గనుగొనఁ గవమ్ముఁ

గవులకును రసీకులకును గల్పకమ్ముఁ

బ్రథితవర్ణన రత్నాకరమ్మునుమ్ము.”

“మ. అలరత్నాకర మేమియిచ్చు వలనేతన్ వల్లవేయ్యగ ని

మ్ములరత్నాకర మిద్దియిచ్చు నమృతంబుం బద్ధరత్నంబులం

బలుభంగంబులకాలయం బది; విపశ్చంగంబుఁ గావించు ను

జ్వలరత్నాకర మిద్ది; దీపదరియింపఁ జాలు లోకంబొగిజ్.”

దీనినిగురించి యెంతయు వ్రాయుగలము? ఈంధ్రము ప్రతిమానవునిచేతయును, ప్రతి పుస్తకభాండాగారమందు, ప్రతియింట నుండితీరవలయును. ఇది యితరగ్రంథములవంటిది కాదనియు, దీని వెల అచ్చుఖర్చులకైన చాలదనియు, మీ రిది చూడగ నే న్నాదము మన దలచకమాన రనియు, దీనినికన్నుల నద్దుకొని పెన్నిధిరలె నన్న తీథలమన దాచు కొనగలరనియు, చైత్ర్యముగా పూచీపడుచున్నాము.

1000 రూపాయలు వెలవుచేసినను ప్రపంచములోనున్న ప్రబంధము లన్నిటి సారమును గ్రహింపజాలరు. కావున దీనిని పొందినవా రెల్లరును వెయ్యిరూపాయలకు మించిన ఫలితము జొందగలరు.

1, 2, భాగములు 600 పుటలు ఫుల్ క్యాలికోబైండు. వెల రు 3-8-0 మాత్రమే.
3, 4, భాగములు 600 పుటలు ముద్రింపబడుచున్నవి. వెల రు 3-8-0 మాత్రమే.
ప్రస్తుతము 1, 2 భాగములు కొనినవారికి 3, 4 భాగములు 2 రూపాయలకే పంపబడును పోస్టుఖర్చుల పోలేకము.

 చిరునామా: దాసరి లక్ష్మణస్వామి,

శ్రీవర్ణన రత్నాకర కార్యస్థానము మేనేజరు. పితాపురం, (గోధావరిజిల్లా.)

కాకినాడముద్రాక్షరశాల, కాకినాడ.

ఆంధ్ర ప్రచారిణి గ్రంథ నిలయము,

(1911 వ సంవత్సరములో స్థాపింపఁబడినది.)

పి తాపురము.

నవలలు—నవరసభరితములగు నవలలు—పుస్తకచరిత్రములు.

200-250 పుటలకు మించకుండ—రెండుమాసముల కొక్కటిగా వెలువడును.

చందాదారుల సౌకర్యమునకై నవలల వెలలు చౌక చేసి బోస్టేజి మేమే భరించి పూర్వపు నిబంధన లీకించి విధముగా మార్చరాము.

—♦ ని బంధ న లు ♦—

1. ఇందుఁ జందాదారులుగఁ జేరువారు ప్రతీవేషముముక్తిందముందుగా 0-4-0 చెల్లింపవలయును.

2. ఇందురెండేసిమాసములకొక్కటిగా వెలువడుచుండు మంచి రేపద్మభైంషగల ప్రతిగ్రంథమును బోస్టేజి మోతాదు కవిగాఢములు మేమేభరించి రు 1-0-0కిమాత్రమే చందాదారులు బంపుచుండును.

3. చందాదారులగువారు వెనుకటిగ్రంథములపై యుగ్మ గొప్పవలయునను నియమములేదు. కాని వారు కోరినచో వెనుకటిపుస్తకములుకూడఁ జందాదారుల వెలలకే బంపుచుండుము. కొన్నిగ వెలువడుచుండు గ్రంథములు మాత్రము చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొనుచుండవలెను.

4. ఇందుఁ బ్రకటింపఁబడు అనుబంధములు చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొనవలయునను నియమములేదు. కోరినవారికే బంపుచుండుము.

5. సంవత్సరముచందా అయినను ముందుప్రకటింపఁబడు అటు పుస్తకములకు రు 5-4-0 లు ముందుగఁ బంపువారికి అటుపుస్తకములవలకు ప్రతిపుస్తకమును అకాశిజన్మరూపాన్నిగా బంపుచుండుము.

శ్రీ దేవాయనము:

పురాణగ్రంథమాలిక,

పిఠాపురము.

మనపూర్వలమహామహిమలు, సత్యచారిత్రములు, భగవద్గీతలు, ధర్మములు, నీతులు, నీతిబోధకములగు కథలు, దేవతలచరిత్రములు, రాక్షసులచర్యలు, భగవంతునియనుగ్రహము—ఇత్యాదివిషయములతో నిండియున్న యిహపరసాధకంబులగుమనపురాణోపపురాణములు, ఇతిహాసములు మొదలగుమత్తమగ్రంథములను సులభతైలిని వచనరూపమున నాంధ్రీకరించి యాంధ్రమహాజనులహస్తముల కందించుటకై స్థాపింపఁబడినది. రెండేసివేలలక్షలొక్కసంపుటము చొప్పున 200—250 పుటలవంతున డిమ్మిసైజునఁ బ్రకటింపఁబడుచుండును. ఆంధ్రమహాజను లందఱును మాయుద్యమమునకుఁబోషిగీర్వాణభాషయందున్న మహాపురాణాదులను మనతెలుఁగువారికిఁ దెలియునట్లుగా నొనర్చుచున్నమాకుఁ బ్రోత్సాహముఁ గలిగింతురుగావుల మని వేడికొనుచున్నాము.

నిబంధనలు.

- (1) ఇందుఁ జందాదారులగువాడు రు 0.4-0 వ్రేవేళరుచుము చెల్లింపవలయును.
 - (2) చందాదారులకు పోస్టేజీ ముసీక్కురుకర్చులు మేమే భరించి ఒక్కొక్కసంపుట మొకరూపాయకుమోత్రేమే పంపుచుండుము.
- (చందాదారులుకానితారికి పోస్టేజీగాక రు 1-8-0 లు.)

ముందురాబోవు పుష్పము.

శివపురాణము.

ఏడవభాగము—చివరభాగము

పురాణగ్రంథమాలయందు ప్రకటింపఁబడి వెలకు సిద్ధముగ నున్న గ్రంథములు.

చందాకారులకు పోస్టేజీతో వెల. ఇతరులకు పోస్టేజీకాక వెల.

1. శివపురాణము ౧ సం.	1-0-0	1-8-0
2. శివపురాణము ౨ సం.	1-0-0	1-8-0
3. శివపురాణము 3 సం.	1-0-0	1-8-0
4. శివపురాణము ౪ సం.	1-0-0	1-8-0
5. శివపురాణము ౫ సం.	1-0-0	1-8-0
6. బ్రహ్మపురాణము ౧ సం.	1-0-0	1-8-0
7. బ్రహ్మపురాణము ౨ సం.	1-0-0	1-8-0
8. వామనపురాణము ౧ సం.	1-0-0	1-8-0
9. వామనపురాణము ౨ సం.	1-0-0	1-8-0
10. వామనపురాణము 3 సం.	1-0-0	1-8-0
11. శివపురాణము ౬ సం.	1-0-0	1-8-0
12. శివపురాణము ౭ సం.	1-0-0	బైండులో నున్నది 1-8-0

వామనపురాణము పరిపూర్ణ గ్రంథము:—చందాకారులకు పోస్టేజీతో రూ 2-8-0. ఇతరులకు పోస్టేజీకాక రూ 4-0-0 లు.

సంపాదకుడు, పురాణగ్రంథమాలికా కార్యస్థానము, పితాపురము,

శ్రీకుటుంబ పరియువాహు: —

నడకుడుటి వీరరాజు పంతులుగారు,

సంపాదకుడు,

పురాణగ్రంథమాలిక,

పిఠాపురము.

ఱిని వ్రాయుపరియువా

